

УНИВЕРЗИТЕТ „СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЈ“- СКОПЈЕ
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ „БЛАЖЕ КОНЕСКИ“

м-р Милена Касапоска-Чадловска

АТРИБУТИВНИТЕ КОНСТРУКЦИИ ВО ФРАНЦУСКИОТ ЈАЗИК И НИВНИТЕ
ЕКВИВАЛЕНТИ ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК

- докторска дисертација -

Ментор
проф. д-р Маргарита Велевска

Скопје, 2016

Голема благодарност до мојата менторка, проф. д-р Маргарита Велевска

Посебна благодарност до проф. д-р Станислава-Саша Тофоска

Вовед.....	5
Глава I	
1. Предмет и цел на истражувањето	10
2. Структура на трудот	12
3. Корпус.....	15
Глава II	
Теориски рамки на поимот <i>атрибут</i> во францускиот јазик.....	17
1. Атрибутот од аспект на теоријата за валентност и во рамки на функционалниот пристап.....	18
2. Граматички дефиниции за атрибутот.....	25
3. Атрибутот според логичката теорија на Пор-Ројал.....	26
3.1. Канонската форма <i>субјект-копула-атрибут</i>	27
3.2. Семантичко-логичко толкување на копулата.....	28
3.3. Однос на неразделност меѓу субјектот и атрибутот.....	29
4. Атрибутот во школските граматика во 18 и 19 век.....	30
5. Атрибутот во современите француски граматика.....	33
6. Атрибутот во француската граматика и неговите метајазични еквиваленти во другите граматика.....	36
6.1. Францускиот концепт за атрибут во споредба со другите европски граматика.....	36
6.1.1. Англискиот концепт и терминологија.....	37
6.1.2. Германскиот концепт и терминологија.....	39

6.1.3.	Атрибутот во португалскиот и италијанскиот јазик.....	40
6.1.4.	Метајазични и концептуални разлики со македонскиот јазик.....	41
7.	Прирокот во македонскиот јазик.....	43
7.1.	Видови прирок во македонскиот јазик.....	44
7.2.	Именскиот прирок во македонскиот јазик.....	46
7.3.	Именски прирок со предлогот <i>за</i>	51
7.4.	Именски прирок со предлогот <i>како</i>	52

Глава III

Конструкции со атрибут на субјект (КАС) во францускиот јазик и нивните еквиваленти во македонскиот јазик.....

53

1.	Конструкции со основен атрибут на субјект (КАС-О) во францускиот јазик и нивните еквиваленти во македонскиот јазик.....	56
1.1.	Копулативни конструкции во францускиот јазик и нивните еквиваленти во македонскиот јазик.....	56
1.1.1.	Парадигмата на копулативните конструкции во францускиот и во македонскиот јазик.....	60
1.2.	Копулативни конструкции со придавски атрибут во францускиот јазик и нивните еквиваленти во македонскиот јазик.....	65
1.3.	Карактеристики на конституентите во рамките на копулативните конструкции.....	69
1.3.1.	Субјектот во конструкцијата <i>SNo-être-Adj</i>	69
1.3.2.	Копулативниот глагол <i>être</i>	71
1.3.2.1.	Морфосинтаксички карактеристики на копулата.....	71
1.3.2.2.	Глаголот-копула од семантички аспект.....	73
1.3.2.3.	Копулата според психомеханичкиот пристап.....	75
1.3.3.	Карактеристики на придавскиот конституент во атрибутивните конструкции.....	79

1.3.3.1.	Референцијална несамостојност на придавскиот конституент.....	79
1.3.3.2.	Статичност на придавскиот конституент.....	80
1.3.3.3.	Аспектуализација на придавскиот конституент.....	82
1.3.4.	Односот меѓу копулата и придавскиот конституент во копулативните конструкции.....	83
1.4.	Еквивалентите на копулата <i>être</i> во македонскиот јазик.....	86
2.	Конструкции со атрибутивни глаголи во францускиот јазик и нивните еквиваленти во македонскиот јазик.....	90
2.1.	Дефинирање на атрибутивните глаголи.....	90
2.2.	Синтаксички особености на атрибутивните глаголи.....	91
2.3.	Модални атрибутивни конструкции во францускиот јазик и нивните еквиваленти во македонскиот јазик.....	94
2.3.1.	Дефинирање на поимите <i>модалност</i> и <i>епистемична модалност</i>	94
2.3.2.	Дефинирање на поимот <i>евиденцијалност</i>	95
2.3.3.	Епистемично-модални атрибутивни конструкции во францускиот јазик и нивните еквиваленти во македонскиот јазик.....	96
2.3.4.	Евиденцијални атрибутивни конструкции и нивните еквиваленти во македонскиот јазик (<i>se montrer, s'avérer</i>).....	102
2.4.	Аспектни атрибутивни конструкции во францускиот јазик и нивните еквиваленти во македонскиот јазик.....	112
2.4.1.	Инхоативни атрибутивни конструкции во францускиот јазик и нивните еквиваленти во македонскиот јазик (<i>devenir, tomber</i>).....	112
2.4.2.	Дуративни атрибутивни конструкции во францускиот јазик и нивните еквиваленти во македонскиот јазик (<i>rester, demeurer</i>).....	117

3.	Конструкции со помошен атрибут на субјект (КАО-П) и нивните еквиваленти во македонскиот јазик.....	120
3.1.	Дефиниции и термилошки разлики.....	120
3.2.	Синтаксички карактеристики на конструкциите со помошен атрибут на субјект.....	124
3.3.	Семантичко толкување на конструкциите со помошен атрибут на субјект.....	134
3.3.1.	Помошниот атрибут во рамки на вторичната предикација.....	134
3.3.1.1.	Карактеристики на првиот предикатски исказ.....	136
3.3.1.2.	Односот меѓу двата предикатски изрази.....	138
3.4.	Сличности и разлики со прилошките определби.....	140
3.5.	Карактеристики на глаголите и придавките во рамките на КАС-П.....	145

ГЛАВА IV

	Конструкции со атрибут на објект (КАО) во францускиот јазик и нивните еквиваленти во македонскиот јазик.....	151
1.	Краток историски преглед.....	151
2.	Дефинирање на КАО во современите француски граматика.....	153
3.	Околу поделбата на КАО на КАО-О и КАО-П.....	157
3.1.	Анализа на семантичката структура на КАО.....	157
3.1.1.	Семантичкиот статус на директниот објект.....	158
3.1.2.	Семантички особини на атрибутивниот елемент.....	161
3.1.3.	Карактеристики на целината <i>директен објект + атрибут</i> [SN2-X].....	164
3.1.3.1.	(Не)задолжителен карактер на атрибутот.....	164
3.2.	Синтаксички критериуми за поделбата КАО-О / КАО-П.....	164
4.	Двојната функција на придавката во КАО.....	172
4.1.	Функцијата на придавката во КАО со ист глагол.....	172

4.2.	Формални критериуми за разликување на атрибутот и епитетот на директниот објект во конструкции со различен глагол.....	179
5.	Конструкции со основен атрибут на објект (КАО-О) во францускиот јазик и нивните еквиваленти во македонскиот јазик.....	184
5.1.	Синтаксички анализи на КАО-О.....	185
5.2.	Глаголите во рамките на КАО-О.....	189
5.2.1.	Класификација според Ригел.....	189
5.2.2.	Класификација според Бланш-Бенвенист.....	190
5.2.3.	Класификација според Реми-Жиро.....	191
5.2.4.	Класификација според Ле Гофик.....	191
5.2.5.	Класификација според Милер.....	192
5.2.6.	Класификација според Тобак.....	193
5.3.	Анализа на француските КАО-О со најчестите атрибутивни глаголи и нивните еквиваленти во македонскиот јазик.....	193
5.3.1.	Француските КАО-О со глаголи кои опишуваат интелектуални, мисловни, евалуативни процеси и нивните еквиваленти во македонскиот јазик.....	195
5.3.1.1.	Глаголите кои опишуваат мисловни процеси како модални глаголи.....	197
5.4.	Анализа на КАО-О со глаголи кои опишуваат мисловни процеси.....	199
5.5.	КАО-О со каузативни глаголи во францускиот јазик и нивните еквиваленти во македонскиот јазик.....	210
6.	Конструкции со помошен атрибут на објект (КАО-П) во францускиот јазик и нивните еквиваленти во македонскиот јазик.....	221

ГЛАВА V

1.	Некои аспекти на КАО со глаголот <i>avoir</i> во францускиот јазик и нивните еквиваленти во македонскиот јазик.....	228
	Заклучни согледувања.....	234

Библиографија.....	246
Листа на скратеници од користени дела од литературата.....	261
Листа на скратеници од дневен печат.....	261
Сајтографија.....	262
Додаток 1: Графички приказ на еквивалентите на француските атрибутивните конструкции.....	263
Додаток 2: Листа на глаголи што најчесто можат да воведат атрибут на субјект во францускиот јазик.....	266
Додаток 3: Листа на најчести глаголи кои можат да воведат атрибут на директен објект во францускиот јазик.....	267

ЛИСТА НА КРАТЕНКИ И СИМБОЛИ

КАС	-	конструкции со атрибут на субјект
КАС-О	-	конструкции со основен атрибут на субјект
КАС-П	-	конструкции со помошен атрибут на субјект
КАО	-	конструкции со атрибут на објект
КАО-О	-	конструкции со основен атрибут на објект
КАО-П	-	конструкции со помошен атрибут на објект
(н.п.)	-	наш превод
(н.в.)	-	наша верзија
(н. пр.)	-	наш пример
(н.к.)	-	наша конструкција
(елек. корпус)	-	електронски корпус
(разг. ст.)	-	разговорен стил
(колокв. фор.)	-	колоквијална форма
Adj.	-	придавка
N	-	именка
V	-	глагол
X	-	атрибутивен елемент
SN	-	именска група
SV	-	глаголска група
P	-	реченица
Dét	-	детерминант
*	-	неприфатлива конструкција
*?	-	конструкција на граница на прифатливост
Ø	-	отсуство на елемент

ВОВЕД

Атрибутот и атрибутивните конструкции во францускиот јазик од многу одамна го привлекувале вниманието не само на лингвистите, туку и на филозофите кои се занимаваат со јазична проблематика. Сите тие се едногласни дека станува збор за едно од најкомплексните граматички прашања за кое постојат онолку ставови и анализи колку што има и истражувања. Токму таа комплексност, но и значителните, пред сè, метајазични, но и функционални разлики кои постојат помеѓу француските атрибутивни конструкции и македонските именско-предикатски конструкции, беа главните мотиви кои нè поттикнаа да се зафатиме со истражување на оваа проблематика. Дополнителна мотивација заради која го избравме овој предмет на истражување беше и отсуството на претходни споредбени истражувања на оваа тема.

Во француските граматички истражувања, еден од лингвистите кој најопсежно ги обработува прашањата поврзани со атрибутот е Мартин Ригел (Martin Riegel). Неговите најзначајни ставови и анализи се изложени во делото *L'adjectif attribut*¹, но и во многу други негови статии, во кои подеднакво ги разработува и двата позначајни типови конструкции кои содржат атрибут. Исто така, многу детални анализи содржи и докторската дисертација на лингвистката Елс Тобак (Els Tobback) која ни даде значајни насоки при анализата на конструкциите со атрибут на објект. Освен Тобак, прашањата поврзани со атрибутот на објект, посебно со помошниот атрибут на објект, доста темелно и пред сè, од семантички аспект, ги обработува и Клод Милер (Claude Muller).

Посовремени истражувања и теории за атрибутот нудат и Реми-Жиро (S. Remi-Giraud), Гимје (C. Guimier), Бланш-Бенвенист (C. Blanche-Benveniste) и Де Голмен (M. De Gaulmyn). Нивните ставови и анализи се поместени во едно обемно и мошне студийно издание под наслов *A la recherche de l'attribut*,² подготвено од страна на Центарот за лингвистички и семиолошки истражувања на Универзитетот „Лимиер“ од Лион. Од огромно значење за расветлување на механизмите според кои функционираат

---

¹ Riegel, M., *L'adjectif attribut*, PUF, 1985.

² *A la recherche de l'attribut*, PUL, 1991.

конструкциите со атрибут на објект се и истражувањата на Жерар Моање (Gérard Moignet), Ева Ави (Eva Havu), Мишел Пјерар (Michel Pierrard) и Жан Гос (Jean Goes). Насловите на нивните многубројни статии се наведени во библиографијата на крајот од трудот.

Што се однесува до соодветните еквиваленти на француските атрибутивни конструкции, во македонскиот јазик, најобемно истражување е направено во докторската дисертација на Цветковски³. Во неа мошне детално е опфатена проблематиката поврзана со именскиот прирок, кој претставува еден од најчестите функционални еквиваленти на францускиот атрибут. Освен тоа, за потребите на овој труд во голема мерка се потпиравме на *Синтаксата на македонскиот стандарден јазик*⁴ и на истражувањата на Корубин и Тополињска. Од неодминливо значење за семантичките анализи на атрибутивните, односно именско-предикатските конструкции, беа трудовите на Тофоска, Миркуловска, Велковска, но и на многу други домашни лингвисти.

Што се однесува до концептот за *атрибут* во француската граматика, тој води потекло уште од логичката анализа на реченицата, на субјект и предикат, која ја застапуваат грчките филозофи Платон и Аристотел. Тој логички концепт се задржува и во Граматиката на Пор-Роајал (Arnauld & Lancelot, 1660), според која атрибутот претставува составен дел од предикатот. Во согласност со оваа логичка анализа, секоја реченица се сведува на шемата: *sujet + être + attribut*, а тоа го оневозможува откривањето на другите синтаксички функции.

Терминот и концептот за *атрибут*, кој во француската граматичка традиција се користел како синоним за *предикат*, се задржува и во денешната француска граматика, според што таа се разликува од речиси сите други европски граматика. Имено, во најголем дел од граматичките системи на другите европски јазици, за францускиот атрибут се користи поимот *предикат* или *предикатив*, додека под поимот *атрибут* се разгледува второстепена функција која не подразбира глаголско посредство, а која пак, во француската граматика се разгледува како *епитет*.

Во врска со ова прашање, македонскиот граматички систем не се разликува многу од

---

³ Цветковски, Ж., *Именскиот прирок во македонскиот јазик* (докторска дисертација), Филолошки факултет „Блаже Конески“, Скопје, 1988.

⁴ Минова-Ѓуркова, Л., *Синтакса на македонскиот стандарден јазик*, Магор, Скопје, 2000.

другите европски граматика, со тоа што, како што веќе наведовме погоре, за францускиот атрибут го користи терминот *глаголско-именски прирок*, односно *именски дел на глаголско-именскиот прирок*. Исто така, и во македонскиот јазик под помот *атрибут* се разгледува второстепен реченичен член кој е дел од именската група, додека *епитетот* претставува само една, семантичка разновидност на атрибутот.

Оваа термилошка „изолација“ на француската граматика кога се работи за атрибутот претставува извор на недоразбирања и тешкотии поради што наидува на критики од современите лингвисти. Ние го делиме нивниот став дека усогласувањето на граматичката терминологија во голема мерка би придонело за олеснување на усвојувањето на француската граматиката од страна на странските изучувачи на францускиот јазик.

Од современ аспект, под поимот *атрибут* во француската граматика се разгледува една од најсложените синтаксички функции, која подразбира меѓусебна, морфолошка и семантичка поврзаност на три елементи: *субјект* или *директен објект*, *копулативен* или *атрибутивен глагол* и *атрибут*, односно *атрибутивна група*.

Во францускиот јазик, во функција на атрибут најчесто се среќава описната придавка, која претставува негов протитипен претставник. Освен описна придавка, неретко со атрибутивна функција се среќаваат и други видови придавски и партиципни форми, именки и именски групи, прилози, заменски зборови, но и инфинитивна и релативна дел-реченица.

Во зависност од тоа дали преку атрибутот му се припишува особина на субјектот или на директниот објект во реченицата, во француската граматика се разликуваат два типа атрибут: *атрибут на субјект* и *атрибут на директен објект*.

Во рамките на тие две групи, се прави уште една, синтаксичка поделба, според тоа дали атрибутивниот елемент има задолжителна или факултативна улога во реченицата, односно дали реченицата е синтаксички одржлива во отсуство на атрибутот. Имено, во согласност со функционалниот пристап, врз основа на кој ја правиме основната поделба на атрибутивните конструкции во трудот, се разликуваат *примарни функции*, оние коишто се во директна зависност од глаголот, и *секундарни функции*, кои не зависат од глаголот. Францускиот атрибутот претставува примарна функција, но може да биде и *основна*

примарна и помошна примарна функција.

Атрибутот кој од синтаксички аспект е неопходен за граматичката стабилност на реченицата се именува како *основен атрибут на субјект*, односно *основен атрибут на директен објект*. Наспроти тоа, атрибутот кој нема задолжителна функција, се нарекува *помошен атрибут на субјект*, односно *помошен атрибут на директен објект*.

Еден од основните и најчести глаголи кој се среќава во рамките на троделната атрибутивна конструкција е глаголот *être*, кој уште се нарекува и *копулативен глагол*. Конструкциите во коишто се среќава копулата се нарекуваат *копулативни конструкции*.

Освен глаголот-копула, во атрибутивните конструкции се среќаваат и голем број други глаголи кои се именуваат како *атрибутивни глаголи*. Во рамките на конструкциите со основен атрибут на субјект, како атрибутивни глаголи се среќаваат таканаречените *глаголи кои опишуваат состојба* (*verbes d'état*).

Најчести атрибутивни глаголи кои воведуваат основен атрибут на субјект се глаголите: *sembler, paraître, se montrer, s'avérer, devenir, tomber, rester, demeurer*, но и други, кои ги наведуваме понатаму во трудот. Преку дел од овие глаголи, кои се сметаат за еден вид семантички варијанти на копулата *être*, се искажува ставот на говорителот во однос на состојбата во која се наоѓа субјектот, некои од нив упатуваат на изворот врз основа на кој му се прирекува особина на субјектот, а дел од глаголите упатуваат на времетраењето на особината која ја прирекува атрибутот. Врз основа на овие семантички карактеристики, ние предлагаме поделба на *конструкциите со атрибутивни глаголи на модални и аспектни*.

Што се однесува до глаголите кои се среќаваат во *конструкциите со основен атрибут на директен објект*, низ граматичките истражувања се среќаваат голем број разновидни класификации, но и спротивставени мислења за тоа дали некој глагол има способност да воведува атрибут на директен објект. Најчестите глаголи за кои мнозинството лингвисти се согласуваат дека можат да се разгледуваат како атрибутивни, во рамките на конструкциите со основен атрибут на објект, се *глаголите кои искажуваат мисловни или евалуативни процеси* (*croire, trouver, juger, considérer, estimer*) и *глаголите кои искажуваат причинско-последичен однос*, односно *каузативни глаголи* (*rendre, laisser*).

Што се однесува, пак, до конструкциите со помошен атрибут на објект, кај нив не може однапред да се определи кои глаголи би можело да се сретнат во нивни рамки затоа што условите за да се создаде самата атрибутивна конструкција зависат, пред сè, од прагматски фактори поврзани со контекстуалниот и комуникативниот аспект.

Овој докторски труд е насочен кон проучување на атрибутот и на атрибутивните конструкции во кои во функција на атрибут се среќава придавска форма. Истражувањето има, пред сè, синхронски карактер, иако правиме и краток осврт на некои дијахронски елементи коишто се значајни за објаснувањето на атрибутивните конструкции. Основната цел на истражувањето е да се понуди квалитативна анализа на француските атрибутивни конструкции, да се предложи нивна класификација поаѓајќи од карактеристиките на глаголот, и да се определат и анализираат конструкциите кои се среќаваат како нивни еквиваленти во македонскиот јазик. Како поткрепа на квалитативната анализа, на крајот од трудот нудиме табеларни прикази на еквивалентите на француските атрибутивни конструкции во македонскиот јазик, изразени во бројки и проценти.

Глава I

1. *Предмет и цел на истражувањето*

Оваа докторска дисертација се впишува во рамките на контрастивната анализа, како дел од контрастивната лингвистика, чија цел се состои во дефинирање на сличностите и разликите во составот на различните јазици преку процес на меѓујазична споредба. Во таа смисла, споредувајќи ги двата јазични системи и тргнувајќи притоа од францускиот кон македонскиот јазик, наша цел е да понудиме исцрпен опис на француските конструкции со придавски атрибут и на нивните еквиваленти во македонскиот јазик.

При изборот на темата тргнавме од сознанието дека најголем проблем за студентите по странски јазик претставуваат јазичните елементи кои во мајчиниот и во странскиот јазик се различни по својата природа, форма или значење. Оттаму, сметавме дека најголем придонес би можеле да дадеме токму во расветлувањето на разликите во поглед на конструкциите со атрибут во францускиот, односно именско-предикатските конструкции во македонскиот јазик.

Потесен предмет на интерес на нашиот труд ќе бидат конструкциите во кои придавката има функција на атрибут на субјект и на атрибут на директен објект во францускиот јазик и нивните еквивалентни конструкции во македонскиот јазик. Во рамките на конструкциите со основен атрибут на субјект, правиме поделба на *копулативни конструкции*, каде врската меѓу атрибутот и субјектот се остварува преку копулативниот глагол *être*, и *конструкции со атрибутивни глаголи*, во рамките на кои се среќаваат таканаречените „глаголи на состојба“. Основната цел која си ја поставуваме при анализата на копулативните конструкции се состои во тоа да определиме кои глаголи се среќаваат како еквиваленти на францускиот копулативен глагол во македонските конструкции и кои се сличностите и разликите помеѓу овие конструкции во двата јазика.

Друг придонес на ова истражување во поглед на *конструкциите со атрибутивни глаголи* е тоа што, тргнувајќи од семантичките обележја на најчестите глаголи кои формално се именуваат како *атрибутивни*, предлагаме поделба на конструкциите кои тие ги градат на *модални* и *аспектни*. Во француските истражувања поврзани со атрибутот досега не е направена ваква семантичка класификација на атрибутивните конструкции. Во рамки на модалните, предлагаме два типа конструкции, односно *епистемично-модални атрибутивни конструкции* и *евиденцијални атрибутивни конструкции*, додека во рамките на аспектните конструкции, правиме поделба на *инхоативни атрибутивни конструкции* и *дуративни атрибутивни конструкции*. Целта ни е детално ги испитаме својствата на различните семантички типови конструкции со атрибутивни глаголи и да ги споредиме со еквивалентните конструкции со македонскиот јазик, за да провериме дали и во колкава мерка тие покажуваат исти или слични својства.

Што се однесува до конструкциите со помошен атрибут на субјект, сметаме дека ќе дадеме значаен придонес ако го објасниме механизмот според кој функционира нивната комплексна структура бидејќи, посебно во македонскиот јазик, тие не се доволно истражувани. Исто така, нашиот придонес во овој дел би се состоел во определување на термилошките еквиваленти на овие конструкции кои, на прв поглед, не претставуваат типични именско-предикатски конструкции.

Наша претпоставка е дека како најчест еквивалент на *конструкциите со основен атрибут на директен објект* во македонскиот јазик се среќаваат *декларативна реченица* и *конструкции со зависни глаголски изрази*. Во овој дел, целта ни е да испитаме дали постои можност за употреба и на други еквивалентни конструкции во македонскиот јазик и кои се сличностите и разликите со француските конструкции.

Кога станува збор за конструкциите со помошен атрибут на директен објект, меѓу другото, целта ни е да ја провериме нашата претпоставка дека кај македонските еквивалентни конструкции, придавскиот елемент може да има функција и на именски дел на прирокот, но и на атрибут (или епитет, во согласност со француската терминологија).

Интересен аспект, поврзан со конструкциите со атрибут на објект, претставува можноста за двојно анализирање на функцијата на придавката. Имено, таа може да се анализира и како атрибут на директен објект и како епитет на истиот објект. Сметавме дека

ова прашање заслужува внимание затоа што ваквата двојна функција, односно можноста за двојно толкување на придавката, често е причина за погрешно разбирање и пренесување на овие конструкции на македонски јазик. Нашата цел е да укажеме на критериумите за разликување на атрибутот од епитетот на директен објект со што, според нас, би им помогнале на изучувачите и преведувачите од француски јазик.

Сметаме дека преку споредбата и анализата на еквивалентите на француските атрибутивни конструкции во македонскиот јазик би придонеле за расветлување на механизмите според кои функционираат овие конструкции во двата јазика. Од друга страна, се надеваме дека со изнаоѓање на што е можно поголем број преводни еквиваленти би придонеле и за збогатување на јазичниот инвентар на студентите и воопшто, изучувачите на овие два јазика.

Резултатите до кои ќе се дојде по пат на споредбената анализа можат да имаат општојазична примена служејќи како основа за понатамошни научни проучувања на кој било од споредуваните јазици. Исто така, сметаме дека со ова споредбеното истражување ќе придонесеме во наставата по јазик, но и во процесот на преведување од француски кон македонски јазик. Во таа смисла, имајќи ги предвид, пред сè, значителните метајазични разлики поврзани со францускиот атрибут и неговите еквиваленти во македонската граматика, сметавме дека со ова истражување ќе придонесеме за нивно разјаснување и полесно усвојување од страна на студентите.

2. Структура на трудот

Во воведниот дел на овој докторски труд ги образложуваме мотивите за избор на темата која претставува предмет на истражување на трудот, како и нејзината оправданост. Имено, таму нагласуваме дека ова претставува прво истражување кое има цел да ги спореди конструкциите со атрибут во францускиот јазик и нивните соодветни конструкции во македонскиот јазик. Исто така, во овој дел ги наведуваме и најзначајните лингвисти кои дале придонес во истражувањата и анализите на оваа тема во француските и во

македонските истражувања и правиме краток опис на најважните карактеристики на француските атрибутивни карактеристики.

Докторската дисертација се состои од пет поголеми поглавја кои се поделени на повеќе помали делови. Во рамките на првото поглавје ќе ги објасниме предметот и основните цели на истражувањето истакнувајќи дека станува збор за синхронско истражување во кое се прави, пред сè, квалитативна анализа на атрибутивните конструкции и се определуваат нивните еквиваленти во македонскиот јазик. Исто така, во рамките на ова поглавје ќе ја опишеме структурата на трудот и ќе го објасниме составот на корпусот на примери врз чијашто анализа се темели нашето истражување.

Во второто поглавје, со наслов *Теориски рамки на поимот атрибут во францускиот јазик*, ќе ја образложиме теоретската основа врз која се заснова истражувањето. Имено, ќе ги објасниме концептите поврзани со валентноста на глаголот и со функционалната перспектива кои ни послужаат како основа врз која ја направивме главната поделба на атрибутивните конструкции во нашето истражување. Понатаму, ќе дадеме краток историски осврт на развојот на францускиот атрибут, почнувајќи од граматиката на Пор-Роајал, преку концептот за атрибут во најважните школски граматики во 18 и 19 век, па сè до денешните, современи, граматички дефиниции. Во претпоследниот дел од ова поглавје ќе се осврнеме на проблемот поврзан со разликите во метајазикот кој се користи за францускиот атрибут во другите европски граматики. Исто така, ќе направиме споредба на француската и на македонската терминологија, поврзана со сите четири типа атрибутивни конструкции. Во рамките на последниот дел од поглавјето ќе ги резимираме најважните карактеристики на прирокот во македонскиот јазик.

Со третото поглавје, кое носи наслов *Конструкции со атрибут на субјект (КАС) во францускиот јазик и нивните еквиваленти во македонскиот јазик*, навлегуваме во сржта на нашето истражување. Во првиот дел од ова поглавје ќе бидат опфатени копулативните конструкции во францускиот јазик, во рамките на кои ќе дадеме кус опис на најважните особини на копулативните конструкции со именка во функција на атрибут. Понатаму, подетално ќе ги разработиме конструкциите со придавски атрибут, задржувајќи се на карактеристиките на секој конституент поединечно. На крајот на овој дел од поглавјето ќе понудиме преглед на еквивалентите на францускиот копулативен глагол во македонскиот

јазик. Вториот дел од третото поглавје ќе ги опфати конструкциите со атрибутивните глаголи, во рамките на кои правиме поделба на *модални* и *аспектни атрибутивни конструкции*. Понатаму, ќе понудиме детална анализа на сите подгрупи во рамките на првите две групи, односно ќе направиме споредбена анализа на француските *епистемично-модални* и *евиденцијални конструкции* (во рамките на модалните) и на *инхоативните* и *дуративните конструкции* (во рамките на аспектните) и на нивните еквиваленти во македонскиот јазик. Третиот дел на ова поглавје ќе биде посветен на конструкциите со помошен атрибут на субјект и ќе понуди нивен исцрпен синтаксички и семантички опис. Овде ќе се осврнеме и на прашањето поврзано со сличностите и разликите на овој тип атрибутивни конструкции со прилошките определби.

Четвртата глава е насловена како *Конструкции со атрибут на објект (КАО) во францускиот јазик и нивните еквиваленти во македонскиот јазик*. Во неа опсежно ќе бидат разработени сите аспекти поврзани со овој тип конструкции. Во воведниот дел на ова поглавје ќе понудиме краток преглед на поголем број дефиниции и анализи на овие конструкции, содржани во некои постари истражувања, но и во истражувања со понов датум. Исто така, ќе се задржиме на основните критериуми врз кои е направена поделбата на *конструкции со основен атрибут на директен објект* и *конструкции со помошен атрибут на директен објект*, а ќе дадеме опис и на нивната семантичка структура. Во ова поглавје ќе го обработиме и прашањето поврзано со двојната функција на придавскиот конституент во КАО, која може се анализира и како атрибут, но и како епитет на директниот објект. Во последните два дела од ова поглавје ќе понудиме анализа на конструкциите со основен и со помошен атрибут и ќе ги анализираме нивните еквиваленти во македонскиот јазик. За првиот тип конструкции, ќе дадеме преглед на различните видови класификации на атрибутивните глаголи понудени од различни автори и подетално ќе ги анализираме конструкциите со најчестите глаголи кои воведуваат основен атрибут на директен објект, односно *глаголите кои искажуваат мисловен процес* и *глаголите кои воведуваат каузативно-резултативен однос*.

Во последното петто поглавје од трудот, накратко ќе се задржиме на атрибутивните конструкции со глаголот *avoir*. Освен тоа, во овој дел ќе бидат поместени и заклучоците од истражувањето, списокот на користена литература, сајтографијата, графичкиот приказ на

еквивалентите на француските атрибутивни конструкции во македонскиот јазик, како и листи на најчестите атрибутивни глаголи во францускиот јазик.

3. Корпус

Корпусот врз основа на кој го направивме нашето истражување поврзано со атрибутивните конструкции во францускиот јазик е составен од примери од различен вид извори. Примерите ги селектиравме тргнувајќи од глаголите кои се среќаваат во атрибутивните конструкции и кои се предмет на наш интерес. Најголемиот дел од нив се извлечени од слободниот електронски корпус *Le corpus français* и преку алатката за пребарување примери *Fraze it*.

Корпусот *Le corpus français* е изработен од страна на Одделот за автоматска обработка на јазици на Универзитетот во Лајпциг, Германија, во рамките на истражувачкиот проект *Leipzig Corpora Collection*. Овој слободен корпус е наменет за проучување на современата писмена форма на францускиот јазик и претставува база на податоци која содржи околу 37 милиони реченици или 700 милиони зборови. Тие податоци се извлечени од неколку извори: француски и франкофонски печат (повеќе од 19 милиони примери), страници на интернет (повеќе од 11 милиони примери) и Википедија (околу 6 милиони примери).

Пребарувањето на примерите во овој корпус е многу едноставно и се врши според еден клучен збор, односно според глаголот во нашиот случај. Овој извор се покажа како многу практичен за собирање примери со основен атрибут на субјект бидејќи глаголите кои влегуваат во нивни рамки имаат претежно улога на атрибутивни глаголи во францускиот јазик.

Втората база на податоци која ја користевме содржи повеќе милиони заведени примери и е достапна на Интернет под насловот *Fraze It* (се работи за бесплатна, многу едноставна и практична алатка за пребарување примери). Примерите кои ги содржи оваа

база се извлечени од електронски изданија на голем број весници на 6 јазици (француски, англиски, шпански, германски, италијански и португалски). Што се однесува до француските примери, оваа алатка пребарува низ електронските изданија на повеќе познати француски весници, како: *Le Figaro*, *Le Monde*, *Le Parisien*, *L'Express*, *La Voix du Nord*, *Libération* и многу други.

Оваа алатка ни беше многу корисна за извлекување примери до кои потешко доаѓавме преку првиот корпус. Имено, пребарувачот овде нуди опција за пребарување со повеќе од еден клучен збор така што голем дел од примерите со КАО, пред сè оние во кои директниот предмет е претставен преку замена, ги извлековме преку оваа алатка (на пример: пребаруваме по клучни термини „*la croyait*“ или „*les trouva*“).

Освен наведените два извора, кои главно располагаат со примери од новинарски текстови, нашиот корпус содржи и примери извлечени од познати француски романи и од нивните преводи на македонски јазик. Покрај готовите преводни решенија, извлечени од преведените романи, во многу случаи ние нудевме и наша верзија на преводот со цел да ги исцрпиме различните можности за превод на конструкциите кои се предмет на наш интерес. Освен тоа, за прикажување на различните именско-предикатски и останати еквиваленти на француските атрибутивни конструкции во македонскиот јазик, користевме примери извлечени од неколку книжевни дела на познати македонски писатели.

Одредени атрибутивни конструкции се користат, пред сè, во усната форма на јазикот. Во недостаток на корпус на примери од ваков тип, а потпирајќи се на нашите компетенции во доменот на францускиот јазик, во трудот се наведени и примери кои ние сами ги креиравме со цел да илустрираме определена употреба.

Глава II

Теориски рамки на поимот атрибут во францускиот јазик

При определувањето на теориската основа преку која ги објаснуваме француските атрибутивните конструкции и врз која се заснова нивната основна класификација во трудот, сметавме дека е неизбежно да се тргне од глаголската валентност, односно од способноста на глаголот да припојува дополненија.

Имено, атрибутот е еден од типовите дополненија кои можат да бидат припоени од копулативниот глагол *être*, од глаголи кои опишуваат состојба, од голем број преодни и, во определени услови, од некои непреодни глаголи. Атрибутивните глаголи во францускиот јазик влегуваат во рамките на две основни групи: *основни атрибутивни глаголи*, кои припојуваат *задолжителен* атрибут на субјект или на објект и *повремено атрибутивни глаголи*⁵, кои припојуваат *помошен* атрибут на субјект или на директен објект.

Според тоа, конструкциите во рамките на кои може да се сретне атрибут ги разгледуваме во четири поголеми групи: *конструкции со основен атрибут на субјект*, *конструкции со помошен атрибут на субјект*, *конструкции со основен атрибут на директен објект* и *конструкции со помошен атрибут на директен објект*.

---

⁵ Определбата *повремено атрибутивни* укажува на тоа дека атрибутивната улога на овие глаголи не им е првостепена. Имено, се работи за глаголи кои многу почесто се среќаваат во конструкции без атрибут: *Elle est rentrée hier/Elle est rentrée malade, Elle croit qu'il va partir/Elle le croit intelligent*.

1. *Атрибутот од аспект на теоријата за валентност и во рамки на функционалниот пристап*

Прашањата поврзани со глаголската валентност и правилата за создавање на правилни реченични структури заземаат важно место во синтаксичките и семантичките истражувања. Резултатите од ваквите истражувања и познавањето на можните комбинации меѓу зборовите и видот на морфосинтаксички врски кои се воспоставуваат во рамките на реченицата се многу важни во процесот на усвојување на еден јазик.

За основоположник на граматиката на зависност, односно на теоријата за валентноста на глаголот како нејзин составен дел, се смета францускиот лингвист и еден од главните претставници на европскиот структурализам, Лусиен Тениер (Lucien Tesnière) (1893-1954). Основните постулати на оваа вербоцентрична теорија, Тениер ги изнесува во своето капитално дело *Elements de syntaxe structurale*.⁶

Ние сметаме дека теоријата за валентноста на Тениер нуди добра основа за разгледување на францускиот атрибут како функција која, освен од именскиот дел на кој се однесува, пред сè, зависи од односот со копулативниот глагол, односно од неговата валентност. Сепак, за да се понуди исцрпен опис на атрибутот, ја дополнуваме оваа теорија со анализите на неколку лингвисти кои, на некој начин, ја ревидираат теоријата на Тениер. Имено, граматиката на зависност претставува нов начин на гледање на реченичната структура во однос на традиционалната граматика. Во својот пристап, Тениер тргнува од реченицата и ја расчленува на составните синтаксички функции. Притоа, потпирајќи се на критериумот на глаголска валентност, Тениер го напушта традиционалниот бинаризам *субјект-предикат*, сведувајќи го предикатот на само еден елемент во реченицата и во анализата на реченицата ги внесува сите предметни и прилошки дополненија.

Поимот валентност, кој е преземен од хемиските науки, Тениер го поврзува со глаголот како реченичен центар кој има централна улога во структурирањето на реченицата и способност кон себе да припојува други реченични членови. Притоа,

---

⁶ Tesnière, L., *Éléments de syntaxe structurale*, Editions Klincksieck, Paris, 1976.

глаголот е тој што го одредува бројот, видот, морфосинтаксичките и семантичките карактеристики на тие членови: „Реченицата наликува на Сончевиот систем. Во средината се наоѓа глаголот кој управува со целата организација исто како што Сонцето се наоѓа во средиштето на Сончевиот систем. На периферијата се наоѓаат голем број граматички елементи кои се подредени едни на други и, на крајот, му се подредуваат и на глаголскиот центар според хиерархија на повеќе нивоа, на истиот начин на кој планетите гравитираат околу Сонцето, а сателитите околу планетите.“⁷

Според Тениер, меѓу зборовите во реченицата постојат врски што се хиерархиски распоредени и што тој ги нарекува *конекции*. Поимот *конекција* претставува основен концепт од кој тргнува структуралната синтакса. Тие структурални конекции меѓу зборовите воведуваат односи на зависност. Во хиерархискиот распоред на врските, одредени членови се надредени, управувачки, во однос на други кои ним им се подредени. Притоа, еден збор може во исто време да има и надредена и подредена улога во зборовната хиерархија. Секој управувачки член, кој може да управува со еден или повеќе подредени членови формира таканаречен „јазол“. На врвот на таа хиерархија се наоѓа еден, главен јазол, во кој се спојуваат сите конекции, а неговата цел е да обезбеди единство на целината.

Структурата на зависност на реченичните елементи Тениер ја прикажува во вид на шематски приказ наречен *тема*. Во случаите кога реченицата содржи глаголски елемент⁸, како што напоменавме, тој има улога на главен, централен реченичен елемент кој во таа структура може да припои кон себе одреден број дополненија што Тениер ги нарекува *актантите*. Актантите, според Тениер, претставуваат елементи кои се предвидени со лексичко-семантичкото значење на глаголот. Во зависност од бројот на актантите кои можат да ги припојат, Тениер ги дели глаголите на глаголи со нулта валентност (авалентни), едновалентни, двовалентни и тривалентни. Според Тениер, освен глаголскиот елемент и актантите, во рамките на реченицата се среќаваат и прилошките определби

---

⁷ „Une phrase se présente comme un système solaire. Au centre, un verbe qui commande tout l'organisme, de même que le soleil est au centre du système solaire. A la périphérie, la foule des éléments grammaticaux, qui sont subordonnés les uns aux autres, et en dernier ressort au centre verbal, selon une hiérarchie à plusieurs étages, tout comme les planètes gravitent autour du soleil et les satellites autour des planètes“ (Tesnière, *Comment construire une syntaxe*, 1934, во Franic, 2003: 55).

⁸ Според Тениер, во една проста реченица централниот јазол не мора секогаш да е претставен преку глагол. Но, кога во реченицата е присутен глаголски елемент тој секогаш ја презема улогата на централен чвор. Инаку, чвор може да биде секој полнозначен збор, па според тоа се разликуваат глаголски, именски, придавски и прилошки реченици (Tesnière, 1959:103).

(*circumstances*). Прилошките определби претставуваат слободни елементи кои не се предвидени со семантичкото значење на глаголот. Според Тениер, во улога на актанти во реченицата можат да се јават именски зборови кои имаат функција на субјект, објект на активен глагол или агенс на пасивен глагол, и корисник, додека во функција на прилошки определби секогаш се среќаваат прилозите.

Некои современи лингвисти, како Феје, сметаат дека моделот на валентноста кој го предлага Тениер, во некои аспекти содржи низа недостатоци и не дозволува преку него да се објаснат определени јазични реализации.⁹ Така, во поглед на актантите се добива впечаток дека се работи исклучиво за задолжителни елементи, додека прилошките определби се сметаат за факултативни. Додека тврдењето во однос на прилошките определби може да се земе како релативно точно затоа што прилошките дополненија не се секогаш во директна зависност со глаголската валентност, актантите може, но и не мора да се присутни во реченичната структура во зависност од семантиката на глаголскиот елемент. Феје дополнува дека актантите претставуваат реченични членови кои се *предвидени, планирани* во валентната шема на глаголот, но тоа не значи дека тие треба задолжително да се присутни (Feuillet, 1998: 2).

Од друга страна, Тениер не го опфаќа атрибутот во рамките на својата поделба, односно не нуди одговор на прашањето дали атрибутот треба да се смета за актант. Исто така, земајќи предвид дека атрибутот нема секогаш задолжителна функција во реченицата, според теоријата на Тениер, тоа би требало да значи дека тој вид атрибут автоматски треба да се смета за прилошка определба, иако, како што ќе видиме во трудот, тоа не е случај. На прашањето дали атрибутот претставува актант, Феје одговара одречно, објаснувајќи дека функцијата на атрибутивниот елемент се сведува на давање опис за еден од актантите, но самиот тој не претставува актант, ако се тргне од основната етимологија на терминот како „некој што дејствува“ (Feuillet, 1998: 2).

Наспроти тоа, Ерслунд го опишува атрибутот како актант, но тој актант, според авторот е од посебен вид. Имено, тој разликува два типа актанти. Првиот тип актант го

---

⁹ Подетални аргументи околу ова прашање можат да се најдат во збирката со трудови *Actance et valence dans les langues de l'Europe*, Mouton de Gruyter, Berlin, 1997.

нарекува *основен*, во чија улога се среќава *субјектот* кај непреодните глаголи и *објектот* кај преодните, додека вториот тип актант, според Ерслунд, е актант кој ја создава реченицата, односно субјектот кај неопреодните и објектот кај преодните глаголи. Освен овие два типа актанти, Ерслунд наведува дека определени глаголи можат да отворат место и за трет актант, односно за атрибут. Таквите глаголи имаат способност да воведат предикативен однос меѓу еден од нивните актанти и овој трет вид актант, односно атрибутот.

Преку тој однос или граматичка врска, која Ерслунд ја нарекува *adjet*¹⁰, освен атрибутот на субјект и атрибутот на објект, можат да се објаснат и други граматички функции, како *индиректен објект* или *предлошки објект*. Според Ерслунд: „*Она што е заедничко за сите овие функции е тоа што тие воспоставуваат врска во исто време и со глаголот и со друг актант, односно со основниот актант, а никогаш со субјект на преоден глагол*“ (Herslund, 1994: 113).

Овој концепт за двојна синтаксичка релација на Ерслунд се коси со основата поставка на традиционалната теорија за валентноста според која граматичките врски го поврзуваат само глаголот со неговите актанти, но никогаш не ги поврзуваат актантите меѓу нив. Сепак, како што наведува и Ерслунд, ваквата двојна врска која глаголот истовремено ја воспоставува помеѓу него и некој актант и помеѓу тој актант и основниот актант на глаголот, се среќава во традиционалниот опис на функциите атрибут на субјект и атрибут на објект во француската граматика.

Друг лингвист кој се надоврзува на теоријата за валентност на Тениер е Хајнц Хап. Имено, тој наведува дека е попрактично наместо термините *актант* и *циркумстанс* (прилошка определба), да се користи терминот *дополнение* на глаголот. Притоа, би требало да се прави разлика меѓу *глаголски дополненија*, кои се во директна, тесна зависност со глаголот и неговата валентност, и *реченични дополненија*¹¹ чија врска со глаголскиот елемент е од послаба природа и кои не се предвидени во неговата валентна шема (Happ, 1978: 110). Понатаму, Хап прави поделба на глаголските дополненија на *задолжителни*,

---

¹⁰ Според Ерслунд, овој термин е најсоодветен за означување на овој тип предикативна врска бидејќи упатува на терминот *adjectif (придавка)* како прототипен носител на предикативноста.

¹¹ Освен со значење на дополнение на глаголскиот елемент, терминот *дополнение* го користиме и со пошироко значење, како елемент кој од синтаксички аспект надополнува друг елемент.

чие присуство во реченицата е неопходно и без кои таа би била граматички неодржлива и *незадолжителни*, чие присуство не е неопходно за правилната синтаксичка структура на реченицата.

Сметајќи дека атрибутот во францускиот јазик претставува елемент кој зависи од валентноста на глаголот, и чие место може, но и не мора, да биде заситено во валентната шема, термините кои ги предлага Хап ни се чинат соодветни за опишување на однесувањето на атрибутот. Имено, во случаите кога присуството на атрибутот е неопходно за граматичката одржливост на реченицата, атрибутот се поистоветува со *задолжително дополние*. Во спротивно, кога атрибутот може да се изостави без притоа да се наруши граматичката стабилност на изразот, сметаме дека атрибутот може да се оквалификува како *незадолжително дополние*.

Според нас, во согласност со поделбата на Хап, се разликуваат *задолжителни атрибутивни глаголи* и *повремени атрибутивни глаголи*, поделба што ја среќаваме кај Мартин Ригел. Имено, според Ригел, овие два типа глаголи не се разликуваат само според синтаксичките особини туку и според семантичкиот однос кој го воспоставуваат меѓу субјектот, односно објектот и нивниот атрибут. Основна карактеристика на атрибутивните конструкции со глаголи кои припојуваат задолжителен атрибут претставува неможноста за негово отстранување од реченицата (Riegel, 1981: 23).

Според тоа, би можело да каже дека атрибутот во овој случај е во директна зависност со валентноста на глаголот. Во групата најчести *задолжително-атрибутивни глаголи* кои припојуваат атрибут на субјект се вбројуваат копулативниот глагол *être* и глаголите кои опишуваат состојба како: *sembler; paraître, devenir; rester; tomber; se montrer; s'avérer* (*Elle semble malade* → * *Elle semble*). Сепак, важно е да се напомене дека разликувањето на овие два типа глаголи врз основа на задолжителниот или факултативниот карактер на атрибутот претставува доволен критериум исклучиво од синтаксички аспект.

Кај глаголите кои повремено припојуваат атрибут на субјект, како: *(r)entrer; finir; se lever; (re)monter; naître; partir; sortir; (re)venir; vivre*, врската меѓу глаголот и атрибутот е многу полабава, односно тие дозволуваат отстранување на атрибутот. Притоа, појдовната реченица ја задржува синтаксичката стабилност иако нејзината семантичка содржина е во

известна мера осиромашена: (*Pierre est rentré ivre* → *Pierre est rentré*).

Разликувањето на *задолжително-атрибутивни* и *повремено-атрибутивни глаголи* важи и за конструкциите каде атрибутот се однесува на директниот објект. Атрибутот во овој случај може да биде отстранет по глаголите како: *aimer, boire, choisir, commander, brûler, construire, conserver, couper, cueillir, découvrir* (*Jean a bu son café chaud* → *Jean a bu son café*). Од друга страна, глаголите кои искажуваат некакво мислење или интелектуални процеси како: *croire, juger, penser, savoir*, не дозволуваат отстранување на атрибутивниот елемент (*Je te croyais plus sage* → **Je te croyais*). Иако реченицата која се добива по отстранувањето на атрибутот е синтаксички правилна, сепак нејзиното значење е комплетно различно во однос на појдовната.

Описот на Ригел, според кој атрибутот во реченичната структура може да дополнува задолжително-атрибутивни или повремено-атрибутивни глаголи, одговара на дистинкцијата меѓу функциите *основен примарен* и *помошен примарен атрибут*, предложена од Ле Гофик во неговата *Грамматика на француската реченица* (Le Goffic, 1993). Ле Гофик ја дефинира синтаксичката функција како синтаксички однос кој се остварува меѓу еден конституент или група и друг реченичен член или меѓу еден конституент и реченицата во целост. Оттаму, синтаксичката анализа се состои во определување на мрежа од функции кои се остваруваат во рамките на реченицата (субјект-глагол-атрибут), при што секоја од функциите ја врши некој реченичен конституент. Притоа, субјектот и глаголот, кои претставуваат реченични стожери, при што глаголот има улога на предикативно јадро, се наоѓаат во однос на меѓусебна зависност. Останатите членови имаат *дополнувачки* функции, од типот на „дополнение на...“.¹² Функционалната структура на секоја реченица, без оглед на нејзината должина и сложеност, ги содржи следниве елементи (Le Goffic, 1993: 12):

Субјект- глагол- (евентуално) **основни глаголски дополненија-** (евентуално)
помошни дополненија на глаголот

---

¹² Терминот *дополнение* треба да се сфати пошироко, како *елемент кој синтаксички надополнува друг елемент* (Le Goffic, 1993: 70).

Според Ле Гофик, функциите треба да се опишуваат исклучиво на синтаксичко рамниште, односно да се избегнува нивното семантичко толкување преку употреба на што е можно поформална терминологија. Така, наместо објект или објектско дополние, би требало да се зборува само за директно дополние, сметајќи дека објектот е само еден од типовите директни дополненија.

Ле Гофик ги дели синтаксичките функции на *примарни* и *секундарни*, а во рамките на примарните се прави разлика помеѓу *основни примарни* и *помошни примарни* функции. Примарните функции се разгледуваат на ниво на реченицата, додека секундарните (дополненија на именката, дополненија на придавката) се разгледуваат на ниво на реченични конституенти. Основните примарни конституенти ја формираат едноставната реченична структура:

субјект + глагол + (евентуално) основни глаголски дополненија

Притоа, бројот на основните глаголски дополненија може да се движи од нула до четири но, со зголемување на нивниот број, нивниот карактер на основни дополненија станува понесигурен. Во рамките на директните основни дополненија, кои се во директна зависност од глаголот, освен субјект, директен и индиректен објект, предлошки објект во пасивна конструкција, прилошка определба за место, се среќаваат и атрибут на субјект и атрибут на директен објект. Во класификацијата што ја прави Ле Гофик, атрибутот на субјект и атрибутот на објект се вбројуваат и во *основните примарни* и во *помошните примарни дополненија*.

Помошните примарни дополненија не се неопходни за синтаксичка одржливост на реченицата. Сепак, како што веќе напоменаваме, нивната незадолжителност се однесува, пред сè, на синтаксички план, и не значи дека овие конституенти имаат второстепена семантичка важност. Од семантичка гледна точка, тие најчесто имаат *регатска улога*, односно ја носат најважната, новата информација во исказот.

Кога атрибутот се јавува како помошно дополние со кое му се прирекува особина на субјектот (*Il est parti joyeux*), тој морфолошки се согласува со субјектот и истовремено е семантички интегриран со глаголскиот предикат. Врската помеѓу атрибутот и субјектот се

остварува преку глаголот поради што се смета дека атрибутот и тука има примарна функција. Сепак, во ваквите примери, атрибутот не е неопходен за синтаксичката одржливост на реченичната структура (*Il est parti*), односно има функција на *помошно примарно дополнение* (Le Goffic, 1993: 360). Помошниот примарен атрибут може да се однесува и на директниот објект во реченицата, во конструкции со преодни глаголи (*Je bois le café froid* → *Je le bois*). Во врска со природата на помошниот атрибут, Ле Гофик наведува дека придавката претставува типичен претставник на овој тип атрибут, но се среќаваат и партиципни форми и именски групи.¹³

2. Граматички дефиниции за атрибутот

Да се понуди исцрпна и сеопфатна дефиниција за францускиот атрибут претставува мошне сложена задача затоа што треба да се имаат предвид повеќе нивоа на анализа и да се тргне од повеќе критериуми. Дефинициите за атрибутот што ги нудат француските граматички поаѓаат од три критериуми: *семантички* (припишување на особини на субјектот или објектот, воведување однос на неразделност), *морфосинтаксички* (карактеристики на копулативниот, односно атрибутивниот глагол, согласување) и *синтаксички* (трансформациските особини на атрибутот).

Семантичкиот критериум преовладува во традиционалните француски граматички, кои при дефинирањето на атрибутот му даваат предност на односот кој тој го воспоставува со субјектот или објектот, односно, пред сè, го проучуваат значењето и содржината на атрибутивниот исказ, ставајќи го глаголскиот елемент во втор план. Имено, според овие граматички, атрибут се нарекува оној реченичен член кој опишува некој именски конституент во рамките на истата реченица. Тој именски конституент може да има функција на субјект на копулативен или атрибутивен глагол, или објект на преоден глагол.

---

¹³ Освен помошниот атрибут на субјект и на директен објект, Ле Гофик ги издвојува и следниве видови помошен примарен атрибут (Le Goffic, 1993: 362):

- помошен „квантификациски“ атрибут: *Paul est Jacques ont dix francs chacun.*
- помошен атрибут на „глаголската идеја“: *Jean a parlé clair.*

Во првиот случај се работи за *атрибут на субјект*, додека во вториот случај станува збор за *атрибут на објект*. Во улога на атрибут најчесто се среќаваат придавски и именски форми, но и други предикативни конструкции кои се функционални еквиваленти на придавката или именката во функција на атрибут. Во современите француски граматика, не запоставувајќи го целосно семантичкиот аспект, при описот на атрибутот се тргнува од морфосинтаксичките критериуми.

Пред да разгледаме некои од познајчаните современи пристапи и дефиниции, сметаме дека е важно да се направи краток историски преглед на поимот атрибут и неговата еволуција од логички концепт до граматичка функција. За таа цел, најнапред даваме опис на атрибутот според теоријата на Пор-Ројал од која, по пат на редукција, се оформиле сите останати дефиниции и концепти за атрибутот. Потоа, ќе ги разгледаме различните фази од развојот на атрибутот преку описот понуден во некои позначајни француски школски граматика од 18 и 19 век.

3. *Атрибутот според логичката теорија на Пор-Ројал*

Основните теоретски рамки во француската граматика, во 17 и 18 век, се засноваат на логичко-филозофскиот концепт за јазикот, наследен од грчките филозофи Платон (427-347) и Аристотел (384-322). Во основата на нивниот концепт се наоѓа логичката поделба на реченицата на субјект и предикат. Главен застапник на овој логички концепт, во 17 и 18 век, е граматичкиот центар наречен Пор-Ројал од кој произлегува и познатата граматика *Grammaire générale et raisonnée* на авторите Арно (Arnauld) и Лансело (Lancelot).¹⁴ Во оваа граматика се содржи основното теориско начело на Пор-Ројал: „*Граматичките норми треба максимално да одговараат на логичките барања; логиката е една, општочовечка и универзална, според тоа може да се оформи универзална граматичка теорија која би одговарала на суштината на сите јазици во светот*“. (Arnauld&Lancelot, 1803, во Ivič,

---

¹⁴ Arnauld, A., Lancelot, C., *Grammaire générale et raisonnée de Port-Royal*, Paris, 1803 (електронска верзија).

1969: 25). Влијанието на оваа јазична теорија, односно на логичката анализа на реченицата било огромно и се задржало сè до 19 век, кога се воведува концептот за граматичка функција.

3.1. Канонската форма субјект-копула-атрибут

Во *Grammaire générale et raisonnée*, атрибутот се опишува како *нешто што се тврди за субјектот* и одговара на она што денес се нарекува *логички предикат* на реченицата. Всушност, поимот атрибут се поврзува со логичките категории на Аристотел, како *супстанца, квантитет, квалитет, положба, однос, место, време, поседување, дејство и трпење*, кои претставуваат основни форми на прирекување. Во логичката структура на реченицата која поврзува два термина: *субјект*, она на кое нешто му се прирекува, и *предикат*, она што му се прирекува на субјектот, секоја од наведените логички категории може да игра улога на предикат затоа што со секоја од тие категории може нешто да му се припише на субјектот во вид на тврдење или одрекување (Arnauld&Lancelot, 1803, во Ivič, 1969: 21).

Според Аристотел, светот се состои од два типа елементи: *супстанци* и *аксиденти*. Супстанца претставува сè она што произлегува од надворешниот, екстралингвистички свет: *земја, креда, табла*. Секоја супстанца е подложна на промена преку таканаречените аксиденти: *црна табла, голема земја* итн. Третиот елемент кој може да се додаде се нарекува *циркумстанс* и се воведува преку субординациски сврзници. Во основата на ваквиот концепт на Аристотел лежи сфаќањето дека структурата на човековата мисла ја формираат логичките односи и дека е таа одраз на природата, гледиште врз кое почива и теоријата на Пор-Ројал.

Граматицарите на Пор-Ројал создаваат реченичен модел, заснован на концептот за расудување на Аристотел, во кој атрибутот е составен дел од триделната реченична структура:

субјект + (копула) être + атрибут

На овој универзален модел, кој одговара на механизмот на расудувањето, се заснова секоја реченица: „[...] нашето расудување во однос на нештата, како кога велам: **Земјата е тркалезна**, неопходно подразбира два термина: едниот, наречен субјект, е оној за кој се тврди нешто (земја), и другиот, наречен атрибут, е оној со кој се тврди нешто (тркалезна). Освен тоа, постои и врската меѓу тие два термина која всушност ја претставува активноста на нашиот дух преку која нешто се тврди за субјектот“.¹⁵

Всушност, во основата на граматичката теорија на Пор-Роајал лежи сфаќањето дека јазикот дозволува само еден начин на расудување кој се состои во припишување на некој атрибут на одреден субјект сфатен како супстанца. Исто така, глаголот *être*, како единствен глагол кој може да има атрибут, се толкува како означувач (маркер) на предикативната врска која ги поврзува субјектот и атрибутот. Овие карактеристики, всушност, ја сочинуваат семантичката и синтаксичката дефиниција за предикацијата во рамките на која атрибутот го претставува елементот преку кој нешто му се прирекува на некој субјект.

3.2. Семантичко-логичко толкување на копулата

Според граматичарите на Пор-Роајал, глаголот *être* претставува *супстантивен глагол* (*verbe substantif*) и се наоѓа во основата на сите други глаголи, кои се сметаат за еден вид комбинација меѓу *афирмацијата* и *атрибутот* (*Petrus vivit*), меѓу *афирмацијата* и *субјектот* (*sum homo*), или меѓу *афирмацијата*, *субјектот* и *атрибутот* заедно (*vivo, sedeo*). За сите останати глаголи, Арно и Лансело го предлагаат терминот *придавски глаголи* за да се објасни дека значењето кое тие го содржат е додадено на единственото значење кое е заедничко за сите глаголи, а тоа е афирмацијата (Arnauld&Lancelot, 1660, во Riegel, 1985: 23).

Ваквото сфаќање, базирано, пред сè, на логички критериуми, наведува на тоа дека постои само еден начин на изразување кој е афирмативен, и дека секоја реченица може да

---

¹⁵ „Le jugement que nous faisons des choses, comme quand je dis, la terre est ronde, s'appelle proposition; ainsi toute proposition renferme nécessairement deux termes, l'un appelé sujet, qui est ce dont on affirme, comme terre, et l'autre appelé attribut, qui est ce qu'on affirme, comme ronde; et de plus la liaison entre ces deux termes qui est proprement l'action de notre esprit qui affirme l'attribut du sujet“ (Arnauld&Lancelot, 1803: 66, Riegel, 1985: 22) (Преводот е наш).

се сведе на логички суд, кој без исклучок одговара на неменливата троделна шема: *субјект+копула+атрибут*, односно на канонската парафраза на секое расудување. Според оваа граматика, секоја реченица која содржи таканаречен *придавски глагол*, кој е комбинација од *être* и атрибут, може да се реформулира со помош на глаголот *être* и форма за партицип на презент, кој, од своја страна, се дефинира како *она што останува откако од него ќе се одземе тврдењето* и претставува единствената експанзија со која може да се јави глаголот *être* (*Pierre lit = Pierre est lisant, Il parle = Il est parlant*) (Arnauld&Lancelot, 1803: 363). Излезните реченици од ваквите јазични преобразувања одговараат на она што Аристотел го нарекува логички суд.

Според Ноел и Шапсал, кои горните трансформации ги уредуваат во вид на правила во нивната граматика, единствено глаголот *être* може да припојува атрибут, но атрибутот не се сфаќа како негово дополние. Имено, копулата, како единствен супстантивен глагол кој означува *постојење*, не може да има никакво дополние затоа што таа сама по себе има комплетно значење (Noel&Chapsal, 1823, во Goes, 1997: 50).

Ваквиот начин на реформулација наведува на заклучокот дека, според Пор-Роајал, постои само еден вид реченица, т.е. атрибутивна реченица и само еден глагол, односно глаголот *être* преку кој можеме да ги искажеме нашите расудувања. Исто така, според троделниот реченичен модел кој го предлага оваа граматика, излегува дека е можна само една, исклучиво логичка, а не граматичка, анализа на реченицата: *сè што не е субјект е атрибут и обратно*. Со тоа не се остава простор за разгледување на преодните глаголи и нивното именско дополние, за кое е јасно дека не треба да се поистоветува со атрибутот.

Се разбира, денешната граматика го отфрла овој модел со кој целосно се занемарува синтаксата и на останатите атрибутивни глаголи, а глаголот *être* се смета за чист релативски маркер.

3.3. Однос на неразделност меѓу субјектот и атрибутот

Според граматиката на Пор-Роајал, атрибутот е неразделно врзан за субјектот и, во согласност со тоа, сите предикативни структури се објаснуваат преку тој однос на

неразделност. Во таа насока, Дести де Траси, следбеникот на теоријата на Пор-Роајал, го опишува расудувањето и искажувањето на некој суд како воспоставување на однос меѓу содржината и нејзиниот примател, односно содржател:

„Ако сакаме, по секоја цена, да го употребиме поимот „однос“, тогаш тој мора да ја означува способноста да се почувствува дека меѓу две идеи постои однос на содржина и содржател, или, поточно, тоа е способноста да се забележи дека идејата која во моментот сакаме да ја искажеме во себе содржи друга идеја.“¹⁶

Ваквиот филозофско-логички приод кон објаснувањето на односот меѓу реченичните елементи, според Ригел, не дозволува да се објасни односот во друга реченична структура, односно не соодветствува со синтаксичката структура на природните јазици, а уште помалку со нивното семантичко толкување (Riegel, 1985: 26). Така на пример, речениците од типот: *Marie est belle* или *Jean est étudiant*, можат да се објаснат преку односот содржина/содржател, или однос на неразделност, затоа што атрибутите во двата примера претставуваат карактеристики кои се содржани или неразделно сврзани за субјектите. Но, во други реченици ваквото толкување не е можно: *Il arrive le premier*. Во овој случај станува збор за сложен предикат, *arriver le premier*, кој не воспоставува однос на неразделност со субјектот и, според граматиката на Пор-Роајал, не би се разгледувал како атрибутивна конструкција затоа што не одговара на канонскиот модел, или би бил трансформиран со помош на *être* и партиципна форма: *Il est arrivant le premier*.

4. Атрибутот во школските граматики во 18 и 19 век

Во поглед на дефиницијата на атрибутот и глаголот *être*, школските граматики од 18 и 19 век остануваат верни на сфаќањата и дефинициите на граматичарите на Пор-Роајал. Имено, во граматиката на Ресто, *Principes généraux et raisonnées de la grammaire*

---

¹⁶ „Si l'on veut absolument se servir de ce mot, rapport, c'est uniquement la faculté spéciale de sentir entre une idée et une autre, le rapport du contenant au contenu: ou, pour mieux dire, c'est la faculté de s'apercevoir; de sentir que l'idée que l'on a actuellement présente en contient une autre“ (De Tracy, 1826: 17).

française,¹⁷ во која објаснувањата на граматичките поими се дадени во вид на прашања и одговори, атрибутот се опишува како особина која му одговара или не му одговара на субјектот со кој се поврзува со посредство на глаголот *être*, чија единствена функција, како и во теоријата на Пор-Роајал, претставува тврдењето. Копулата *être*, според Ресто, претставува единствениот глагол кој постои во сите јазици, додека останатите глаголи, во суштина претставуваат негови модификации.

Во оваа граматика, ново е тврдењето на авторот дека *être* не е единствениот именски глагол и воведува нова класа глаголи кои можат да се сметаат за именски глаголи. Такви се глаголите кои Ресто ги смета за варијанти на копулата, како *devenir*, *sembler*, *paraître*, но и глаголите *revenir*, *se trouver*, *s'appeler*, *demeurer*, наведувајќи примери од типот: *Mon frère revient malade de la campagne*, *Votre nouvelle se trouve fausse*, *Un assemblage d'étoiles s'appelle constellation*, *Saint Pierre ne demeura pas toujours fidèle a son maire*.

Во 1823 година се појавува граматиката на Ноел и Шапсал, *La nouvelle grammaire du français sur un plan très méthodique* која станува еден од задолжителните граматички учебници во текот на целиот 19 век и со која граматичкиот аспект постепено преовладува над логичката анализа на реченицата. Авторите и тука го дефинираат атрибутот преку глаголот *être*, со таа разлика што, во дефиницијата за атрибутот, се вели дека тој е носител на *дополнителна идеја*, додека субјектот, со тоа што го претставува предметот на расудување, ја внесува *основната идеја* (De Gaulmyn, 1991: 25). Ваквата хиерархија се пресликува и во однос на согласувањето на атрибутот и субјектот по род, број или падеж, при што субјектот претставува надреден термин и според тоа, тој го налага граматичкото согласување.

Сепак, оваа граматика се враќа чекор назад во однос на Ресто со ставот дека во секој глагол имлицитно се содржи глаголот *être* и налага расчленување на глаголите со помош на *être* и форма за партицип на презент од појдовниот глагол (*On le cherche = On est recherchant lui*). Според тоа, и овде важи тврдењето дека ниеден друг глагол освен *être* не може да воведи атрибут, односно атрибутот претставува единственото дополнение кое може да го има глаголот *être*.

---

¹⁷ Restaut, M., *Principes généraux et raisonnées de la grammaire française*, J. Desain, Paris, 1730.

Значаен придонес на граматиката на Ноел и Шапсал претставува проширувањето на класата зборовни категории кои можат да имаат улога на атрибут. Според авторите, во улога на атрибут можат да се сретнат: придавките, именките, партиципот на презент, формите за минат партицип и заменките. Новина во оваа граматика претставува и воведувањето на двојната јазична анализа, логичка и граматичка. Логичката анализа подразбира задолжително расчленување на реченицата во согласност со триделната канонска формула: *субјект* + *être* + *атрибут*. Граматичката анализа се состои во препознавање и набројување на деловите на говорот затоа што, според Ноел и Шапсал, од граматички аспект, секоја реченица се состои од онолку делови на говорот колку што има зборови, додека од логички аспект таа секогаш се состои од три дела: субјект, глагол и атрибут. Важен е, исто така, и фактот дека во оваа граматика се прави разлика меѓу глаголот *être*, како самостоен глагол, и *être* како помошен со кој се формираат различни граматички времиња.

Во понамошниот тек на 19 век, во француските школки граматика се забележува напредок во однос на двојната јазична анализа во која се воведува и дополнението. Реченицата се анализира според шемата: *субјект- глагол- атрибут* и *субјект-атрибутивен глагол-дополнение*, со тоа што во анализата се вклучуваат и сложени реченици. Од друга страна, во класата зборови што можат да се најдат во улога на атрибут се додаваат инфинитивните форми и некои дел-реченици. Постепено, се менува и дефиницијата за глаголите во чие значење, освен тврдењето, кое дотогаш се сметало за примарно, се воведуваат и помите *состојба* и *дејство*.

Ваквата дефиниција се зацврстува на преминот од 19 кон 20 век со граматиката на Браше и Дисуше во која се прави и дополнителна поделба на преодни и непреодни глаголи, а глаголот *être* се дефинира како неутрален глагол кој е важен, пред сè, за логичката анализа на реченицата но, се наведува дека и многу други глаголи можат да воведат атрибут на субјект (De Gaulmyn, 1991: 32).

Глаголот *être* започнува да се разгледува како дел од групата глаголи кои можат да градат конструкција со атрибут на субјект, но тие веќе се разгледуваат како глаголи кои во себе го содржат атрибутот на субјект. Ваквите глаголи се нарекуваат глаголи на состојба и се вели дека можат да бидат заменети со *être*, без притоа да се менува конструкцијата на

реченицата.

Во оваа граматика се воведува и поимот *епитет*, со што атрибутот престанува да се разгледува исклучиво како примарна функција во секоја реченица и станува второстепена функција на придавката, комплементарна на епитетот. Исто така, се воведува и поимот функција, односно, паралелно со секоја зборовна класа се наведуваат и функциите кои таа може да ги извршува во реченицата, со што и атрибутот започнува да се разгледува како функција на некоја зборовна категорија. Паралелно со тоа, и партиципот на презент од сложените глаголски форми со *être* престанува да се разгледува како атрибут.

Од друга страна, класата на атрибутивни глаголи се проширува со нови глаголи кои можат да воведуваат атрибут на субјект: непреодни директни глаголи (*naître, partir*), преодни пасивни глаголи (*être nommé*), повратни глаголи со пасивно значење (*s'appeler, se faire*) и глаголи кои атрибутот го воведуваат индиректно, со предлози (*passer pour*). Во листата глаголи кои воведуваат атрибут на објект, поим кој се воведува во 1913, се вбројуваат преодните глаголи од типот на: *croire, déclarer, estimer, trouver, voir, appeler, choisir, élire, nommer, rendre*, кои и денес се вбројуваат во глаголски форми кои најчесто воведуваат атрибут на објект.

5. *Атрибутот во современите француски граматики*

Современата француска граматика се покажува мошне конзервативна во однос на терминологијата која ја користи бидејќи го презема терминот *атрибут* од граматичката традиција (Riegel, 1985: 29). Со тоа, таа е единствената европска граматика која го употребува овој термин за функцијата на придавката која во другите европски граматики термилошки се одредува како *предикат* или како *дел од предикатот*.

При дефинирањето на атрибутот, современите француски граматики најчесто нудат опис во кој се тргнува паралелно од семантичките и од синтаксичките критериуми. Сепак, во зависност од тоа кој од тие критериуми преовладува, дефинициите можат да се поделат на семантички и синтаксички.

Семантичките дефиниции го опишуваат атрибутот како реченичен елемент со кој на субјектот или директниот објект им се припишува некаква состојба, карактеристика, однесување. Неретко, овие дефиниции се осврнуваат и на природата на предикативниот, односно глаголскиот елемент, преку кој се остварува атрибутивната врска. Семантичкиот опис на атрибутот го илустрираме со извадоци од неколку француски граматика:

„Кога атрибутот е претставен преку придавка, се воспоставува еден вид еднаквост меѓу лицето и особината која му се припишува.“¹⁸

„Атрибутот ја опишува состојбата во која глаголот тврди дека некој или нешто се наоѓа. Таа состојба може да се однесува на субјектот или на првиот објект. Поимот атрибут се однесува на предикати од именска или придавска природа со кои се опишуваат карактеристики на некое лице или предмет претставени преку именка во реченицата“¹⁹

„Атрибутот или предикатот искажува карактеристика на субјектот со помош на глагол кој може да биде изразен или кој се подразбира.“²⁰

„Именката врши функција на логички атрибут кога, како дел од предикатот, опишува особина, карактеристика, која се однесува или се припишува некому или на нешто. Во функција на атрибут придавката претставува дел од реченица која содржи предикативен став. Таа искажува карактеристика која му припаѓа или му се прирекува на некое лице или предмет.“²¹

„Предикатот во именската реченица, дури и кога е придавка, има суштинско значење и се однесува на некој составен дел од субјектот.“²²

---

¹⁸ „Quand l'attribut est un adjectif, il y a une sorte de mise en équation de l'être et d'une qualité qu'on lui attribue“ (Galichet, 1950: 154, во Riegel, 1985: 29).

¹⁹ „On donne le nom d'attribut à un prédicat de nature substantivale ou adjectivale, exprimant la manière d'être d'une personne ou d'un objet désignés par un terme substantival de la phrase“ (Von Wartburg et Zumthor, 1958: 19).

²⁰ „L'attribut ou prédicat exprime la manière d'être que l'on affirme du sujet par le moyen d'un verbe exprimé ou sous-entendu“ (Grevisse, 1969).

²¹ „Le substantif assume la fonction d'attribut lorsque, faisant partie du prédicat, il exprime une qualité, une manière d'être dont l'appartenance est reconnue, attribuée à quelqu'un ou à quelque chose. En fonction d'attribut, l'adjectif fait partie d'une phrase où l'on pose un jugement prédicatif. Il évoque une qualité qu'on redonnait appartenir à une personne, à une chose, qu'on leur attribue“ (Wagner&Pinchon, 1991: 68, 153).

²² „Le prédicat de la phrase nominale, même lorsqu'il est adjectif, a-t-il une valeur essentielle et exprime-t-il une partie intégrante de l'être du sujet“ (Benveniste, 1976: 167).

Во дефинициите кои тргнуваат од семантичките критериуми, атрибутот се поврзува со семантичките поими *припишување, особина, идентификација*. Притоа, не се води сметка за глаголскиот елемент кој се сведува исклучиво на поврзување на атрибутот со субјектот. Со тоа се занемаруваат неговите синтаксички особини според кои, освен поврзувачката улога, глаголот има улога на креатор на атрибутивната функција. Како што наведува Гард-Тамин, ако се земат предвид исклучиво семантичките дефиниции, тогаш именскиот исказ *Jean, gentil garçon* би требало да биде идентичен со глаголскиот исказ *Jean paraît un gentil garçon*. Сепак, овие два искази се разликуваат според многу карактеристики. Освен отсуството на глаголска форма во првиот исказ, во него отсуствува употребата на детерминант, односно на неопределен член, каков што е случајот со вториот пример. Исто така, во првиот пример, именската синтагма *un gentil garçon* може да биде заменета (*Jean est un gentil garçon ou en tout cas il le paraît*), што не е случај со вториот пример. Од друга страна, основната разлика меѓу атрибутивните конструкции (*Jean paraît un gentil garçon*) и останатите глаголски конструкции (*Je vois un gentil garçon*), се состои во тоа што само во атрибутивните именската група може да биде заменета со придавска форма (*Jean paraît gentil, * Je vois gentil*) (Gardes-Tamine, 1983: 46).

Синтаксичка дефиниција за атрибутот нудат Ригел, Пела и Риул (Riegel, Pelat&Rioul) во *Grammaire méthodique du français*, кои атрибутската функција ја дефинираат како генерички тип функција која можат да ја вршат различни конституенти. Според оваа дефиниција, атрибутот претставува вториот задолжителен конституент на глаголската група (GV→V+X) во која како воведен глагол се јавува глаголот *être* или друг глагол кој опишува состојба и кој може да ја замени копулата (Riegel, Pellat & Rioul, 1994: 233-234).

Во истата насока, *Dictionnaire de linguistique* ја дефинира атрибутивната синтагма како: „Глаголска синтагма која се состои од глагол-копула (*être*) по кој следува придавка или именска синтагма во функција на атрибут или прилошко дополнение за место. Во речениците *Pierre est heureux, Pierre est un ingénieur, Pierre est ici, est heureux, est un ingénieur* и *est ici*, претставуваат атрибутивни синтагми.“²³

---

²³ „On donne le nom de syntagme attributif au syntagme verbal quand celui-ci est formée de la copule (*être*) suivie d'un adjectif (ou syntagme nominal) attribut, ou d'un complément de lieu. Dans les phrases *Pierre est heureux, Pierre est un ingénieur, Pierre est ici, est heureux, est ingénieur, est ici* sont des syntagmes attributifs“ (Dictionnaire de linguistique, 1973, според Riegel, 1985: 31).

6. Атрибутот во француската граматика и неговите метајазични еквиваленти во другите граматика

Метајазикот кој го користи француската граматика за опишување на предикативната функција на придавката значително се разликува од метајазикот во македонската граматика, но и во другите европски граматика. Имено, атрибутот во француската граматика претставува првостепена, примарна функција, додека атрибутот во другите јазици се однесува на опишувачката, а не на предикативната функција на придавката и претставува второстепена функција. Така дефиниран, атрибутот во другите европски граматика одговара на она што се нарекува *епитет* во францускиот јазик, кој е единствен што го користи тој термин за именување на *адноминалната опишувачка* улога на придавката.

Со цел да го олесниме следењето на трудот, пред да навлеземе во неговата суштина ќе направиме преглед на терминологијата која се користи за францускиот атрибут во дел од европските и во македонската граматика. За таа цел, во најголем дел се потпираме на истражувањето на Мајар и Алмејда (Maillard&Almeida, 1999).

6.1. Францускиот концепт за атрибут во споредба со другите европски граматика

Француската граматика го користи терминот *атрибут* за придавската функција за која во другите јазици, како англиски, германски, италијански или португалски, се користи одредбата *предикативен(на)* или *предикатив*. Од друга страна, во граматиките на овие јазици, концептот *атрибут* се користи за функцијата која во францускиот метајазик се нарекува *епитет*. Исто така, во француската граматика се прави разлика меѓу атрибут и дополние (атрибут $\neq$ дополние) додека во другите граматика тоа не е случај.

6.1.1. Англискиот концепт и терминологија

Во англиската граматика, за францускиот концепт за *атрибут* се користи терминот *complement*, кој според една поширока дефиниција, во англискиот јазик претставува дел од предикатот.²⁴ Имено, во реченица од типот: *The man seems happy*, англиските речници ја дефинираат придавката *happy* како *subject complement* или дополнение на субјектот. Во примери како: *Success made the man happy*, истата придавка се опишува како *object complement* или дополнение на објектот. Тоа дополнение на објектот не е граматички синоним за она што се нарекува *complément d'objet* во францускиот јазик. Во англискиот јазик, францускиот концепт за *complément d'objet* и *complément de circonstance* се именуваат како *object* и *adverbial* (Maillard&Almeida, 1999: 110).

Според тоа, во согласност со англиската граматика, во примерот: *Passengers consider Alex an erratic driver* (*Les passagers considèrent Alex comme un chauffeur extravagant*), именката *Alex* ќе претставува објект на глаголот *consider*, а бидејќи реченицата „*an erratic driver*“ е дополнение кое се однесува на *Alex*, таа ќе претставува дополнение на објектот.²⁵ Преку буквалниот француски превод на ова објаснување се илустрираат метајазичните разлики меѓу двата јазични системи: „Именката *Alex* претставува објектско дополние на глаголот *consider*, а бидејќи синтагмата „*an erratic driver*“ е атрибут на *Alex*, таа ќе претставува атрибут на објектското дополние“²⁶.

Шематски, англиската терминологија би можела да се прикаже на следниов начин:

---

²⁴ Предикатот во англиската граматика се дефинира како дел од реченицата кој содржи глагол и може исто така да содржи објект, дополние (францускиот атрибут) или прилошка определба (Maillard&Almeida, 1999: 114).

²⁵ „*The noun Alex is the object of the verb consider, and since the phrase an erratic driver is the complement of Alex, the phrase is an object complement*“ (Maillard&Almeida, 1999: 115). (Преводот е наш).

²⁶ „*Le nom Alex est le compl. d'objet du verbe consider, et comme le syntagme an erratic driver est l'attribut de Alex, ce syntagme est un attribut du complément d'objet*“ (Maillard&Almeida, 1999:115).

SUBJECT (СУБЈЕКТ)		PREDICATE (ПРЕДИКАТ)		
<i>This</i> <i>Оваа</i>	<i>little</i> <i>мала</i>	<i>house</i> <i>куќа</i>	is e	cold студена
Determiner Детерминант	Attributive adjective Атрибутивна придавка	head noun главна именка	copula копула	predicative adjective, subject complement предикативна придавка, дополнение на субјектот

Приказ 1: Метајазични еквиваленти на атрибутот во англискиот јазик
(според Maillard&Almeida, 1999: 120)

Според Мајар, терминот *дополнение*, кој се користи во англискиот јазик, е соодветен, барем кога станува збор за францускиот атрибут на субјект, бидејќи копулата *сум* и другите атрибутивни глаголи отвораат задолжително место за елементи кои го дополнуваат нивното значење. Сепак, во францускиот јазик не би можел да се користи овој термин наместо атрибут бидејќи во француската граматика се прави разлика меѓу атрибут и дополнение (за директен или индиректен објект). Имено, за разлика од англискиот јазик, каде придавката е неменлива, во францускиот јазик таа првенствено се однесува на субјектот или објектот, односно, пред сè, има опишувачка улога. На тоа упатува и нејзиното согласување во род и број со именскиот елемент на кој се однесува.

За да се надминат терминолошките разлики меѓу францускиот и англискиот јазик, Мајар и Алмеида предлагаат француската граматика да го усвои терминот *предикативен* или *предикатив* за преименување на сегашниот атрибут со што би се усогласила со

најголемиот дел од европската граматичка терминологија. Овој термин се предлага како успешно решение и од страна на самите француски лингвисти кои сметаат дека тој многу поверно го предава функционалното значење кое им е заедничко на различните атрибутивни односи (Riegel, 1985: 211). И покрај ваквите укажувања, во сите современи француски граматика се уште се користи традиционалната терминологија.

6.1.2. Германскиот концепт и терминологија

Германската терминологија во поглед на атрибутот е многу слична на англиската, со таа разлика што во германската граматика предикатот е ограничен само на глаголската форма. Глаголот, односно *Prädikat*, има функција на организациски центар во германската реченица.

Атрибутот во германската граматика терминологски се означува како *das Prädikatsnomen* или *das Prädikativ*, односно предикатско име. Во функција на *предикатско име* можат да се сретнат и придавски и именски форми во германскиот јазик, а се разликуваат, како и во францускиот јазик, два типа предикатско име: *die prädikative Ergänzung zum Subjekt*, што одговара на францускиот атрибут на субјект и *die prädikative Ergänzung zum Objekt* кое се однесува на францускиот атрибут на објект. Бидејќи терминот *Ergänzung* значи *дополнение* на германски јазик, може да се заклучи дека и во германската граматика атрибутот се опишува како глаголско дополнение. Причината поради којашто во терминологијата предничи дополнувачката, а не опишувачката функција на атрибутот, е тоа што атрибутот, како и во англиската граматика, не се согласува со именката на која се однесува. Неговата неменливост го доближува до прилошките форми, а разликувањето на атрибутот и прилошките форми зависи од тоа дали придавскиот елемент во поголема мера зависи од именската или од глаголската форма. Што се однесува до францускиот епитет, во германската граматика се користи терминот *das attributive Adjektiv*, односно атрибутивна придавка:

SUBJEKT (СУБЈЕКТ)			PRÄDIKAT (ПРЕДИКАТ)	
<i>Dieses</i> <i>Оваа</i>	<i>kleines</i> <i>мала</i>	<i>Haus</i> <i>куќа</i>	<i>Is</i> <i>e</i>	<i>Kalt</i> <i>студена</i>
Begleiter Детерминант	Attributives adjective Атрибутивна придавка	Nomen (Substantiv) Именка	Prädikatskern (Prädikat) Предикат	Prädikatsnomen Предикатско име ..... prädikatives Adjektiv Предикативна придавка

Приказ 2: Метајазични еквиваленти на атрибутот во германскиот јазик
(според Maillard&Almeida, 1999: 120)

6.1.3. Атрибутот во португалскиот и италијанскиот јазик

Во португалскиот и во италијанскиот јазик, со терминот *атрибут* се означува она што во француската граматика се нарекува *epitete*. Кога станува збор за францускиот атрибут, ситуацијата е слична како во англискиот и германскиот јазик, односно и кај овие јазици се прибегнува кон терминологијата базирана врз именката *предикат*. Имено, во португалската граматика, за атрибутот се користи терминот *predicativo*, или *predicativo*, додека италијанската граматика го именува како *parte nominale del predicato*, односно како именски дел на предикатот. За разлика од англиската и германската граматика, тука не се користи терминот *дополнение*. Тоа се должи на фактот што во јазиците со латински корен, атрибутот се согласува во род и број со именката на која се однесува. Оттаму, кај нив, како што наведуваат и Мајар и Алмејда, атрибутот многу тешко може да се сведе на едноставно дополние на копулативниот или атрибутивниот глагол (Maillard&Almeida, 1999: 118).

Во однос на атрибутот, Мајар и Алмејда предлагаат француската граматика да ги следи анализата и терминологијата кои се среќаваат во португалските граматика. Имено, користејќи ги термините *predicativo do sujeito* и *predicativo do objecto*, во нивните дефиниции се зборува за *двојна функција на предикативот*, од една страна да го дополнува глаголот, а од друга, да го опишува субјектот, односно објектот во реченицата. Ваквата анализа, според нас, многу добро ја опишува улогата на францускиот атрибут.

SUJEITO (СУБЈЕКТ)			PREDICADO (ПРЕДИКАТ)	
<i>Esta</i> <i>Ova</i>	<i>pequena</i> <i>mala</i>	<i>casa</i> <i>cuca</i>	<i>é</i> <i>e</i>	<i>Fria</i> <i>studen</i>
Atributo Атрибут	Atributo Атрибут	nome именка	(verbo) cópula копула	(nome) predicativo do sujeito предикатско име на субјектот

Приказ 3: Метајазични еквиваленти на атрибутот во португалскиот јазик
(според Maillard&Almeida, 1999: 120)

6.1.4. Метајазични и концептуални разлики со македонскиот јазик

Во македонскиот јазик, терминологијата што се користи за предикативната и припишувачката функција на придавката е многу слична на терминологијата којашто се користи во европските граматика кои ги разгледавме. Имено, термините *атрибут*, во македонската и во француската граматика, претставуваат „лажен пар“, со тоа што значењето на атрибутот во македонската граматика одговара на значењето во другите европски граматика. Поточно, во македонскиот јазик, под атрибут се подразбира:

„Несамостоен, второстепен реченичен член со кој се навлегува во структурата на именската група бидејќи тој воспоставува синтаксичка врска со именката-центар на именската група“ (Минова-Ѓуркова, 2000: 219).

Дефиницијата за францускиот атрибут, во македонскиот јазик, одговара на дефиницијата која важи за францускиот *епитет*. Епитетот се среќава и во македонската граматика, но тој се разликува од македонскиот атрибут кој е синоним на францускиот епитет. Имено, придавката во македонскиот јазик има функција на атрибут, односно определба, кога се употребува со своето примарно значење (*црвена кошула*). Доколку пак се употреби со преносно значење (*крвави очи*), тогаш станува збор за епитет. Оттаму, епитетот може да се дефинира како еден вид *семантичка варијанта* на атрибутот, односно како негова разновидност. Неговата основна функција се состои во тоа што придонесува за поголема експресивност на исказот.

Во македонската граматика, еквивалент на францускиот атрибут кој се однесува на субјектот претставува *именскиот дел на глаголско-именскиот прирок*. Меѓутоа, именскиот дел на прирокот се среќава како еквивалент единствено на францускиот атрибут кој има задолжителна синтаксичка функција, односно на *основниот атрибут на субјект*. За разлика од него, атрибутот на субјект кој има помошна функција во реченицата, во македонската граматика се разгледува под насловот *интегриран предикативен атрибут* (Минова-Ѓуркова, 2000: 221) или *нерестриктивен, актуелен атрибут* (Петревски, 2010).

Што се однесува до француските конструкции со задолжителен атрибут кој се однесува на директниот објект во реченицата, за определување на функционалните еквиваленти во македонскиот јазик, голема улога игра глаголот во конструкцијата. Најчесто, во македонската граматика, како еквиваленти на овој тип француски атрибут се среќаваат *предлошки фрази во позиција на именски дел на прирокот* кои најчесто се воведени со предлозите *за* и *како*. Нивната функција, во овој случај, не е примарна туку вторична. Освен тоа, иако со многу помала зачестеност, како еквиваленти можат да се сретнат и *независни, беспредлошки фрази во позиција на именски дел на прирокот* (Цветковски, 1988: 37). Како еквивалент на помошниот атрибут на објект, во македонскиот јазик најчесто го среќаваме интегрираниот предикативен атрибут.

а) КАС-О:

Elle *est* **belle** (*est*- копула, **belle**-основен атрибут на субјект)

Таа е **убава** (*e*- копулативен глагол, **убава** - именски дел на глаголско-именски прирок)

б) КАС-П:

Il *est* **rentré ivre** (*est rentré*- повремено атрибутивен глагол, **ivre**- помошен атрибут на субјект)

Тој *se* **врати пијан** (*se* *врати*- не се третира како копулативен глагол, **пијан** - интегриран предикативен атрибут кој се однесува на субјектот)

в) КАО-О:

Il *croit* cette femme **heureuse** (*croit*- основен атрибутивен глагол, **heureuse**- основен атрибут на директен објект)

Тој *мисли дека* женава е **среќна** (декларативна реченица со глаголско-именски прирок)

Тој ја *смета* женава за **среќна** (*смета за*- глаголски израз со копулативна функција, **среќна**- зависен (предлошки) именски дел на прирокот)

г) КАО-П:

Elle *boit* son café **froid** (*boit*- повремено атрибутивен глагол, **froid** - помошен атрибут на директен објект)

Таа кафето го *пие* **ладно** (*пие*- нема копулативна функција, **ладно**- интегриран предикативен атрибут кој се однесува на директниот објект)

Приказ 4: Метајазични еквиваленти на атрибутот во македонскиот јазик

7. Прирокот во македонскиот јазик

Кога се зборува за прирокот (предикатот), најнапред би требало да се дефинира поимот предикација. Имено, предикацијата претставува најважен поврзувачки однос во

реченицата, кој упатува на мисловната активност на говорното лице во врска со светот околу него. Преку таа активност, на предметите, лицата, појавите им се припишуваат дејства, состојби или особености, или појавите се актуализираат во времето. Основна граматичка форма на предикацијата претставува личноглаголската форма бидејќи таа ги изразува актуализирачките, предикативни категории: времето и начинот. Доколку е застапена личноглаголската форма во реченицата, станува збор за *граматичка предикација*, а при нејзино отсуство се зборува за *неграматична предикација*, односно за *реченични еквиваленти*²⁷ (Минова-Ѓуркова, 2000: 101).

Прирокот претставува основен член во реченицата и најважен елемент за нејзино разликување во рамките на синтаксичките единици. Она што е карактеристично за прирокот е тоа дека тој му прирекува на подметот некој признак кој може да биде дејство, состојба или особеност и го поставува во времето и во просторот (Л. Минова-Ѓуркова, 2000: 186). Поимот *состојба* има најважно место при описот на именската предикација. Но, тој не подразбира само статичност, односно непроменливост на својствата на нивниот носител. На постојаноста или непостојаноста на состојбата, во македонскиот јазик, се укажува преку парадигмата на еден ист, копулативен глагол, или друг глагол со копулативна функција (Цветковски, 1988: 11).

7.1. Видови прирок во македонскиот јазик

Во зависност од присуството или отсуството на именски дел во структурата на прирокот, во македонскиот јазик се разликуваат *глаголски прирок*, *перифрастичен (аналитички)* и *глаголско-именски прирок*.

Глаголскиот прирок е основен тип прирок кој содржи глагол во лична форма и притоа може да биде прост или сложен.

---

²⁷ Реченичните еквиваленти се релативно или целосно самостојни делови од еден јазичен текст што содржат (имплицитна) предикација, но не се резултат на елипса на глаголска форма. Со таква функција се среќаваат: *именки, заменки, придавки, прилози, партикули, модални зборови и извици* (Л. Минова-Ѓуркова, 2000: 223).

Простиот глаголски прирок може да биде претставен со:

- *проста глаголска форма (Приредбата се изведе со голем успех. (ПС), Но, јас овојпат не паднав во болест. (ПС));*
- *сложена глаголска форма (Не сум раскрстил со него и никогаш не сум имал таква намера. (ПД), Таа беше измислила и една посебна игра. (РС)).*

Сложениот глаголски прирок се состои од две глаголски форми од кои едната се јавува во *да-конструкција* која е воведена од фазни, модални и глаголи претставени со глаголот *успеа*. Воведувачките глаголи, освен глаголот *треба*, покажуваат лице, број и време, додека *да-конструкцијата* секогаш е во сегашно време:

- *глаголски прирок со фазни глаголи* кои можат да означуваат почеток, трајна фаза или завршна фаза од дејството (*Отиде до прозорот и почна да ми преведува од книгата. (РС), А потоа престана да се смее. (РС);*
- *глаголски прирок воведен од модални глаголи (Јас морав навреме да се обезбедам. (ПД), Можам ли на мојот бранител да му кажам два збора? (ПД));*
- *глаголски прирок воведен од глаголи како: настојува, се обидува, се труди, успеа/успева (Се обидов да направам друг израз на лицето [...]) (РС)).*

Во структурата на **перифрастичниот прирок** влегува глагол кој именува некакво пошироко дејство како: *прави, врши, води* и именка во функција на директен предмет која поблиску го опишува карактерот на дејството: *врши операција, води разговори, прави напори*. Овој прирок најчесто се среќава во административниот, новинарскиот и научниот стил, но неретко се употребува и во секојдневниот јазик, посебно во интелектуалната средина.

7.2. Именскиот прирок во македонскиот јазик

Третиот вид прирок во македонскиот јазик е *глаголско-именскиот прирок*.²⁸ Во лингвистиката, овој тип прирок се именува и само како именски прирок,²⁹ но се среќаваат и називите *предикатив, составен именски прирок, неглаголски предикат*. Во македонистиката, овој прирок, како и проблемите поврзани пошироко за именската предикација, во најголема мера се проучувани од страна на Цветковски, Тополињска, Фелешко, но и други домашни и странски лингвисти.

Треба да се напомене дека поимот *именска предикација* се разликува од поимот *именски прирок*. Имено, именската предикација е поширок поим и, освен структурите со копулативен глагол и независна именска фраза, меѓу другите ги вклучува и:

- перифрастичните предикати со семикопулативни глаголи (*врши дејност, води грижа, има намера*),
- изразите со копулативен глагол и предлошки изрази (*Студиите ми се во мирување*. (фор.), *Семејното насилство е во пораст* (Д));
- конструкции со *сум* и со прилошка определба (*Ние сме долу* (н. пр.)).

Именскиот прирок, за разлика од глаголскиот, подразбира аналитичност односно се состои од два елемента: глагол-копула и именски дел (*Власта, во суштина е безлична*. (ПС), *Ти си добар, мил, симпатичен, но, си целосно незрел*. (ПС)).

Се разбира, и глаголскиот прирок, како што видовме погоре, може да се состои од повеќе делови, но тогаш се работи за морфолошка, а не за синтаксичка аналитичност, како што е во случајот со именскиот прирок (Цветковски, 1988: 9). Со именскиот прирок се опишуваат некакви особини или состојби на неговиот носител за разлика од глаголскиот со кој се опишува некако дејство кое го врши или трпи неговиот носител. Всушност, именскиот прирок претставува примарна формализација на предикати на состојба, односно на непроцесуални предикати (Тополињска, 1991: 116) (*Иван не е учител но во*

²⁸ Овој назив го користи Минова-Ѓуркова (2000).

²⁹ Називот го користи Цветковски (1988).

последно време *учителствува* во некое зафрлено село).³⁰

Прашањето кое се однесува на тоа дали со прирокот се припишува трајна или повремена особина на субјектот зависи од неговата семантика како и од контекстот на неговата употреба: *Марија е убава*, наспроти *Марија е професорка* или *Марија е депресивна* (при што придавката може да означува трајна особина: *депресивна* по природа или моментална состојба: *депресивна* е сега во моментот). Освен со лексички средства, именскиот прирок, односно, именската предикација, може да се искаже со прозодиски средства, како паузата, но и со редоследот на зборовите.

Именскиот дел на прирокот, за кој во литературата се среќаваат и термините *предикатско име*, *лексички полнозначен дел*, *лексичко јадро*, *субјектно* или *предметско дополнување*, претставува предикативна именска група која се одликува со необележаност од аспект на категоријата определност, необележаност по зависност и согласување со независната именска група, односно подметот (Тополињска, 1972, во Минова-Ѓуркова, 2000: 190). Всушност, именскиот дел создава целина со глаголот-копула, но претставува суштински, содржински дел на тој прирок затоа што го носи значењето (Минова-Ѓуркова, 2000: 190). Со други зборови, на именскиот дел може да се гледа како на семантичко тежиште на предикацијата, додека глаголскиот дел претставува само носител на соодветните категории: *вид*, *време*, *лице* (Тополињска, 1991: 115).

Именскиот прирок, како и глаголскиот, може да биде *прост*, составен од прости глаголски форми и *сложен*, составен од фазни и модални глаголи. Притоа, многу е почеста употребата на модалните од фазните глаголи. Во рамките на овој прирок, копулативниот глагол во македонскиот јазик, за разлика од јазиците кои имаат инфинитив, се јавува во *да-конструкција*, при што секогаш е во презентска форма. Кога именскиот прирок е составен од фазни глаголи, може да се разликуваат три типа именски прирок: *инхоативен прирок* (почеток на дејство), *континуиран прирок* (континуирано дејство) и *терминативен прирок* (крај на дејство) (Цветковски, 1988: 54).

Кога станува збор за односот меѓу составните елементи на именскиот прирок, треба да се напомене дека постои задолжително согласување во лице, род и број меѓу субјектот и

---

³⁰ Примерот е наведен кај Тополињска, 1991: 116.

копулата.³¹ Од друга страна, согласувањето на копулата со именскиот дел не е правило кое се следи во потполност во сите случаи.

Опозицијата определеност-неопределеност е една од главните особености на конструкциите со именски прирок која е определена и диктирана од семантичката зависност на именскиот дел од субјектот при што именскиот дел се јавува како определувач на субјектот. Ако именскиот прирок се анализира од функционална реченична перспектива, може да се каже дека именскиот дел на прирокот претставува *рема* која ја дава актуелната, најважната информација во реченицата, додека субјектот претставува *тема*, односно носи податоци познати од претходниот контекст. Оттаму, може да се претпостави дека субјектот е семантички надреден над именскиот дел и се среќава во определена форма, упатувајќи на потесен поим, додека именскиот дел упатува на поширок поим од субјектниот.

Во македонскиот јазик, се среќаваат случаи кога и субјектот и именскиот дел се во определена форма, при што субјектот е еднаков по обем со именскиот дел (*Човекот што влезе е менаџерот на фирмава* (н. пр.)). Но, реченици со неопределен субјект и определен именски дел се исклучени затоа што субјектот не може да означува поширок поим од именскиот дел. Исто така, можат да се сретнат примери во кои и субјектот и именскиот дел се непосочени, најчесто во фразеолошки или генерички изрази (*Мајка не може да биде лоша* (н. пр.)).

Едно од битните прашања кога се разгледуваат конструкциите со именски прирок е редоследот на елементите кои влегуваат во нивниот состав. Притоа, посебно внимание ѝ се посветува на копулата, која во многу ситуации се однесува како клитика и нејзиното место зависи од некои прозодиски законитости кои имаат важен удел во линеаризацијата. Иако може да се каже дека деловите кои влегуваат во состав на конструкциите со именски прирок имаат релативна слобода во однос на местоположбата во реченица, нивниот редослед, според Цветковски, зависи од неколку фактори, како на пример: целосната или делумната експликација (елипса) на елементите, граматичката и модалната структура на конструкцијата, видот и лексичките средства, темпоралниот и начинскиот облик на

---

³¹ За исклучок од ова правило се сметаат: реченичниот модел со *Тоа е...* заради природата на „тоа“ кое се наоѓа на границата меѓу замена и партикула за посочување како и некои употреби во јазикот на народната поезија (Цветковски, 1988: 12).

копулата, комуникативната перспектива, функционалниот стил и сл. (Цветковски, 1988: 74).

За вообичаен и најчест редослед во македонскиот јазик се смета редоследот: *субјект + копула + именски дел*, но не се исклучени и сите други варијанти кои се сметаат за стилски маркирани. Во продолжение наведуваме примери за сите варијанти:

- *Субјект + копула + именски дел* (*Партискиот секретар беше бесен.* (ВК, 9); *Таа е дискретен другар.* (СЖ, 7));
- *Именски дел + копула + субјект* (*Будна е една девојка која свири чембало.* (РС, 9); *Дрво беше Филозофот, дрво што колку повеќе расте [...]* (ПС, 85));
- *Именски дел + субјект + копула* (*Синџир ти беше на робје.*);
- *Субјект + именски дел + копула* (*Тие секогаш први беа во сè.* (н. пр.));
- *Копула + субјект + именски дел* (*Дали е собата чиста?* (н. пр.));
- *Копула + именски дел + субјект*³² (*Си уморна или не си?* (н. пр.) (колокв. фор.)

Во македонскиот граматички систем се прави разлика помеѓу *именски прирок од основен, примарен вид* и *прирок од вторичен, секундарен вид*.

Примарниот именски прирок, како што веќе наведовме, ги подразбира конструкциите во кои како поврзувачки глагол се јавува копулативен, синсематичен глагол (најчесто во оваа улога се среќава типичниот копулативен глагол *сум*) и именска, придавска, заменска или прилошка лексема, кои се немаркирани по зависност и кои се однесуваат на субјектот во реченицата, со кого се и конгруентни по род и број.

Вторичен именски прирок претставува прирокот кој вклучува предлошки изрази, односно изрази маркирани по зависност, кои можат да се разгледуваат како именски прирок само во определени случаи: „*Овој прирок се смета за нетипичен затоа што од категоријално-граматички аспект, таквите маркирани по зависност облици не можат да бидат конституенти на именскиот прирок, но истовремено не можеме ниту да им ја одречеме оваа функција бидејќи од семантички аспект некои од нив, обично со вторично,*

---

³² Копулата ретко може да се најде на почеток на конструкцијата, иако таквата местоположба не е исклучена кога таа е во презентска форма.

преносно, значење, имплицираат токму такви содржини кои се својствени за именскиот прирок-особина, својство, состојба“ (Цветковски, 1991: 45).

Но, од семантичко рамниште, во улога на ваков прирок може да се сретнат и голем број предлошки изрази кои од синтаксички аспект може да имаат функција на прилошки определби, предлошки предмет или да претставуваат парафрази на глаголки прирок: „Само еден дел од предлошките изрази можат да се третираат како именски делови на номиналниот прирок. Изделувањето на оваа нивна функција може да се врши единствено врз семантичка основа затоа што другите рамништа во низа примери не можат да доведат до разграничување меѓу конкретното и преносното значење на предлошкиот израз како релевантен услов за диференцирање на прилошкоопределбената од именскопредикатската функција“ (Цветковски, 1985: 189-190). Овој став, Цветковски го илустрира преку примерот *Тој е на другата страна на барикадата*, во којшто се препознаваат две значења. Имено, исказот може да се толкува со конкретно значење, кога предлошкиот израз претставува просторна определба, или со преносно значење, при што предлошкиот израз има функција на именски дел на прирокот бидејќи ѝ соодветствува на парафразата: *Тој е идеен противник*.

Најчести предлози со кои се воведува именскиот дел во овој тип прирок се предлозите: *на, во, со, без, од, под, за, како* (*Регионот е **на штрек** по терористичкиот напад [...].* (Д), *Баба ми уште е **на нога**.* (разг. ст.), *Јавните претпријатија се веќе на терен и се **на готовс** [...].* (Д), *Новите регистарски таблички се **во согласност** со стандардите.* (Д), *Таа е **без** никаков **срам**.* (разг. ст.), *Куката е **под надзор** на полицијата.* (Д), *Заправо, и други беа свирепи, а само него го прогласија **за таков** [...].* (Т, 24), *[...] му го прифати предлогот на Нико да го назначат Бакле **за нов капитен на тимот**.* (Т, 27), *Но, заморот беше **како матен талог**.* (Т, 11)).

Наша претпоставка е дека француските конструкции со атрибут на објект, кои во францускиот јазик се воведени без сврзник и кои се предмет на интерес на овој труд, во македонскиот јазик, освен со декларативен исказ, се предаваат со зависни именско-предикатски конструкции со предлозите *за* и *како*. Во продолжение наведуваме неколку нивни карактеристики.

7.3. Именски прирок со предлогот за

Предлот *за* е еден од најчестите предлози кои се среќаваат во предикатски изрази во македонскиот јазик. Според Цветковски, овој предлог има многу пошироко дистрибутивно подрачје отколку во другите словенски јазици што, од една страна, е мотивирано од проширувањето на неговата употреба и на значењата под влијание на несловенската балканска јазична средина, а од друга страна заради неговата функција да ги застапува сите морфолошки облици што во другите словенски јазици се изразуваат со беспредлошки или со предлошки, номинативни, генитивни, акузативни и инструментални форми (Цветковски, 1988: 199).

Тој начесто се среќава со глаголи со непотполно значење, кои, заради своите валенциски карактеристики, можат да остварат синтагматска врска со другите реченични членови обично или само со овој предлог.

Овој сврзник најчесто се среќава во именско-предикатски конструкции со преодни глаголи, во кои со предлошкиот израз не му се припишува признак на субјектот туку на објектот. Во таков случај, не се работи за *примарна предикатска релација* (субјект-прирок), туку за *споредна, странична*, затоа што, како што наведува Цветковски, *признакот [...] се однесува на дополнувањето на предикатот-објектот* (Цветковски, 1988: 200).

Бидејќи предлошките изрази со *за*, за кои се среќаваат и термините *инструментален прирок, предикативна определба, предикатско проширување, глаголско дополнување, предикатив*, поблиску го определуваат објектот, тие се употребуваат со глаголи што означуваат *став, мислење, признавање, прогласување, објавување, правење нешто* за да стане предметот она што го искажува предикативната определба. Со такви карактеристики се среќаваат определени преодни и некои повратни глаголи, како: *смета, се смета, прогласува, признава*, кои можат да конотираат придавски форми во функција на именски дел на прирокот, како и глаголите *назначува, именува, става*, кои не конотираат придавски, туку именски форми како лексичко јадро (*Ме сметаат за плитка а не ме ни запознале.* (Д), *На старлетата ѝ пречи тоа што многу од луѓето не ја сметаат за паметна.* (Д), *[...] за на крај да му соопшти на ракометарот на Вардар дека е прогласен за најубав.* (М), *Договорот од Прјино ќе се прогласи за мртов?* (Вес.), *Европската Унија ги смета за*

нелигитимни изборите во Абхазија и не ги признава за точни резултатите. (Вес.), Таму ме назначија за диригент на аматерскиот хор. (фор.), Го именуваа за генерален секретар на НАТО (Д)).

7.4. Именски прирок со предлогот како

Во рамките на именската предикација со зависни форми се среќава и предлогот *како*. Осврнувајќи се на овој тип зависна предикација, Цветковски разгледува само примери во кои *како* претставува дел од предикатското име кое се однесува на субјектот, притоа припишувајќи му на целиот исказ значење на споредба по пат на сопоставување на два поима. Оттаму, именскиот прирок со *како* се нарекува *споредбен* (*Жените се како вино, со годините стануваат сè поубави.* (н. пр.), *По натпреварот бевме како попарени.* (Д)).

Според Тополињска, кога предлогот *како* влегува во конструкции со некопулативни глаголи, предлошкиот израз претставува *контаминација* меѓу прилошката (начинска) и атрибуциска (квалификативна) определба, при што за него се користи терминот *синатгма со прилошко-атрибуциско значење* (Тополињска, 1969: 51) (*Работи како будала за без пари.* (разг. ст.), *Трчаше како споулавена од автомобил до автомобил без да води сметка дека некој може да ја прегаци* (Д)).

Во македонскиот јазик, предлогот *како* може да се сретне и во конструкции со некои глаголи како: *оценува, избира, опишува, дефинира, окараактеризира*, во кои приznakот на кој упатува именскиот дел му се припишува на директниот објект, односно станува збор за споредна предикација (*Путин и Меркел го оценија како позитивно одложувањето на договорот за асоцијација на Украина.* (В), [...], *проектот што жителите го избраа како приоритетен.* (Д), *Надал го опиша како чуден изборот на Гала Леон за капитен на Шпанија.* (Д), *Опозицијата пак го окараактеризира како нереален и неостварлив.* (В), *Таквиот потег не им се допадна на германските медиуми кои го дефинираа како голем скандал* (Д)).

Глава III

Конструкции со атрибут на субјект (КАС) во францускиот јазик и нивните еквиваленти во македонскиот јазик

Функцијата атрибут на субјект е една од основните синтаксички функции во францускиот јазик чие усвојување се предвидува уште со почетните граматички лекции. Едно од најважните прашања поврзани со атрибутот на субјект е неговото разликување од функцијата директен објект и од прилошките дополненија. Имено, како начин за препознавање на директниот објект традиционално се предлагаат прашањата *qui?* или *quoi?*, додека идентификувањето на прилошките дополненија вообичаено се врши со прашањето *comment?*

Овие тестови не се најсоодветни затоа што неретко како нивен одговор се добива и конституент кој во реченицата врши функција на атрибут на субјект (Guimier, 1991: 219). Со други зборови, истите прашања можат да се употребат и за идентификување на атрибут на субјект, што мошне често доведува до забуна:

- (1) Sylvie *écoute* **quoi?** (н. пр.)
- (1') Elle *écoute* **une chanson.** (н. пр.) (директен објект)

- (2) Sylvie *est* **quoi?** (н. пр.)
- (2') Elle *est* **professeure.** (н. пр.) (атрибут)

- (3) Sylvie *court* **comment?** (н. пр.)
- (3') Elle *court* **lentement.** (н. пр.) (прилошко дополнение)

- (4) Sylvie *est* **comment?** (н. пр.)
- (4') Elle *est* **ambitieuse.** (н. пр.) (атрибут)

Основната разлика меѓу овие синтаксички функции се состои во тоа што функцијата атрибут секогаш е поврзана со појава на копулативен глагол. Основен и најчест копулативен глагол во францускиот јазик е *être*. Освен него, многу други глаголи, кои главно опишуваат состојба, можат да вршат копулативна, односно атрибутивна функција при што се нарекуваат *атрибутивни глаголи*. Атрибутивните конструкции кои содржат копулативен глагол или глагол кој може да се јави како негов блискозначен заменик, поврзувајќи го притоа субјектот со конституентот кој носи информација за негова карактеристика, својство или состојба, во францускиот јазик се дефинираат како *конструкции со основен атрибут на субјект*. Во нив, атрибутот има улога на основно глаголско дополние. Во согласност со тоа, најважната синтаксичка одлика на овие конструкции се состои во тоа што конституентот кој има атрибутивна функција не може да биде отстранет од конструкцијата без притоа да не се наруши нејзината синтаксичка стабилност:

- (5) Si le soleil très généreux a inondé la manifestation, le vent *était* très **faible**.
(елек. кор.)
- (*5') Si le soleil très généreux a inondé la manifestation, le vent *était* très. (н.к.)

Наспроти тоа, во случаите кога таквото отстранување не доведува до аграматичност на конструкцијата станува збор за *конструкции со помошен атрибут на субјект*, или атрибут кој не е неопходен за граматичка одржливост на реченичната конструкција:

- (6) Je *rentre* **heureuse** des universités d'été. (елек. кор.)
- (6') Je *rentre* des universités d'été. (н.к.)

Но, можноста за отстранување на атрибутот овде не подразбира дека информацијата која тој ја носи е од второстепена важност. Напротив, помошниот атрибут е носител на рематската вредност, упатувајќи на нова информација која има поголема информативна тежина од онаа што ја носи глаголскиот предикат. Со други зборови, незадолжителноста на помошниот атрибут на субјект во атрибутивните конструкции треба да се сфати исклучиво од синтаксички аспект. Битно е да се напомене дека помошниот атрибут на

субјект се среќава во конструкции со глаголи кои опишуваат движење (*rentrer, partir, sortir, marcher*) и со егзистенцијални глаголи (*naître, vivre, mourir*).

1. Конструкции со основен атрибут на субјект (КАС-О) во францускиот јазик и нивните еквиваленти во македонскиот јазик

За појдовен критериум при класификацијата и разгледувањето на атрибутивните конструкции го земаме копулативниот, односно атрибутивните глаголи, и нивните синтаксички и семантички карактеристики. Во согласност со тоа, првата и основна поделба на КАС-О подразбира две поголеми подгрупи:

- **копулативни конструкции**, каде во улога на глагол- копула се среќава *être*;
- **конструкции со атрибутивни глаголи** во кои поврзувачка улога имаат глаголите: *sembler, paraître, devenir, tomber, se montrer, s'avérer, rester*.

И двата типа глаголи воведуваат основен, задолжителен атрибут при што нивната најзначајна функција се состои во поврзување на атрибутот со елементот во функција на субјект. Основната разлика меѓу овие глаголи е тоа што *être* во копулативните конструкции не внесува дополнителни информации за атрибутот, додека атрибутивните глаголи го зачувуваат во извесна мерка, иако доста ослабено, своето основно лексичко значење. Токму нивното примарно лексичко значење е појдовна точка која дозволува поширока анализа на конструкциите со атрибутивни глаголи и нивна класификација во неколку поголеми групи кои ги разгледуваме подолу во трудот.

1.1. Копулативни конструкции во францускиот јазик и нивните еквиваленти во македонскиот јазик

Конструкциите кои во францускиот јазик се нарекуваат *копулативни* претставуваат троделна реченична структура која шематски може да биде прикажана на следниов начин:

SNo - être - X

Во тој реченичен модел, првиот елемент, *SNo*, претставува *именска* или *заменска синтагма* која има функција на субјект, додека *X* претставува *предикативен елемент* кој се однесува на *SNo* и кој може да биде претставен преку различни зборовни категории. Предмет на наш поширок интерес во овој труд се конструкциите каде во улога на *X* се среќава *придавски конституент*.

Во македонскиот јазик, еквивалентните конструкции со глаголот *сум* и придавка во функција на основен атрибут се разгледуваат како *именско-предикатски конструкции*, односно како *конструкции со глаголско-именски прирок*. Притоа, атрибутивниот конституент во француските копулативни конструкции, во македонскиот јазик одговара на *именскиот дел на глаголско-именскиот прирок*.

Во улога на *глагол-копула* во копулативните конструкции, и во францускиот и во македонскиот јазик, најчесто се среќава глаголот *être*, а самиот термин *копулативен* упатува на тоа дека тој не е употребен како помошен глагол, кога е дел од сложена глаголска форма или пасивна конструкција, туку неговата улога е да ги поврзе субјектот и неглаголскиот предикативен израз. Од друга страна, копулативниот глагол влегува во однос на синтаксичка и семантичка сплотеност со атрибутот, односно именскиот дел на прирокот, градејќи притоа глаголска синтагма, со што се покажува дека троделната синтаксичка структура одговара, всушност, на *дводелна пропозициска*³³ структура. Доказ за тоа е можноста за замена на предикативната група *être+атрибут* со непреодна глаголска форма:

(7) Marie **est une actrice**. (н. пр.)

(8) Marie *chante*. (н. пр.)

(9) Ана **е режисерка**. (н. пр.)

(10) Ана *работи*. (н. пр.)

---

³³ Пропозицијата го претставува диктумот, односно објективната реченична содржина чија структура ја претставува предикатот кој ја носи суштината на состојбата на работите (Минова-Ѓуркова, 2000: 152).

Во атрибутивната, односно предикативната глаголска синтагма, глаголот-копула секогаш е придружен од атрибут чие отстранување доведува до нарушување на синтаксичката одржливост на реченицата (11'), односно копулата добива егзистенцијално значење (11'a), (12'a):

- (11) Marie *est* **jolie**. (н. пр.)
(*11') Marie *est*. (н.к.) → (11'a) Marie *existe*. (н.к.)
- (12) Marie *n'est plus* **jolie**. (н. пр.)
(12') Marie *n'est plus*. (н.к.) → (12'a) Marie *est morte*. (н.к.)

Глаголот-копула не дозволува парафраза со глаголските форми кои се јавуваат како блискозначни со неговата егзистенцијална употреба, како што може да се забележи од погорните примери:

- (*13) Marie *existe* **jolie**. (н.к.)
- (*14) Marie *est morte* **jolie**. (н.к.)

Во македонскиот јазик, основни функции на копулата се копулативната (15) и помошната (16). Во определени, претежно говорни, дијалошки ситуации, во зависност од контекстот, глаголот *сум* може да биде употребен и самостојно (17), (18):

- (15) Ана *е* **млада**. (н. пр.)
- (16) Ана *беше* одамна *вратена*. (н. пр.)
- (17) (*Кoj е?*) Ана *е*. (н. пр.)
- (18) (*Уморен си?*) *Сум*. (н. пр.)

Целосна контекстуална независност, во македонскиот јазик, можат да обезбедат само некои од варијантите на глаголот *сум* или најблиските синоними како *стане* (Цветковски, 1988: 19):

(19) Но, тоа веќе *било* во текот на вековите, што биле пред нас. (А)

(20) Што *било, било*. Поминало! (н. пр.)

Друга значајна одлика на глаголот *сум*, во копулативните конструкции, и во двата јазика, претставува можноста за негово отстранување или испуштање, во контексти кои се слични во македонскиот и во францускиот јазик. Притоа, се добиваат *номинални реченици* кои се спротивставуваат на класичните конструкции со изразена копула како *експресивно маркирани* затоа што отсуството на глаголски елемент го истакнува именскиот дел на прирокот и ја потенцира ремата (Тополињска, 1991: 127).

Во продолжение наведуваме примери за вакви конструкции во францускиот јазик и нивните македонски еквиваленти но, и директни примери од македонскиот јазик со цел да ја потврдиме употребата на конструкциите со испуштена копула:

➤ **во новинарски наслови:**

(21) Hollande, nouveau président français! (елек. кор.)

(21a) Оланд- нов претседател на Франција! (н.п.)

(22) Куманово и Кожуф- полуфиналисти. (В)

(23) Македонката Ива- најубава жена на Балканот. (Д)

➤ **во слогани и транспаренти:**

(24) Seule solution-révolution! (елек. кор.)

(24a)   Револуцијата-единствено решение! (н.п.)

(25)   Предавници! (н. пр.)

➤ **во емфатични изрази:**

(26)   Délicieux, ce gâteau! (елек. кор.)

(26a)   Превкусен колачов! (н.п.)

(27)   Ама досаден типов! (разг. ст.) (н. пр.)

И во двата јазика, најчесто испуштање на копулата се забележува во новинарските текстови.³⁴ Испуштањето на глаголските, и особено на личноглаголските форми, претставува основна одлика на новинарскиот функционален стил која се должи на потребата од поголема функционалност и економичност на текстот (Велковска, 1995: 338).

Како резултат на различните морфосинтаксички особини на атрибутот и на семантичките карактеристики на предикативниот израз кој атрибутот го гради со копулативниот глагол, се разликуваат повеќе видови копулативни конструкции во францускиот и во македонскиот јазик кои во продолжение ги разработуваме подетално.

1.1.1. Парадигмата на копулативните конструкции во францускиот и во македонскиот јазик

а) Најчесто, во функција на атрибут т.е. како лексичко јадро на именскиот прирок, не само во копулативните туку и во останатите видови атрибутивни конструкции во францускиот, или именско-предикатски конструкции во македонскиот јазик, и во двата јазика се среќава описната придавка. Како илустрација наведуваме и француски и

---

³⁴ Овие конструкции во македонскиот јазик се дефинираат како реченични еквиваленти или премин од блок-јазик кон комплетна реченица (Минова-Гуркова, 2000).

македонски примери со придавка во улога на атрибут, односно именски дел на прирокот:

- (28) Ils *sont* **malheureux** les fanas de motocross. (елек. кор.)
(28a) Љубителите на трките со мотори *се* **несреќни**. (н.п.)
- (29) On *était* encore trop **tendres**. (елек. кор.)
(29a) Сè уште *бевме* премногу **нежни**. (н.п.)
- (30) Таа покажуваше бесна немоќ, и тоа *беше* **симпатично**. (ПС, 150)
- (31) Ти *си* **добар, мил, симпатичен**, но, *си* целосно **незрел**. (ПС, 176)

Големата застапеност на придавските форми во овие конструкции се должи, во прв ред, на основната одлика на придавката да прирекува карактеристика, својство или особина, што претставува основна функција на атрибутивните, т.е. именско-предикатиските конструкции. Притоа, придавката упатува на претходно постоење на некој именски или заменски елемент кој е потенцијален носител на тие својства и кој ја заситува нејзината значенска некомплетност.

Освен описната придавка, како лексичко јадро во копулативните конструкции и во францускиот и во македонскиот јазик може да се сретнат други категории зборови и зборовни групи. Во продолжение наведуваме неколку француски примери и нивните еквиваленти, но и директни примери од македонскиот јазик:

б) партиципни форми со придавска функција во францускиот јазик (32), односно глаголки придавки во македонскиот јазик (33):

- (32) Quand même, il *est* **entreprenant** et **branché**. (елек. кор.)
(32a) Сепак, тој *е* **модерен** и **со претприемачки дух**. (н.п.)
- (33) Вратата на нашиот клуб *е* широко **отворена** за Венгер. (Д)

в) други придавски форми:

- (34) **Quel** *est* ton avis sur cette question? (елек. кор.)
(34а) **Какво** *е* твоето мислење за ова прашање? (н.п.)
- (35) **Telle** *est* mon opinion personnelle. (елек. кор.)
(35а) **Такво** *е* моето лично мислење. (н.п.)

г) именки или именски групи:

- (36) François Philippe *est* **le directeur** de l'école de musique. (елек. кор.)
(36а) Франсоа Филип *е* **директорот** на музичкото училиште. (н.п.)
- (37) Митко *е* **претседател** на здружението. (н. пр.)

д) прилози и прилошки групи:

- (38) Une super ambiance, super temps, tout *était* **bien**. (елек. кор.)
(38а) Одличен амбиент, одлично време, сè *беше* **добро**. (н.п.)
- (39) Како си? **Добро** *сум*, благодарам. (разг. ст.) (н. пр.)

ѓ) заменки и заменски групи:

- (40) Ce livre *est* **celui** que j'adore. (н. пр.)
(40а) Ова *е* книгата **што** ја обожувам. (н.п.)
- (41) **Qui** *sont-ils*? (н. пр.)
(41а) **Кои** *се* тие? (н.п.)
- (42) Ти *си* **никој** и **ништо** за мене. (разг. ст.) (н.п.)

Заменките поретко вршат служба на лексичко јадро во копулативните конструкции, во македонскиот јазик, заради нивната десемантизираност. Во отсуство на лексичка содржина заменките не се способни да го изразат признакот што му се припишува на субјектот со именскиот дел, но, од друга страна, тие не се употребуваат изолирано, туку во врзана реч при што преку различни релации тие стануваат полнозначни, а со тоа и способни за оваа функција (Цветковски, 1988: 138).

Од семантички аспект, сите овие синтаксички структури опишуваат карактеристики, својства или изглед, и без оглед на тоа дали овие особини се суштински, случајни, постојани или привремени, тие се сфатени како внатрешни особини на субјектот кој се опишува (Riegel, 1985:54).

е) Во францускиот јазик, со атрибутивна функција се јавува и инфинитивот. Во македонскиот јазик, како еквивалентни конструкции се среќаваат исказите со да-конструкција:

(43) Aimer, c'est **trouver** ma joie à donner et non à recevoir. (елек. кор.)

(43а) Да сакам, тоа значи да ја **пронајдам** радоста на давањето, а не на примањето. (н.п.)

ж) некои зависни дел-реченици:

➤ **исказна реченица:**

(44) Le plus triste dans cette histoire, c'est **que les raisons ne sont pas sportives**. (елек. кор.)

(44а) Најтажното во оваа приказна е **тоа што што причините не се од спортски карактер**. (н.п.)

(45) Не е битно тоа што не си тука, битно е **дека постоиш**. (н. пр.)

Во македонскиот јазик, примерите од типот на (44), (45), се разгледуваат како *безличен именски прирок*, во кој функција на именски дел има придавката (**Најтажното е**, **Битно е**).

➤ **релативна реченица:**

(46) Il *est* là **qui pleure**. (елек. кор.)

(46a) Тој таму **плаче**. (н.п.)

(46б) Тој *e* таму и **плаче**. (н.п.)

Како еквивалент на француските релативни атрибутивни реченици, во македонскиот јазик се јавуваат декларативни (без присуство на копула) или составни реченици, односно не се работи за именско-предикатски конструкции.

Освен овие „традиционални“ атрибутивни класи, постојат одредени несогласувања во врска со можната атрибутивна улога на некои други зборовни категории. Имено, некои лингвисти сметаат дека во дефиницијата за атрибутот треба да се вклучат и прилошките определби за место, бидејќи, според нив, овие определби имаат типично атрибутивна функција кога се воведени од копулативниот глагол *être*:

(47) Il *est* **dans sa chambre**. (н. пр.)

(47a) Тој *e* **во неговата соба**. (н.п.)

Според Ригел, во горниот пример, прилошката определба има иста синтаксичка функција како и *dans l’embarras*, во следнава реченица наведена кај Ригел, а која најголем дел од граматиките ја опишуваат како атрибутивна реченица (Riegel, 1985: 12):

(48) Il *est* **dans l’embarras**.

(48a) Тој *e/се* **наоѓа во непријатна ситуација**. (н.п.)

Што се однесува до македонскиот јазик, конструкциите со прилошки определби за место и глаголот *сум* не се разгледуваат како именско-предикатски туку како конструкции во коишто копулата се јавува како полнозначен глагол (Минова-Ѓуркова, 2000: 70):

(49) Тој е в соба. (н. пр.)

(50) Ние сме во хотел со три ѕвезди. (н. пр.)

1.2. Копулативни конструкции со придавски атрибут во францускиот јазик и нивните еквиваленти во македонскиот јазик

Конструкциите со придавка како основен атрибут на субјект во францускиот, односно како именски дел на прирокот во македонскиот јазик, се најчест тип копулативни конструкции и во двата јазика. Тоа се должи на фактот што атрибутивната, односно функцијата именски дел, претставува една од двете главни функции на придавката, покрај функцијата епитет во францускиот, односно атрибут во македонскиот јазик. Од друга страна, со зборовната класа придавки се именуваат карактеристики и својства на други поими (Цветковски, 1988: 94), во што се состои и суштината на именскиот прирок, односно на атрибутивниот предикат. Овие конструкции, и во двата јазика може да се илустрираат со едноставен пример:

(51) *Pierre est vieux.* (н. пр.)

(51a) *Петре е стар.* (н.п.)

Според Пјанка, овој пример може да се толкува како споредба на предметот *Петре* во поглед на особината *старец* (со испуштање на сите негови други особини) со множеството елементи кои ја поседуваат оваа особина. Разликата со предикацијата со именка: *Петре е старец* е само површинска и се однесува на името кое, според Пјанка, претставува знак на множеството. Во примерот со именка тоа е име кое им припаѓа на елементите на множеството во однос на нивната (во овој случај) основна особина, додека во вториот случај елементите од множеството се идентификуваат со името на самата особина (Пјанка, 1983: 61):

(52) *Дедо Митре е старец.* (н. пр.) → *Дедо Митре е стар човек.*

(52') *Дедо Митре е стар.* (н. пр.) → *Дедо Митре е стар човек.*

(52'') *Дедо Мумре е (човек којшто) е стар.*

Структурата на копулативните конструкции со придавка, шематски може да биде прикажана со синтаксичката формула:

N - être- Adj

Оваа реченична структура го претставува основниот, елементарен модел на атрибутивна предикација бидејќи е составена од три едноставни конституенти чии синтаксички функции можат лесно да се препознаат (субјект, копула и атрибутивен предикат). Субјектот може да се јави во именска или заменска форма, копулата има глаголска природа, додека атрибутивниот предикат се реализира како придавска форма. Копулативните конструкции со придавка, во македонскиот јазик, се разгледуваат и како *состојбени предикати* кои означуваат (именуваат) статички ситуации, непроменливи во времето, кај кои субјектот подлежи на состојбата; несвесно се наоѓа во некаква состојба (Миркуловска, 1994: 221).

Во согласност со тоа, троделната синтаксичка конструкција *No - être- Adj* ќе претставува предикативна конструкција која се одликува со изоморфност меѓу синтаксичкиот израз и семантичката содржина. Имено, во овие конструкции субјектот *No* претставува референцијален израз кој упатува на поим кому придавскиот атрибут *Adj* му прирекува некаква особина, својство или состојба. Во таа конструкција копулата *être* има улога на означувач на врската меѓу предикатот, односно придавката и нејзиниот аргумент, субјектот. (Riegel, 2006: 37). Притоа, особината на која упатува придавката најчесто се предава како факт: *Некој/нешто е во некаква состојба, има некаква особина.*

Придавскиот конституент во овие конструкции се одликува со неколку поважни и релативно стабилни карактеристики:

➤ *задолжителност (неотстранливост)*

Со отстранување на придавскиот конституент и во двата јазика се добиваат

синтаксички неодржливи конструкции:

- (53) *Sa nuque était puissante.* (CV, 6)
(53a) *Неговиот врат беше силен.* (ПВ, 13)
(*53') *Sa nuque était.*
(*53'a) *Неговиот врат беше.*
- (54) *La maison sera paisible.* (FR, 125)
(54a) *Куќата ќе биде тивка.* (н.п.)
(*54') *La maison sera.*
(*54'a) *Куќата ќе биде.*

- согласување на придавката по род и број со субјектот заради парадигматичноста на придавката и како индикација за предикативниот однос меѓу придавката и субјектот:

- (55) *Les adieux furent tristes.* (МВ, 529)
(55a) *Разделбата беше тажна.* (МВ, 297)
(55б) *Разделбите беа тажни.* (н.в.)
- (56) *J'ai été bien surprise [...].*(CV, 110)
(56a) *Бев многу изненадена [...].* (ПВ, 184)

- проминализација со неменливата заменска форма *le* или анафорската заменка *tel/telle*:

- (57) *Sa famille est riche, la mienne ne l'est pas.* (елек. кор.)

Во македонскиот јазик, придавскиот елемент во улога на именски дел на прирокот многу често не се заменува, односно копулата може да стои самостојно:

(57a) **Неговата фамилија е богата**, мојата *не е* (таква). (н.п.)

Сепак, таа самостојност на копулата се однесува само на услови кога особината на која упатува придавката е присутна во поблискиот јазичен контекст. Во случај кога е можна или неопходна придавската замена, тогаш, придавката во македонскиот јазик, најчесто се заменува со заменската форма *таков/таква*³⁵:

(58) **Elle est malade** mais moi je ne *le* suis pas. (н. пр.)

(58a) **Таа е болна** ама јас не сум. (н.п.)

(59) Comme *il est* très **gentil** lui-même, ses enfants **le** sont aussi. (н. пр.)

(59a) **Тој е многу љубезен**, па затоа и неговите деца се **такви**. (н.п.)

(59б) Бидејќи **тој е многу љубезен**, и неговите деца се **такви**. (н.п.)

➤ одговор на делумните прашални форми: *comment/dans quel état?*, односно **како, во каква состојба?**

(60) Au fond, **ce savant** impie est **sensible**. (CV, 11) (*Comment est-il au fond?*)

(60a) **Овој безбожен научник** во основа е прилично **чувствителен**.
(ПВ, 21) (*Каков е тој во основа?*)

➤ можност за емфатично изделување со преземање на придавската форма со помош на неменливата замена **le** во глаголската синтагма:

(61) **Tu serais jaloux**, toi? (CV, 71)

(61') **Jaloux, tu le serais**, toi? (н.к.)

(61a) Зарем **ти** би можел да бидеш **љубоморен**? (ПВ, 121)

(61'а) **Љубоморен?** Зарем би можел да си (такво) ? (н.п.)

³⁵ Заменските форми *таков/таква* најчесто заменуваат придавски форми кои прирекуваат некаква карактерна особина (*тврдоглав, паметен, инаетлив, досаден* и сл.). Замената на придавки кои се однесуваат на физички параметри не е секогаш соодветна (*Бојан е убав. И Марко е такво*).

- *Троделната реченична структура на копулативните атрибутивни конструкции може да се реализира и како дводелна конструкција во таканаречените **редуцирани атрибутивни конструкции** (Riegel, 2006: 38):*

- (62) ***Ton livre est intéressant.*** (н. пр.)
(62') ***Ton livre - intéressant.*** (н.к.)
(62'') ***Intéressant, ton livre.*** (н.к.)
(62a) ***Интересна твојата книга.*** (н.п.)

Според Ригел, редуцираните конструкции не претставуваат трансформирани конструкции, добиени по пат на испуштање на копулата. Овие конструкции тој ги опишува како едноставно сопоставување на субјектот и атрибутот. Во македонскиот јазик, тие се опишуваат како конструкции во кои доаѓа до факултативно испуштање на копулата (Цветковски, 1988: 69).

1.3. Карактеристики на конституентите во рамките на копулативните конструкции

Конструкцијата ***SNo-être-Adj***, која претставува најчеста и наједноставна лексичко-синтаксичка предикативна форма со која му се припишува некаква особина на определен елемент, се состои од три елементи: *субјект*, *копулативен глагол* и *придавски елемент*. Во продолжение ќе ги разгледаме морфосинтаксичките и семантичките особини на секој составен елемент поединечно.

1.3.1. Субјектот во конструкцијата SNo-être-Adj

Првиот елемент од копулативната конструкција е субјектот. Тој, и во францускиот и во македонскиот јазик, може да биде претставен преку различни видови *именски* и *заменски синтагми*, *зависни реченици* или *форми на инфинитив*, односно *одглаголска именка* или

да-конструкција:

- (63) ***Mon ami /Cet homme/Marc/Il/Cela est joli.*** (н. пр.)
(63а) ***Мојот пријател/ Овој маж/Марко/Тој/ Тоа е убав(о).*** (н.п.)
- (64) ***Ici, vivre est un art.*** (н. пр.)
(64а) ***Овде, живеењето е/претставува уметност.*** (н.п.)

Всушност, во улога на субјект во атрибутивна реченица може да се сретне секој јазичен израз со кој се идентификува некој општ или посебен поим: живо суштество, предмети, настани или дури и својства. Притоа, субјектот мора да биде компатибилен со особината која ја прирекува атрибутот. Исто така, важно е да се напомене дека субјектот во копулативните конструкции, во двата јазика, не може да биде употребен во неопределена форма заради тоа што придавката во улога на атрибут не може да се однесува на поим кој сè уште не е воведен, односно претставен во исказот (Riegel, 1985: 138):

- (*65) ***Un frère est malade.*** (н. пр.)
(*65а) ***Брат е болен.*** (н.п.)

Според Цветковски, опозицијата определеност-неопределеност е една од главните особености на конструкциите со именски прирок која е определена и диктирана од семантичката зависност на именскиот дел од субјектот при што именскиот дел се јавува како определувач на субјектот. Ако именскиот прирок се анализира од функционална реченична перспектива, може да се каже дека именскиот дел на прирокот претставува *рема* која ја дава актуелната, најважната информација во реченицата, додека субјектот претставува *тема* односно носи податоци познати од претходниот контекст. Оттаму, може да се претпостави дека субјектот е семантички надреден над именскиот дел и затоа се среќава во определена форма, упатувајќи на потесен поим од атрибутивниот.

Сепак, и во францускиот и во македонскиот јазик, може да се сретне неопределен субјект во атрибутивни искази со генеричко значење:

(66) *Une femme est douce.* (н. пр.)

(66а) *Жените се нежни.* (н.п.)

(67) *Човек е среќен* само кога е здрав. (н. пр.)

Наведените примери се толкуваат како: Сите жени, генерално, се нежни (66) и Луѓето, генерално, се среќни само кога се здрави (67).

1.3.2. *Копулативниот глагол être*

Глаголите со копулативна функција,³⁶ односно *être*, во францускиот и *сум, биде/бидува* во македонскиот јазик, и нивните еквиваленти во другите јазици, заземаат важно место, не само во јазичните туку и во филозофските проучувања. Треба да се напомене дека за разлика од францускиот, во македонскиот јазик сите глаголи кои можат да градат именски прирок се нарекуваат копулативни.

Бројот на лингвисти кои дале придонес во истражувањата поврзани со копулата и конструкциите што таа ги гради во францускиот и во македонскиот јазик е многу голем. Меѓу нив се вбројуваат: Бланш-Бенвенист, Гревис, Ариве, Бонар, Гос, Ригел, во францускиот јазик, и Корубин, Цветковски, Пјанка во славистичките истражувања.³⁷

1.3.2.1. *Морфосинтаксички карактеристики на копулата*

Копулативниот глагол *сум*, кој уште се нарекува и *сврзувачки глагол, спона, спонски глагол, врска, конектор, еквативен глагол, синсемантички глагол*, во францускиот и во македонскиот јазик се опишува како синтаксички елемент, носител на ознаките за време,

---

³⁶ Се согласуваме со Цветковски, според кој треба да се зборува за копулативна функција на одредени глаголи а не за копулативни глаголи сами по себе, затоа што *ниеден глагол, па дури ни сум како најтипичен спонски глагол, не е исклучиво копулативен* (Цветковски, 1992: 69).

³⁷ Консултираните статии на наведените авторите се поместени во библиографскиот преглед. Освен наведените лингвисти, во славистичките истражувања поврзани со копулата, свој придонес дал и Фелешко, но неговите трудови не ни беа достапни на македонски јазик.

број и лице во копулативните конструкции. Основната функција на копулата се состои во поврзувањето на конституентите сместени од неговата лева и десна страна, односно на субјектот и конституентот кој има улога на атрибут.

Според Ригел, кој нуди доста опсежен синтаксички опис на копулативниот глагол во францускиот јазик, една од најважните негови синтаксички карактеристики е тоа што претставува површински израз на врската која обединува два елемента со цел да се создаде пропозиција. Со други зборови, копулата претставува означувач на пропозициската релација која ги обединува субјектот и атрибутот во копулативните реченици (Riegel, 1985: 38):

(68) ***Jean est modeste.*** (н. пр.)

(68a) ***Жан е скромен.*** (н.п.)

Во согласност со погорната дефиниција, во наведената копулативната реченица (68), *Jean* претставува логички субјект кому изразот *est modeste* му припишува некаква особина, која во рамките на предикативниот израз е претставена преку придавката *modeste*. Во оваа конструкција, *être* не е ниту субјект ниту предикат, туку, според терминологијата на Ригел, претставува *означувач на пропозициската комбинација F*, кој ги поврзува субјектот *x* и предикатот *f* во рамките на троделната пропозициска структура **F (x, f)**. Во таа структура, F е задолжителен елемент.

Задолжителниот карактер на **F**, според Ригел, може да се илустрира ако се постави прашањето: *За што станува збор во реченицата (68)?* Доколку како одговор се наведат субјектот или придавскиот атрибут, поединечно: а) се работи за Жан, или б) се работи за особината скромност, одговорот нема да биде исцрпен. Најсоодветен одговор на прашањето би бил: в) се работи за тоа дека еден човек (Жан) се одликува со особината скромност. На тој начин, според Ригел, се покажува дека предикативната ориентација, заради која едниот елемент има улога на субјект, а другиот на атрибут, и копулата како формализација на таа ориентација, претставуваат многу важни елементи за целосно толкување на значењето на исказот (Riegel, 1985: 38).

1.3.2.2. Глаголот-копула од семантички аспект

Ставовите на лингвистите во врска со копулата главно се разликуваат во однос на прашањето дали овој глагол претставува исклучиво синтаксички елемент, лишен од секако значење или, сепак, на него може да се гледа како на глаголски елемент кој не е целосно семантички празен.

Консултирајќи ги поважните француски граматичари, се добива впечаток дека преовладува ставот според кој *être* претставува, пред сè, синтаксички елемент кој се одликува со целосна семантичка испразнетост. Во таа насока, Гревис, во *Bon Usage, être* го опишува како основен копулативен глагол кој претставува чиста синтаксичка врска, без семантичка содржина (Grevisse, 1993: 350).

Ова гледиште го застапува и Каролак сметајќи, на сличен начин, дека пропозициската структура која ја претставуваат изразите од типот: *Socrate est sage* или *Ma femme est jolie*, не стапуваат во никаков семантички однос, односно меѓу нив постои само односот на предикат и аргумент. (Karolak, 1989: 75, во Guimier, 1991: 209).

Кон застапниците на теоријата за семантичката испразнетост на копулата се приклучува и Моање, според кој во атрибутивните конструкции, копулата е само глаголски елемент од еден израз во кој носител на значенскиот дел е придавката (Moignet, 1981: 266, во Riegel, 1985: 51).

Слични се гледиштата и на македонските лингвисти, според кои глаголот *сум* исто така претставува *семантички празен, десемантизиран глагол* или *глагол со максимално осиромашена содржина* кој е носител на предикативните и на согласувачките категории (Цветковски, 1988: 4/1992: 69, Ѓуркова, 2000: 189).

Сепак, од многубројните статии во кои пошироко или делумно се разработува проблематиката поврзана со копулативниот елемент во француските копулативни, односно атрибутивни конструкции, забележлив е бројот на лингвисти кои ја ревидираат и дополнуваат оваа теорија за семантичката испразнетост на копулата.

Во таа насока, Бенвенист во својата опширна студија за глаголите *être* и *avoir* во *Problème de linguistique générale*, на глаголот-копула му дава поголем

„кредибилитет“ сметајќи дека реченицата која го содржи глаголот *être* не се разликува од која било друга глаголска реченица, која содржи друг глагол (Benveniste, 1966: 157).

Кон ваквото гледиште се доближува и Ригел, забележувајќи дека е контрадикторно на елемент кому му се припишува релативна улога во исто време да му се одрекува секаква семантичка карактеристика. Сепак, тој не негира дека отстранливоста или отсуството на копулата во одредени ситуации, посебно во рудиментирани јазични изрази, упатува на значенски дефицит:

(69) ***Elle, gentille!*** (н. пр.)

(69a) ***Таа-добра!*** (н.п.) (*Таа е добра.*)

(70) ***Mon papa, pas ici!*** (н. пр.)

(70a) ***Тато - не тука!*** (н.п.) (*Тато не е тука.*)

Кон овие карактеристики на копулата, Ригел ја додава и особеноста според која *être* не покажува селективни семантички рестрикции во врска со субјектот и атрибутот, за разлика од лексичките глаголски форми. Сепак, според Ригел, тоа не значи дека копулата не учествува во артикулацијата на пропозициската содржина на копулативните реченици, напротив, како што видовме и погоре, копулата, според него, ја има најважната обединувачка, организирачка улога во рамките на копулативната конструкција (Riegel, 1985: 49-50).

Гос се приклучува на ваквиот став, давајќи ѝ на копулата статус на полноправен глагол кој, како секој друг глагол, ги поврзува меѓусебно останатите реченични конституенти. Според него, копулата претставува синтаксички предикат кој не е отстранлив и кому му се подредени сите други реченични елементи (Goes, 1997: 56). Гос го илустрира тоа преку следниов пример:

(71) ***Cette tasse est petite.***

(71a) ***Оваа тацна е мала.*** (н.п.)

Овде, според него, отстранувањето на глаголската форма *est* би ги лишило субјектот *cette tasse* и атрибутот *petite* од нивната граматичка функција. Доколку се отстрани атрибутивната придавка *petite*, реченицата несомнено станува аграматична, но, може да се претпостави дека синтагмата *cette tasse* има функција на субјект, додека *être* претставува синтаксички предикат. Доколку, пак, во одредена конструкција недостасува субјектот, се добива инфинитивна синтагма која може да функционира како секоја друга синтагма:

(72) *Boire de l'eau est bon* pour la santé. (елек. кор.)

(72a) *Да се пие вода е добро* за здравјето. (н.п.)

(73) *Être ambitieux n'est pas un vice*. (елек. кор.)

(73a) *Да се биде амбициозен не е порок*. (н.п.)

1.3.2.3. Копулата според психомеханичкиот пристап³⁸

Еден од лингвистите кои нудат опширна и детална анализа на копулата во францускиот јазик е Гистав Гијом.³⁹ Во својата теорија, тој тргнува од ставот дека во лингвистиката не може да се зборува за *празни зборови*, со што се приклучува кон лингвистите кои не ја оспоруваат целосно значенската страна на копулата.

Во согласност со психомеханичкиот концепт, кој тука нè интересира само од аспект на толкување на копулата, за да се одржи копулата и да го зачува глаголскиот статус, со комплетна конјугација, таа треба да задржи минимално количество материјално значење, без разлика колку е тоа ослабено.

Поконкретно, Гијом смета дека, за да може атрибутот да стапи во референтен однос со субјектот во атрибутивните конструкции, тој се припојува за глагол чие значење се поврзува со идеја за постоење, која е материјално редуцирана. Но, тој глагол, на идејата за постоење не ѝ ја дава потребната полнозначност. Токму атрибутот е елементот кој ѝ

³⁸ Според овој пристап, јазикот се разгледува во однос на менталните структури, односно јазичните структури подразбираат постоење на одредени ментални процеси (Nigoevic, 2011: 128).

³⁹ Gustave Guillaume (1833–1960) е француски лингвист, претставник на психосистематскиот и психомеханичкиот јазичен пристап.

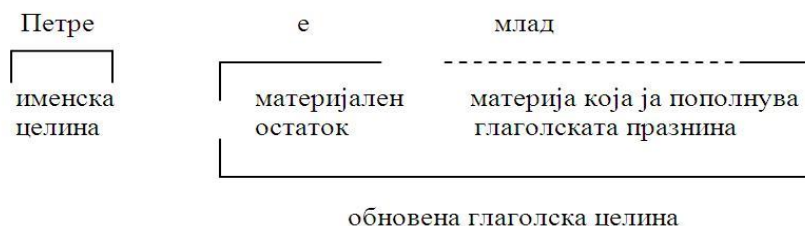
обезбедува интегритет на редуцираната материја. Во суштина, атрибутот претставува своевиден компензациски елемент кој ја надоместува глаголската празнина или загуба (Guillaume, 1988: 69).

Според Гијом, кога копулативиот глагол е полнозначен, егзистенцијален глагол (*Dieu est*) за него може да се зборува како за елемент со *надворешна субдукција* кој има тенденција кон *внатрешна субдукција*, односно *материјална редуција* или *содржинско празнење*.⁴⁰ Според тоа, копулата претставува материјално редуцирана верзија на полнозначниот глагол *être*. Во такви услови, копулата не може самостојно да биде предикат бидејќи не претставува дискурсивна целина. Елементот кој има улога на семантички „дополнувач“ е атрибутот, при што, според Гијом, за предикат се смета целината која ја градат копулата и атрибутот. Процесот на оваа генеза на атрибутивниот предикат може да се илустрира во согласност со шематскиот приказ предложен од Гијом (Guillaume, 1971: 161, во Guimier, 1991: 212):

-За *Петре е* (=„Петре постои“):

-За *Петре е млад*

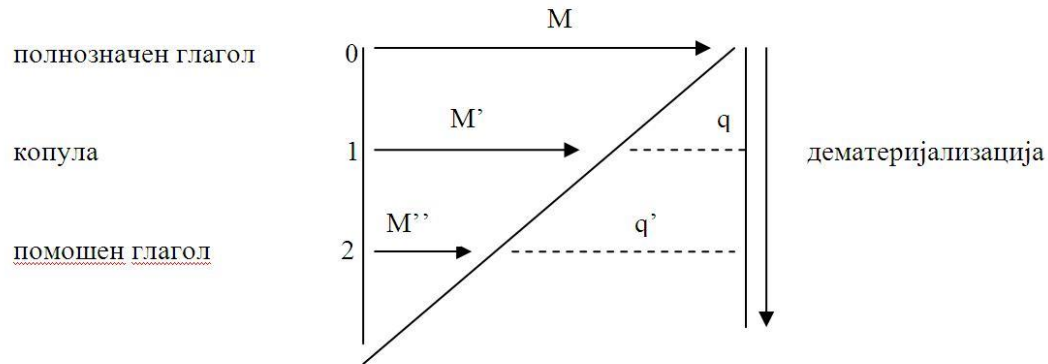
Приказ 5: Генеза на атрибутивниот предикат⁴¹

Во врска со субдукцијата за која зборува Гијом, Жоли појаснува дека на трите функции на глаголот *être* (лексички глагол, копула и помошен глагол) им одговараат три глаголски

⁴⁰ Под поимот „субдукција“ се подразбира губење или промена на изворната семантичка вредност. (Вајрис, 2008: 197). Субдукцијата одговара на процесот на граматикализација или премин од семантички полни кон семантички празни зборови или граматички морфемии (Nigoevic, 2011: 128).

⁴¹ Преводот е наш.

состојби кои се дел од процесот на дематеријализација кој Жоли го прикажува на следниот начин (Joly, 1977: 25, во Guimier, 1991: 213):

Приказ 6: Дематеријализација на глаголот-копула⁴²

Во погорниот шематски приказ на дематеријализацијата на глаголот *être*, **q** и **q'** го претставуваат количеството на материја која глаголот ја губи во текот на овој процес. **M** ја претставува почетната глаголска материја, **M'** и **M''** го претставуваат материјалниот остаток во различните фази на субдукцијата (Joly, 1977: 25, во Guimier, 1991: 213).

Жоли смета дека копулативната форма на *être* одговара на состојба која се наоѓа меѓу лексички полнозначниот *être* и *être* како помошен глагол. Иако е неспорно дека кај копулата се случува процес на дематеријализација, ставот на Гимје е дека тој процес се чувствува, пред сè, на интуитивно ниво, аргументирајќи го ова мислење со фактот дека ниеден лингвист досега не успеал да формулира и да предложи формални критериуми за сигурна потврда на овој процес (Guimier, 1991: 214). Според Гимје, на оваа значенска некомплетност на копулата најчесто упатуваат два критериуми:

- неотстранливоста на атрибутивниот елемент од копулативната структура, односно неможноста за самостојна употреба на копулата (освен во случаи кога неговата копулативна функција се заменува со лексичка):

(74) *La robe est jolie.* (н. пр.)

⁴² Ibid

(*74) *La robe est.* (н. пр.)

(*74а) *Фустанот е.* (н.п.)

Во ваков случај, како што напоменавме и погоре, копулата не може самостојно да има функција на предикат.

- способноста на копулата да припојува атрибут во форма на неменливата заменска форма *le*:

(75) *Celui qui est fidèle dans les petites choses le sera aussi dans les grandes.*
(SP, 31)

(75а) *Оној кој е верен за ситни работи, таков ќе биде и за крупни.* (н.п.)

(76) *Si sa mise était décente, sa tenue l'était peu.* (CV, стр.87)

(76а) *Ако облеката ѝ беше пристојна, однесувањето не ѝ беше (такво).*
(н. пр.)

Од формален аспект, *le* е неменлива форма затоа што не покажува согласувачки својства. Неменливоста на оваа заменска форма упатува на тоа дека нејзината улога се сведува на семантички, значенски дополнувач, односно, според Гимје, станува збор за „морфолошки дефицитарна замена, која има улога на значенски дополнувач припоен за глаголски елемент кој, од своја страна, е исто така значенски некомплетен односно дематеријализиран.“⁴³

Всушност, во конструкциите во кои копулата стапува во атрибутивен однос со заменката *le*, од една страна глаголската форма е материјално дефицитарна, но морфолошки полнозначна, додека, пак, заменката е морфолошки дефицитарна, но материјално полнозначна (упатувајќи на претходна содржина). Стапувајќи во однос на меѓусебна зависност, овие два елемента формираат предикативна целина во која ниеден од нив не може да функционира самостојно.

---

⁴³ „On a ici affaire au même pronom invariable *le*, morphologiquement déficient, jouant le rôle de complément notionnel référé à un élément verbal, qui, lui, est sémantiquement déficient ou dématérialisé“ (Guimier, 1991: 216).

Како што се забележува од еквивалентите конструкции, и како што споменавме и погоре во трудот, во македонскиот јазик, придавскиот елемент не мора да биде преземен со замена кога придавската содржина треба да се повтори во реченичниот контекст. Тоа, според нас, упатува на помала семантичка испразнетост на копулата во македонскиот јазик. Сепак, овој впечаток се наметнува врз основа на многу мал број примери бидејќи пошироката анализа на ова прашање не е предмет на поширок интерес на трудот. Оттаму и не би можеле да извлечеме конкретен заклучок за ова прашање кое би можело да биде предмет на некое натамошно истражување.

1.3.3. Карактеристики на придавскиот конституент во атрибутивните конструкции

Најважна синтаксичка карактеристика на придавката во функција на атрибут во копулативните конструкции е нејзината задолжителност или неопходност за одржливоста на реченичната структура. Освен задолжителната функција, она што е карактеристично за овие конструкции е тоа дека придавскиот конституент гради атрибутивна синтагма со копулативниот глагол.

Од семантички аспект, придавските форми се одликуваат со неколку поважни карактеристики кои се директно поврзани со нивната функција на основен атрибут во копулативните конструкции.

1.3.3.1. Референцијална несамостојност на придавскиот конституент

Придавката, заедно со именските форми, глаголите и прилозите, претставува основна зборовна категорија чија главна особина е тоа што упатува на особини, карактеристики и состојби. Особината или состојбата денотирани од придавката може да се дефинираат како поими кои не содржат сопствена форма и се одликуваат со таканаречена значенска некомплетност. Со цел да ја оствари својата комплетност, поставувајќи се во тродимензионалниот простор, придавката мора да стапи во однос со некоја супстанца,

односно со супстантивен елемент (Rémi-Giraud, 1991: 163).

Во таа насока, Жиро зборува за *отворен граматички семантизам* кај придавките, кој претпоставува логичко претходно постоење на друга зборовна категорија која има улога на појдовен поим (support) во однос на кој придавката има улога на дополнение (apport).⁴⁴ Овој однос може да се дефинира како однос на *надворешна некомплетност* при што придавката и глаголот, однесувајќи се на именските форми, се одликуваат со таканаречена некомплетност *од прв степен* (Rémi-Giraud, 1991: 156).

Како показател за граматичката некомплетност на придавката се смета согласувањето по род и број со именскиот елемент. Во процесот на поврзување на особината чиј носител е придавката, и супстанцата, тие заедно формираат нова супстанца која се одликува со просторна поставеност и која во себе ја вклучува приречената особина.

1.3.3.2. Статичност на придавскиот конституент

Друга карактеристика на придавката како конституент на копулативните конструкции е тоа што таа не упатува на динамични процеси туку на статични состојби.⁴⁵ Со други зборови, предикативниот придавски елемент во копулативните конструкции треба да се смета за статичен затоа што не го вклучува субјектот *SNo* во динамичен процес (настан, дејство или активност) туку во статичен однос (Riegel, 1985: 68).

Во согласност со оваа карактеристика на придавката, во подолунаведените примери (77), (77a), (78) и (78a), глаголската синтагма во чиј состав влегува придавскиот елемент не претставува соодветен одговор на прашањата: *Qu'arrive-t-il à la belle mère et la bru?* (*Што прават/Што им се случува на свекрвата и снаата?*) или *Que fait ta tante?* (*Што прави тетка ти?*), со кои се упатува на тоа дека субјектот е седиште на динамичен процес или дека е агенс на некое дејство, туку на прашање кое упатува на статична карактеристика означена со придавскиот конституент (77'), (78'):

⁴⁴ Овој термин е тесно врзан со граматичката семантика од чии поставки тргнува Реми-Жиро при објаснувањето на атрибутивната функција во статијата *Adjectif attribut et prédicat. Approche notionnelle et morphosyntaxique*, 1991, стр.151-207.

⁴⁵ Освен во случаи кога се опишуваат вообичаени или повремени активности поврзани со особината или состојбата означени од придавката: *Il est jaloux = Il fait une scène de jalousie* (Riegel, 1985: 65).

- (77) *Les adieux* de la belle-mère et de la bru **furent secs**. (МВ, 259)
 → (77') *Les adieux, furent-ils comment?*
 (77a) *Разделбата* на свекрвата и снаата **беше студена**. (н.п.)
 → (77a') **Каква беше разделбата?**
- (78) J'ai vu ma tante hier, **elle était malade**. (елек. кор.)
 → (78') **Comment / Dans quel état était ta tante?**
 (78a) Ја видов тетка ми вчера. **Болна беше**. (н.п.)
 → (78'a) **Во каква состојба беше тетка ти?**

Тргувајќи од карактеристиките на динамичните глаголски предикати, Ригел наведува и други синтаксички критериуми кои можат да се сметаат како показатели за статичната природа на придавскиот елемент во копулативните конструкции (Riegel, 1985: 65-68). Во продолжение ги наведуваме најважните од нив:

- *атрибутивната синтагма не може да биде заменета со глаголските проформи **cela/ça arrive** и **le fait***, каков што е случајот во примерите (79), (79a), (80), (80a):

(79) Marc **m'a menti**. **Cela arrive** à Jean aussi. (елек. кор.)

(79a) Марк **ме излага**. **Тоа му се случува** и на Жан. (н.п.)

(80) Marc **m'a menti**. Il **le fait** toujours. (елек. кор.)

(80a) Марк **ме излага**. Секогаш така **прави**. (н.п.)

(*81) *Jacques est dangereux*. Marc **le fait** aussi. (н. пр.)

(*81a) **Жак е опасен**. И Марк **така прави**. (н.п.)

(*82) *Jacques est dangereux*. **Cela arrive** à Jean aussi. (н. пр.)

(*82a) **Жак е опасен**. **Тоа му се случува** и на Жан. (н.п.)

- атрибутивната синтагма не може да биде парафразирана со формата за искажување сегашно трајно време **être en train de** и за блиско минато време **venir de**:

(83) Il **est en train de sortir**. (н. пр.)

(83a) Тој **сега/во моментот излегува**. (н.п.)

(*84) Jacques **est en train d'être dangereux**. (сп)

(?84a) Жак **во моментот бива опасен**. (н.п.)

(*85) Jacques **vient d'être dangereux**. (сп)

(*85a) Жак **штогуку беше опасен**. (н.п.)

- копулативните конструкции може да се јават како дополние на метајазичната конструкција: **le fait de**, но не и на изразите: **l'acte de**, **l'action de**.

(86) Selon vous, **le fait d'être trop beau/belle** peut-il être un désavantage?
(елек. кор.)

(86a) Според вас, може ли **фактот дека сте многу убав/а** да биде недостаток? (н.п.)

(*87) Selon vous, **l'action d'être trop beau/belle** peut-il être un désavantage?
(н.к.)

(*87a) Според вас, може ли **дејството да се биде преубав/преубава** да биде недостаток? (н.п.)

1.3.3.3. Аспектуализација на придавскиот конституент

Уште една карактеристика според која придавката во функција на основен атрибут на субјект се разликува од помошниот атрибут на субјект, и од функцијата епитет, претставува нејзината аспектуализација со помош на глаголот-копула. Имено, придавката,

поради својот статичен карактер поврзан со просторната поставеност, нема способност за самостојна актуализација. Во рамките на атрибутивната глаголска синтагма, стапувајќи во контакт со глаголот-копула, таа се аспектуализира и на таков начин ја презема улогата на предикат. Низ тој процес на градење на копулативната конструкција, во меѓусебниот контакт со копулата, придавката „се динамизира“, додека копулата добива статични обележја во допир со придавската форма.

1.3.4. Односот меѓу копулата и придавскиот конституент во копулативните конструкции

Според Тениер, за да биде комплетна синтаксичката дефиниција според која копулата има улога на поврзувач на првиот именски актант и атрибутот, кон неа треба да се додаде дека во таа врска копулата „сраснува“ за атрибутот при што нејзината функција се состои во тоа да ја означи глаголската улога на атрибутот.

Во односот кој на таков начин се создава, копулата и атрибутот формираат „неразделиво јадро“ во кое глаголот има помошна, структурна функција во однос на атрибутот, кој од своја страна има семантичка функција (Tesnière, 1959: 159).⁴⁶ Дефиницијата на Тениер може да биде дополнета со објаснувањето на Гимје, според кој, поради својството на семантичко празнење, односно материјална редукција, копулата има потреба од свое дополнување кое се обезбедува преку атрибутот (Guimier, 1991: 218). Во воспоставувањето на атрибутивната врска може да се зборува за две фази: *синтаксичко* и *семантичко поврзување* на копулата и атрибутот.

Во првата фаза се воспоставува синтаксичката врска во правец од атрибутот кон копулата, односно придавката се врзува за копулата со цел да се создаде дискурсивна целина:

(88) ***Jeanne est malade.***
est ← *malade*

⁴⁶ Терминот кој го користи Тениер е „*nucleus dissocié*“.

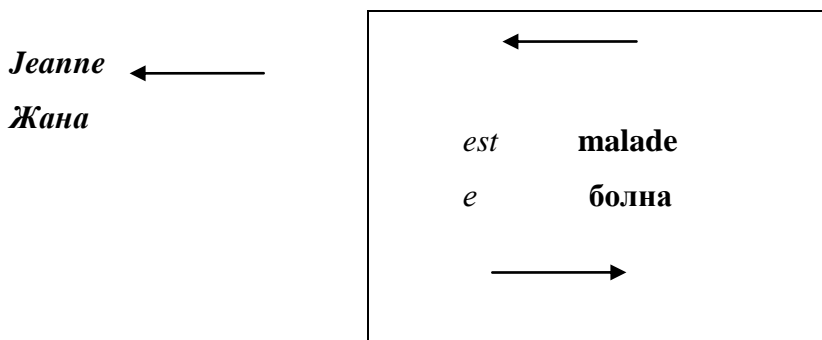
(88a) **Жана е болна.**
e ← **болна**

По стапувањето во првобитната, синтаксичка врска, во втората фаза меѓу копулата и атрибутот се остварува однос на значенска, односно семантичка зависност. На ова ниво, без разлика на својата семантичка осиромашеност, копулата носи некаква информација во врска со атрибутот при што правецот на поврзување меѓу копулата и атрибутот е обратен:

est → **malade**
e → **болна**

Во примерот *Jeanne est malade*, копулата не го означува постоењето на субјектот (во таков случај би се работело за полнозначната форма на копулата) туку присуството на особината (*болна*), која нему му се припишува.

Како резултат на овие две фази, се создава формална и семантичка целина која има улога на предикат кој се однесува на некој синтаксички субјект, упатувајќи на некаква негова особина (Guimier, 1991: 220). Шематски, тоа може да биде прикажано на следниот начин:

Приказ 7: Заемна врска помеѓу придавскиот атрибут и копулата

Иако од горната анализа се добива впечаток дека придавката-атрибут се однесува на копулата, сепак преку предикативната целина копула+атрибут, придавката *malade* се поврзува со субјектот. Односно таа не му ја прирекува особината на субјектот самостојно

туку само како дел од предикативната синтагма:

Jeanne ← *est malade.*
Жана ← *е болна.*

Впечатокот дека единствено атрибутот, односно придавката *malade* носи информација за субјектот *Jeanne*, според Гимје, се должи најверојатно на високиот степен на дематеријализација на копулата. За да се надмине овој впечаток, доволно е да се појде од едноставен пример со лексички полн глагол:

(89) *Anne boit son café.* (н. пр.)

(89а) Ана го *тие* своето кафе. (н.п.)

Во примерот (89), ни глаголската форма ниту директниот предмет не се тие кои ја носат комплетната информација за субјектот, туку глаголската синтагма *boit son café*, во целина. Тоа, според Гимје, станува уште појасно ако копулата да се замени со семикопулативен глагол, кој во помала мерка е семантички осиромашен:

(90) *Jeanne paraît malade.* (н. пр.)

(90а) Жана *изгледа* болна. (н.п.)

Во овој пример појасно се гледа дека глаголот не упатува на тоа дека *malade* директно го опишува субјектот *Jeanne*, туку дека на субјектот, преку глаголот, му се прирекува впечатокот за тоа дека се наоѓа во состојбата на која упатува придавката.

Разгледувајќи ги функциите на придавката преку поврзување на значенското со морфосинтаксичкото рамниште, Реми-Жиро смета дека атрибутивната функција на придавката претставува „непрототипна функција“.⁴⁷ Имено, според авторката, кога се среќава во улога на атрибут, придавката се здобива со предикативна функција, која е вообичаена за глаголот, а не за придавските форми. Во копулативните конструкции, поточно во рамките на сложениот предикатски израз во кој влегува придавката, таа е

⁴⁷ Според неа, типична придавска функција е функцијата епитет.

лексички доминантна над семантички ослабената копулата. Во таа структура, според Реми-Жиро, придавката остварува само морфолошка врска со субјектот преку согласувањето по род и број. Глаголското поврзување, кое е неопходно за предикативната функција, се остварува преку копулата (Rémi-Giraud, 1991: 177). Земајќи ги предвид овие овие карактеристики, постојат две можности за анализа:

а) Ако се тргне од семантичкиот и морфолошки однос на придавката со субјектот, тогаш придавката се однесува на субјектната именска синтагма со посредство на глаголот *être*. Во овој случај, копулата служи само како граматичко средство со чие посредство придавката станува предикат. Придавката и глаголот претставуваат лексичка и граматичка морфема, соодветно, кои заедно формираат сложена глаголска форма.

б) Ако се тргне од глаголот-копула како доминантен елемент и носител на предикативната функција, тогаш придавката ќе се смета за негово задолжително глаголско проширување со кое заедно ќе формираат глаголска синтагма. Според Реми-Жиро, и во двата случаи, без разлика дали ќе се анализира како глаголска морфема или придавско проширување на глаголската синтагма, придавката-атрибут претставува задолжителен елемент на предикатот (Giraud, 1991: 177).

1.4. Еквивалентите на копулата *être* во македонскиот јазик

Анализирајќи ги примерите од нашиот корпус, забележавме дека, како најчест еквивалент на францускиот копулативен глагол *être*, во македонските конструкции, се среќава токму копулата *сум* и нејзините варијанти: *биде*, *бидува*:

(91) *Comme je serai contente* quand tu nous annonceras ton retour. (CV, 87)

(91a) Колку *ќе сум задоволна* кога ќе ни го најавиш своето враќање...(н.в.)

(91б) Колку *ќе бидам задоволна* кога ќе ни го најавиш своето враќање.

(ПВ, 145)

Покрај тоа, многу често, значењето што *être* го добива во атрибутивната синтагма се пренесува и со автосемантички глаголи во кои се содржи значењето на придавскиот елемент:

(92) Parbleu! vous aussi, vous savez appeler le médecin sitôt qu'**un des vôtres est malade**. (CV, 12)

(92a) Боже мили! Вие, исто така, знаете да го повикате лекарот веднаш штом **некој од вашите се разболи**. (н.в.)

(93) [...] **tout était bon** pour ce vieux Moloch. (CV, 4)

(93a) [...], **сè му одговараше** на овој стар Молок. (н.в.)

Во корпусот најдовме и на многу примери каде францускиот копулативен глагол е испуштен во македонските еквивалентни конструкции, со што се придонесува за поголема „стегнатост“ и експресивност на изразот, како во следниот пример:

(94) Il scandé les mots, les syllabes; il a haussé la voix au diapason de sa colère; **il est affreux**. (CV, 13)

(94a) Ги нагласува зборовите, слоговите; го подига гласот на висина на сопствениот гнев. **Одвратен!** (н.в.)

Од останатите еквивалентни конструкции кои почесто ги среќававме, ги издвојуваме оние каде значењето на копулата може да биде парафразирано преку конструкции со *има/нема* + *именска синтагма*, во кои атрибутот станува атрибут модификатор, односно директно се врзува за именката на која се однесува:

(95) **Son nez est assez grand**. (елек. кор.)

(95a) **Неговиот нос е доста голем**. (н.п.)

(95b) **Тој има доста голем нос**. (н.п.)

(96) Julie comprend fort bien que **la question n'est pas sérieuse**. (CV, 10)

- (96a) Јулија многу добро разбира дека *прашањето* нема **сериозен карактер**. (н.в.)

Освен овие конструкции, како еквиваленти на францускиот копулативен глагол во копулативните конструкции можат да се сретнат и глаголските изрази *станува збор за, се работи за* и глаголите *станува, се чувствува*:

- (96б) Јулија многу добро разбира дека *не се работи за* **сериозно прашање**. (н.в.)
- (96в) Јулија многу добро разбира дека **не станува збор за** сериозно прашање. (н.в.)
- (97) *Fédérico sera très jaloux* et il quittera le studio. (елек. кор.)
- (97а) **Федерико ќе стане многу љубоморен** и ќе го напушти студиото. (н.п.)

Од примерите во корпусот се забележува значителна разлика во поглед на местото на копулативниот глагол во француските копулативни конструкции и во нивните македонски еквиваленти. Имено, копулата во француските примери речиси без исклучок е поставена во средишна позиција меѓу субјектот и атрибутивниот елемент, што претставува најчест и стилски неутрален редослед (*субјект+копула+атрибут*). Наспроти тоа, во соодветните конструкции со именски прирок во македонскиот јазик, копулата има релативна слобода во линеаризацијата и освен во обичниот редослед, влегува и во таканаречен „стилски обележан“ редослед, во сите можни комбинации:

(98)	<i>Les adieux furent tristes.</i> (МВ, 529)	(<i>субјект+копула+атрибут</i>)
(98а)	<i>Разделбата беше тажна.</i> (МВ, 297)	(<i>субјект+копула+им.дел</i>)
(98б)	<i>Тажна беше разделбата.</i> (н.в.)	(<i>им.дел+копула+субјект</i>)
(99)	<i>Le mal ne serait pas grand.</i> (МВ, 153)	(<i>субјект+копула+атрибут</i>)
(99а)	<i>Не ќе биде штетата голема.</i> (н.в.)	(<i>копула+субјект+им.дел</i>)
(99б)	<i>Штетата голема не ќе е.</i> (н.в.)	(<i>субјект+им.дел+копула</i>)

(99в) **Голема штетата** нема да биде. (н.в.) (им.дел+субјект+копула)

Слободниот редослед на зборовите кај именскиот прирок во македонскиот јазик, според Цветковски, а во согласност со Миниси: „го потврдува фактот дека редот на зборовите не му припаѓа на структуралниот систем кој ги дефинира начините и границите на организираноста на знакот туку на стилистичкиот систем кој во реализација на одреден знак ги регулира семантичките и емотивните потцртувања својствени на елементите што го сочинуваат знакот“ (Миниси, 1985 во Цветковски, 1988: 85).⁴⁸

Кога станува збор за редоследот на конституентите во именскиот прирок во македонскиот јазик, потсетуваме дека тој зависи од фактори како: целосна или делумна експликација на елементите, граматичка и модална структура на конструкцијата, видот на лексичките средства, темпоралниот облик на копулата, комуникативната перспектива, функционалниот стил и др. (Цветковски, 1988: 53).

---

⁴⁸ Исклучок се одредени типови именски прирок, како прирокот со иста лексема во субјектна и во предикатска позиција, кој има граматички односно структурен редослед (Цветковски, 1988: 85).

2. Конструкции со атрибутивни глаголи во францускиот јазик и нивните еквиваленти во македонскиот јазик

2.1. Дефинирање на атрибутивните глаголи

Покрај копулативните, вториот тип конструкции кои содржат задолжителен атрибут во францускиот јазик ги разгледуваме како *конструкции со атрибутивни глаголи*. Бидејќи една од основните карактеристики на овие глаголи е тоа што воведуваат атрибутивен елемент кој има задолжителен карактер, тие уште се нарекуваат и *основни атрибутивни глаголи* (Riegel 1981: 23)⁴⁹ Во француската лингвистика, за овие глаголи се среќава и терминот *семикопулативни*.⁵⁰

Во рамките на оваа група глаголи, француските граматички традиционално ги вбројуваат: *sembler, paraître, avoir l'air, se montrer, s'avérer, devenir, tomber, rester, demeurer, devenir, se faire, tomber, tourner à, passer pour*. Овие глаголи најчесто се дефинираат како варијанти на копулата. Основната разлика меѓу универзалната копула *être* и другите атрибутивни глаголи се состои во тоа што, копулата, надвор од предикативните граматички категории, не внесува никакви дополнителни информации за именскиот дел, додека другите глаголи не се лишени од извесно лексичко значење, кое, сепак, е многу поограничено и посиромашно во однос на основното, кога го конституираат глаголскиот прирок (Цветковски, 1988: 25).

Во таа смисла, во врска со француските атрибутивни глаголи, Ригел посочува дека кон содржината на копулата, која е во голема мерка осиромашена, овие глаголски форми додаваат аспектни и модални карактеристики. Во таа насока, *devenir, se faire, tomber, tourner à*, додаваат значење на почеток, влез во некаква состојба или нејзина промена, додека *demeurer* и *rester* укажуваат на постојаноста на атрибутивниот однос. Со глаголите *sembler, paraître* и глаголските изрази *passer pour* и *avoir l'air* атрибутивната предикација

⁴⁹ Терминот кој го користи Ригел е: *verbes essentiellement attributifs*, наспроти *verbes occasionnellement attributifs* кој се однесува на глаголите кои воведуваат помошен или незадолжителен атрибут.

⁵⁰ Терминот семикопулативни се среќава кај Ламирој и Мелис (Lamiroy&Melis, 2005: 1).

се обележува со модална епистемичност, со што предикацијата се сместува во доменот на изгледот односно впечатокот.

Освен наведените, во граматиките се споменуваат и други глаголи и глаголски изрази кои можат да воведат атрибутивен елемент, како: *se prendre pour, passer pour, se faire, se dire, tourner à, se trouver, s'annoncer, s'affirmer*, но речиси секогаш се напоменува дека не се работи за исцрпна листа. Токму тоа претставува мотивација за некои лингвисти кои пристапуваат кон подетално разгледување на целата оваа група атрибутивни глаголи, или на некои од нив поединечно. Во таа насока, поширок попис на основните атрибутивни глаголи може да се сретне кај Лоерс и Тобак, кои нудат и синтаксичка и семантичка класификација на овие глаголи (Lauwers&Toback, 2010: 79-115). Освен нив, атрибутивните глаголи ги разгледуваат уште неколкумина лингвисти меѓу кои ги издвојуваме Ламироа и Мелис (Lamiroy&Melis, 2005: 1-22), Жулен (Joulin, 1983: 13-16) и Герја (Guerhia, 2011: 135-146).

2.2. Синтаксички особености на атрибутивните глаголи

Како основни синтаксички карактеристики на атрибутивните т.е. семикопулативните глаголи, по аналогија со особините на *être*, во француските граматики се наведуваат: *синтаксичката несамостојност* и *можноста за замена на атрибутивниот елемент со неменливата заменска форма le* во атрибутивните конструкции кои тие ги градат.

Во врска со првата особина, атрибутивните глаголи, како и копулата *être*, не можат самостојно да градат предикат. Имено, во отсуство на атрибутивниот елемент, конструкцијата станува синтаксички неодржлива (100') или глаголот значително го менува своето значење (101'):

(100) *Son corps semblait immatériel.* (EN, 17)

(100a) *Неговото тело изгледаше како да не е од материја.* (н.п.)

(*100') *Son corps semblait.*

(*100') *Неговото тело изгледаше.*

- (101) *Emma* pourtant ne paraissait pas **joyeuse**. (МВ, 257)
 (101а) *Ема*, сепак, не изгледаше **весела**. (МБ, 148)
 (101') *Emma* pourtant ne paraissait pas.
 (101'а) *Ема*, сепак, не се појавуваше. (н.в.)

Можноста за замена на атрибутивниот елемент со заменската форма *le*, во случајот со *être* се јавуваше како релевантен критериум заради семантичката испразнетост на копулата. Овој критериум важи и за некои од атрибутивните глаголи кои исто така се *дематеријализирани* како и копулата, како на пример: *rester*, (*останува*), *demeurer* (*стои*), *devenir* (*станува*). Но, кај дел од атрибутивните глаголи таквата замена не е секогаш можна или е дискутабилна:

- (102) *Paul* reste/demeure/devient **sensible**. (н. пр.)
 (102а) *Павле* останува/стои/станува **чувствителен**. (н.п.)
 (102') *Paul le* reste/*le* demeure/*le* devient.
 (103) *Elle* tombe malade, elle est mourante. (МВ, 836)
 (103а) *Таа* се разболе, на умирање е. (н.в.)
 (*103') *Elle le* tombe, elle est mourante.
 (104) *Les recherches* se sont avérées **infructueuses**. (елек. кор.)
 (104а) *Истражувањата* не дадоа **резултат**. (н.п.)
 (*104') *Les recherches* se **le** sont avérées.
 (105) Puis *il* se montrait **aimable**. (МВ, 187)
 (105а) Потоа *тој* стана **љубезен** со неа. (н.п.)
 (*105') Puis *il* se **le** montrait.

Примерите (102'), (103'), (104'), (105'), според нас, упатуваат на тоа дека заменливоста на атрибутот со *le* во овој случај не може да се смета за стабилен белег на конструкциите со атрибутивни глаголи. Поткрепа за ова наоѓаме кај Лиман, која исто така смета дека

заменливоста не е сигурен критериум, посебно за конституентите што неспорно имаат функција на атрибут, како во посочените примери (Leeman, 1996: 191).

Исклучувајќи го критериумот на замена со неменливата замена *le*, Лиман смета дека основниот услов за да може еден глагол да се смета за атрибутивен е неговата заменливост со копулата *être*. Понатаму, атрибутивниот елемент со кој се поврзува глаголот не може да биде укинат, неговото место во конструкцијата не може да се смени ниту пак тој елемент може да се издели со запирка (Leeman, 1996: 192).⁵¹ Статиите кои ги консултираме во текот на нашето проучување на атрибутивните глаголи во францускиот јазик главно се насочени кон испитување на карактеристиките на овие глаголи, без притоа да се понуди позадлабочена анализа на атрибутивните конструкции што тие ги градат.

Во македонскиот јазик не најдовме на класификација на глаголите што градат именски предикати. Во единствената поголема студија за овој тип прирок, Цветковски прави поделба на видовите именско-предикатски конструкции, но врз основа на видот на лексичкото јадро, односно именскиот дел.⁵²

Фактот дека конструкциите со атрибут на субјект, ниту во македонските ниту во француските истражувања, досега не се детално опишани од аспект на особините на атрибутивниот глагол, за нас беше мотивација да предложиме таква класификација. Имено, врз основа на семантичката анализа на најчестите глаголи кои влегуваат во состав на атрибутивните конструкции (*sembler, paraître, se montrer, s'avérer, devenir, tomber, rester, demeurer*), нив ги поделивме во две поголеми групи:

- **модални атрибутивни конструкции**
- **аспектни атрибутивни конструкции**

Во рамките на првата група разликуваме *евиденцијални* и *епистемично-модални атрибутивни конструкции*, а во рамките на втората *инхоативни* и *дуративни атрибутивни конструкции*.

---

⁵² Цветковски, Ж., *Именскиот прирок во македонскиот јазик*, Докторска дисертација, Филолошки факултет „Блаже Конески“, Скопје, 1988.

2.3. Модални атрибутивни конструкции и нивните еквиваленти во македонскиот јазик

2.3.1. Дефинирање на поимите модалност и епистемична модалност

Во лингвистичките кругови не постои единствен став по однос на тоа што претставува модалноста.⁵³ Според една поширока дефиниција, под поимот *модалност* се подразбира севкупниот однос на зборувачот (модус) кон содржината на искажаното (диктум).⁵⁴ Модалноста претставува семантичко-прагматичка категорија со која зборувачот се изјаснува и за односот меѓу соопштеното и светот околу нас (Минова-Ѓуркова, 2000: 154).

Епистемичноста се дефинира како јазична категорија која ги вклучува јазичните средства со кои располага зборувачот за изразување на неговите познавања, сфаќања за светот.⁵⁵

Епистемичната модалност, како дел од епистемичноста, претставува една од јазичните стратегии за изразување на степенот на сигурност или на верување во исказот од страна на зборувачот (Thue Vold, 2008: 76, Стефановска-Трајановска, 2000: 59). Во таа смисла, овој тип модалност е поврзан со нашата претстава за светот и преку неа се дава проценка за веродостојноста на она што се соопштува (Dendale, 1994: 25, Минова-Ѓуркова, 2000: 155).

Мошне прецизна дефиниција за епистемичната модалност дава Лајонс наведувајќи дека: „Секој исказ во кој зборувачот експлицитно го наведува неговиот став кон вистинитоста на содржината што ја изразува преку искажаната реченица, без разлика дали тој став е експлицитно изразен преку глаголски елемент или со прозодиски или паралингвистички средства, се нарекува епистемично-модален или модализиран исказ“.⁵⁶

---

⁵³ За поопширен преглед на различните ставови во врска со модалноста упатуваме на контрастивната студија *Modalité épistémique et discours scientifique* на Eva Thue Vold, наведена во библиографијата.

⁵⁴ Термините *диктум* и *модус* ги користи Бали во *Linguistique générale et linguistique française*.

⁵⁵ Зборот *епистемичност* потекнува од грчката именка *episteme* која значи *знаење, познавање*.

⁵⁶ „Any utterance in which the speaker explicitly qualifies his commitment to the truth of the proposition expressed by the sentence he utters, whether this qualification is made explicit in the verbal component [...] or in the prosodic or paralinguistic component, is an epistemically modal, or modalized, utterance“ (Lyons, 1994: 797, во Thue Vold, 2008: 62). (Преводот од англиски е наш).

Јазичните средства со кои се изразува епистемичната модалност во францускиот јазик може да бидат *граматички* или *лексички*.⁵⁷

Во рамките на граматичките, морфосинтаксички средства, генерално се среќаваат: категоријата начин, некои глаголски времиња и помошните модални глаголи.

Лексичките средства се однесуваат на различни означувачи (маркери) како: полупомошни глаголи (*sembler, paraître*), епистемични глаголи (*croire, supposer*) и епистемични придавки, прилози и именки.

2.3.2. Дефинирање на поимот евиденцијалност

Во лингвистиката не постојат воедначени гледишта ниту по однос на дефинирањето на евиденцијалноста.⁵⁸ Овој поим некои лингвисти го поистоветуваат со епистемичната модалност, додека за други, евиденцијалноста и епистемичната модалност се дел од епистемичноста како две јазични стратегии за изразување на нашите познавања за светот (De Graeve, 2010: 51, Thue Vold, 2008: 76).

Поконкретно, *евиденцијалноста* е семантичка категорија која се однесува на изворот од кој зборуваачот ја добил информацијата која ја пренесува или, пак, врз основа на кој извор зборуваачот X создава исказ P со кој се соопштува за некоја ситуација S. (Тофоска, 2008: 3, Dendale&Tasmowski, 1994, Aikhenvald, 2004, De Graeve, 2010).⁵⁹

Според Тофоска, за евиденцијалност може да се зборува и во искази со кои се искажува дистанцирање на зборуваачот од информацијата за некој настан/ситуација што ја соопштува (Тофоска, 2008: 303).

Морфолошките и лексичките јазични средства што зборуваачот ги користи, со цел да наведе од каде или на каков начин го дознал она што го соопштува, се нарекуваат

---

⁵⁷ Освен преку овој тип јазични средства, епистемичната модалност може да биде изразена и преку екстралингвистички средства (гестикалација) и со помош на прозодиски средства.

⁵⁸ Во македонските јазични истражувања се користи и терминот *засведоченост*.

⁵⁹ Терминот потекнува од англиската именка *evidence* со значење на *доказ*, додека во францускиот јазик истиот поим означува *очигледност*. Иако се работи за „лажен пар“, поимот *évidentialité* многу почесто се користи во француските истражувања отколку терминот *médiativité*, предложен од некои лингвисти (Guentcheva, 1994), заради усогласување на значењето со англискиот термин.

евиденцијални показатели. Евиденцијалните показатели укажуваат на видот на доказот со кој се располага со цел да се процени заснованоста на исказот во кој се употребени тие показатели (Dendale&Tasmowski, 1994: 3), односно веродостојноста на изворот од каде зборувачот ја добил информацијата, со што се доближува до модалната епистемичност. (De Graeve, 2010: 52). На таков начин, зборувачот му овозможува на соговорникот самостојно да ја процени заснованоста на исказот нудејќи му можност да направи споредба на тој исказ со друг.

Во зависност од тоа дали информацијата е добиена директно од зборувачот, преку неговото лично искуство, или преку некој друг доказ, се разликуваат *директна* и *индиректна евиденцијалност*. Директната евиденцијалност упатува на информација која е засведочена преку *визуелното, аудитивното* или *поинакво сетилно искуство* на зборувачот. Индиректната евиденцијалност се однесува на информации кои се добиени по пат на *прекажување* или преку *изведување заклучок (инференциска евиденцијалност)*.

Според Тофоска, во случај кога изворот на информацијата е добиен по пат на прекажување, зборувачот не ја искусил лично ситуацијата, ниту за неа дознал/заклучил врз основа на некој индиректен доказ, туку за неа чул од друг зборувач. Кога станува збор за инференциска евиденцијалност, таму зборувачот сè уште има лично искуство, но не преку директно учество во ситуацијата туку преку изведување заклучоци. Тој може да изведе заклучок врз основа на *видливи докази*, како на пример, резултати од некакво дејство, или потпирајќи се на *сопственото расудување* (De Graeve, 2010: 54).

2.3.3. Епистемично-модални атрибутивни конструкции во францускиот јазик и нивните еквиваленти во македонскиот јазик

Како *епистемично-модални* ги разгледуваме атрибутивните конструкции со глаголите *sembler* и *paraître*. Овие глаголи најчесто се опишуваат како синонимни во францускиот јазик и упатуваат на нечиј изглед или својство. Притоа, глаголот *sembler* нема своја полнозначна форма, додека *paraître* се јавува и како лексички полн глагол со значење на *се појавува*.

Атрибутивните конструкции во кои влегуваат овие глаголи можат да се парафразираат со: *некој/нешто изгледа, се чини (дека е), како да е некаков/некакво/во некаква состојба*. Во овие конструкции, зборуваачот го изразува својот став кон содржината на исказот изразувајќи дистанца и несигурност во поглед на вистинитоста на особината која му се прирекува на субјектот. Затоа, особината се прирекува како приближна или ублажена, со што зборуваачот се оградува од одговорност за искажаното. Притоа, со глаголот *sembler*, особината се предава во форма на *претпоставка* (106), додека со *paraître* таа добива карактер на *впечаток* (107):

- (106) *Alger semblait bien triste* samedi matin, après son départ. (елек. кор.)
- (106а) *Алже изгледаше како да е многу тажен* во саботата наутро, откако си замина. (н.п.)
- (106б) *Алже како да беше многу тажен* во саботата наутро, откако си замина. (н.п.)
- (106в) *Алже ќе да беше многу тажен* во саботата наутро, откако си замина. (колокв. фор.) (н.п.)
- (107) Pendant la route *il paraissait triste, rêveur*. (елек. кор.)
- (107а) Во текот на пагувањето *мој изгледаше тажен, замислен*. (н.п.)

Примерот (106) може да се парафразира со: „Претпоставувам дека Анже беше тажен по неговото заминување, но не сум сигурен.“ Во примерот (107), особината е добиена како резултат на личната перцепција на зборуваачот во врска со изгледот или однесувањето на субјектот. И во двата примера, поради резервираноста и дистанцираноста на зборуваачот во однос на веродостојноста на исказот, особините имаат субјективен карактер и може да бидат претставени истовремено и како вистинити и како неvistинити.

Освен основниот белег на модална епистемичност, ние сметаме дека овие конструкции упатуваат и на *прекажана евиденцијалност*. Овој став го темелиме на тоа дека, и кај *sembler* и кај *paraître*, зборуваачот изведува заклучок за особината на субјектот, којашто потоа се прирекува во форма на *претпоставка* или *впечаток*. Во поглед на *видот на доказите* преку кои се изведува претпоставката или се оформува впечатокот во

соодветните атрибутивни конструкции, и кај двата вида конструкции, зборуваачот може да се потпира врз *сопственото искуство* кое најчесто е визуелно:

- (108) *La chambre semblait petite.* (МБ, 479)
(108а) *Собата изгледаше малечка.* (МБ, 269)
(108б) *Собата како да беше мала.* (н.в.)
(108в) *Собата се чинеше мала.* (н.в.)
(108г) *Изгледаше како собата да е мала.* (н.в.)
- (109) *Ses yeux lui paraissaient agrandis, [...].* (МБ, 70)
(109а) *Нејзините очи му се чинеа зголемени, [...].*(МБ, 42)
(109б) *Му се чинеше дека очите ѝ се зголемиле [...].*(н.в.)
(109в) *Нејзините очи му се гледаа/му изгледаа зголемени, [...].* (н.в.)
(109г) *Му се чинеше како очите да ѝ се раширија.* (н.в.)
- (110) Le lendemain, dès l'éveil, *son bouton*, au palper, *lui parut bizarre*; [...]
(CV, 85)
(110а) Следниот ден, веднаш штом се разбуди, *неговото мозолче*, при допир, *му се причини чудно.* (ПВ, 142)
(110б) Следниот ден, веднаш штом се разбуди, *неговото мозолче*, при допир, *му се виде чудно.* (н.п.)
(110в) Следниот ден, веднаш штом стана, *му се причини дека мозолчето е чудно* при допир. (н.п.)

Како друг вид доказ или извор се среќава *расудувањето* или *менталната перцепција* на зборуваачот. Особината и тука е модализирана и се прирекува со доза на несигурност, но упатува на тоа дека се работи за впечаток изведен по пат на личното расудување. Некои автори сметаат дека овде се работи за „ослабена“ модалност кога не се доведува во прашање вистинитоста на исказот (Thue-Vold, 2008: 196):

- (111) La chose difficile était le consentement de sa mère; *rien* pourtant ne paraissait plus **raisonnable**. (MB, 242)
- (111a) Тешкото беше да се добие дозвола од мајка ѝ. Сепак, *тоа* изгледаше **најразумно**. (н.в.)
- (111б) Тешкото беше да се добие дозвола од мајка ѝ. Сепак, *се чинеше дека ништо друго* не е **поразумно** од тоа. (н.в.)
- (112) Ah! combien, devant l'étrangeté d'un fait, *l'exclamation* semble **inutile**! (CV, 100)
- (112a) Ах, колкупати, пред необичноста на некој факт *извикот се чини* **непотребен**. (ПВ, 168)
- (112б) Ах, колку ли *е* **непотребно да се вчудоневидуваме** пред **необичноста** на еден факт. (н.п.)
- (112в) Ах, колку *е* **излишно човек да се чуди** пред необичноста на еден факт. (н.п.)

Во примерите (111) и (112) отсуствува визуелниот аспект на глаголите кој беше присутен во првиот тип конструкции, при што особините *raisonnable* и *inutile* се предаваат како резултат на ментален процес или анализа од страна на зборуваачот.

Кај најголем дел од конструкциите од овој тип забележлива е употребата на дативните заменски форми, кои го прават исказот посигурен (Nølke 2001 : 24 во Thue Vold, 2008: 208), при што ставот на зборуваачот во однос на вистинитоста на информативната содржина на исказот, односно особината изразена со атрибутот, е појасно изразен:

- (113) *L'idée* [...] *me paraît* aussi **abominable** qu'à vous. (SP, 36)
- (113a) *Идејата* ми се чини исто толку **одвратна** колку и вам. (н.п.)
- (113б) *Идејата* ми изгледа исто толку **одвратна** колку и вам. (н.п.)
- (113в) *Идејата* ми се гледа исто толку **одвратна** колку и вам. (н.п.)
- (114) Je tâche à m'élever au-dessus de l'idée de péché; mais *le péché* me semble **intolérable**, et je ne veux point abandonner le Christ. (SP, 65)

- (114a) Се обидувам да се издигнам над идејата за гревот, но *гревот ми изгледа недопустлив* и никогаш повеќе не сакам да го напуштам Христа. (н.п.)
- (114б) [...], но *гревот ми се чини недопустлив* [...]. (н.в.)
- (114в) [...], но *гревот како да ми е недопуштен* [...]. (н.в.)
- (114г) [...], но *ми се чини дека гревот е недозволив* [...]. (н.в.)

Од друга страна, во некои од овој тип конструкции употребени се повеќе епистемички модализатори во комбинација со глаголите *sembler* и *paraître*, со што особината која се припишува добива признак на помала сигурност:

- (115) [...], tant que je le considérais comme un enfant, *cet amour* que j'avais surpris *pouvait me sembler monstrueux*. (SP, 37)
- (115a) [...], ако го сметав за дете, *оваа* ненадејна *љубов* можеше да ми се види **чудовишна**. (н.п.)
- (115б) [...], *оваа* ненадејна *љубов* можеше ми се чини **монструозна**. (н.в.)
- (116) [...], et déclara finalement que *cela* peut-être *semblerait drôle*. (MB, 323)
- (116a) И на крајот изјави дека *тоа* би изгледало можеби малку **чудно**. (МБ, 185)
- (116б) И на крајот изјави дека *тоа* би било можеби малку **чудно**. (н.в.)

Што се однесува до македонските еквивалентни конструкции, во нив не се чувствува голема разлика меѓу значењето на *sembler* и *paraître*. Во двата случаи, како најчести еквиваленти речиси подеднакво се застапени глаголите *изгледа* и *се чини* кои имаат слично значење во соодветните македонски конструкции со именски прирок. Тие можат да се парафразираат на следниов начин: *има изглед дека е, остава впечаток или чувство дека е, (му) изгледа дека е*:⁶⁰

⁶⁰ Мургоски, З., Речник на македонскиот јазк, 2005, стр.250, 907.

- (117) Ils en rirent bien des fois, mais, quand il fallait se séparer, **tout** leur *semblait sérieux*. (МВ, 544)
- (117а) Тие често се смееја на тоа, но кога требаше да се разделат, **цè** им *изгледаше сериозно*. (МБ, 307)
- (117б) [...], **цè** им *се чинеше сериозно*. (н.в.)
- (117в) [...], *како цè* да им *беше сериозно*. (н.в.)

Во примерите кои се еквиваленти на конструкциите со *sembler*, паралелно со двете наведени форми ние ги предлагаме сврзникот *како да*; во конструкција со глаголот *сум* или *изгледа како да е* и *ке да е*: Според нас, овие три форми (иако последната е дел од колоквијалниот израз) попрецизно упатуваат на претпоставка за нечија особина од *изгледа, се чини* и би требало да се имаат предвид кога се сака да се направи јасна разлика меѓу *sembler* и *paraître*:

- (118) *Vous semblez nerveux*. (CV, 84)
- (118а) **Ви** *како да сте нервозни*. (н.п.)
- (118б) *Изгледате како да сте нервозни*. (н.п.)
- (118в) **Ви** *ке да сте нервозни*. (колокв. фор.) (н.п.)

Во нешто помал број примери, се среќаваат и глаголските форми *се причинува, се гледа, се стори*, во конструкции со кратки дативни форми, при што првата глаголска форма е карактеристична за литературниот додека другите две за народниот јазик:

- (119) Et jamais **ce pauvre village** où elle vivait *ne lui avait semblé si petit*. (МВ, 325)
- (119а) И никогаш **ова бедно село** во кое таа живееше *не ѝ се беше сторило* толку **малечко**. (н.в.)

Досега наведените форми укажуваат, според нас, на епистемична модалност и можат да се сметаат за епистемични показатели. Од друга страна, како еквиваленти се среќаваат и безлични конструкции *се чини дека* и поретко, *изгледа дека*, кои многу повеќе упатуваат на

ментално расудување во споредба со агентивната форма:

- (120) *Les soupirs* de leurs lèvres leur *semblaient* plus **forts**. (МБ, 347)
- (120а) **Здивот** на нивните усни *им се чинеше посилен*. (МБ, 197)
- (120б) *Им се чинеше дека здивот* на нивните усни *е посилен*. (н.в.)

Овие безлични форми освен што ја модализираат особината, укажуваат и на таа инференциска евиденцијалност и можат да се сметаат за лексички показатели на евиденцијалност.

2.3.4. Евиденцијални атрибутивни конструкции и нивните еквиваленти во македонскиот јазик (*se montrer, s'avérer*)

За разлика од копулативните конструкции со глаголот *être*, во кои зборувачот едноставно известува за некоја состојба на субјектот, без притоа да ја наведе заснованоста, односно изворот на неговиот исказ, конструкциите со глаголите *se montrer* и *s'avérer* упатуваат на тоа дека атрибутивниот однос се темели на докази (анг., „evidence“) врз основа на кои се изведува заклучок на особината на субјектот (Tobback&Lauwers, 2012: 63):

- (121) *La situation est critique*. (елек. кор.)
- (122) *La situation* humanitaire *s'avère critique* au Nigeria. (елек. кор.)
- (123) En France, *l'Autorité* de la concurrence *se montre* très **critique** face aux alliances d'achat dans la grande distribution. (елек. кор.)

Со примерите (122) и (123) се илустрираат таканаречените *евиденцијални конструкции* кои, за разлика од оние со *être*, се одликуваат и со поголема субјективност, поради тоа што уделот на зборувачот во претставувањето на особината на субјектот кај нив е многу

поголем. Од друга страна, кај копулативните конструкции со *être* одговорноста на зборувачот кон исказот е многу поголема, за разлика од евиденцијалните, каде таа одговорност „се префрла“ на изворот од каде е добиена информацијата за особината на субјектот (Tobback&Lauwers, 2012: 63).

Атрибутивните конструкции кои ги гради глаголот *se montrer*, кога е употребен како семикопулативен, можат да се групираат во два типа. Во првиот тип, атрибутот, преку глаголскиот елемент, му припишува особина на субјектот кој дејствува намерно, своеволно, односно претставува вршител на дејството или агенс. Кај овие конструкции субјектот е секогаш обележан како [+живо суштество] и аспектот „покажување“ кој се содржи во основата на лексичкото значење на глаголот *se montrer*, сè уште е присутен:

- (124) Vous ne croyez pas que si l'*on se montre pieux, un bon juif ou un bon chrétien*, rien ne peut nous arriver ? (EN, 53)
- (124a) Не верувате дека, ако *се покажеме набожни, како примерни Евреи или примерни христијани*, ништо не може да ни се случи? (ДН, 68)
- (124б) Не верувате дека, ако *покажеме дека сме набожни, примерни Евреи или примерни христијани*, ништо не може да ни се случи? (н.в.)
- (124в) Не верувате дека, ако *се прикажеме како набожни, како примерни Евреи или како примерни христијани*, ништо не може да ни се случи? (н.в.)

Во вториот тип атрибутивни конструкции, забележливо е отсуство на контрола, односно ненамерно дејствување на субјектот, при што заклучокот за особината која ја манифестира субјектот ја изведува оној кој ја искусува ситуацијата:

- (125) Dans son rapport d'investigation, la coroner *Theresa Z. Sourour s'est montrée* elle aussi très **critique** envers l'intervention policière. (елек. кор.)
- (125а) Во нејзиниот извештај од иследувањето, *Тереза З. Сурур*, исто така, *се покажа* многу **критички настроена** кон полициската интервенција. (н.п.)

- (1256) Во нејзиниот извештај од иследувањето, *Тереза З. Сурур*, исто така, *покажа дека е многу критички настроена* кон полициската интервенција. (н.п.)

Кај вториот тип конструкции се забележува пасивизација, односно субјектот се јавува како трпител на дејството, а не како агенс. Во ваквата употреба, глаголот *se montrer* значително се оддалечува од првобитното лексичко значење и почнува да се граматикализира. Притоа, степенот на граматикализација е повисок во случај кога субјектот е обележан како [-живо суштество]:

- (126) *La musique savante indienne se montre aussi riche et complexe que celle de Bach.* (елек. кор.)
- (126a) *Индиската сериозна музика се покажува исто толку богата и сложена* колку и онаа на Бах. (н.п.)
- (126б) *Индиската сериозна музика е исто толку богата и сложена* колку и онаа на Бах. (н.п.)

Токму во случаите каде глаголот *se montrer* е најоддалечен од своето лексичко значење и каде аспектот „покажување“ е најслабо изразен, тој се доближува до значењето на глаголот *s'avérer* (De Graeve, 2010).

Глаголот *s'avérer* е потранспарентен од *se montrer* и во многу помала мерка влијае врз синтаксичките и семантичките односи меѓу субјектот и атрибутот поради што може да се смета за десемантизирана варијанта на *se montrer*:

- (127) *Cette musique s'avère exceptionnellement narrative, poétique, vivante.* (елек. кор.)
- (127a) *Оваа музика се покажува како исклучително наративна, поетична и жива.* (н.п.)
- (127б) *Оваа музика се покажува како исклучително наративна, поетична и жива.* (н.п.)

- (128) *Ces recrutements vont s'avérer catastrophiques.* (елек. кор.)
(128а) *Овие вработувања ќе се покажат како катастрофални.* (н.п.)
(128б) *Овие вработувања ќе испаднат катастрофални.* (колокв. фор.) (н.п.)

Атрибутивните конструкции што ги градат овие два глагола, пред сè оние каде субјектот е неагентивен, од семантички аспект се маркирани по евиденцијалност. Во согласност со погорната дефиниција за евиденцијалноста, тука на субјектот му се припишува некаква особина врз база на одредени докази и притоа се упатува на изворот од кој се добиени тие докази.

Според анализата на извлечените примери, како извор на информацијата за состојбата на субјектот кај овие конструкции се среќаваат:

- исказ на субјектот;
- самостојно расудување на зборувачот;
- однесувањето на субјектот;
- извештаи, студии или анкети.

Во речиси сите примери со двата глагола, без оглед на видот на изворот, се работи за индиректна, инференциска евиденцијалност при што до особината на субјектот се доаѓа по пат на инференција или заклучување. Како многу важен елемент при определувањето на изворот кај овие конструкции се јавува контекстот. Многу е тешко, речиси и невозможно, да се процени по кој пат се доаѓа до особината која му се припишува на субјектот ако се тргне од изолирана реченица.

- **Зборовите или исказот на субјектот**, кој може да има усна или писмена форма, најчесто се среќаваат како извор во атрибутивните конструкции со глаголот *se montrer*. Кај овие конструкции зборувачот извлекува заклучок за особината на субјектот потпирајќи се врз она што го изјавува самиот субјект:

- (129) Concernant les turbulences qui secouent Bombardier, **M. Rovinescu** *s'est montré positif* face au futur de l'avionneur québécois et s'est montré intéressé à la CSeries. « *J'ai visité l'usine de Mirabel deux fois, on a été très impressionnés par le produit, c'est un très bon avion et une très bonne entreprise. Je crois aussi que le changement de direction sera aussi favorable*», a-t-il estimé. (елек. кор.)
- (129a) Во врска со превирањата кои го тресат Бомбардје, **господин Ровинеску** се покажа како **оптимист** во однос на иднината на квебешкиот произведувач на авиони и покажа интерес за CSeries: „*Ja посетив фабриката Мирабел два пати и бевме воодушевени од производот, авионот е многу добар, а исто и претпријатието. Исто така, мислам дека промената на насоката ќе биде позитивна*“ - изјави тој. (н.п.)
- (129б) Во врска со превирањата кои го тресат Бомбардје, **господин Ровинеску** покажа **позитивен став**; [...] (н.п.)

Во примерот (129) јасно се гледа дека зборувачот го опишува субјектот како некој кој има позитивен став „во однос на иднината на квебешкиот произведувач на авиони“ потпирајќи се првенствено на неговите зборови со кои тој експлицитно покажува воодушевеност од производот: „*бевме воодушевени од производот, авионот е многу добар...мислам дека промената на насоката ќе биде позитивна.*“ Тука, и воопшто во атрибутивните конструкции со *se montrer*, атрибутот опишува состојба која се случува или се случувала за време на некој симултан настан (Martin, 2008: 101, во De Graeve, 2010: 33). Притоа, особината има моментален, временски ограничен и субјективен карактер. Во конкретниот пример, придавката *positif* го опишува господинот Ровинеску само за време на одвивањето на дејството, односно, за време на неговата изјава.

Овој тип извор се среќава и во атрибутивни конструкции со *s'avérer*, но тука исказот не го врши субјектот, затоа што овој глагол влегува во комбинација со субјект обележан како [- живо суштество], туку трето лице:

- (130) Mais **les opérations** d'identifications *s'avèrent compliquées* pour les autorités. En effet, parmi les otages libérés, pourraient se trouver des combattants terroristes. «*Les terroristes sont connus pour utiliser des femmes dans leurs actions et en ont utilisé comme kamikazes. Il faut donc des enquêtes approfondies pour établir leurs véritables identités*» a expliqué le porte-parole de l'armée nigériane. (елек. кор.)
- (130а) Но, **операциите** за идентификација *се чинат комплицирани* за власта. Впрочем, меѓу ослободените заложници би можело да има и теорористи: „*Терористите се познати по користењето на жените во нивните акции од кои некои се користат како камикази. Според тоа, потребни се темелни истражувања за да се открие нивниот вистински идентитет*“ - објасни гласноговорникот на нигериската војска. (н.п.)
- (130б) Но, *се чини дека* **операциите** за идентификација *се комплицирани* за власта [...] (н.п.)

Во овој пример, зборуваачот ги опишува операциите за идентификација како *комплицирани*, како резултат на анализата на информациите содржани во изјавата на гласноговорникот на нигериската војска.

- **Индивидуалното расудување на зборуваачот** се среќава како најчест извор кај евиденцијалните атрибутивни конструкции со *s'avérer*. Кај овие конструкции придавките во функција на атрибут опишуваат особини кои се восприемаат како пообјективни, за разлика од конструкциите со *se montrer*, што според нас се должи токму на природата на изворот:

- (131) **Les expéditions internationales** *s'avèrent généralement plus compliquées et plus coûteuses* que les expéditions nationales: *les frais de transport sont plus élevés, les formalités plus complexes et des frais de dédouanement, droits et taxes viennent s'ajouter*. (елек. кор.)

- (131a) *Меѓународните експедиции се покажуваат генерално како покомплицирани и поскапи од националните: патните трошоци се повисоки, формалните процедури се посложени, а кон тоа се додаваат и царинските трошоци и даноци.* (н.п.)

Во погоренаведениот пример, зборуваачот изведува објективен заклучок за комплицираноста и високите трошоци за меѓународните експедиции врз основа на факти или претходно искуство поврзано со организацијата на експедициите.

- **Однесувањето на субјектот** како појдовна точка при неговиот опис го забележавме во конструкциите со *se montrer*. Овој извор е поврзан со таканречените *видливи докази* затоа што, во сите примери од овој тип, е присутен визуелниот аспект, односно аспектот „покажување“, кој се содржи во основното лексичко значење на *se montrer*:

- (132) *Les élèves se sont montrés réceptifs et intéressés par ce spectacle. Ils se sont retrouvés à l'issue de la pièce pour vivre en petits groupes un moment d'échanges, sans tabous.* (елек. кор.)

- (132a) *Учениците се покажаа како многу внимателни и заинтересирани за овој настан. На крајот на претставата се собраа за да ги разменат поблиску своите размислувања, без ограничувања.* (н.п.)

- (132б) *Учениците покажаа големо внимание и интерес; [...]* (н.п.)

- (133) *La voisine s'était montrée complaisante et m'avait aidé à l'envelopper soigneusement, car la nuit très claire était fraîche.* (SP, 8)

- (133a) *Сосетката се покажа како многу сердечна и ми помогна внимателно да го завиткаме, бидејќи ноќта беше светла и свежа.* (н.п.)

- (133б) *Сосетката покажа голема сердечност; [...]* (н.п.)

И во двата наведени примери може да се забележи дека зборуваачот изведува заклучок за карактеристиките на субјектот врз основа на неговото однесување или конкретната

постапка во определена ситуација која зборуваачот ја набљудувал или во која директно учествувал односно лично ја искусил. Во примерот (132), како доказ за заинтересираноста на учениците се наведува фактот што тие остануваат да дискутираат и по завршувањето на настанот, при што зборуваачот е сведок или пасивен набљудувач на ситуацијата. Во примерот (133), зборуваачот директно учествува и лично ја искусува ситуацијата, при што заклучокот за срдечноста на сосетката го носи врз основа конкретниот гест на давање помош чиј корисник е самиот зборуваач.

- Во четвртиот тип извори се наоѓаат **извештаите, студиите и анкетите** каде заклучокот за одредена особина на субјектот се извлекува од самата нивна содржина. Таа содржина не е достапна за читателот, што е причина за непроверливост на особината, додека изворите се експлицитно именувани од страна на зборуваачот. Овие извори најчесто се среќава во конструкции со *s'avérer*:

(134) *Un rapport publié aujourd'hui par la Cour des comptes européenne révèle que **les investissements** financés par l'UE dans les aéroports n'ont pas généré les résultats escomptés et **se sont avérés peu rentables**.* (елек. кор.)

(134a) *Извештајот што денес го објави Европскиот суд на ревизори открива дека **инвестициите** за аеродромите, финансирани од ЕУ, не ги дале предвидените резултати и **се покажале како слабо исплатливи**.*
(н.п.)

(134б) *[...] **инвестициите** за аеродромите [...] **испаднале слабо исплатливи***
(колокв. фор.) (н.п.)

(135) ***Le salaire minimum s'avère impuissant** face à un niveau de pauvreté record en Allemagne. Douze millions de personnes vivent sous le seuil de pauvreté outre-Rhin, un record *selon l'étude d'une association allemande* d'aide sociale qui estime que l'introduction du salaire minimum ne résoudra rien.* (елек. кор.)

- (135a) *Минималната плата не е доволна* со оглед на рекордното ниво на сиромаштија во Германија. Дванаесет милиони луѓе живеат под минималниот праг на сиромаштија од другата страна на Рајна, што претставува рекорд *според студијата на едно германско здружение* за социјална помош, во која се оценува дека со воведувањето на минимална плата нема ништо да се реши. (н.п.)

Од анализата на примерите, може да се заклучи дека кај глаголот *se montrer*, доказот за особината на субјектот најчесто може да се најде во зборовите кои ги соопштува самиот субјект или во неговото однесување заради тоа што субјектот најчесто е обележан од приznakот [+ живо суштество].

Наш впечаток е дека, кај конструкциите со *se montrer*, уделот на зборуваачот во описот на субјектот е поизразен, поради што особината се прима во поголема мерка како негов субјективен став. Притоа, описот најчесто е временски ограничен и важи само во временскиот интервал кога се одвива дејството врз основа на кое се носи заклучок за особината. Во ретките примери, каде како извор се среќава расудувањето или некој пишан документ, се добива впечаток дека визуелниот аспект ослабува или се губи и дека особината која се прирекува има апстрактен карактер. Кај конструкциите со *s'avérer* доминираат изворите поврани со расудувањето и со содржината на извештаи, анкети или студии за кои се претпоставува дека се пообјективни. Оттаму, и особината која му се прирекува на субјектот содржи поголем степен на објективност.

Како најчест лексички показател на евиденцијалноста и еквивалент на глаголите *se montrer* и *s'avérer*, во македонските конструкции, се јавува копулативниот глагол *се покажува*, односно глаголскиот израз *се покажува како*. Притоа, кога е еквивалент на *se montrer*, неговото значење може да се парафразира со *докажува способност, својство*, како во примерот (136):

- (136) *Il causait avec elle des nouveaux déballages de Paris, de mille curiosités féminines, se montrait fort **complaisant**, et jamais ne réclamait d'argent.*
(MB, 389)

- (136a) *Toj* зборуваше со неа за новите пратки од Париз, за илјада разни женски ситници, *се покажуваше* мошне **љубезен** и никогаш не бараше пари. (МБ, 219)

Кога се јавува како еквивалент на *s'avérer*; глаголот *се покажува* може да биде заменет од глаголите *излегува*, *испаѓа* *некаков*, *со некакво својство* или *изгледа/се чини некако/в*.

Глаголите *излезе*, *испадне* и *се покаже*, од кои првите два му припаѓаат на колоквијалниот стил, се вбројуваат во редот на копулативните глаголи и се блиски по значење во македонскиот јазик. Тие за себе врзуваат имиња со кои се искажува некаква резултативност од дејството, обично во определен момент (Цветковски, 1988: 36).

Во голем број од примерите со *se montrer*, паралелно со именско-предикатските конструкции со *се покажува*, во македонскиот јазик може да се употреби и номинализирана конструкција, со преодниот глагол *покажува* и именска форма од соодветната именка, како во примерите (132б), (133б) или во (137а):⁶¹

- (137) Certainement, pensais-je (il m'en souvient), *Charlotte se montre* beaucoup plus **affectueuse** aujourd'hui que ses aînés; [...] (SP, 13)
- (137a) Секако, си помислив (тој ме потсети на тоа), *Шарлота* денеска *покажува* поголема **чувствителност** од оние кои се повозрасни од неа. (н.п.)
- (137б) Секако, си помислив (тој ме потсети на тоа), *Шарлота* денеска *се покажува* како многу **почувствителна** од повозрасните од неа. (н.п.)

Разликата помеѓу речениците (137а) и (137б) се состои само во интензитетот на својството кое му се прирекува на субјектот, при што во (137б) тој, според нас, е поизразен.

---

⁶¹ Под поимот *номинализација* се подразбира процес (и резултат од процесот) во текот на кој една реченична структура се воведува како граматички подредена компонента во друга граматичка структура, во позиција инаку карактеристична за именската структура (Миндак, 1979: 182).

2.4. Аспектни атрибутивни конструкции во францускиот јазик и нивните еквиваленти во македонскиот јазик

Како аспектни ги разгледуваме атрибутивните конструкции со глаголите *devenir*, *tomber*, *rester* и *demeurer*. Заедничка карактеристика на сите нив е тоа што тие носат информација за времетраењето на особината или својството кое се однесува на субјектот. Во таа насока, во конструкциите со глаголите *devenir* и *tomber* се опишува почеток на состојбата или карактеристиката на субјектот, со што тие се доближуваат до дефиницијата за *инхоативност*. Наспроти нив, конструкциите со *rester* и *demeurer* упатуваат на *задржување во одредена состојба* со што се доближуваат до дефиницијата за *дуративност*.

2.4.1. Инхоативни атрибутивни конструкции во францускиот јазик и нивните еквиваленти во македонскиот јазик (*devenir*, *tomber*)

Инхоативноста претставува семантичка категорија која означува *почеток* на некакво дејство или особина, или *влез* во некаква состојба. Од листата на семикопулативни глаголи во францускиот јазик, глаголите *devenir* и *tomber* односно *станува* (*некаков*) и *паѓа*, освен основното ослабено значење, носат токму таква информација за почеток на состојба или карактеристика и се разгледуваат како *секундарни инхоативни глаголи*⁶² (Миркуловска, 1996: 164).

Атрибутивните конструкции кои тие ги градат претставуваат двокомпонентни синтаксички конструкции каде инхоативниот предикат е формализиран како синсемантичен глагол во кој е вградена информацијата за почеток на состојбата, дејството, настанот [...], а вториот дел од конструкцијата го носи лексичкото значење (Миркуловска, 1996:163). Според тоа, инхоативните атрибутивни, односно именско-предикатски конструкции ќе носат информација за почеток на некако својство или состојба на субјектот.

---

⁶² Примарни инхоативни глаголи се оние каде информацијата за почеток на дејството е вградена во неговото лексичко значење и го исцрпува лексичкото значење: (*се*) *почне*/ (*се*) *почнува*, (*се*) *започне*/ (*се*) *започнува*, (*се*) *отпочне* / (*се*) *отпочнува*, (*се*) *начне*/ (*се*) *начнува*, (*се*) *зачне*/ (*се*) *зачнува* (Миркуловска, 1996: 164).

Нивното значење може да се претстави со парафразата: *некој/нешто почнува да е/да станува некаков (нешто), да се наоѓа во некаква состојба, да има некакво чувство.*

Глаголот *devenir* нема своја полнозначна употреба и може да се смета како дематеријализрана варијанта на глаголот *venir*. Латинската форма *devenire* упатува на идејата за пристигање, за доаѓање на одредена точка. Од таа конкретна идеја, се задржало само значењето кое упатува на *почеток на постоење*, од каде произлегува и *инхоативниот* белег кој го носи овој глагол (Guimier, 1991: 224).

Според една поширока дефиниција, *devenir* означува премин од една во друга состојба во даден момент *t* во однос на друг референтен момент во минатото. Притоа, почетната и крајната состојба на субјектот се разликуваат:

(138) *Elle devient triste* quand on lui offre un jouet. (елек. кор.)

(138a) *Taa se растажува* кога ù даваат играчка. (н.п.)
(*Не била тажна пред да ù дадат играчка*)

(138б) *Taa станува тажна* кога ќе ù дадат играчка. (н.п.)

(139) *Le ciel était devenu bleu.* (МВ, 327)

(139a) *Небото стана сино.* (ГБ, 185) (*Небото пред тоа не било сино*)

(139б) *Небото посине.* (н.в.)

Основното лексичко значење на глаголот *tomber* упатува на *пад, паѓање поради ненамерно губење контрола*. Но, во атрибутивните конструкции тој во голем степен е десемантизиран, односно неговото основно значење е ослабено, при што основниот признак на *пад* е префрлен врз придавката. Оттаму, состојбата што ја прирекува атрибутот во исказите со *tomber*, најчесто се пренесува како *несакана, наметната* или *здобиена без волја на субјектот: tomber malade* (*болеста се надвива, паѓа врз субјектот*) (Guimier, 1991: 225). Во француската граматика, во улога на атрибутивен глагол, *tomber* може се сретне во комбинација само со неколку придавки: *malade, enceinte, amoureux, fou, mort, évanoui, boiteux, gâteux* (Toback&Lauwers, 2010):

- (140) Pourquoi est-ce que *je tombe* toujours **amoureuse** des hommes qui n'ont rien à faire de moi? (елек. кор.)
- (140a) Зошто секогаш *се заљубувам* во мажи на кои не им е гајле за мене? (н.п.)
- (141) La comédienne reprend le rôle d'*Isabelle Carré* qui *vient de tomber enceinte*. (елек. кор.)
- (141a) Глумицата ја презема улогата на *Изабел Каре* која пред скоро време *остана бремена*. (н.п.)
- (141б) Глумицата ја презема улогата на *Изабел Каре* која пред скоро време *забремени*. (н.п.)

Во основата на сите наведени инхоативни конструкции се препознаваат состојбени предикати: (138) *таа е тажна*, (139) *небото е сино*, (140) *тој е вљубен*, (141) *таа е бремена*, кои се надградени со инхоативна компонента. Во примерите (138) и (140), надградените предикати означуваат хабитуален или итеративен процес. Во примерите (139) и (141) состојбениот предикат е дополнет со информација дека состојбата е започната во некој момент од минатото: *ние сме сведоци на постоењето на состојбата, но нејзиниот почеток во моментот на констатирањето не се одвива активно, туку е завршен*. (Миркуловска, 1994: 223).

Како еквиваленти на конструкциите со *devenir*, во македонскиот јазик се среќаваат синтаксички (142a) и морфолошки конструкции (143a):

- (142) Ces dernières années *le comte était devenu taciturne*, [...] (CV, 22)
- (142a) Овие последни години *грофот стана молчалив*. (ПВ, 41)
- (143) Amédée regarda Arnica avec l'idée qu'*elle était devenue folle*. (CV, 58)

- (143a) Амеде ја погледна Арника, помислувајќи си дека *оваа* полудела.
(ПВ, 99)

Кај морфолошките конструкции, како мотивирачка основа се јавува самата придавка и нивното значење може да се парафразира како: *добива својство означено со придавката од основата* (Цветковски, 2001: 28). Тоа својство може да биде според некоја психичка состојба (143a), според изгледот по боја (144a) или врз основа на физичките карактеристики (145a):

- (144) Alors, *la maîtresse*, elle est devenue toute **rouge**. (елек. кор.)
(144a) Тогаш *учителката* целата се *вурви*. (н.п.)
(145) *Virginie*, décidément, commence à devenir trop **grosse**. (МВ, 268)
(145a) *Вирџинија* навистина *почнува* премногу да се *дебелее*. (н.п.)

Според нашата анализа, доста чести се и примерите каде е можна паралелна употреба на синтаксичка и на морфолошка конструкција:

- (146) Comme si *les instruments* fussent devenus moins **sonores** et *les personnages* plus **reculés**. (МВ, 468)
(146a) Како *инструментите* да *станаа* помалку **звучни**, а *личностите* **подалечни**. (ГБ, 264)
(146b) Како *инструментите* да *стивнаа*, а *личностите* да се *оддалечија*.
(н.в.)

Што се однесува до употребата на глаголот *tomber*, во нашиот корпус се содржат примери само со придавките *amoureux*, *malade* и *enceinte*. Притоа, како еквивалент на конструкцијата *tomber amoureux* можна е само морфолошка структура (147a):

- (147) Lafcadio, mon ami, vous donnez dans le plus banal; si **vous devez tomber amoureux**, ne comptez pas sur ma plume pour peindre le désarroi de votre coeur... (CV, 36)
- (147a) Лафкадио, пријателе, се оддавате на најбаналното, доколку *треба да се вљубите*, не сметајте на моето перо.... (ПВ, 63)

Во случаите кога како атрибут се среќава придавката *malade*, како еквивалент се среќаваат и морфолошката (148a) и синтаксичката структура со истозначните глаголи *naĝa* и *лежи* (148б), (148в). Според нас, морфолошката структура овде е поприродна и почеста во стандардниот израз додека синтаксичката носи извесно стилско обележје:

- (148) Son épouse l'a soutenu dès qu'**il est tombé malade**, il y a plusieurs années déjà. (елек. кор.)
- (148a) Неговата сопруга почна да го поддржува од пред неколку години, откако *се разболе*. (н.п.)
- (148б) Неговата сопруга почна да го поддржува од пред неколку години, штом *падна болен*. (н.п.)
- (148в) Неговата сопруга почна да го поддржува од пред неколку години, штом *легна болен*. (н.п.)

Во примерите со *tomber enceinte*, во македонскиот јазик најчесто се среќава конструкцијата *останува бремена*, но и морфолошка конструкција со глаголот *забремени*:

- (149) Je me rends compte que **j'ai du mal à tomber enceinte**. (елек. кор.)
- (149a) Сфаќам дека не можам да *останам бремена*. (н.п.)
- (149б) Сфаќам дека не можам да *забременам*. (н.п.)

Морфолошките конструкции кои се јавуваат како еквиваленти на француските

конструкции, освен како *инхоативни*, некои македонски лингвисти ги разгледуваат и како *резултативни*. На овој признак, според нив, упатуваат префиксите на глаголите, од кои најчести се: *по-*, *за-*, *в-*, *во-*, *с-*. Префиксот *по-* се среќава со глаголи изведени од придавката, кои значат додавање некаква особина (*посине, поцрвене, поцрне, полуде*). Многу слична семантика носат и префиксите *за-*, *в-*, *во-* и *с-*, со тоа што тие означуваат полно преминување на субјектот во нова состојба, односно *ефектив*⁶³ (*заостри, зарумене, зацрни, вљуби, вцрви, стишува, стеснува*) (Велковска, 1998: 145-148).

Според нас, синтаксичките инхоативни конструкции со глаголите *станува* и *паѓа/останува* + именски дел на прирокот се поексплицитни и поседуваат поголема изразна моќ од соодветните морфолошките инхоативни конструкции. Од друга страна, според нас, морфолошките конструкции обезбедуваат поголема стегнатост и цврстина, кои придонесуваат за подинамичен јазичен израз.

2.4.2. Дуративни атрибутивни конструкции во францускиот јазик и нивните еквиваленти во македонскиот јазик (*rester, demeurer*)

Кога се употребени како атрибутивни, глаголите *rester* и *demeurer* носат значење на постојаност, отсуство на промена на состојбата во која се наоѓа субјектот или пролонгирање на таа состојба (Tobback&Lauwers, 2010).⁶⁴ Заради ваквото семантичко обележје, атрибутивните конструкции со овие глаголи добиваат карактеристики на дуративност. Дуративот претставува граматички аспект кој опишува непрекинато дејство или состојба кои се разгледуваат во нивното времетраење (Le Querler, 1992: 33). Во согласност со овие дефиниции, атрибутивните дуративни конструкции можат да се парафразираат како: ***некој/нешто останува/продолжува да биде некаков, да се наоѓа во некаква состојба.***

---

⁶³ *Ефективот* означува дејство со количествено совршен резултат (Велковска, 1998: 145).

⁶⁴ Во својата полнозначна употреба, глаголот *rester* исто така упатува на продолжување на состојба, но таа состојба се однесува директно на субјектот. Во атрибутивната конструкција идејата за продолженост се однесува на состојбата означена од придавката (Guimier, 1991: 224): *Il est resté dans sa maison/ Il est resté malade pendant deux jours*. Глаголот *demeurer* може да се употреби како полнозначен само како синоним на *habiter*, при што е воведен од предлог: *Il demeure à Paris*.

Времетраењето на особината која субјектот ја манифестира во овие конструкции најчесто не е ограничено, односно не може да се одредат неговата почетна и крајна точка. Притоа, како морфолошки показатели на дуративната вредност кај примерите од овој тип можат да се сретнат речиси сите глаголски времиња, но во нашиот корпус најчести се имперфектот (150), кој е типичен показател на дуративноста во францускиот јазик, презентските форми (151) и минатото свршено време (152):

- (150) *Il avait refermé la porte, mais restait accoté* contre elle. (CV, 124)
- (150а) *Toj* ја беше затворил вратата, но *стоеше потпрен* на неа. (н.в.)
- (150б) *Toj* ја беше затворил вратата, но и натаму *се потпираше* на неа. (н.в.)
- (150в) *Toj* ја беше затворил вратата, но *продолжи да се потпира* на неа. (н.в.)
- (151) [...], et mourut assassiné en 1580, dans *des circonstances* qui demeurent **mystérieuses**. (CV, 8)
- (151а) Беше убиен во 1580 година, во *услови* што *останаа мистериозни*. (ПВ, 17)
- (151б) Беше убиен во 1580 година, во *сè уште неразјаснети услови*. (н.в.)
- (152) *Mme Semène*, heureusement, *ne resta pas insensible* à sa détresse, et bientôt la petite put trouver dans le giron de la veuve un abri. (CV, 53)
- (152а) *Gospoѓa Семен*, за среќа, *не остана нечувствителна* на нејзината маќа. (ПВ, 91)

Од анализата на примерите се забележува дека признакот „*продолжува/не престанува да биде*“ кој се однесува на континуитетот на особината, најчесто се предава со глаголската форма *остане/останува*. Во македонскиот јазик, тој глагол се интерпретира како: „*мутација во која резултативната состојба е иста таква како и излезната маќа што се очекува извесна промена на состојбата, па затоа именските фрази добиени по реализирање на овој процес можат да се наречат концесивно-резултативни*“ (Цветковски, 1988: 30).

Во голем број од примерите континуитет на состојбата на субјектот во македонските

примери експлицитно се сигнализира со конструкции со глаголот *продолжува* (150в), или со лексичките показатели (*сè*) *уште* (151б), *и понатаму* (150б). Како илустрација ги наведуваме и следниве примери:

- (153) *Les conditions* administratives et financières pour permettre de créer des entreprises *sont restées* trop contraignantes. (елек. кор.)
- (153а) Административните и финансиските *услови* за да се овозможи создавање на претпријатија *и понатаму се строги*. (н.п.)
- (153б) Административните и финансиските *услови* за да се овозможи создавање на претпријатија *продолжуваат да бидат строги*. (н.п.)
- (153в) Административните и финансиските *услови* за да се овозможи создавање на претпријатија *уште се строги*. (н.п.)

Како што се гледа и од примерите, глаголските времиња во францускиот или глаголскиот вид во македонскиот јазик не се релевантни во однос на постојаноста или привременоста на признакот кај овие конструкции. Сепак, понекогаш постои можност да се определи дали состојбата е привремена, односно временски ограничена, преку употребените прилошки изрази:

- (154) *Le groupe* des finalistes *est resté compact* pendant les mille premiers mètres. (елек. кор.)
- (154а) *Групата* финалисти *остана компактна* во текот на првите илјада метри. (н.п.)
- (155) Parfois ses questions me surprenaient et *je demeurais* un instant **perplexe**. (SP, 22)
- (155а) Понекогаш неговите прашања ме изненадуваа и *останував* за миг **без зборови**. (н.п.)

3. Конструкции со помошен атрибут на субјект (КАС-II) во францускиот јазик и нивните еквиваленти во македонскиот јазик

3.1. Дефиниции и термилошки разлики

Под поимот *помошен атрибут на субјект* разгледуваме една функција на придавката која до сега не била предмет на темелна анализа ниту во француските ниту во македонските јазични истражувања. Лингвистите кои се задржуваат на КАС-II имаат спротивставени гледишта во поглед на функцијата на придавскиот елемент поради што постои и голема термилошка неусогласеност. Овој тип конструкции се карактеристични и за двата јазика и ги претставуваме со едноставен француски пример, кој е најчесто наведуван во студиите посветени на овие конструкции, и неговиот македонски еквивалент:

(156) *Il est rentré ivre hier.*

(156a) Вчера (*тој*) се врати пијан.

Еден од лингвистите кој подетално ја опишува оваа функција во францускиот јазик, во неговата *Граматика на француската реченица*, е Пјер Ле Гофик. Според него, во горниот пример, придавката *ivre* има функција на помошен атрибут на субјект затоа што се наоѓа во врзана поствербална позиција, при што е семантички интегрирана со глаголскиот предикат и се однесува на субјектот, со кого и морфолошки се согласува (Le Goffic, 1993: 360).

Бидејќи во конструкциите од овој тип врската меѓу придавскиот конституент и субјектот се остварува преку глаголскиот елемент, придавката има примарна функција. Сепак, не се работи за задолжителна туку за помошна примарна функција бидејќи реченичната структура ја задржува својата морфосинтаксичка стабилност и во отсуство на придавскиот атрибут:

(156') *Il est rentré hier.*

(156'a) (*Тој*) вчера се врати.

Освен со терминот *помошен атрибут* функцијата на придавката во горниот пример терминолошки се квалификува и како *атрибутивно проширување во однос на субјектот* (Riegel, Pellat&Rioul, 1994: 235, Goes, 2008: 25), *апозитивна интегрирана конструкција* (Van Den Bussche, 1988, во Muller, 1998: 1), *придавка со функција на прилошка определба за начин* (Arrivé, Gadet&Galmiche, 1986) или *факултативна експанзија* (Wilmet, 1997).

Ерслунд и Корзен се определуваат за термините *индиректен, слободен или изделен атрибут*. Според нив, за разлика од *директниот атрибут*, кој е управуван од предикативен глагол чија валентност налага атрибутивно дополнување, индиректниот атрибут претставува синтагма која на предикативен начин се однесува на друг конституент, најчесто на субјектот, со посредство на главниот глагол, иако тој глагол не управува со атрибутот, односно атрибутот не е предвиден во неговата лексичка содржина (Herslund, 2000: 88, Korzen, 2005: 55-71).

Во македонските јазични истражувања, функцијата на придавката во конструкциите кои се еквиваленти на КАС-П, најчесто се опишува како *интегриран предикативен атрибут*. Според Цветковски и Ѓуркова, придавката ја презема оваа функција поради процесот на испуштање на копулата по кој таа, како предикативна именска фраза, се интегрира со глаголот (Цветковски, 1988: 64-65, Минова-Ѓуркова, 2000: 220-22).⁶⁵

Прецизен опис на механизмот на создавање на ваквите искази и на испуштањето на копулата во длабинската структура наоѓаме кај Тополињска и кај некои српски и хрватски лингвисти. Имено, овие *деривирани* или *кондензирани структури со именски прирок*, како што ги нарекува Тополињска, во поразвиена, поексплицитна форма би биле составени од по две реченици:

(157) ***Il est rentré. Il était ivre.***

(157a) ***Toj se vrati. Toj беше пијан.***

Според Тополињска, копулата може да отсутува од вториот исказ бидејќи не носи вистинско предикативно значење. Со нејзиното испуштање доаѓа до осамостојувањето на

---

⁶⁵ Терминот *предикативен атрибут* (prädikatives Attribut) го користи младограматичарот Херман Пол уште кон крајот на 19 век, воочувајќи дека тој се среќава, како во грчки и латински, така и во словенските јазици (Ковачевиќ, 2013: 243).

именскиот дел од прирокот како трансформа на соодветната реченична конструкција. Понатаму, самостојниот именски дел се вградува во другата реченица која е базирана врз полнозначен глаголски предикат и на тој начин функционира како *вторичен предикат*. Тој осамостоен именски дел, во површинската структура, од синтаксички аспект, ќе има функција на *предикативен атрибут* (Тополињска, 1991: 116).

Според тоа, би можело да се каже дека предикативен атрибут претставува: „*Оној член (во нашиот случај придавка) од површинската реченична структура кој во неа се сместува преку предикатот од втората по редослед, копулативна, координирана реченица од длабинската структура и кој го менува значењето на еден од именските аргументи во рамките и во текот на реализацијата на глаголската предикација*“ (Суботић&Петровић, 2000: 1158).⁶⁶ Оттаму, предикативниот атрибут подразбира двојна синтаксичка поврзаност, од една страна со субјектот, а од друга страна со глаголскиот предикат, при што претставува и кондензатор на паралелната длабинска структура.

Според Тополињска, кондензацијата базирана врз осамостоениот именски дел од прирокот е еден од наједноставните кондензациони механизми овозможен од семантичката испразнетост на копулата: „*Категоријалното значење што го носи тој (помошниот глагол) лесно може да биде делегирано на било која финитна глаголска форма во функција на конститутивен член на матичната реченица*“ (Тополињска, 1991: 117).

Карабалиќ смета дека во конструкциите од овој тип (*Ja sam lezao miran*), во хрватскиот јазик, не може да се зборува за атрибутивна функција на придавка. Според него, тука станува збор за *именско предикатско проширување*: „*Предикативното проширување и самото е предикат во една појдовна реченица и ја задржува својата предикативна функција и во новодобиената реченична структура каде се сместува до друг предикат. Не губејќи ја предикативната природа, тој ја проширува содржината на предикатот, но не го одредува поблиску како прилошката определба. Значи, предикативното проширување*

---

⁶⁶ а) „*PAT je onaj clan povrsinske recenicne strukture koji se u nju uvrstava preko predikata iz po redosledu druge, kopulativne, koordinirane podlezne recenice, a koji modifikuje znacenje jednog od imenskih argumenata u okviru i u toku realizacije glagolske predikacije*“.

б) Во статијата на авторките се наведуваат и низа други називи кои се користат во српските истражувања за оваа функција: *атрибут на прирокот, дополнувачки предикат, предикатен атрибут, скратен предикат, привремен атрибут, атрибутско-прилошка определба, незадолжително предикативно проширување, апозитивно употребена придавка, модифицирачко дополнение, актуелен квалификатив* и др.

не е прилошка определба туку дополнителна предикативна содржина. Во семантичката структура на реченицата предикатот и проширувањето заедно формираат еден исказ“.

67

За оваа функција на придавката во српскиот јазик, Ковачевиќ го одбира терминот *предикативен апозитив* затоа што, според него, тој ги изразува сите најбитни карактеристики на дадената синтаксичка единица и притоа е еднозначен, односно се однесува само на таа синтаксичка единица. Според него, тоа не е случај со другите термилошки решенија кои се користат за оваа функција (Ковачевиќ 2013: 244). Во својата статија, Ковачевиќ ги сублимира најважните карактеристики со кои се одликува придавката кога врши ваква синтаксичка функција, без разлика на терминологијата со која формално се именува. Имено, помошниот т.е. предикативниот атрибут:

- претставува формализација на кондензирана (скратена) зависна реченица во која вршел функција на лексичко јадро на именскиот прирок, поради што придавката се јавува во неодреден вид;
- покажува двојна синтаксичка и семантичка зависност, кон субјектот и кон глаголскиот предикат;
- особината која ја припишува е актуелна само за време на реализацијата на глаголското дејство;
- не е семантички маркиран: *„Неговата форма сугерира само дека се работи за особина која има значење за реализацијата на она што е означено со реченичниот предикат без разлика дали таа особина ја дополнува информацијата која ја носи предикатот или влијае врз самата реализација на она за што информира*

---

⁶⁷ „Predikatni proširak sam je predikat jedne ishodišne rečenice. Uvrštava se uz glagolski predikat druge i on pri toj preoblici i u sklopljenoj rečenici ostaje predikat. Ne gubeći svoju predikatnu narav on proširuje sadraj predikata, a ne određuje ga poblie, kako to čini priloška oznaka. Predikatni proširak stoga nije predikatna odredba, nego je dodatni predikatni sadraj: više predikata sklopljenih u jedno. U semantičkoj strukturi rečenice predikat zajedno s proširkom tvori jedan riječ“ (Katičić 1986: 452, во Karabalić, 2003: 86).

*предикатот.*⁶⁸

3.2. Синтаксички карактеристики на конструкциите со помошен атрибут на субјект

Во француската лингвистика, синтаксичките критериуми за утврдување на функцијата помошен атрибут подетално ги разгледуваат Ригел (Riegel, 1991, 1994) и Лиман (Leeman, 1996). Притоа, тие покажуваат спротивни ставови, како во поглед на соодветноста на предложените критериуми, така и во однос на самата функција на конституентот кој се изолира преку примена на тие критериуми.

Во таа смисла, Лиман не ги прифаќа критериумите кои ги предлага Ригел бидејќи, според неа, не соодветствуваат со оние кои важат за основниот атрибут на субјект и затоа што можат да се применат и кај конституенти кои немаат атрибутивна функција. Поради тоа, Лиман ја оспорува атрибутивната функција на конституентите добиени со примена на тие критериуми. Нејзин став е дека појдовна основа треба да бидат карактеристиките на основниот атрибут на субјект, земајќи ја како основен услов заменливоста на потенцијално атрибутивниот глагол со копулата *être*.

Според нас, овој предлог е корисен, но повеќе би придонел за збогатување на листата на глаголи кои воведуваат основен атрибут на субјект. Бидејќи во овој труд прифаќаме дека под определени услови може да се зборува за конструкции со помошен атрибут на субјект, врз основа на ставовите и дефинициите кои ги изложивме погоре, ги прифаќаме и синтаксичките критериуми на Ригел. Сепак, сметаме дека е важно да се изложат и спротивните ставови кои би можеле да бидат основа за понатамошна подлабока синтаксичка анализа на овие критериуми.

Освен основните карактеристики кои им се заеднички на конструкциите со основен и со помошен атрибут на субјект (како согласувањето по род и број на атрибутот со субјектот

---

⁶⁸ „Његова форма сугерира само то да је особина која се приписује лицу, предмету или појави – од извјесног значаја за реализацију онога што означавача реченични предикат – било да та особина – као паралелна предикација – у неком смислу употпуњава информацију коју предикат носи – или да утиче на саму реализацију онога о чему реченични предикат информира“ (Милошевић, 1987: 177, во Ковачевић, 2013: 244-245).

и одговорот на делумното прашање: *Comment SN1-V?*), КАС-П се одликуваат со уште неколку особини кои детално се опишани кај Ригел:

- отстранливост на атрибутот;
- незаменливост на атрибутот со заменската форма *le*;
- засегнатост на атрибутот од модалните трансформации на исказот;
- логичко надоврзување според атрибутивниот елемент;
- емфатично изделување на атрибутот;
- апозитивно изделување на атрибутот;
- фиксиран збороред.

Последната особина која се однесува на распоредот на зборовите во КАС-П во францускиот јазик ја додаваме во листата особини затоа што сметаме дека открива интересни разлики во однос на соодветните македонски конструкции.

➤ **Отстранливост на атрибутот**

Најважното синтаксичко обележје на КАС-П според кое тие се разликуваат од КАС-О е незадолжителното присуство на атрибутивниот елемент. Со други зборови, неговото отстранување не влијае врз синтаксичката стабилност на реченичната структура:

(158) *Ibrahimovic était sorti **furieux** du stade.* (елек. кор.)

(158a) *Ибраимовиќ излезе **бесен** од стадионот.* (н.п.)

(158') *Ibrahimovic était sorti du stade.* (н.к.)

(158'a) *Ибраимовиќ излезе од стадионот.* (н.к.)

(159) *Il est mort **riche** à Anvers en 1640.* (елек. кор.)

(159a) *Тој умре **богат** во Анвер, во 1640 година.* (н.в.)

(159') *Il est mort à Anvers en 1640.* (н.к.)

(159'a) *Тој умре во Анвер, во 1640 година.* (н.к.)

Како што може да се забележи од примерите (158'), (158'a), (159'), (159'a), реченичните структури и во француските и во македонските конструкции можат да функционираат и по отстранувањето на атрибутот на субјект без притоа да бидат нарушени односите меѓу останатите реченични членови.

Спротивно на Ригел, Лиман смета дека можноста за отстранување на придавскиот конституент само потврдува дека не се работи за атрибутивна функција:

- (160) *Anna Bodkin est sortie **vivante** des décombres de l'immeuble de son bureau.* (елек. кор.)
- (160a) *Ана Бодкин се извлече **жива** од урнатините на зградата каде што работеше.* (н.п.)
- (160') *Anna Bodkin est sortie des décombres de l'immeuble de son bureau.* (н.п.)
- (160'a) *Ана Бодкин се извлече од урнатините на зградата каде што работеше.* (н.к.)
- (161) *Je suis ressortie **grandie** de cette aventure et impatiente d'écrire à nouveau.* (елек. кор.)
- (161a) *Излегов **порасната** од оваа авантура и нетрпелива сум повторно да пишувам.* (н.п.)
- (161') *Je suis ressortie de cette aventure.*
- (161'a) *Излегов од оваа авантура.*

Имено, во примерот (160), Ригел препознава помошен атрибут на субјект, додека Лиман смета дека можноста за отстранување, без нарушување на семантичкото значење на реченицата, оди во прилог на тоа дека придавката има функција на *изделен епитет*. Според Лиман, атрибутот на субјект мора секогаш да има задолжителен карактер, па затоа таа препознава атрибутивна функција само во примерот (161). Имено, според авторката, отстранувањето на придавката тука значително го менува значењето на исказот и затоа таа препознава задолжителна функција, односно атрибут на субјект. Според нас, тука станува збор за различни рамништа од кои се разгледува критериумот за отстранливост. Имено,

Ригел тргнува од синтаксичко, а Лиман од семантичко рамниште. Напоменуваме дека ние го земаме предвид овој критериум единствено од синтаксички аспект бидејќи од семантички аспект атрибутот никогаш не е факултативен член.

➤ **Незаменливост на атрибутот со заменската форма *le***

Од примерите со кои ја илустрираме втората синтаксичка особеност се забележува дека овие конструкции, за разлика од оние со основен атрибут, не дозволуваат замена на атрибутивниот елемент со неменливата замена *le*:

- (162)   *La jeune femme était revenue malade* de ces expéditions hasardeuses. (ек)
(*162a)   *La jeune femme l' était revenue* de ces expéditions hasardeuses. (н.к.)

Неможноста за таква замена се должи на фактот што во КАС-П глаголот нема копулативна функција. Тука се работи за лексички полнозначен глагол кој не дозволува значенско дополнување преку неменливата заменска форма, каков што беше случајот со копулата и со дел од семикопулативните глаголи. Лиман го смета за „слаб“ овој критериум затоа што не го исполнуваат ниту некои конструкции во кои придавката недвосмислено има функција на основен атрибут, без оглед на тоа што не е заменлива со оваа замена (Leeman, 1996: 190) :

- (163)   Son épouse l'a soutenu dès qu'*il est tombé malade*. (елек. кор.)
(*163')   Son épouse l'a soutenu dès qu'*il est l' est tombé*. (н.п.)

➤ **Засегнатост на атрибутот од модалните трансформации на исказот**

Во КАС-П, како и кај оние со основен атрибут, негацијата се однесува на особината која ја прирекува атрибутот, а не на глаголскиот предикат:

- (164) [...], *il se fit raser, pour arriver décent* à Rome. (CV, 65)
- (164a) [...], *moj* отиде да го избричат за да *биде пристоен* во Рим. (н.п.)
- (165) [...], *il ne se fit pas raser, pour ne pas arriver décent* à Rome (н.к.)
- (165'а) [...], *moj* не отиде да се избричи за да *не биде пристоен* во Рим. (н.п.)
- (166) *Il n'est pas arrivé décent* à Rome. (н.к.)
- (166а) *Toj* не *пристигна пристоен* во Рим.
- (166б) *Toj* не *беше пристоен* кога *пристигна* во Рим.
- (167) *Il est arrivé* à Rome mais *pas décent*. (н.к.)
- (167а) *Toj* *стигна* во Рим ама *не беше пристоен*.

Во примерот (165), негацијата во *ne pas arriver décent* се однесува на придавката и не подразбира *ne pas arriver à Rome*, туку *ne pas être décent en arrivant à Rome* (167). Од тоа произлегува дека, иако на синтаксички план атрибутот нема задолжителна функција во француските КАС-П, од семантички аспект тој е носител на новата, суштинска информација која има релативна вредност.

Лиман ја става под прашање соодветноста и на овој критериум од причина што, според неа, тој нема оптимална и исклучителна примена само кај атрибутот на субјект (Leeman, 1996: 188). Така, во следниот пример, негацијата не се однесува на глаголскиот предикат туку на прилошкото дополненение:

- (168) *Il est sorti tranquillement*. (елек. кор.)
- (168') *Il n'est pas sorti tranquillement*. (н.к.)

Дополнителен аргумент за ова тврдење, според Лиман е тоа што овој критериум не е секогаш соодветен ниту кај основниот атрибут. Така, во примерот (169) кој го наведува таа, не мора да значи дека негацијата се однесува на придавката (169'):

- (169) *Elle ne semble pas nue*.
- (169а) *Taa* не *изгледа како да е гола*.

(169') *Elle ne semble pas nue, elle l'est.*

(169'a) *Таа не изгледа туку навистина е гола.*

Кога станува збор за македонските конструкции со предикативен атрибут сакаме да укажеме на една особеност која е карактеристична, пред сè, за разговорниот стил, односно во „живиот“ јазик. Имено, во македонските конструкции важна улога играат одредени прозидиски средства како интонацијата која во македонскиот јазик е динамична. Таа динамичност значи дека интонацијата може да се преместува во рамките на исказот и да постигне кулминација на местото на логичното нагласување на мислата (Јорданоски, 1996: 87). Во согласност со таа особеност, во следните примери негацијата може да се однесува или на придавскиот елемент (170) или на глаголскиот предикат (171) во зависност од тоа каде е поставен интонацискиот врв:

(170) *Детево не излезе голо од дома. (н.п.) (Беше убаво облечено, зошто сега е голо?) (н. пр.)*

(171) *Таа не излезе (туку се врати) **пијана**. (н. пр.)*

Заради поголемата слобода во линеаризацијата на македонскиот јазик во споредба со францускиот, горните примери може да добијат и друг редослед каде во комбинација со интонацијата станува уште појасно на што се однесува негацијата, односно кој елемент има рематска улога во конструкцијата:

(172) *Реков **пијана** да не доаѓаш на работа. [А не воопшто да не доаѓаш].*
(н.п.)

➤ *Логичко надоврзување според атрибутивниот елемент*

Во КАС-П, според Ригел, логичното продолжение се врши според атрибутот, а не според глаголскиот предикат:

- (173) *Les élèves sont sortis joyeux de l'école parce qu'ils ont réussi l'examen.*
(елек. кор.)
- (173а) *Учениците излегоа радосни од училиште затоа што го положија испитот.* (н.п.)
- (*174) *Mais pourquoi est-il parti si triste? Pour ne pas rater son train.* (н.к.)
- (*174а) Но, зошто *си отиде* толку тажен? За да не му замине возот. (н.п.)

Сепак, според Лиман, ни оваа карактеристика нема разликувачки карактер затоа што е применлива и кај прилошките определби (175), (175а) и кај епитетот во францускиот јазик (176), (176а):

- (175) *Les élèves sont sortis joyeusement de l'école parce qu'ils ont réussi l'examen.* (н.к.)
- (175а) *Учениците излегоа радосно од училиште бидејќи го положија испитот.* (н.п.)
- (176) *Elle porte des habits noirs parce qu'elle ne veut pas attirer l'attention.*
(н.к.)
- (176а) *Таа носи црни алишта затоа што не сака да привлекува внимание.*
(н.п.)
- (*177) *Elle porte des habits noirs parce qu'elle a froid.* (н.к.)
- (*177а) *Таа носи црни алишта бидејќи ѝ студи.* (н.п.)

➤ **Емфатично izdelување на атрибутот**

Помошниот атрибутот дозволува и емфатично izdelување преку изразите *C'est ....qui / c'est ...que*. Во македонскиот еквивалент, ефектот на таквото izdelување се постигнува со

поставување на интонацискиот врв врз придавката која може да биде поставена на различни места во конструкцијата, како што видовме и погоре:

- (178) *Il est rentré **malade** de son voyage.* (елек. кор.)
- (178') *C'est **malade qu'il** est rentré de son voyage.* (н.к.)
- (178a) ***Тој болен** се врати од пат.* (н.п.)
- (178б) ***Тој се врати болен** од пат.* (н.п.)
- (178в) ***Болен се врати тој** од пат.* (н.п.)

➤ *Апозитивно изделување на атрибутот*

Друга значајна синтаксичка карактеристика е тоа што атрибутот може да се најде во изделена позиција и тоа на почетокот, во средината и на крајот на конструкцијата. Тоа изделување во усната форма на јазикот е означено со пауза додека во писмената се користи запирка:

- (179) ***Ivre, l'homme** a été emmené au commissariat où il a déclaré avoir agi seul.*
(елек. кор.)
- (179a) ***Човекот, пијан,** беше однесен во станицата каде изјави дека сам го сторил делото.* (н.п.)
- (179б) ***Пијан, човекот** беше однесен во станицата каде изјави дека сам го сторил делото.* (н.п.)
- (180) *En mai, 2009, **un homme de 41 ans, ivre,** est conduit à l'hôpital de Lannion.* (елек. кор.)
- (180a) *Во мај 2009, **еден 41 годишен пијан човек** беше однесен во болницата во Ланион.* (н.п.)
- (181) ***Ce dernier** était assis à ses côtés, **ivre-mort.*** (елек. кор.)
- (181a) ***Тој** беше седнат до неа, **мртов пијан.*** (н.п.)

- (182) **Malade, ce dernier a dû être brièvement hospitalisé** dans la soirée du mercredi. (елек. кор.)
- (182a) **Бидејќи беше болен**, мораше итно *да биде однесен* во болница во средата навечер. (н.п.)

Според Ле Керле, со izdelувањето, придавката добива функција на *изделен епитет*. Разликата меѓу помошниот атрибут и изделениот епитет, според Ле Керле, се состои во тоа што во конструкциите со атрибут, синтаксичката врска помеѓу именката и придавскиот елемент се воспоставува со посредство на глаголот.⁶⁹ Наспроти тоа, во конструкциите со епитет, придавката воспоставува директна врска со именката, што доведува до различно толкување на конструкцијата.

Корзен смета дека во овие случаи се работи за *описен индиректен атрибут во изделена позиција*, со кој се дава опис за субјектот кој е валиден само за временскиот интервал во кој трае глаголското дејство.⁷⁰

Со izdelувањето, пак, на атрибутот во почетна позиција на исказот, многу често, тој добива прилошко значење. Во тој случај, според Корзен, се работи за конструкции со *прилошки индиректен атрибут* во кои се воспоставува логички однос помеѓу двата искази. Така, примерот (182) се толкува со причинско значење, како што се гледа и од неговиот преводен еквивалент (182a).

Во македонските еквивалентни конструкции, придавскиот конституент во ваква изделена позиција има функција на *неинтегриран предикативен атрибут*

---

⁶⁹ Ле Керле наведува дека меѓу основниот атрибут, помошниот атрибут и изделениот епитет, понекогаш е многу тешко да се одлучи за која функција станува збор бидејќи, според него, границата меѓу нив е многу тенка и тие се движат од изразување на најсуштинското до изразување на најмалку важното во реченицата. Според него, посебно „проблематични“ се случаите кога придавката може да се анализира или како основен или како помошен атрибут, или пак се наоѓа на граница меѓу помошен атрибут и изделен епитет (Le Querler, 1994: 156).

⁷⁰ Според Корзен, во овие конструкции придавката остварува предикативна врска со именскиот дел со посредство на глаголски елемент, на ист начин како во примерите од типот *Jean rentre malade*, но овде атрибутот е во изделена позиција (Korzen, 2006: 61). Спротивно на Корзен, Ле Гофик и Ригел сметаат дека станува збор за *изделен епитет* (Le Goffic, 2003, Riegel, 1981). Според Ле Гофик, тука не може да се зборува за атрибут затоа што со izdelувањето на придавката се брише врската помеѓу неа и глаголскиот елемент (врска која е неопходна за да може да се зборува за атрибут). На тој начин, придавката останува врзана само за именката на која се однесува, но притоа не е семантички интегрирана во глаголскиот предикат. Во овие конструкции, придавката нема никакво влијание врз глаголското дејство, а постои единствено однос на истовременост на дејството и состојбата на субјектот (Le Goffic, 1993: 361).

(Минова-Ѓуркова, 2000: 221), што според француската терминологија би било *изделен епитет*, или како *предикативна именска синтагма* во функција на реченична определба како целост или на друг именски збор, во случајов на субјектот (Минова-Ѓуркова, 2000: 221, Цветковски, 1988: 65).

➤ **Фиксиран збороред**

За француските КАС-П, и воопшто за француската реченица, карактеристичен е фиксираниот редослед на зборовите (*субјект-глагол-објект*) од кој многу ретко постои можност за отстапка. Така, во КАС-П, во неизделена позиција, атрибутот на субјект не може да заземе друга позиција освен зад глаголот:

(183) *Il est revenu **malade** hier.* (н. пр.)

(*183') ***Malade il** est revenu hier.* (н.к.)

(*183'') *Il est **malade** revenu hier.* (н.к.)

Преместување на атрибутот во рамките на реченицата е можно, но тогаш станува збор за изделување кое се врши со помош на интерпункција, односно со запирка, и во тој случај, како што видовме кај апозитивното изделување, се оддалечуваме од атрибутивната функција на придавката.

За разлика од францускиот јазик, збороредот во македонскиот јазик се смета за релативно слободен. Имено, некои зборови располагаат со поголема или помала слобода за менување на местото во реченицата, секако без притоа да се наруши информацијата, додека други зборови имаат фиксирано место. Придавскиот елемент во конструкциите кои ги разгледуваме е еден од елементите кој располага со поголема слобода и може да се најде на кое било место во реченицата:⁷¹

(184) ***Тој** се врати дома **болен**.* (н. пр.)

(184') ***Болен** се врати **тој** дома.*

(184'') **Тој болен се врати** дома.

(184''') **Болен тој** дома се врати.

Збороредот во примерот (184) се смета за обичен или неутрален во македонскиот јазик, додека во сите останати примери станува збор за обележан или необичен редослед. Распоредот на зборовите во македонскиот јазик е едно од основните средства со кое се реализира актуелното расчленување на реченицата и игра клучна улога при определување на темата и ремата во реченицата. Менувањето на местото на зборовите во македонската реченица значи и промена во однос на актуелната информација (Веновска-Антевска, 1995: 63).

Кај примерите со објективен збороред, познатата информација односно темата се поставува на прво место и по неа следува новата информација, ремата, која тука ја носи придавката. Ремата може да биде поставена и пред темата (184') и тоа најчесто во емоционално обоени искази, во разговорниот стил. Според Ѓуркова, зборувачот тогаш го кажува прво она што му е најважно, а потоа го дополнува со други податоци. Во такви случаи се работи за *психолошка мотивација за поставување на ремата пред темата*. Речениците со рема во препозиција се изговараат со извична интонација (Минова-Ѓуркова, 2000: 226).

3.3. Семантичко толкување на конструкциите со помошен атрибут на субјект

3.3.1. Помошниот атрибут во рамки на вторичната предикација⁷²

Во јазичните проучувања, вторичната предикација се дефинира на два начина. Тргувајќи од неексплицитноста на глаголот-копула во конструкциите со два предикатски изрази, некои лингвисти ја дефинираат како *неексплицитна, неформализирана предикација*. Вториот тип дефиниција тргнува од толкувањето според кое, во рамките на втората

---

⁷² Одредбата *вторична* се среќава кај Тополињска (1991).

предикација влегуваат конструкции во кои вториот предикатски исказ е факултативен, додаден кон првиот кој се смета за конститутивен, и притоа на својот тематски елемент му ја доделува функцијата на претходно даден елемент, додека на рематскиот елемент функцијата на апозиција (Wilmet, 1996: 420, во Muller, 2000: 2).

Според своите особини, КАС-П одговараат и на двете дефиниции, односно можат да се разгледуваат во рамките на вторичната предикација (Muller, 1998, Herslund, 2000, Korzen, 2005: 61, Goes, 2008: 32, 2009: 97, Тополињска, 1991: 116, Велковска, 1998: 141). Имено, овие конструкции содржат два предикатски искази со заеднички субјект, при што првиот предикат се реализира како финитна глаголска форма, а другиот како атрибут. Во така добиената конструкција вториот предикатски исказ е „надграден“ на првиот (Herslund, 2000: 89):

Jean Жан		(<i>était</i>) furieux (беше) бесен
Jean Жан	<i>est sorti</i> <i>излезе</i>	

(Според Ригел, 1996: 191)

Освен оваа општа дефиниција, Гос наведува и други карактеристики на исказите од типот *Jean est sorti furieux*, кои се во согласност со критериумите на втората предикација.⁷³ Според него, конструкциите со помошен атрибут се дел од втората предикација затоа што:

- се воспоставува предикативен однос помеѓу субјектот (*Jean*) и придавката (*furieux*);
- се остварува атрибутивна врска помеѓу термин од првиот предикатски исказ и друг предикат, која не е глаголски обележана (*Jean est sorti et il était furieux*; Жан *излезе и беше бесен*);

⁷³ Аргументите за разгледување на овие конструкции во рамките на втората предикација Гос ги темели главно врз нивната аналогија со конструкциите со атрибут на објект кои поопширно ги разгледуваме во наредната глава.

- вториот предикат (*furieux*) зависи од првиот (*est sorti*);
- вториот предикат е синтаксички вграден во првиот;
- вториот предикат се наоѓа во периферна позиција во однос на аргументската структура на исказот;
- содржината на вториот предикат нема задолжителен карактер.

Комбет е еден од ретките лингвисти кои не се убедени дека кај КАС-П се работи за двопредикатски туку, според него, станува збор за конструкции кои содржат еден предикат. Доказ за тоа, според Комбет, е фактот што негацијата на исказот (*Jean n'est pas sorti furieux*) не ја менува вистинитоста на *sortir*, туку на информацијата која ја носи атрибутот (*il n'était pas furieux en sortant*) (Combettes, 1998: 13).

Ави и Пјерар, пак, сметаат дека атрибутот во КАС-П заедно со глаголот гради сложен предикатски израз (*sortir furieux*). Според нив, предикативната целина од првиот исказ и предикатот кој нему му е додаден треба да се толкува како единствен јазичен акт, односно како единствена информативна содржина (Havu&Pierrard, 2008: 11).

3.3.1.1. Карактеристики на првиот предикатски исказ

Според концептот за *пресупозиција* од кој тргнува Ригел, првиот предикатски исказ во КАС-П (*Jean est sorti*) може да се разгледува како пресупониран во однос на вториот (*Il était furieux*).⁷⁴ Пресупонираните искази во француските КАС-П, според Ригел, се одликуваат со неколку поважни карактеристики:

а) *тие се секогаш вистинити и не се засегнати од модалните трансформации на исказот:*

(185) *Il n'est pas sorti furieux.* (н. пр.)

(185a) *He излезе налутен.* (н.п.)

⁷⁴ Поимот *пресупозиција* се однесува на имплицитното значење на исказот кое не е формално изразено, но може да се изведе од семантичката содржина на исказот.

- (186) *Est-il sorti **furieux**?* (н.к.)
 (186а) *Дали излезе **налутен**?* (н.п.)
 (186б) *Излезе ли **налутен**?* (н.п.)
- (187) *Qu'il ne sort pas **furieux**!* (н.к.)
 (187а) *Нека не излегува **налутен**!* (н.п.)

Како што видовме и погоре во трудот, со негацијата, прашалната форма и заповедниот начин, во француските конструкции не е засегнат пресупонираниот исказ туку атрибутивниот предикат.

- (188) *Il est sorti mais pas **furieux**.* (н.к.)
 (188а) *Излезе ама не (беше) **налутен**.* (н.п.)

Наспроти тоа, во македонскиот јазик, посебно во говорната форма, модалните трансформации би можеле, со помош на интонацијата, да се однесуваат и на пресупонираниот предикат.

б) *Во согласност со првата карактеристика, доколку треба да се негира пресупонираниот исказ во француските КАС-П, негацијата треба да биде дополнета со експлицитно објаснување кое ќе се однесува експлицитно на тој исказ:*

- (189) *Il n'était pas sorti **furieux** [puisqu'il n'était pas du tout sorti].* (н.к.)
 (189а) *Тој не излезе **нервозен** [од причина што воопшто и не излезе].* (н.п.)

в) *Пресупонираниот исказ може да биде извлечен пред атрибутивната конструкција и претставува **првобитно тврдење** во однос на неа:*

- (190) *Il est sorti. (À ce moment-là) il était **furieux**.* (н.к.)
 (190а) *(Тој) излезе. (Во тој момент) беше **нервозен**.* (н.п.)

- (191) ***Il est sorti.*** (A ce moment-là) était-il ***furieux?*** (н.к.)
 (191а) ***(Toj) излезе.*** *Беше* ли ***нервозен*** (во тој момент) ? (н.п.)

Наспроти тоа, првиот предикат не може да биде поставен во постпозиција во атрибутивната конструкција затоа што, според Ригел, таквата конструкција е или неприфатлива (192), (192а) или значенски битно се разликува од појдовната (193), (193а):

- (*192) *Est-ce qu'il était furieux?* A ce moment-là ***il est sorti.*** (н.к.)
 (*192а) *Беше ли нервозен?* Во тој момент *излезе.* (н.п.)
 (193) ***Il était furieux.*** A ce moment-là ***il est sorti.*** (н.к.)
 (193а) ***Toj беше нервозен.*** И тогаш *излезе.* (н.п.)

Во примерите (193), (193а), со овој редослед на предикатите конструкцијата го губи значењето на истовременост: *тој беше нервозен на излегување* и добива последично значење: *Беше нервозен и затоа излезе.*

3.3.1.2. Односот помеѓу двата предикатски изрази

Лингвистите кои ги проучуваат КАС-П ја нагласуваат сложеноста на семантичкиот однос помеѓу двата предикативни изрази и неможноста прецизно да се опишат условите под кои е воопшто можна појавата на помошен атрибут во една конструкција. Меѓу нив ги издвојуваме Милер (1998: 5-8) и Ригел (1981: 23-27, 1985: 40-43) кои му посветуваат внимание на прашањето поврзано со механизмот според кој двата предикативни искази создаваат сложена атрибутивна конструкција.

Како што видовме во дефинициите за помошниот атрибут, освен заедничкиот субјект на двата предикативни искази, кај овие конструкции потребно е да биде исполнет и условот за *истовременост* на дејството на глаголскиот предикат и особината која ја припишува атрибутивниот исказ (Muller, 1998: 5). Во рамките на врската која двата предикати ја остваруваат врз основа на споделеното време, едниот од предикатите му

служи како временски репер на другиот.⁷⁵ Според Ригел, пресупонираниот предикат, кој искажува дејство чие седиште е субјектот, е тој кој служи како временска рамка во која атрибутивниот предикат му припишува особина на субјектот:

(194) **Elle est revenue malade** des vacances. (елек. кор.)

(194a) **(Таа) се врати болна** од одмор. (н.п.)

Во согласност со горното објаснување, во примерот (194) зборувачот тврди дека *таа била болна*, ограничувајќи ја важноста на своето тврдење во просторно-временската рамка која ја определува пресупонираниот предикат, односно *кога се вратила од одмор* (Riegel, 1981: 25). Според тоа, соодветната парафраза би била:

(195) *Elle était malade quand elle était revenue des vacances.* (н. пр.)

(195a) *Таа беше болна кога се врати од одмор.* (н.п.)

Но, освен оваа варијанта, Милер смета дека е можна и промена на хиерархијата на предикативните искази во овие конструкции:

(196) **Elle est revenue des vacances quand elle avait été malade.** (н.к.)

(196a) **Таа се врати од одмор кога беше болна.** (н.п.)

Во примерот (196) глаголскиот предикат има улога на „субјект“ додека во (195) тој се јавува како дополние. Сепак, овие конструкции не треба да се поистоветуваат со временските реченици, затоа што кај нив, за разлика од КАС-П, хиерархијата и улогата на предикатите се строго определени (Muller, 1998: 7). Тоа може да се илустрира со следниот пример:

(197) **Elle était heureuse quand elle était retournée chez elle.** (елек. кор.)

(197a) **Беше среќна кога се врати дома.** (н.п.)

(*197') *Quand elle était heureuse elle était retournée chez elle.* (н.п.)

---

⁷⁵ Тука не се работи за време во граматичка туку во семантичка смисла.

(*197'a) *Кога беше среќна таа се врати дома.* (н.п.)

Иако се работи за два различни вида конструкции, КАС-П често се толкуваат како временски реченици токму врз основа на посочените парафрази, со кои директно се поврзуваат со некондензираните реченици од кои се изведени. На таков начин, според Тополињска, се засенува нивната посебна функционална перспектива која се должи токму на фактот што во кондензираната структура, едната од двете првобитни пропозиционални структури е ставена во втор план (Тополињска, 1991: 116).

3.4. Сличности и разлики со прилошките определби

И покрај изложените ставови според кои овие конструкции се атрибутивни иако покажуваат термилошки разлики, одредени лингвисти сметаат дека во нив придавката има функција на прилошка определба за начин, или дека, во најмала рака, има двојна улога:

*„Во конструкциите од типот: Il se relève **sain et sauf**, придавките функционираат истовремено како атрибут во однос на именската синтагма и како прилог во однос на глаголот“.*⁷⁶

*„Во следниов пример на Колет: Il [le soleil] luit **blanc** sur les ardoises, придавката **blanc** е атрибут, но таа може во исто време да се анализира како придавка со прилошка употреба“.*⁷⁷

Според Бонар, отсуството на пауза во овие конструкции означува испреплетување на две предикативни идеи кое се извршува во корист на глаголот:

(198) *Elle courait légère.* (елек. кор.)

(*198a) *Таа трчаеше лесна.* (н.п.)

⁷⁶ “Dans des groupements tels que il se relève *sain et sauf*, les adjectifs fonctionnent simultanément comme attributs par rapport au syntagme nominal, et comme adverbies par rapport au verbe“ (Arrivé, Gadet, Galmiche, 1986: 38, во Goes, 2009: 91).

⁷⁷ „Dans l'exemple suivant de Colette: *il [le soleil] luit blanc sur les ardoises* on peut reconnaître dans *blanc* un adjectif attribut; mais on pourrait aussi analyser *blanc* comme adjectif employé adverbialement“ (Wagner et Pinchon, 1991 : 154).

- (1986) **Таа лесно трчааше.** (н.п.)
- (199) Là, **les paysans vivent heureux.** (елек. кор.)
- (*?199a) Таму, **селаните живеат среќни.** (н.п.)
- (1996) Таму, **селаните среќно живеат.** (н.п.)

Бонар смета дека во наведените примери: „Семантизмот на глаголот се менува преку придавката на ист начин како што би бил променет од прилошко дополнение за начин (=elle courait légèrement, ils vivent dans le bonheur); на тој начин придавката целосно ја прекинува врската со именката-субјект и се адвербијализира, понекогаш и до неменливост (Elle tirait fort).“⁷⁸

Најпроблематични се токму неменливите придавки и често не е јасно дали станува збор за нивна придавска или прилошка употреба, што се забележува и по колебањето во однос на согласувањето со субјектот:

- (200) **La neige tombe dru.** (елек. кор.)
- (200a) **Силно паѓа снег.** (н.п.)
- (201) **La neige tombe drue.** (елек. кор.)
- (*201a) **Снегот паѓа силен.** (н.п.)
- (201б) **Паѓа обилен снег.** (н.п.)

Во истата насока, и Реми-Жиро препознава прилошка вредност кај придавките во овој тип конструкции. Според неа, во примерот (202) придавскиот елемент *joyeux* не гради предикатски израз со субјектот (**Le capitaine Du Bordet joyeux*):

⁷⁸ „Cette fusion, [...], s’est faite au bénéfice du verbe, dont le sémantisme est modifié par l’adjectif comme il le serait par un complément de manière (= elle courait légèrement, ils vivent dans le bonheur); l’adjectif tend alors à rompre toute attache avec le nom sujet, il s’adverbialise parfois jusqu’à l’invariabilité (Elle tirait fort)“ (Bonnard, 1971: 304, во Goes, 2009: 91).

(202) *Le capitaine Du Bordet rentre joyeux*, et serrant Duras dans ses bras.
(елек. кор.)

(202a) *Капитанот Ди Борде се враќа среќен*, прегрнувајќи го Дира. (н.п.)

Според Жиро, тука, предикатска врска се остварува само помеѓу субјектот *Le capitaine* и глаголскиот елемент *rentre*. Заради тоа, Жиро смета дека придавката во оваа употреба има функција на прилошка определба за начин при што зазема и синтаксичка постглаголска позиција. Дека станува збор за прилошко дополнение, според авторката, се покажува и преку координацијата на придавката со неличната глаголска форма *serrant* (Remi-Giraud, 1991: 201).

На тој начин Жиро не прави разлика помеѓу примерот (202) и пример во кој придавката би се заменила со соодветен прилог (203):

(203) *Le capitaine Du Bordet rentre joyeusement*. (н.к.)

(203a) *Капитанот Ди Борде се враќа радосно*. (н.п.)

Иако постои голема семантичка сличност помеѓу двете конструкции, го делиме ставот на Ле Гофик според кој се работи за различна функција на придавката при што постои суштинска разлика помеѓу двете конструкции. Имено, според него, во примерот (203), прилогот за начин се однесува на дејството опишано со глаголот и на неговата врска со субјектот. Во таа смисла, *rentrer joyeusement* го определува чинот на враќање како *радосен* (*rentrée joyeuse d'un sujet*). Овде, особината му се припишува на дејството заради начинот (*радосно*) на кој е самото тоа е изведено. Притоа, субјектот не е, или не мора да биде, засегнат од таа особина, или како што наведува Ле Гофик: „некој може да си замине радосно без притоа да биде радосен или да биде радосен без да замине радосно“, како што јасно се гледа од неговиот пример (Le Goffic, 1993: 360-361):

(204) *Paul est parti joyeusement* pour faire bonne figure, alors qu'il avait la mort dans l'âme.

(204a) *Павле излезе радосно* за да остави добар впечаток, иако, во себе умираше. (н.п.)

Наспроти тоа, во примерот (202), помошниот атрибут *joyeux* се однесува на именската синтагма *le capitaine Du Bordet* која има функција на субјект. Овде повторно се работи за *радосно заминување*, но тоа се должи на особината која ја манифестира субјектот при заминувањето (*rentrée d'un sujet joyeux*).

Според Гос, во конструкциите со помошен атрибут и со прилошки дополненија треба да се прави разлика меѓу *значенската заситеност*⁷⁹ и *досегот* на придавката. Така, во примерот (202), придавката значенски ја дополнува именката-субјект, но нејзиниот досег го опфаќа и глаголското дејство заради што се толкува со прилошко значење. Од друга страна, во примерот (203), прилошкото дополнение е во однос на зависност со глаголската форма, но може да се однесува и на субјектот (Goes, 2009: 97).

Бишар, од друга страна, функцијата на придавките во примерот (202) ја толкува како атрибутивна затоа што се однесува на внатрешниот аргумент на инакузативен глагол, што според неа е единствен услов придавката да има атрибутивна функција. Бишар смета дека за прилошка употреба на придавката може да се зборува во случаите кога придавката форма влегува во конструкција со преоден, или, пак, инергативен глагол кој содржи надворешен аргумент (Buchard, 2006: 76):

- (205) *Philippe Coussot travaille seul* et traite en moyenne quatre véhicules par jour. (елек. кор.)
- (205a) *Филип Кусо работи сам* и завршува во просек четири возила на ден. (н.п.)
- (206) Pour *Harlan Coben*, qui *a perdu ses parents très jeune*, ce n'est pas là une simple figure de style. (елек. кор.)
- (206a) За *Арлан Кобен*, кој *мног млад ги загуби родителите*, не се работи само за стилска фигура. (н.п.)
- (206б) За Арлан Кобен, кој *ги загуби родителите кога беше многу млад*, не се работи само за стилска фигура. (н.п.)

---

⁷⁹ *Значенската заситеност (l'incidence)* се дефинира како однос меѓу *значењето (apport de signification)* и *носителот* на тоа значење (*support de signification*). Придавката се одликува со таканаречена *надворешна незаситеност*, која ја заситува во односот со носител кој се наоѓа надвор од неа самата и од она што таа го означува, т.е. во односот со некој именски конституент (Jolly, 1984: 47, во Goes, 1999: 84).

- (207) *Louise* assise, accoudé sur le bord de la table, *le regardait* **pensive**.
(елек. кор.)
- (207a) Седната, потпрена со лактите на маса, *Лујза* го гледаше **замислено**.
(н.п.)
- (207б) Седната, потпрена со лактите на маса, *Лујза* гледаше **во него замислена**. (н.п.)

Показател за тоа дека во наведените примери се работи за прилошка употреба на придавката, според Бишар, претставува тоа што таа лесно може да биде заменета со прилошки форми (208), (210), а многу потешко со друга придавка (209), (211). Но, како што може да се забележи од примерите, тоа не важи за македонските еквиваленти, во кои исказите со други придавки се сосема прифатливи (209а), (211а):

- (208) On est passé à côté mais on se remet en question et *on travaille* **sérieusement**. (елек. кор.)
- (208а) Се извлековме, но се подобруваме и *работиме* **сериозно**. (н.п.)
- (*209) *Philippe Coussot* a travaillé **heureux/malade**. (н. пр.)
- (209а) *Филип Кусо* работеше **среќен/болен**.
- (210) *J'ai perdu mon papa* **brusquement** le 22 février 2013. (елек. кор.)
- (210а) *Го изгубив татко ми* **ненадејно** на 22 февруари 2013. (н.п.)
- (*211) *Il a accompagné son amie* **triste**. (н. пр.)
- (211а) *Toj* **тажен** ја испрати другарка си, [...]. (н.п.)

Тоа се потврдува и со поставување на прашања со *quand...?* (кога?) и *de quelle manière...?* (на кој начин?), на кои како одговор се добиваат прилошки определби:

- (212) **De quelle manière travaille Philippe?** (н.к.)
- (212') *Il travaille* **seul**. (н.к.)

→ прилошка определба за начин

(213) **Quand Harlan Coben a-t-il perdu ses parents?** (н.к.)

(213') **Il les a perdus très jeune.** (н.к.)

→ прилошка определба за време

Уште една потврда претставува и тоа што придавките во овие примери не можат да бидат заменети со заменските форми *tel(s/le/les)* или *tel(s/le/les) que* кои се применливи кај придавките кои имаат атрибутивна функција:

(*214) **Philippe travaille tel qu'il était.** (н.к.)

(*214) **Harlan Coben a perdu ses parents tel.** (н.к.)

Без оглед на тоа дали функцијата на придавката ќе се толкува како атрибуцка или прилошка, го делиме ставот на Гос дека не се работи за големи значенски разлики. За тенката границата помеѓу овие две функции зборува и фактот дека продуктивноста на прилозите на *-ment* е најголема кај придавките кои имаат способност во исто време да прирекуваат особини на субјект [+живо суштество] и на дејството кое тој го врши (Goes, 2009: 76).

3.5. Карактеристики на глаголите и придавките во рамките на КАС-П

Глаголите кои влегуваат во рамките на француските КАС-П се глаголи за кои се смета дека повремено вршат атрибутивна функција поради што и се нарекуваат *повремено атрибутивни глаголи*. Освен тоа, се среќаваат и под терминот *глаголи со атрибутивно проширување* (Riegel, 1981: 23, 2009: 422). Главната разлика со *основните атрибутивни глаголи* се состои во тоа што повремените воведуваат атрибут кој, од синтаксички аспект, нема задолжителен карактер.

Во оваа група глаголи најчесто се споменуваат непреодните глаголи кои опишуваат движење, како: *(r)entrer, monter, se lever partir, sortir, venir, arriver* и егзистенцијалните глаголи: *naître, vivre, mourir*. Сепак, треба да се напомене дека не се работи за хомогена група, што се должи на фактот дека помошниот атрибут не е поврзан со основното лексичко значење на глаголот.

Во македонскиот јазик, во конструкции со предикативен атрибут, се среќаваат речиси истите глаголи како и во францускиот јазик: *се враќа, излегува, пристигнува, оди, си оди, си заминува, стои, седи, лежи, се раѓа, живее, умира*. Примери со овој тип глаголи се застапени кај Цветковски, во делот посветен на елидирањето на копулата, како дел од конструкциите со предикативен атрибут кој е прозодиски интегриран со нив (Цветковски, 1988: 65-66), но не им е посветено внимание конкретно на глаголите и не постои посебна терминологија за ваквата нивна употреба. Сметаме дека описите понудени во француските истражувања во голема мерка важат и за македонските глаголи, со оглед на истоветноста на конструкциите со помошен атрибут и оние со *интегриран предикативен атрибут*.

Освен со глаголи кои опишуваат движење и со егзистенцијални глаголи, Жиро смета дека атрибутот може да гради атрибутивни конструкции и со неопреодни глаголи:

(215) *Il m'a appelé furieux.*⁸⁰

(215a) *Тој ми се јави бесен.*

(215б) *Тој беше бесен* кога ми се јави.

(216) *Elle m'a téléphoné ravie.*

(216a) *Таа ми се јави воодушевена.*

(216б) *Таа беше среќна* кога ми се јави.

(217) *Elle m'a rendu ce livre toute contente.*

(217a) *Таа ми ја врати книгата многу задоволна.*

(217б) *Таа беше многу задоволна* кога ми ја врати книгата.

---

⁸⁰ Примерите од (235) до (237) се наведени кај Реми-Жиро (191: 183).

За разлика од Реми-Жиро, Бишар, во согласност со *теоријата за инакузативност*, смета дека преодните глаголи не можат да воведат атрибут кој би се однесувал на субјектот туку единствено на директниот објект. Според авторката, единствено непреодните глаголи можат да влезат во рамките на КАС-П, и тоа само *инакузативните*.

Имено, според теоријата за инакузативност, во рамките на непреодните глаголи се разликуваат *инакузативни* и *инергативни* глаголи.⁸¹ *Инакузативни* се глаголите кои поседуваат *внатрешен аргумент*, кој се наоѓа во рамките на глаголската група и кој врши функција на субјект. Но, кај овие глаголи не се работи за „вистински“ субјект, односно нивниот субјект одговара на еден вид „скриен“ објект во длабинската структура, кој не е активно одговорен за дејството туку е негов трпител (Gaatone, 1988: 133):

[P Ø [SV rentre [SN Pierre]]]

Како *инергативни* се дефинираат непреодните глаголи чиј аргумент се наоѓа надвор од глаголската група. Според Еланд, тоа се глаголи кои, во суштина, се преодни и нивниот објект е лексикализиран во глаголскиот корен (*téléphone*→*téléphoner*, *voyage*→ *voyager*) (Heland, 2006: 158):

[P[SNPierre] [SV téléphone]]

Во согласност со овие разлики, Бишар смета дека атрибутот може да се однесува само на внатрешен аргумент, односно на објектот кај преодните и на субјектот кај конструкциите со копулативни или инакузативни глаголи. Наспроти тоа, атрибутот не може да се однесува на субјектот на инергативните или на преодните глаголи затоа што тој

---

⁸¹ Основните разлики меѓу двата типа глаголи се следниве:

- поради отсуството на надворешен аргумент, инакузативните глаголи лесно влегуваат во безлични конструкции
  - каде улогата на субјект ја презема експлетивниот елемент;
- само инергативните дозволуваат безлични пасивни трансформации бидејќи целта на пасивот е бришење на
  - надворешниот аргумент;
- субјектот на инакузативните глаголи може да биде заменет со заменката *en* во одредени услови додека тоа не
  - важи за субјектот кај инергативните;
- конјугирањето со *être* генерално се смета за доволен, но не и неопходен критериум за инакузативност.

кај нив има улога на надворешен аргумент.

Оттаму, следниве примери со инергативни глаголи, Бишар ги смета за неприфатливи затоа што во нив атрибутот се однесува на субјектот, односно на надворешен аргумент:⁸²

(*218) *Marie a parlé contente.*

(218a) *Марија зборуваше задоволна.*

(*219) *Pierre a travaillé malade / heureux.*

(219a) *Петар работеше болен/среќен.*

Бидејќи, според Бишар, атрибутот може да се однесува само на внатрешниот аргумент, примерите со преодни глаголи и атрибут кои Реми-Жиро ги наведува како атрибутивни (215), (216), (217), за Бишар се неприфатливи, или барем неприродни. Во прилог на својот став, таа наведува дека консултираните информатори и анализата на нејзиниот корпус, потврдуваат дека следните конструкции се многу поприфатливи во францускиот јазик:

(220) *Quand il m'a appelé, il était furieux.*

(220a) *Беше бесен кога ми се јави.*

(221) *Elle était ravie quand elle m'a téléphoné.*

(221a) *Беше среќна кога ми се јави.*

(222) *Elle était toute contente quand elle m'a rendu ce livre.*

(222a) *Беше многу задоволна кога ми ја врати книгата.*

Што се однесува до македонските еквивалентни конструкции на француските конструкции со инергативни и преодни глаголи, не би можеле да кажеме дека се неприфатливи. Напротив, во соодветен контекст и позиција во реченицата, во комбинација со прилошки дополненија или придружени со други придавки тие се сосема вообичаени:

---

⁸² Примерите ги наведува Бишар (Buchard, 2006: 75).

(223) *Марија* го испрати татка си **среќна** и **насмеана**. (н. пр.)

(224) *Тој пијан* го напушти кафулето. (н. пр.)

(225) *Таа трчаше* **гола** по плажата. (н. пр.)

Реми-Жиро наведува дека во КАС-П врската меѓу дејството изразено со глаголот и својството или состојбата изразени со придавката е „полабава“ во однос на КАС-О (Remi-Giraud, 1991: 191). Во рамките на таа врска, глаголското дејство и придавскиот опис треба да соодветствуваат. Имено, во овие конструкции единствено способни за функцијата помошен атрибут се придавките кои можат да му прирекуваат некаква особина на субјектот преку глаголското дејство. Притоа, повеќето автори наведуваат дека придавката во овие конструкции треба да опишува привремена особина која е истовремена со глаголското дејство.

Придавките кои опишуваат привремени или случајни карактеристики, како *пијан*, *тажен*, *бесен*, се дефинираат како *stage level predicates* (SLP), додека придавките кои опишуваат трајни особини, како *мудар*, *егоцентричен*, се дефинираат како *individual level predicates* (ILP) и тие не можат да се сретнат со функција на помошен атрибут на субјект (Carlson, 1977, во Martin, 1998: 1).⁸³ Мартен, сепак, нагласува дека сите SLP не се подобни за функцијата помошен атрибут на субјект. Таков е и следниот пример, во кој придавката *intelligents* означува привремена карактеристика, а сепак конструкцијата е неприфатлива:

(*227) *Ils ont répondu intelligents*. (н. пр.)

(*227а) *Tue* одговорија **паметни**. (н.п.)

SLP од типот на *beau*, *ivre*, се разликуваат од SLP, од типот на *égoïste*, *intelligent*, според тоа што вториот тип придавки означуваат состојба која е предизвикана или зависи од некакво дејство, при што дејството и состојбата имаат исти просторно-временски рамки.

---

⁸³ Основниот тест за разликување на овие два типа придавки се конструкциите: *C'est quelqu'un de + adj* и *C'est un homme + adj* на кои позитивно одговараат ILP.

Според авторот, единствено придавките од првиот тип придавки може да вршат функција на помошен атрибут.

Иако анализата која ја предлага Мартен ни се чини интересна, сепак, сметаме дека критериумите кои таа ги предлага не се доволно цврсти за да може да се направи јасна дистинкција меѓу придавки кои можат и придавки кои не можат да бидат дел од КАС-П. Оттаму, остануваме на ставот дека, кога станува збор за конструкции составени од повеќе елементи, како КАС-П, важно е сите елементи да се меѓусебно компатибилни, имајќи ги притоа предвид и прагматските и контекстуалните услови, како што видовме и погоре во трудот.

ГЛАВА IV

Конструкции со атрибут на објект (КАО) во францускиот јазик и нивните еквиваленти во македонскиот јазик

1. Краток историски преглед⁸⁴

Во француските граматички истражувања за атрибутот на објект се вели дека претставува една од оние „добро познати конструкции за кои многу е кажано, но кои сè уште не се целосно доопишани“ (Nillson-Ehle, 1953: 105, во Regel, 1991: 100). Во најголемиот дел од јазичните анализи, атрибутот на објект, од семантички аспект, се поврзува со втората предикација, односно конструкциите во кои тој се среќава се разгледуваат како двопредикатски. Освен оваа семантичка карактеристика на КАО, околу која лингвистите се речиси едногласни, нивните ставови се разидуваат во поглед на типот на конструкции и глаголи кои треба да се вклучат во рамките на КАО и во поглед на описот кој се нуди за различните конструкции.

Грос е еден од првите лингвисти кој се зафаќа со опишување на атрибутот на објект, или *двојниот објект во акузатив*, во согласност со тогашната терминологија. При класификацијата на КАО, Грос тргнува од неколку критериуми поврзани со семантиката на глаголот, неговата преодност, односно непреодност, како и со тоа дали атрибутот гради директна, беспредлошка, или индиректна конструкција. Според него, во функција на атрибут можат да се јават различни категории зборови кои означуваат некакво менување на објектот под влијание на глаголското дејство (Gross, 1912, во Riegel, 1991: 100).

---

⁸⁴ Најголем дел од податоците се извлечени од статијата на Ригел: „Pour ou contre la notion grammaticale d'attribut de l'objet: critères et arguments“, *A la recherche de l'attribut*, Lyon: Presses Universitaires de Lyon, 1991.

Според Дамурет и Пешо, атрибутот и директниот објект во КАО, заеднички формираат пар за кој авторите го употребуваат терминот „*about dicéphale*“ (букв. „*двоглав завршеток*“). Значењето на овој термин би можело да се парафразира како „*двојно дополнување*“, бидејќи се однесува на двојната дополнувачка улога на објектот, како директен објект на глаголскиот предикат (Elle croit Marie malade → Elle croit [**Marie**]) и како дел од парот (објект + атрибут) кој исто така претставува дополнение на глаголот (Elle croit [**Marie malade**]). Основна карактеристика на објектот, или „*ayence réceptive*“, според Дамурет и Пешо, е тоа што тој не е способен самостојно да го засити глаголот во атрибутивната конструкција. Комплетноста на целата атрибутивна конструкција ја обезбедува атрибутот, за кој авторите го користат терминот „*couvercle*“ (букв. „*капак*“, „*поклопец*“). Во согласност со овие карактеристики за објектот, на македонски јазик го предлагаме терминот „*делумно дополнение*“, додека за атрибутот би можел да се користи терминот „*дополнувач*“. Според Дамурет и Пешо, доколку атрибутот не е неопходен за синтаксичката одржливост на конструкцијата, тогаш тој има улога на „*greffon*“ (букв. „*калем*“), или според нас, „*помошник*“, со чие укинување реченицата може да го задржи речиси истото значење (Damourette & Pichon, 1911-40: 318).

Основна карактеристика на атрибутот на објект, според Нилсон-Ел, е тоа што тој упатува на некаква карактеристика на објектот или на негова идентификација. Оттаму, од КАО авторот ги исклучува индиректните атрибутивни конструкции, локативниот атрибут, инфинитивот и предикативните релативни реченици. За синтаксичкиот опис на КАО, Нилсон-Ел ја презема терминологијата на Дамурет и Пешо, но предлага и семантичка класификација според значењето на глаголот, на резултативни и нерезултативни КАО. Авторот укажува и на тоа дека, за францускиот јазик, поприродни се КАО во кои атрибутот е раздвоен од објектот поради, како што вели: „*профилактичката тенденција на јазикот за отстранување на можната двосмисленост при толкувањето на атрибутот на објект, како атрибут или како епитет на објектот*“ (Nillson-Ehle, 1953: 125-127).

Риве ги проучува КАО во рамките на кои влегуваат декларативните глаголи и глаголите кои означуваат мисловни процеси. Тој е противник на постапките за изведување на КАО од соодветните декларативни конструкции преку постапката за „*искачување*“ на

подредениот субјект во позиција на објект, односно смета дека КАО не се редуцирани декларативни конструкции. Според него, може да се смета дека овие глаголи, освен тоа што влегуваат во рамките на декларативните конструкции, содржат и атрибутивна конструкција за која секогаш важи правилото дека атрибутот му прирекува особина на референтот означен со директниот објект. Риве ваквиот став го темели на фактот дека постојат многу недоследности во постапките за бришење на копулата во декларативните реченици, и во поставувањето на субјектот во позиција на објект (Ruwet, 1982, во Riegel, 1991: 102).

Бланш-Бенвенист тргнува од таканаречениот *проминален пристап* и врз основа на синтаксички критериуми на замена на атрибутот со определени заменски форми, таа разликува два типа КАО. Во првиот тип КАО постои „солидарна“ врска меѓу атрибутот и глаголот, додека во втората група КАО атрибутот претставува независен елемент. Овие две различни врски, според Бланш-Бенвенист, освен кај атрибутивните, можат да се сретнат и кај други конструкции. Преку ваквата аналогија со други конструкции, Бланш-Бенвенист ги избегнува традиционалните парафрази на КАО со копулата *être*, според кои сите атрибутивни конструкции се изведени од конструкции кои ја содржат копулата (Blanche-Benveniste, 1988, 1991). Во согласност со ваквото гледиште, атрибутот ја губи својата специфичност и може да се третира како посебен вид глаголско дополнение (De Gaulmyn, Remi-Giraud, 1991: 8, Riegel, 1991: 102).

2. Дефинирање на КАО во современите француски граматика

Во француската граматика, под поимот *конструкции со атрибут на објект* се разгледуваат конструкциите коишто содржат атрибутивен елемент кој опишува особина или својство на директниот објект преку глаголот во реченицата. Ваквите конструкции можат да бидат претставени преку примерот:

(228) Jean croyait **sa mère malade**. (елек. кор.)

(228а) Јован мислеше дека **мајка му е болна**. (н.п.)

(228б) Јован **ја** мислеше **мајка си** за болна. (н.п.)

Наведниот пример може да биде прикажан преку следнава синтаксичка формула:

SN1 - V - SN2 - X

Во оваа формула, *SN1* одговара на субјектот во реченицата, *SN2* на директниот објект, додека *X* одговара на атрибутивниот елемент. На синтаксичко рамниште, КАО претставуваат прости реченици, но од семантички аспект содржат два предикатски изрази. Поточно, освен предикативната врска која се остварува меѓу субјектот *SN1* и глаголскиот предикат, таков однос постои и меѓу елементот *SN2* и елементот *X*. Тој предикативен однос одговара на односот што постои помеѓу субјектот и предикатот во проста копулативна реченица.

Освен преку придавка, атрибутот во КАО може да биде претставен преку именска, заменска, прилошка форма, но и во вид на инфинитивна, партиципна или релативна реченица (Tobback, 2004: 1):

(229) Le club *l'a nommé* **président d'honneur**. (елек. кор.)

(229а) Клубот *го именува* за **почесен претседател**. (н.п.)

(230) Je *le croyais* **loin** et il est là, dans la pièce. (ек)

(230а) Јас мислев дека *е далеку*, а тој е тука, во собава. (н.п.)

(231) On y voit **Laurent Gbagbo entrer** dans une chambre, **s'asseoir** sur un lit, [...]. (елек. кор.)

(231а) Таму *го гледаме Лорен Гбагбо* **како влегува** во една соба и **како седнува** на еден кревет. (н.п.)

(232) Celles-ci *ont décrit* les deux hommes comme **appartenant** à la mouvance salafiste. (елек. кор.)

- (232a) Тие *gi* опишаа **двајцата мажи** како некои кои му припаѓаат на салафистичкото движење. (н.п.)
- (233) Je *la vois* **qui s'interroge** du regard. (елек. кор.)
- (233a) *Ja* гледам како се прашува со поглед. (н.п.)

Во овие конструкции, предикативниот елемент најчесто се воведува директно, но може да биде воведен и преку предлози, како во следниве примери:

- (234) D'autres, à Paris, *tiennent* **Kouchner pour un cynique, un faiseur d'illusions**. (елек. кор.)
- (234a) Други, во Париз, *go* сметаат **Кушнер** за циник, за **создавач на илузии**. (н.п.)
- (235) L'année suivante, tout le monde *me* voyait donc **en vainqueur** à Paris. (елек. кор.)
- (235a) Наредната година сите *me* гледаа како **победник** во Париз. (н.п.)
- (236) En janvier 2010, les Frères *ont élu comme* **chef suprême le conservateur Mohamed Badie**. (елек. кор.)
- (236a) Во јануари 2010 година, за **врховен водач** Браќата *go* одбраа **конзервативниот Мухамед Бади**. (н.п.)

Постојат два типа директни, беспредлошки КАО, во согласност со синтаксичките особини на атрибутивниот елемент кој го содржат. Основната поделба на КАО ја илустрираме преку два примери со глаголите *croire* и *manger*, како типични претставници на двата типа различни КАО:

- (237) Marie *croyait* **son professeur gentil**. (н. пр.)
- (237a) Марија мислеше дека **нејзиниот професор е добар**. (н.п.)
- (237б) Марија сметаше дека **нејзиниот професор е добар**. (н.п.)

- (237в) Марија *го сметаше нејзиниот професор за добар*. (н.п.)
 (237г) Марија *го мислеше добар нејзиниот професор*. (н.п.) (колокв. фор.)
 (237д) Марија *му веруваше на својот добар професор*. (н.п.)
- (238) Jean *a mangé la soupe froide*. (н. пр.)
 (238а) Јован *ја изеде супата ладна*. (н.п.)
 (238б) Јован *ја изеде ладната супа*. (н.п.)

Кај првиот тип КАО, илустриран со примерот (237), атрибутивниот елемент има задолжителна функција и неговото отстранување или ја нарушува синтаксичката одржливост на конструкцијата или значенски битно ја менува:

- (*237') Marie *croyait son professeur*.
 (237'а) Марија *му веруваше на својот професор*.

Наспроти тоа, кај вториот тип конструкции, атрибутивниот елемент нема задолжителен карактер, односно реченицата е синтаксички одржлива и во негово отсуство:

- (238') Jean *a mangé la soupe*.
 (238'а) Жан *ја изеде супата*.

За овие два вида конструкции се среќаваат различни термилошки решенија низ граматичките истражувања на различни автори. Така, горната поделба одговара на поделбата на *dianathètes* и *diamphithètes* која се среќава кај Дамурет и Пешо. Според авторите, кај првиот тип конструкции, придавката претставува природен завршеток на преодниот глагол, додека кај вториот тип преодноста на глаголот е веќе заситена и затоа придавката тука има улога на слободно дополнение за кое тие сметаат дека има функција на апозиција. Во согласност со толкувањата на авторите, за терминот *dianathètes* ние ја предлагаме парафразата *конструкции со задолжителен атрибут*, а за *diamphithètes*, *конструкции со придавска апозиција*. Како што веќе споменавме погоре, за придавскиот елемент во првиот тип КАО, Дамурет и Пешо го употребуваат терминот *about dicéphale*,

или *двојно дополнување*, додека вториот вториот тип се именува како *greffon*, или *помошник* (Damourette-Pichon, 1911-1940).

Кај Ригел се среќава поделба на *конструкции со основни атрибутивни глаголи* и *конструкции со помошни атрибутивни глаголи* (Riegel, 1981), односно *конструкции со двојно дополнение* и „амалгамни“ *конструкции* (Riegel, 1991). Бланш-Бенвенист ги групира двата вида конструкции под насловите **тип I** и **тип II** (Blanche-Benveniste, 1991), Гофик зборува за *конструкции со основен* и *конструкции со помошен атрибут* (Le Goffic, 1993), додека Гимје ги користи термините *атрибутивно дополнение* и *атрибутивен модификатор* (Guimier 1999, во Tobback, 2004: 5).

Следејќи ги Ригел (1981), Ле Гофик (1993), Милер (2000), како и кај конструкциите со атрибут на субјект, и овде разликуваме два типа конструкции со атрибут на објект во согласност со основните синтаксички својства на атрибутот: *конструкции со основен атрибут на објект* (КАО-О) и *конструкции со помошен атрибут на објект* (КАО-П).

3. Околу поделбата на КАО на КАО-О и КАО-П

Постојат два типа анализа на КАО според кои се прави нивната основна поделба, на КАО-О и КАО-П. Првата анализа се однесува на валентната организација на глаголите во КАО, додека вториот тип анализа се однесува на синтаксичката организираност на КАО (Tobback, 2004: 26).

3.1. Анализа на семантичката структура на КАО

Семантичката анализа се заснова на неколку критериуми со кои се проверува дали директниот објект и атрибутивниот елемент, поединечно, и целината која тие ја градат, имаат статус на аргументи на глаголот во КАО.

3.1.1. Семантичкиот статус на директниот објект

За да се определи дали директниот објект зависи од валентноста на глаголот, се проверува дали глаголот налага рестрикции во однос на селекцијата на директниот објект и дали постои однос на логичка импликација помеѓу атрибутивната структура (*Il croit sa mère malade*) и преодната структура (*Il croit sa mère*). (Riegel 1974, Tobback, 2004: 28).

Преку првиот тип проверка се покажува дека кај КАО-О, директниот објект не мора да биде семантички соодветен со главниот глагол. Причината за тоа е поврзана со фактот дека глаголите кои означуваат мисловни процеси, како типичниот претставник *croire*, се индиферентни во поглед на семантичкото значење на нивниот објект. Конструкцијата со атрибут на објект ќе биде синтаксички неодржлива само доколку директниот објект семантички не соодветствува со вториот предикат:

- (*239) *Je croyais l'exercice.*⁸⁵
- (*239a) *И верував на вежбата.* (н.п.)
- (*239б) *Мислев дека вежбата.* (н.п.)

- (240) *L'exercice est faisable.*
- (240a) *Вежбата е изводлива.* (н.п.)

- (241) *Je croyais l'exercice faisable.*
- (241a) *Мислев дека вежбата е изводлива.* (н.п.)

- (242) *Je croyais Jean.*
- (242a) *Му верував на Јован.* (н.п.)
- (*242б) *Мислев дека Јован.* (н.п.)

- (243) *Jean est faisable.*
- (*243a) *Јован е изводлив.* (н.п.)

---

⁸⁵ Примерите се наши.

- (*244) *Je croyais **Jean faisable**.*
 (*244a) ***Мислев дека Јован е изводлив.** (н.п.)*

Наспроти тоа, во КАО-П, директниот објект треба да биде семантички соодветен и со атрибутивниот елемент и со главниот глагол. Така, на пример, глаголот *boire* дозволува само директен објект кој носи особина на „*нешто што се пие*“. Со следните неколку примери илустрираме дека кај КАО-П, директниот објект зависи од семантиката на глаголот:

- (*245) *Paul boit **le pain**.* (н. пр.)
 (*245a) *Павле **го пие лебот.** (н.п.)*
- (246) ***Le pain est chaud.** (н. пр.)*
 (246a) ***Лебот е врел.** (н.п.)*
- (*247) *Paul boit **le pain chaud**.* (н. пр.)
 (*247a) *Павле **лебот го пие врел.** (н.п.)*

- (248) *Paul boit **le café**.* (н. пр.)
 (248a) *Павле **го пие кафето.***

- (*249) ***Le café est égoïste.** (н. пр.)*
 (*249a) ***Кафето е себично.** (н.п.)*

- (*250) *Paul boit **le café égoïste**.* (н. пр.)
 (*250a) *Павле **кафето го пие себично.** (н.п.)*

- (251) ***Le café est chaud.** (н. пр.)*
 (251a) ***Кафето е врело.** (н.п.)*

- (252) *Paul boit **le café chaud**.* (н. пр.)

(252a) Павле *кафето го тие врело*. (н.п.)

(252б) Павле *го тие врелото кафе*. (н.п.)

Преку примена на вториот критериум, кој уште се нарекува и *критериум на вклученост*,⁸⁶ се проверува какви заемни односи постојат меѓу целокупната атрибутивна конструкција (*Il croit sa mère malade*) и вториот предикат (*sa mère est malade*), од една страна, и меѓу атрибутивната конструкција и преодната конструкција (*Il croit sa mère*) SN1-V- SN2, од друга страна:

(253) Jean croyait *son professeur gentil*. (н. пр.)

(253a) Јован мислеше дека *неговиот професор е добар*. (н.п.)

≠> (253') *Son professeur est/était gentil*.

(253'a) *Неговиот професор е/беше добар*.

≠> (*253'') Jean croyait *son professeur*.

(*253''a) Јован *му веруваше на својот професор*.

(254) Marie a mangé *la soupe froide*. (н. пр.)

(254a) Марија *ја изеде супата ладна*. (н.п.)

⇒ (254') *La soupe a été froide*.

(254'a) *Супата беше ладна*.

⇒ (254'') Marie a mangé *la soupe*.

(254''a) Марија *ја изеде супата*.

Од примерите се воочува јасна разлика меѓу конструкциите со глаголите *croire* и *manger*. Имено, кај вторите постои однос на вклученост кој се должи на аргументскиот статус на SN2 во однос на главниот глагол. Наспроти тоа, во конструкциите со *croire* тој

---

⁸⁶ Овој критериум тргнува од логичката формула според која: *Ако исказот X го вклучува исказот Y и притоа X е вистинит исказ, тогаш и Y е вистинит исказ* (Olsson, 1976: 83, во Тобак, 2004: 29).

однос изостанува бидејќи како втор аргумент на глаголот не се јавува само *SN2* туку целината [*SN2-X*].⁸⁷

3.1.2. Семантички особини на атрибутивниот елемент

За да се определи дали атрибутивниот елемент има статус на аргумент на глаголот во КАО, се користат и критериумите за *вклученост*⁸⁸ и за *рестрикција*. Така, постоењето на однос на вклученост помеѓу атрибутивната конструкција *SN1-V-SN2-X* и преодната конструкција *SN1-V-SN2*, кое погоре беше искористено како критериум во поглед на статусот на *SN2*, Гимје го поврзува со статусот на атрибутивниот елемент. Според авторот, отсуството на однос на вклученост во конструкциите со *croire* укажува на тоа дека атрибутот има влијание врз аргументската структура на глаголот, односно, претставува негов аргумент:

(255) Ils l'ont cru **malade**.

⇒ (255') Ils l'ont cru.

---

⁸⁷ Иако повеќето лингвисти го сметаат за одлучувачки при разликувањето на двата типа на КАО, Тобак изразува резерва во поглед на соодветноста на критериумот на вклученост. Имено, таа смета дека примената на овој тест на друг тип конструкции не ги дава очекуваните резултати. Така, во определени конструкции кои содржат и директен и индиректен објект, целосната конструкција не ја подразбира секогаш конструкцијата без индиректен објект и покрај тоа што двете дополненија имаат статус на аргументи на глаголот:

Votre comportement m'oblige à partir.
⇒ Votre comportement m'oblige (beaucoup).

Il a chargé son fournisseur habituel de me les faire parvenir.
⇒ Il a chargé son fournisseur habituel.

Од друга страна, Тобак упатува и на фактот дека во определени случаи не може јасно да се определи дали конструкцијата *SN1-V-SN2-X* ја вклучува соодветната преодна конструкција, како во следниот пример:

Mon cher Freddi, je t'ai connu **plus calme** que ça. (елек. кор.)
? => Mon cher Freddi, je t'ai connu.

Имено, во наведениот пример, зборуваачот не би можел да тврди дека го познавал Фреди како посмирен доколку воопшто не го познавал. Исто така, значењето на глаголот *познава* во атрибутивната и во преодната конструкција е различно: во првиот случај се доближува до значењето на *гледа*, *перципира*, додека во преодната конструкција упатува на значењето „да се биде свесен за нечие постоење“.

⁸⁸ Според Тобак, примената на критериумот на вклученост е излишна затоа што суштински не се разликува од традиционалниот тест за отстранување на атрибутот со кој се проверува дали тој претставува задолжително глаголско дополние (Tobback, 2005: 32).

(256) Ils mangent **leur soupe chaude**.

=> (256') Ils mangent **leur soupe**.

Според ова толкување, во првиот пример, значењето на глаголот и неговиот однос со директниот објект зависат од атрибутивниот елемент. Наспроти тоа, во примерот со *manger*, постоењето на тој однос е доказ дека атрибутивниот елемент нема влијание ни врз значењето на глаголот ни врз толкувањето на директниот објект.

Според *критериумот за рестрикција*, употребата на атрибутивниот елемент во КАО е во директна зависност од семантиката на глаголот. Ригел наведува дека меѓу придавките селектирани од SN2, глаголот *manger* дозволува употреба само на оние кои имаат *својство или особина кои се објективно проверливи преку сетилото за вкус*. Глаголите како *croire* не налагаат речиси никаква дополнителна рестрикција при селекцијата на придавките во функција на атрибут на директниот објект (Riegel, 1974: 239).

Во поглед на придавските атрибути кои ги селектира глаголот *manger*, Бланш-Бенвенист вели дека тоа се придавки чија семантика опишува минлив, привремен аспект на она што е означено со објектот. За да го опишат овој тип атрибутивни елементи, Олсон и Ригел ги користат термините *непривремена состојба на објектот* или *особина која постоела пред објектот* (Olsson, 1976, Riegel, 1988, во Blanche-Benveniste, 1991: 92). Ригел тоа го илустрира со примерот кој го наведуваме подолу (257), во кој, според него, придавката *excellent* не може да има функција на атрибут бидејќи не означува минлива карактеристика:

(*257) J'ai mangé **le steak excellent**.

(*257a) **Стеком го изедов одличен**. (н.п.)

(*257') Je l'ai mangé **excellent**.

(*257'a) **Го изедов одличен**. (н.п.)

Ние не го делиме мислењето со Ригел и сметаме дека многу од придавките кои навидум не се подобни за функцијата атрибут можат да ја вршат таа функција во други синтаксички конструкции и во контекст кој тоа го дозволува. Поткрепа за ова наоѓаме кај

Бланш-Бенвенист која, во истата насока, посочува дека придавките кои означуваат постојани особини не се целосно исклучени од употреба со глаголи како *manger*. Во согласност со тоа, може да се забележи дека атрибутивниот потенцијал на придавката се подобрува во примерот (257) доколку се употреби сегашно време (258), директен предмет во множинска форма (259) или, пак, рестриктивна негација (260):

(258) *Le steak, je le mange excellent.*⁸⁹

(*258a) *Стеком го јадам одличен.* (н.п.)

(259) *Je les mange excellents, les steaks.*

(*259a) *Стековите ги јадам одлични.* (н.п.)

(260) *Les steaks de cheval, il ne faut les manger qu' excellents.*

(260a) *Стеком од коњско месо треба да се јаде само ако е одлично подготвен.* (н.п.)

Според Бланш-Бенвенист, ако придавката означува својство кое „трае“, тогаш целата конструкција треба да се усогласи со тој признак и глаголското дејство треба да означува имперфективно дејство. Доколку се воспостави таква хармонија, придавката, според Бланш-Бенвенист може има атрибутивна функција (Blanche-Benveniste, 1991: 92).

Од друга страна, придавката која на прв поглед искажува трајна карактеристика, контекстуално може да добие ново значење со кое упатува на привремена карактеристика. Како пример, Бланш-Бенвенист ја наведува придавката *vivantes* која може да се употреби како атрибут на објект доколку станува збор за контекст поврзан со микроскопско набљудување на бактерии, како во примерот кој го преземаме од нејзината статија:

(261) *L'intérêt de les regarder vivantes, c'est de voir si elles sont mobiles.*

(261a) *Целта да ги набљудуваме додека се живи се состои во тоа да видиме дали се подвижни.* (н.п.)

---

⁸⁹ Примерите се поместени во статијата на Бланш-Бенвенист (1991: 92).

Од образложеното може да се изведе заклучок дека селекцијата на атрибутивниот елемент во КАО не е поврзана единствено со значењето на глаголот туку со целокупната организациска структура на атрибутивната конструкција, како и со контекстот. Бидејќи постои меѓусебна зависност и селекција меѓу сите елементи во атрибутивната конструкцијата, се согласуваме со Бланш-Бенвенист дека не би можело за ниеден елемент, однапред со сигурност да се определи дали би можел да биде употребен во атрибутивна конструкција (Blanche-Benveniste, 1991: 92).

3.1.3. Карактеристики на целината директен објект + атрибут [SN2-X]

Целината која ја градат директниот објект и атрибутот има статус на аргумент доколку предикативниот однос меѓу двата составни елементи е селектиран од страна на глаголот. Основен критериум за утврдување на таа особина претставува на атрибутивниот елемент од конструкцијата или неговиот *(не)задолжителен карактер*.

3.1.3.1. (Не)задолжителен карактер на атрибутот

Доколку предикативниот однос меѓу директниот објект и атрибутот е селектиран од глаголот, би требало тие два елементи да бидат задолжителни во атрибутивната конструкција. Сепак, ако овој критериум се примени за атрибутивниот елемент⁹⁰, може да се воочи разлика меѓу глаголи како: *acheter, boire* или *manger* кои дозволуваат испуштање на атрибутот и глаголи како: *croire, rendre, juger, dire, estimer, trouver*, каде X е задолжителен член⁹¹ (Tobback, 2004: 214):

- (262) La vraie soupe typiquement russe est le СНТСНI ou encore
l'OKROCHKA, *une soupe acidulée* que l'on *mange froide* l'été.
(елек. кор.)

⁹⁰ Во францускиот јазик се среќаваат и примери во кои е испуштен директниот објект кај двата типа КАО. Тоа прашање, според нас, заслужува подетална анализа и не го опфаќаме тука.

- (262a) Вистинската, типично руска супа е „шчи“, или, пак, „окрочка“, една **киселкаста супа** која *се јаде ладна* лете. (н.п.)
- (262') [...] *une soupe acidulée* que l'on *mange* l'été. (н.к.)
- (262'a) [...] **киселкаста супа** која *се јаде* лете. (н.п.)
- (263) Armand Marrast lut l'article du débutant, *le trouva excellent* et l'inséra comme « premier-Paris ». (елек. кор.)
- (263a) Арман Мараст го прочита написот на почетникот, му *се виде одличен* и го вметна под насловот „Париско првенче“. (н.п.)
- (*263') [...], lu l'article, *le trouva* et l'inséra [...]. (н.к.)
- (*263'a) [...], го прочита написот, *go пронајде* и го вметна. (н.п.)

Бланш-Бенвенист, од друга страна, укажува на тоа дека овој критериум не е дискриминаторен, односно важи само за конструкциите со *croire* каде глаголот и атрибутот градат многу тесна меѓусебна врска. Според неа, кај конструкциите со глаголи од типот на *manger* може да се направи разлика меѓу такви кои дозволуваат и други кои не дозволуваат отстранување на атрибутот:

- (264) Il *boit le café chaud*. (н. пр.)
- (264a) Тој **кафето го пие врело**. (н.п.)
- (264') Il *boit le café*.
- (264'a) Тој *го пие кафето*.
- (265) On *l'a intitulé roman*.
- (265a) **Го насловија роман**.
- (*265') On *l'a intitulé*.
- (*265'a) **Го насловија**.

Според Бланш-Бенвенист, може да се смета дека атрибутот во ваквите конструкции е факултативен дококу има таканаречена „нулта репрезентација“, со неодредена вредност, која се извлекува со помош на изразот:

„ $\emptyset$ mais X“

(266) Je *le bois* $\emptyset$, mais pas **chaud**.

(266a) *Го тијам* $\emptyset$, но не **врело**.

(*267) On *l'intitule*, mais pas **roman**.

(*267a) *Го насловија*, ама не **роман**.

Како што се гледа во примерот (267), кај глаголот *intituler* не може да се зборува за неодредена вредност бидејќи тој мора да содржи лексички реализиран атрибут (Blanche-Benveniste, 1991: 89-90). На ваков начин, Бланш-Бенвенист сака да укаже на тоа дека задолжителниот или факултативниот карактер на атрибутот не претставува доволен критериум за разликување на две посебни групи атрибутивни конструкции. Напоменуваме дека ние во овој труд го применуваме критериумот за отстранливост при поделбата на КАО-О и КАО-П само од синтаксички аспект. Имено, го делиме ставот на Ригел според кој, на семантичко ниво не постои факултативен атрибут затоа што тој речиси без исклучок се јавува како носител на релативната вредност во исказот. Тоа го илустрираме со следниот пример од нашиот корпус:

(268) Je *l'ai vu récemment assez* **heureux** [...]. (елек. кор.)

(268a) *Го видов* неодамна доста **среќен**. (н.п.)

(268') Je *l'ai vu récemment* [...].

(268'a) *Го видов* неодамна.

Во наведениот пример, јасно е дека глаголот не се однесува само на референтот на *SN2*, туку и на фактот дека тој референт, во моментот кога бил виден бил *доста среќен*. Доколку се отстрани атрибутот, значењето на двете конструкции се разликува, односно, во голем

степен е осиромашено во вториот пример. Сепак, од синтаксичка гледна точка, и во отсуство на атрибуторот се добива синтаксички правилна реченица, во која глаголот го задржува своето конкретно значење. Во согласност со гореспоменатиот став на Ригел, ако отстранливоста се разгледува само на семантичко ниво, тогаш и конструкциите кои неспорно се сметаат за КАО-П би биле доведени во прашање:

- (269) *Je bois le thé tiède.* (н. пр.)
(269a) **Чајот го пијам млак.** (н.п.)
(269') *Je bois le thé.*
(269'a) **Го пијам чајот.**

Имено, примерот (269), кој се преведува како *Чајот го пијам додека е млак*, упатува на дејство сфатено како навика, вкус на зборуваачот, но воопшто не го подразбира исказот (269') кој означува дека дејството, односно пиењето чај, се одвива во моментот на зборување.⁹²

Од друга страна, во голем број примери, еден ист глагол, во зависност од значењето со кое е употребен во конструкцијата, има способност да воведува и задолжителен и помошен атрибут:

- (270) *J'ai trouvé la bouteille vide.* (елек. кор.)
(270a) **Шишето го најдов празно.** (н.п.)

(271) *Je l'ai trouvé joli.* (елек. кор.)
(271a) Мене ми беше убав. (н.п.)

(272) *J'ai rendu la robe propre.* (н. пр.)
(272a) **Фустанот го вратив чист.** (н.п.)

(273) *J'ai rendu ma femme triste.* (н. пр.)

---

⁹² Овде ја земаме превид само атрибуторската служба на придавката. Ако станува збор за функцијата епитет на објектот, во тој случај може да се каже дека двата исказа меѓусебно се подразбираат.

(273a) **Ja растажив жена ми.** (н.п.)

Во примерот (270) глаголот е употребен со значење на *открива нешто што било барано*, додека во примерот (271) значењето се доближува до она на глаголите за ментална перцепција: *мисли, смета, цени, оценува*. Глаголот *rendre*, во примерот (272) има значење на *враќа нешто (некому)* додека во (273) истиот глагол има сосема ново значење кое може да се парафразира како *прави некого некаков, предизвикува нова состојба кај некого*.

Може да се забележи дека во примерите каде атрибутот има помошна функција, глаголот е употребен со своето конкретно значење. Во случаите каде воведува основен атрибут, глаголот е употребен со изведено значење.

3.2. Синтаксички критериуми за поделбата КАО-О / КАО-П

За да се провери дали атрибутот е самостоен или зависен член во КАО, Бланш-Бенвенист ги предлага класичните критериумите на *рестрикција, извлекување и замена*. Преку нив, таа се обидува да докаже дека во конструкциите со глаголи како *manger* атрибутот покажува особини на самостоен член, додека кај оние со *croire*, атрибутот е несамостоен член. Тобак не ја прифаќа во целост анализата на Бланш-Бенвенист укажувајќи на бројни отстапки и недоследности во примената на критериумите (Tobback, 2004).

Имено, првиот и вториот критериум, односно *рестрикцијата* и *извлекувањето* на атрибутот со помош на *c'est...que*, според Бланш-Бенвенист, се применливи само кај КАО-П. Наспроти тоа, КАО-О не се пропорционални со овие критериуми со што, според Бланш-Бенвенист, се потврдува дека атрибутот во првите конструкции не е самостоен член, додека во вторите покажува такви особини:

(274) **Il ne le mange que chaud.** (н.к.)

(275) **C'est rouge que je le préfère.** (н.к.)

(276) ***Est-ce tiède qu'il le boit?*** (н.к.)

(*277) Ils ***ne la laissent que seule.*** (н.к.)

(*278) ***C'est triste qu'ils me rendent.*** (н.к.)

(*279) ***Est-ce beau qu'on l'a trouvé?*** (н.к.)

Спротивно на Бланш-Бенвенист, Тобак преку свои и примери на други автори, покажува дека, во соодветен контекст, и глаголите како *croire* можат да се употребат со рестриктивна негација и да бидат извлечени со помош на *c'est ...que*, дури и во случаи кои Бланш-Бенвенист ги наведува како неприфатливи (Tobback, 2004: 38):

(280) On ***ne la croit que sérieuse*** [... mais elle peut aussi être effrontée, enjouée,...].

(281) ***Ce n'est pas jolie que*** je la trouve [...mais aguichante].

Од друга страна, Тобак изразува резерва во однос на самата соодветност на критериумот на *извлекување* затоа што, според неа, тој не е применлив во други, неатрибутивни конструкции и не дозволува извлекување на глаголскиот предикат кај нив:

(282) Il permet à Paul de sortir.

(*282') ***C'est*** de sortir ***qu'il*** permet à Paul.

Во наведениот пример примената на овој критериум не ги дава очекуваните резултати затоа што со него не може да се извлече конституентот *de sortir*; иако тука недвосмислено елементите *à Paul* и *de sortir* се самостојни и претставуваат аргументи на глаголот (Tobback, 2004: 40).

Што се однесува до критериумот на *замена* на атрибутот, во КАО не можат да бидат употребени заменски форми кои служат како најчести показатели за валентноста на еден

елемент.⁹³ Не се покажува како соодветна ниту замената со прилозите *ainsi* и *comment* затоа што тие се користат и при идентификацијата на прилошките дополненија за начин. За да се надмине тој „недостаток“, Бланш-Бенвенист предлага атрибутот да се замени со заменските форми *tel*, *tel que* и *tel quel*.⁹⁴ Притоа, таа заклучува дека атрибутот во КАО-П е пропорционален со овие заменски форми, додека тоа не е случај со атрибутот во КАО-О (Blanche-Benveniste, 1988, во Tobback, 2004: 37, Blanche-Benveniste, 1991: 88):

(283) **Tiède, tel qu'il le boit**, il doit être bon.

(284) Ils me l'ont rendu **tel quel**.

(285) Vous la trouverez **telle que** je l'ai laissée.

(*286) **Tels qu'il les a jugés**.

(*287) Le voici en colère, **tel que ça le met**.

Пропорционалноста на КАО-П со наведените заменски форми, според Бланш-Бенвенист, може да се смета како доказ дека атрибутот тука е самостоен член, односно е дел од валенцијата на глаголот. Според тоа, отсуството на пропорционалност кај КАО-О би значело дека атрибутот кај нив не покажува синтаксичка независност и не зависи од глаголската валентност.⁹⁵

Овие особини, според Бланш-Бенвенист, укажуваат на тоа дека атрибутот во КАО-О

---

⁹³ Кај конструкциите со атрибут на субјект, за показател дека атрибутот зависи од валентноста на копулативниот глагол се сметаше заменливоста на атрибутот со заменската форма *le*.

⁹⁴ Тобак смета дека заменската форма *tel (tel que)* не е најсоодветна за замена на атрибутот затоа што таа нема само атрибутивна туку и прилошка употреба, како во следниот пример кој е наведен кај неа (Tobback, 2005: 42):

Seulement, entre le tennis tel qu'on le pratique outre-Atlantique et celui de l'Hexagone, il y a un monde, le même qu'a constaté Noah entre la qualité de la volée australienne et la volée française.

⁹⁵ Бланш-Бенвенист различно ја толкува несамостојноста на атрибутот кај глаголите како *croire*. Во една поодамнешна статија (1988) таа ја поврзува несамостојноста со нивниот карактер на модални глаголи кои немаат сопствена валентност, додека во поновите истражувања истите глаголи ги анализира како полнозначни, чија валентност ја сочинува врската која ги обединува двата конституенти SN2 и X (Tobback, 2005: 37).

формира своевидна „унија“;⁹⁶ или синтаксичко единство со глаголот. Нивната меѓусебна сплотеност, односно несамостојноста на атрибутот, се докажува преку фактот што заменските форми со кои се заменуваат дополненијата на атрибутот, се поставуваат непосредно до глаголот. Оваа особина не се забележува кај КАО-II (Blanche-Benveniste, 1991: 88):

(288) Ils *la juge capable de faire cela*.⁹⁷

(288') Ils *l'en juge capable*.

(289) Je *la crois prête à le faire*.

(289') Je *l'en crois prête*.

(290) Je *l'ai retrouvée prête à partir*.

(*290) Je *l'y est retrouvée prête*.

Се согласуваме со Тобак дека ни критериумот на замена не е најсоодветен за разликување на два типа на КАО. Имено, се покажува дека атрибутот и кај глаголи од типот на *croire* може да биде заменет со предложените заменски форми за што сведочат следните примери кои ги извлековме од корпусот:

(291) Il faudra demander à cette analyse si elle *se reconnaît sociolinguistique*. Si elle *se croit telle*, il faudra lui demander ses titres [...] (елек. кор.)

(292) Il tombe avec des gens d'esprit, ou qui *se croient tels* [...] (елек. кор.)

---

⁹⁶ Терминот којшто го користи Бланш-Бенвенист е *coalescence* (Blanche-Benveniste, 1991: 88).

⁹⁷ Примерите се наши.

4. Двојната функција на придавката во КАО

4.1. Функцијата на придавката во КАО со ист глагол

Пред да преминеме на подетално разгледување на двете посебни групи КАО, сакаме да укажеме на една интересна особеност на атрибутивниот елемент која е карактеристична за КАО-О и за КАО-П. Имено, овие конструкции се доста комплицирани и доведуваат до нејаснотии и двосмислености во поглед на нивното толкување, посебно во случаи кога се работи за конструкции со ист глагол.

Станува збор за тоа дека, од синтаксички аспект, придавскиот елемент може да има две различни функции во рамките на истата конструкција со директен објект, во зависност од контекстот и нејзиното толкувањето. Според Ле Гофик, тоа се должи на фактот што структурата од типот *V-N-Adj* претставува *a priori* двосмислена конструкција и може да се анализира на два начина:

- **V+GN објект** (со едноставен придавски епитет кој претставува секундарен конституент и припаѓа на именската група GN);

- **V-N објект + придавка** (примарен конституент на реченицата) **во функција на атрибут на објект.**

Во согласност со овие анализи, придавскиот елемент *ideal*, во следниот пример, може има функција на атрибут на директен објект или функција на епитет кој исто така се однесува на директниот објект:

- (293) La compagnie a trouvé ***l'endroit idéal*** pour développer ses activités. (елек. кор.)
- (293a) Групата сметаше дека ***местото е идеално*** за изведување на активностите. (н.п.)

(293б) Групата *го најде идеалното место* за изведување на активностите.
(н.п.)

(294) *Ils ont trouvé la femme malade.* (н. пр.)

(294а) Ним им *се виде дека жената е болна.* (н.п.)

(294б) Тие *ја најдоа болната жена.* (н.п.)

Тешкотијата при определување на функцијата за која станува збор произлегува, пред сè, заради отсуството на прозодиски и интонациски елементи, кои, кога се работи за усна форма, имаат пресудно значење за определување на точното значење на исказот.

Двете конструкции, со атрибут на објект и со епитет, имплицираат предикативен однос меѓу конституентите на конструкцијата. Разликата меѓу нив се состои во тоа што кај конструкциите со епитет, предикативниот однос е независен од глаголот, бидејќи директниот објект секогаш може да биде придружен од епитет. Наспроти тоа, сличниот однос кој постои меѓу атрибутот и директниот објект е во тесна зависност со глаголскиот елемент.

Како што може да се забележи од примерите (293) и (294) овие двосмислени француски примери добиваат два различни преводни еквиваленти во македонскиот јазик. Во продолжение наведуваме и други такви примери извлечени од корпусот:

(295) *Il croyait cette femme heureuse.* (елек. кор.)

(295а) *Мислеше дека оваа жена е среќна.* (н.п.)

(295б) Тој *ја сметаше женава за среќна.* (н.п.)

(295в) Тој *ја мислеше женава среќна.* (н.п.) (колок. фор.)

(295г) Тој *и веруваше на оваа среќна жена.* (н.п.)

(296) *Ils ont trouvé l'homme dépressif.* (елек. кор.)

(296а) *Човекот* им *се виде депресивен.* (н.п.)

(296б) Тие *го пронајдоа депресивниот човек.* (н.п.)

- (297) Il *boit le lait froid*. (н. пр.)
 (297a) Тој *млекото го пие ладно*.
 (297б) Тој *го пие млекото ладно*. (н.п.)
 (297в) Тој *го пие ладното млеко*. (н.п.)
- (298) Il *a mangé sa soupe chaude*. (н. пр.)
 (298a) Тој *супата ја изеде врела*. (н.п.)
 (298б) Тој *ја изеде врелата супа*. (н.п.)

Според Ави и Пјерар, од семантички аспект, придавските модификатори кои имаат функција на епитет и атрибут во горните конструкции, учествуваат во два различни типа предикација, односно ги претставуваат „*двете основни и различни синтаксичко-семантички операции кои овозможуваат да се определи реченичниот акт на модификација на еден референт*“⁹⁸:

- кога придавката има функција на епитет, или *адноминален модификатор*, таа воведува *однос на зависност*: во овој случај, придавката го менува референтот со тоа што потесно го определува, го ограничува неговиот опис;
- кога придавката има функција на атрибут на објект, или *копредикативен модификатор*, таа воведува *однос на придружување*⁹⁹: во ваква употреба, придавката го модификува референтот, но не преку негово потесно определување туку со проширување на неговиот опис преку воведување на дополнителна предикација која е надворешна во однос на именската група на која се однесува придавката (Wilmet, 1998: 224, во Havu&Pierrard, 2014: 32).

Во француските примери во кои се среќава еден ист глагол кој може да воведува и атрибут на објект и епитет на објект, мошне е тешко да се определи за која, од двете функции на придавката станува збор. Како помошни критериуми можат да послужат

⁹⁸ [...] deux démarches (ou opérations) syntaxo-sémantiques fondamentales distinctes permettant de préciser l'acte propositionnel de modification d'un référent (Croft, 1991, во Pierrard&Havu, 2014: 32).

⁹⁹ *rapport d'association*

насоките кои ги дава Ле Гофик во својата граматика. Имено, тој наведува дека придавката ќе има функција на атрибут на објект во конструкции кои претпоставуваат посебен тип воведувачки глагол, посебен вид придавка, но и кога директниот објект се јавува во определена форма (со член или еквивалентен елемент). Друга карактеристика, која упатува на тоа дека се работи за атрибутивна употреба на придавката е нејзината антепозиција (пред детерминантот на именската група) или постпозицијата, доколку таа вообичено се поставува меѓу детерминантот и именката (Le Goffic, 1993: 287):

(299) Paul *a trouvé* **bon ce vin**¹⁰⁰ (= „Paul a apprécié ce vin“)

(299a) На Павле му *се допадна ова вино*.

(300) Paul *a trouvé* **ce vin bon**.

(300a) **Виново**, според Павле, *беше добро*.

Придавката *bon* ќе има функција на епитет доколку се најде меѓу детерминантот и именката:

(301) Paul *a trouvé* **ce bon vin** (= “Il a déniché cette bonne bouteille“)

(301a) Павле *го најде* ова **добро вино**.

Двосмисленоста на КАО-П, го привлекува вниманието на Балибар-Мрабти, која ги разгледува конкретно исказите со придавките *chaud* и *froid*. Во својата анализа, авторката наведува дека глаголот е тој кој има клучна улога за определување на точната функција на придавка. Имено, во конструкциите кои ги содржат глаголите како *manger*, *boire* и некои глаголи на селекција од типот на *préférer*; поверојатно е дека придавката ќе има атрибутивна функција (Balibar-Mrabti, 1999: 84):

(302) Il *préfère* (**son+le**) **café froid**. (н. пр.)

(302') Il **le** *préfère* **froid**, (**le+son**) **café**.

(302a) Тој **повеќе го сака кафето ладно**. (н.п.)

---

¹⁰⁰ Примерот е преземен од Ле Гофик (1993: 287).

(302б) Тој *повеќе сака ладно кафе*. (н.п.)

Во конструкции со други глаголи, како на пример *jeter*, не е можно придавката да се толкува како атрибут туку таа задолжително би имала функција на епитет:

(303) П *jette la soupe froide*. (н. пр.)

(303') П *la jette, la soupe froide*.

(*303а) П *la jette froide, la soupe*. (н.п.)

(303а) Тој *ја фрла ладната супа*. (н.п.)

Како и Гофик, и Мрабти упатува на определениот или посесивниот детерминант пред директниот објект како индикација за атрибутска употреба на придавката. Наспроти тоа, употребата на неопределен или партитивен член укажуваат на функцијата епитет затоа што тие не дозволуваат прономинализација со заменката *le*, што претставува основен критериум за определување на атрибутската функција:

(304) *J'ai bu (un + du) café froid*. (н. пр.)

(304а) *Испив едно ладно кафе*. (н.п.)

(305) *Bois (un + du) café chaud!* (н. пр.)

(305а) *Паниј се едно топло кафе!* (н.п.)

Освен овие општи насоки додаваме дека како дополнителен, помошен елемент, би можел да послужи и контекстот, кој често игра пресудна улога за одгатнување на значењето на двосмислените конструкции. Во услови кога тој отсутствува, правилното толкување на реченицата во голема мерка зависи и од степенот на познавање на јазикот, односно од јазичната интуиција на говорителот која помага за определување на можните толкувања на исказите и за чувствување на суптилните разлики во конструкциите.

Во случаите кога во француските конструкции придавката има функција на атрибут на директен објект, во македонските еквиваленти се среќава придавка со функција на *именски дел на прирокот* или на *интегриран предикативен атрибут*. Кога придавскиот елемент се

толкува како епитет во француските конструкции, во македонските еквиваленти придавката има функција на атрибут, кој е термилошки еквивалент за францускиот епитет.

Би сакале тука да укажеме и на тоа дека и во македонскиот јазик може да се сретнат вакви двосмислени примери. Кај нив функцијата на придавката може да се толкува и како обичен и како предикативен атрибут кој се однесува на референтот означен со објектот:

(306) Прв пат **ја** гледам **женава црна**. (н. пр.)

предикативен атрибут:

(306') Прв пат **женава ја** гледам **црна**.

= (*Женава, прв пат откако ја познавам, има црна коса.*)

обичен придавски атрибут:

(306'') Прв пат **ја** гледам **црнава жена**.

= (*Прв пат ја гледам оваа жена која има црна коса.*)

(307) Вчера **ја** пребоив **вратата зелена**. (н. пр.)

предикативен атрибут:

(307') Вчера **вратата ја** пребоив **зелена**.

= (*Вратата сега е зелена.*)

обичен придавски атрибут:

(307'') Вчера **ја** пребоив **зелената врата**.

= (*Зелената врата сега е префарбана во друга боја.*)

Напоменуваме дека овие конструкции, во кои има отстапување од вообичаениот редослед *придавка-именка*, не се во согласност со стандардната јазична норма, односно се одликуваат со извесна стилска или емоционална обоеност која е карактеристична за разговорниот стил или за поетскиот израз. Без даден контекст, нивното толкување повеќе

оди во прилог на предикативна употреба на придавката бидејќи кога придавката има функција на обичен атрибут кој се однесува на објектот, таа во најголем дел од случаите се јавува во определена форма, како во парафразата на примерите (306'') и (307'').

Во овој контекст, наведуваме и примери во кои нема отстапување од вообичаениот збороред, но и кај нив, во отсуство на контекст, потешко може да се определи за кој вид атрибут станува збор. Карактеристично за овие примери е тоа што можат да се протолкуваат и како искази со прилошка вредност, односно како условни, временски, но и како рестриктивни зависносложени реченици:

(308) *Јас јадам зелени банани.* (н. пр.)

(309) *Не носам црвени алишта.* (н. пр.)

Обичен атрибут:

(308') *Во моментот јадам банани кои се зелени.*

(309') *Во моментот носам алишта со црвена боја.*

Предикативен атрибут

Условна реченица:

(308'') *Јадам банани ако се зелени.*

Временска реченица:

(308''') *Бананите ги јадам кога се зелени.*

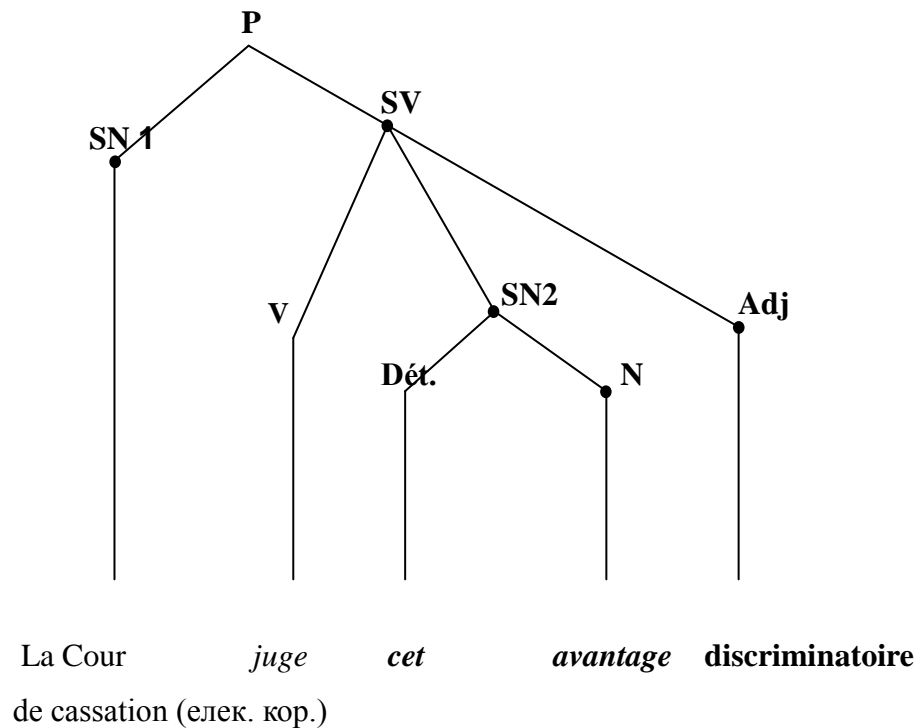
Рестриктивна реченица:

(308''''') *Не јадам зрели банани.*

(309'') *Не носам алишта со црвена боја.*

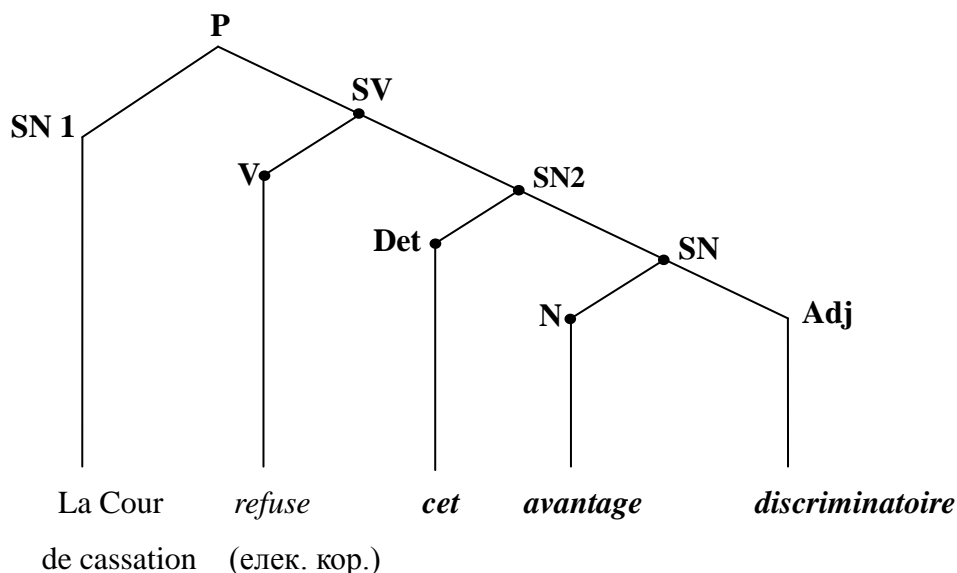
4.2. Формални критериуми за разликување на атрибутот и епитетот на директниот објект во конструкции со различен глагол

Разликата меѓу функциите атрибут и епитет на директниот објект со кои може да се сретне придавката во францускиот јазик, може да се објасни и преку анализата на непосредни конституенти. Имено, атрибутот на објект, заедно со глаголот *V* и именската синтагма која го претставува директниот објект *SN2*, претставува конституент на глаголската синтагма *SV*. Наспроти тоа, кога истата придавка има функција на епитет, таа е непосреден конституент на именската група *GN* која и самата е дел од именската синтагма *SN2*. Доделувајќи им различна позиција во хиерархиската структура на реченицата, синтагматската анализа овозможува да се разликуваат атрибутот и епитетот кои се однесуваат на директниот објект, во примери со различен глагол, а кои ја заземаат истата позиција во линеарната структура на реченицата (Riegel, 1974: 231):

Приказ 8: Синтагматска анализа на атрибут на директен објект

Приказ 9 : Синтагматска анализа на епитет на објект

Во рамките на реченицата, атрибутот и епитетот имаат различни формални карактеристики кои одговараат на различните позиции кои тие ги зафаќаат во хиерархиската структура. Нивното разликување може да се изврши преку неколку синтаксички постапки:

➤ **Проминализација на SN2**

Со оваа постапка, именската синтагма која има функција на објект се заменува со заменска форма при што заменката се поставува пред глаголот. Со оваа трансформација засегната е целата именска синтагма-објект, односно сите нејзини конституенти. Доколку се примени на погоренаведените примери, се добиваат различни структури:

(310) La Cour de cassation *la juge* **discriminatoire**.

(311) La Cour de cassation *la refuse*.

Бидејќи во двата примера беше извршена замена на целата SN2, се покажува дека во примерот (310) придавката *discriminatoire* не е дел од SN2. Наспроти тоа, во примерот (311), истата придавка е опфатена со замената и не се појавува во новодобиената реченица што упатува на тоа дека е „солидарна“ со SN2.

➤ Изделување на SN2

Оваа постапка се состои во изделување на SN2, нејзино поставување на почетокот на реченицата и замена со соодветна замена за директен објект¹⁰¹:

(312) *Cet avantage*, la Cour de cassation *la juge discriminatoire*.

(313) *Cet avantage discriminatoire*, la Cour de cassation *la refuse*.

Од примерот (312), може да се забележи дека придавката не може да се оддели од глаголската синтагма, додека во примерот (313) таа се среќава заедно со именската синтагма *cet avantage*, со што се потврдува дека атрибутот на објект е непосреден конституент на глаголската синтагма, а не на именската SN2. Според Ригел, оваа карактеристика упатува на тоа дека постои многу потесна врска помеѓу атрибутот и глаголот отколку меѓу атрибутот и именската синтагма во улога на директен објект.

➤ Трансформација во пасивна форма

Со оваа постапка се покажува дека атрибутот на објект не е засегнат од пасивната трансформација и ја зачувува својата позиција на непосреден конституент на SV, веднаш по глаголот. Наспроти тоа, епитетот на директниот објект учествува во преместувањето на SN2 чиј конституент е самиот епитет:

---

¹⁰¹ Кон оваа постапка може да се додаде и постапката со која дадените примери се трансфомираат во зависни релативни реченици со преместување на SN2 во почетна позиција (Riegel, 1974: 234):

L'avantage que la Cour de cassation juge discriminatoire [...].

L'avantage discriminatoire que la Cour de cassation refuse [...].

(314) *Cet avantage est jugé discriminatoire* par la Cour de cassation.

(315) *Cet avantage discriminatoire est refusé* par la Cour de cassation.

➤ **Прашална трансформација**

Уште една постапка со која се потврдува различниот хиерархиски статус на атрибутот и епитетот на објект во францускиот јазик претставува прашална трансформација која се однесува на SN2. Таа различно се реализира во зависност од тоа дали прашањето ја засега целата именска синтагма или само некои од нејзините конституенти:

(316) *Qu'est-ce que* la Cour de cassation *juge discriminatoire*? (н.к.)

(317) *Quel avantage* la Cour de cassation *refuse-t-elle*? (н.к.)

Во примерот (316), прашањето ја засега именската синтагма, *cet avantage*, додека во примерот (317) со прашањето е опфатена само показната придавка *cet*.

Во конструкцијата со епитет, прашањата кои се однесуваат на целата именска синтагма SN2 (*cet avantage discriminatoire*) на детерминантот *ce* и на придавката *discriminatoire* и само на детерминантот, се следните:

(318) *Que refuse* la Cour de cassation?

(319) *Qu'est-ce que* la Cour de cassation *refuse*?

(320) *Quel avantage* la Cour de cassation *refuse-t-elle*?

(321) *Quel avantage discriminatoire* la Cour de cassation *refuse-t-elle*?

Преку овие прашални трансформации се покажува дека атрибутот на објект не може да се изолира како одговор на прашањата кои се однесуваат на целата *SN2* или на нејзин конституент бидејќи тој е дел од глаголската синтагма. Единствена прашална конструкција која може да се однесува само на атрибутот на објект е конструкцијата со *comment* која се користи за изолирање на прилошките определби за начин:

(322)   *Comment* la Cour de cassation *juge-t-elle cet avantage?*

5. Конструкции со основен атрибут на објект (КАО-О) и нивните еквиваленти во македонскиот јазик

Под насловот *конструкции со основен атрибут на објект* ги разгледуваме оние конструкции, чиј типичен претставник е глаголот *croire*, во кои атрибутивниот елемент X, од синтаксички аспект, има задолжителна функција. Имено, неговото отсуство од конструкцијата би довело до нарушување на синтаксата на реченицата при што доаѓа и до значителна промена во нејзиното значење или произведува неприфатливи реченици:

(323) Il a rendu **les gens heureux**. (елек. кор.)

(323a) Тој *ги усреќи луѓето*. (н.п.)

(*323') Il a rendu **les gens**.

(*323'a) Тој *ги врати луѓето*. (н.п.)

(324) Je croyais **mon ami heureux**. (елек. кор.)

(324a) Мислев дека **мојот пријател е среќен**. (н.п.)

(324') Je croyais **mon ami**.

(324'a) **Му верував на мојот пријател**. (н.п.)

Во примерот (323'), отсуството на придавскиот атрибут ја прави реченицата неприфатлива, освен, можеби во некој друг контекст, бидејќи глаголот *rendre* добива значење на *враќа, испраќа назад, предава*, но тогаш, вообичаено, се употребува со објект од нежива природа: *rendre les livres (ги враќа книгите)*, *rendre les documents (ги предава документите)*. Во примерот (324'), глаголот исто така добива ново значење без атрибутивниот елемент (*мисли* наспроти *верува*) само што тука конструкцијата е синтаксички прифатлива.

Милер смета дека во овој тип конструкции придавскиот атрибут е дел од валентноста на глаголот заради тоа што глаголот во своето семантичко значење го содржи значењето на

копулата или затоа што копулата *être* претставува објект и јадро на една реченица чиј единствен реализиран предикативен елемент е придавката (Muller, 2000: 1).

Најголемиот дел од анализите кои се однесуваат на овој тип конструкции се поврзани со статусот на елементот *SN2*. Имено, на синтаксичко рамниште, *SN2* може да се анализира како директен објект, додека од семантички аспект тој претставува субјект на вториот предикат и не е аргумент на главниот глагол.

5.1. Синтаксички анализи на *КАО-О*

Прегледен опис на сите анализи на *КАО-О* кои се среќаваат низ лингвистичките проучувања може да се најде кај Тобак (Tobback, 2004: 6). Според авторката, основните и најзначајни анализи на овие конструкции шематски можат да се прикажат на следниот начин:

1. $SN1 - V - [SN2 - X] \rightarrow$ Marie croyait [sa mère heureuse].
2. $SN1 - V - [SN2] - [X] \rightarrow$ Marie croyait [sa mère] [heureuse].

Наведените анализи се однесуваат на прашањето дали елементите *SN2* и *X* се засебни дополненија на главниот глагол или како глаголско дополние се смета целината која тие ја сочинуваат. И во двата вида анализа глаголот претставува предикативно јадро на целокупната реченица.

➤ **Целината $[SN2 - X]$ претставува глаголско дополние**

Според оваа анализа, која се потпира на семантиката на атрибутивните конструкции, втор аргумент или семантички објект на глаголот претставува целината од елементите *SN2* и *X* (Grevisse-Goosse, 1993, во Tobback, 2004: 7, Blanche-Benveniste 1991, Muller, 2001). Во согласност со овој став лексичкото значење, на глаголот во *КАО-О* нема да се однесува

само на објектот туку на целината од елементите *SN2* и *X*, меѓу кои постои предикативен однос.¹⁰²

За да се покаже дека *SN2* не е самостојно дополние на глаголот, застапниците на оваа анализа се повикуваат на семантичката аналогија која постои меѓу атрибутивната конструкција и соодветната декларативна конструкција:

(325) Marie croyait **sa mère heureuse**. (елек. кор.)

(325a) Марија **ја** мислеше **мајка си среќна**. (н.п.)

(325') Marie croyait que **sa mère était heureuse**.

(325'a) Марија мислеше дека **мајка ѝ е среќна**.

Во согласност со тоа, предмет на верување или мислење во горниот пример не е *мајката* на Марија туку фактот дека *таа е среќна*.

Тобак е една од лингвистките кои ја прифаќаат оваа анализа, но таа смета дека не треба да се бара аналогија меѓу атрибутивните и декларативните конструкции туку таа еквивалентност треба да се разбере на поапстрактно ниво прифаќајќи дека втор аргумент на глаголот претставува содржината на предикатот [*SN2-X*].

Во истата насока, како што споменавме и погоре, Бланш-Бенвенист посочува дека во КАО-О атрибутот нема синтаксичка самостојност, а валентноста на глаголот не ја сочинуваат два посебни елементи туку врската која ги обединува нив (Blanche-Benveniste, 1991: 87).

За синтаксичкото единство меѓу *SN2* и *X* во глаголското дополние [*SN2 – X*], Ериксон го употребува терминот „нексус“. Овој термин означува „синтаксичка целина која претставува резултат на предикација која не е создадена од глаголската синтагма“.¹⁰³

Дел од авторите кои ја застапуваат оваа анализа сметаат дека целината [*SN2-X*] има статус на дел-реченица: „Двете дополненија претставуваат неглаголски членови на

¹⁰² Предикативниот однос се дефинира како однос меѓу два заемно поврзани елементи меѓу кои постои однос на меѓусебна зависност и вклученост еден во друг (Tobback, 2005: 213).

¹⁰³ „Unité syntaxique qui résulte d'une prédication assurée par une unité autre que le syntagme verbal“ (Eriksson, 1993: 26, во Tobback, 2005: 7).

единствена дел-реченица која има функција на објект“ (Muller, 2001: 419, во Tobback, 2004: 7).

Во согласност со анализите на Чомски¹⁰⁴, глаголското дополние [SN2-X] може да се анализира како „small clause“ или „мала реченица“, и на тој начин се прави јасна разлика меѓу атрибутивните конструкции и конструкциите со декларативна дел-реченица. Според ваквата анализа, SN2 не претставува само логички или семантички субјект на вториот предикат туку има карактеристики на вистински синтаксички субјект (Tobback, 2005: 7).

➤ [SN2] - [X] се две посебни дополненија на глаголот

Во согласност со вториот тип анализа, елементите SN2 и X претставуваат две посебни дополненија на глаголот:

SN1 - V- [SN2] - [X] → Marie croyait [sa mère] [heureuse].

Атрибутивните конструкции овде се претставени како изведени по пат на трансформација од длабинската реченична структура која содржи декларативна реченица. Таквата постапка е наречена „формирање на објектот“ или „искачување на субјектот во позиција на објект“. ¹⁰⁵ Трансформацијата претпоставува бришење на копулата *être*, бришење на сврзникот *que* и преместување на субјектот на декларативната реченица во позиција на објект на глаголот:

(326) Marie croyait [S' que sa mère était heureuse].

(326') Marie croyait [OD sa mère] [S' heureuse].

(Guimier 1999: 76, во Tobback, 2004: 8)

Како резултат на оваа трансформација се добиваат две посебни дополненија на глаголот, SN2 и X, при што SN2 синтаксички се однесува како директен објект, но од

¹⁰⁴ Chomsky, N. (1981) Lectures on Government and Binding, Dordrecht – Holland / Cinnaminson – USA, Foris Publications, во Tobback, 2005.

¹⁰⁵ MSO (“Montée du sujet en position d'objet“)

семантички аспект претставува субјект на вметната реченица која функционира како логички директен објект на главниот глагол во реченицата (Olsson 1976 : 22, во Tobback, 2004: 8).

Ваква трансформација предлага и Ригел во една статија од 2001 година, наведувајќи дека КАО-О со глаголот *croire* се резултат на искачување на субјектот на вметнатата атрибутивна реченица *P2* во позиција на објект на основната реченица *P1*. Ригел, исто така, ја изведува атрибутивната конструкција преку декларативната конструкција наведувајќи дека по бришењето на *que* и на копулата, *N2*, од статус на подреден субјект, добива статус на аргумент, односно објект на глаголот (Riegel 2001: 546).

Според друг тип трансформација, елементот *SN2* се анализира како објект на глаголот уште во длабинската структура на реченицата, а површинската структура се добива со бришење на субјектот на декларативната реченица којшто е кореферентен со синтагмата која има функција на објект на главниот глагол. Оваа трансформација се нарекува "EQUI" :

(327) Marie *croyait* [OD sa mère] [S que sa mère était **heureuse**].

(327') Marie *croyait* [OD sa mère] [S' **heureuse**]. (Kayne 1975, во Guimier 1999 : 77)

(328) Pierre *juge* Paul de ce que Paul est **coupable**.

(328') Pierre *juge* Paul **coupable**. (Dubois & Dubois-Charlier 1970, во Olsson 1976 : 23)

Ваквите трансформации се предмет на критики во кои се укажува на фактот дека сите глаголи кои градат конструкции со атрибут на директен објект, пред сè каузативните, не се задолжително компатибилни со декларативни реченици. Од друга страна, секоја копулативна декларативна реченица не дозволува трансформација во КАО (Tobback, 2004: 10).

5.2. Глаголите во рамките на КАО-О¹⁰⁶

Во француските граматички истражувања постои релативно изедначен став во поглед на постоењето на две големи групи конструкции со атрибут на објект. Меѓутоа, постојат голем број различни класификации на глаголите кои можат да воведат атрибут на директен објект, во рамките на тие две групи. Авторите кои ги проучуваат овие конструкции се согласуваат само во однос на најчестите атрибутивни глаголи, кои претставуваат еден вид јадро. Околу тоа јадро гравитираат голем број разнородни групи и подгрупи за кои авторите користат различна терминологија, составени од глаголи кои се разликуваат од автор до автор, и во кои можат да се сретнат идентични глаголи кои авторите ги сместуваат во повеќе групи истовремено.

Во продолжение ќе дадеме кус преглед на класификациите и терминологијата поврзани со атрибутивните глаголи во рамките на КАО-П, дадени во некои понови истражувања. Сепак, разгледувањето на сите атрибутивни глаголи кои можат да се сретнат во КАО-О ги надминува целите на овој труд. Предмет на подетално разгледување и анализа, во трудот ќе бидат најчестите и најрепрезентативни атрибутивни глаголи во рамките на КАО-О.

5.2.1. Класификација според Ригел

Во статијата посветена на атрибутивните глаголи во францускиот јазик, од 1981 година, Ригел прави поделба на глаголи кои од синтаксички аспект воведуваат задолжителен атрибут, односно *задолжително атрибутивни глаголи*, и глаголи кои воведуваат незадолжителен атрибут, кои тој ги нарекува *повремено атрибутивни глаголи*. Разликувањето на овие два типа глаголи се однесува и на конструкциите со атрибут на субјект и на оние со атрибут на објект. Во групата на задолжително атрибутивни глаголи кои воведуваат основен атрибут на објект, авторот ги сместува: *croire, juger, penser, savoir* напоменувајќи дека тие градат *редуцирани атрибутивни конструкции* кои дозволуваат

---

¹⁰⁶ Исцрпен табеларен приказ на сите досегашни класификации на атрибутивните глаголи во КАО-О и КАО-П може да се најде во тезата на Тобак, 2004: 112-113.

парафраза со декларативна реченица (Riegel, 1981: 27).

Во поновата статија под наслов *Pour ou contre la notion grammaticale d'attribut de l'objet: critères et arguments*, од 1991, Ригел, од синтаксички аспект, ги анализира глаголите во КАО-О како глаголи со две посебни дополненија, додека од семантички аспект смета дека се работи за глагол со двојно дополнение. Во рамките на оваа група, авторот сместува пет групи кои ги именува како:

- **глаголи кои опишуваат интелектуална, ментална претстава, епистемични глаголи:** *concevoir, croire, découvrir, deviner, estimer, se figurer, imaginer, juger, prédire, prévoir, se rappeler, savoir, sentir, supposer, trouver, voir;*
- **глаголи на именување:** *appeler, faire, dire, nommer*, додавајќи ги тука и глаголите *croire, estimer, juger, prévoir*, од првата група, но воведени со предлог;
- **каузативни оператори:** *faire, rendre, mettre, laisser, garder, maintenir, conserver;*
- **перформативни глаголи:** *certifier, déclarer, proclamer, instituer;*
- **глаголи на селекција:** *aimer, détester, adorer, préférer, commander, demander, vouloir, désirer, supporter, tolérer, falloir.*

Во едно свое истражување, од 2001 година, Ригел ја расчленува групата на каузативни глаголи на:

- **„чисти“ каузативно-атрибутивни глаголи:** *laisser, mettre, rendre, garder, maintenir, conserver ;*
- **каузативно-перформативни глаголи:** *faire, déclarer, nommer, instituer, appeler, baptiser, qualifier de, porter, garantir, certifier, s'avouer, décréter, reconnaître, bombarder, nommer, promouvoir, sacrer, ordonner.*

5.2.2. Класификација според Бланш-Бенвенист

При анализата на КАО, Бланш-Бенвенист тргнува од валентните особености на глаголите. Според неа, глаголите во КАО-О припојуваат едно дополнение кое е претставено преку врската која ја гради директниот објект со атрибутот. Еден од тестовите

кои таа ги предлага за проверка на припадноста на глаголот кон соодветната група КАО е замената на атрибутот со заменката *tel (que)*. Во согласност со тоа, во рамките на групата атрибутивни глаголи кои воведуваат КАО-О ги сместува глаголите кои, според неа, не се пропорционални со тој тест: *déclarer, nommer, voir, rendre, croire, faire, maintenir, mettre, sentir, trouver* (Blanche-Benveniste, 1991: 94).

5.2.3. Класификација според Реми-Жиро

Реми-Жиро разликува четири типа КАО, од кои два содржат глаголи кои воведуваат задолжителен атрибут на објект, кој е дел од глаголската синтагма и кој заедно со глаголот гради предикат.

- Во конструкциите што ги градат глаголите од првата група глаголи, според Жиро, атрибутот е аспектуализиран од дел од она што е *означено* со глаголот. Во рамките на оваа група влегуваат глаголите што имплицираат парафраза со „*faire être*“: *rendre, laisser, tenir, maintenir, garder*, кои Жиро ги рагледува како *каузативни глаголи*.
- Глаголите во втората група не го содржат во себе значењето на *être*, но дозволуваат парафраза со декларативна реченица. Во рамки на таа група, Жиро заедно ги сместува глаголите кои ги опишува како *интелектуални глаголи, глаголи на зборување и глаголи кои искажуваат волја*, во рамките на кои ги вклучува: *croire, deviner, estimer, juger, penser, savoir, sentir, supposer, trouver, voir, dire, vouloir, aimer* (Remi-Giraud, 1991: 179-182).

5.2.4. Класификација според Ле Гофик

Како што наведовме на почетокот од трудот, Ле Гофик разликува два типа глаголски дополненија: *задолжителни* и *помошни*. Атрибутивните глаголи кои воведуваат атрибут на објект од задолжителен карактер, Ле Гофик ги сместува во рамките на три, пошироки

групи. Во продолжение ја наведуваме класификацијата која ја предлага Ле Гофик како и терминологијата со која ги именува различните групи глаголи:

а) Глаголи на перцепција и глаголи со реченични дополненија

- „сетилни“ глаголи: *voir, sentir, voilà*;
- глаголи кои опишуваат интелектуални и мисловни процеси: *considérer, croire, estimer, imaginer, juger, reconnaître, tenir, trouver*;
- декларативни глаголи: *déclarer, dire, montrer*;
- глаголи кои опишуваат душевни состојби и кои подразбираат употреба на субјунктив: *aimer (mieux), préférer, souhaiter, vouloir, il faut*

б) Фактитивни глаголи

- „чисти“ фактитивни глаголи: *faire, laisser, rendre*;
- „креативни“ глаголи и глаголи на именување: *appeler, nommer, surnommer, élire, couronner, proclamer, sacrer*

5.2.5. Класификација според Милер

Милер предлага две групи атрибутивни глаголи во рамките на КАО-О кои термилошки ги одредува како:

- **каузативни оператори**: *rendre, laisser, faire*, кои имплицираат значење на „*faire être*“;
- **глаголи со актант од глаголска природа** на чиешто место може да се најде и копулата *être*: *croire*.

Според авторот, во конструкциите со вториот тип глаголи, реализиран е само првиот од двата предикати од длабинската структура на реченицата. Притоа, актантите на нереализираната копула ги презема главниот глагол како независни дополненија. Во

студијата од 2001 година, Милер ги подведува двете групи глаголи под заеднички наслов *глаголи-оператори*. Според авторот, тоа се глаголи кои во својата валентна шема предвидуваат место за придавка со атрибутивна функција, која секогаш стапува во однос на вторична предикација со директниот објект. Кон втората група глаголи, Милер додава уште некои *глаголи на мислење* како и определени волитивни глаголи: *affirmer, assurer, augurer, désirer* (Muller, 2000: 1, 2001: 1-2).

5.2.6. Класификација според Тобак

Во истражувањата на Елс Тобак, посветени на атрибутот на директен објект во францускиот јазик, среќаваме класификација според која сите глаголи кои воведуваат задолжителен атрибут на објект се разгледуваат во една група: *глаголи со реченична содржина*. Во рамките на таа група, според Тобак, се издвојуваат три семантички категории (González García, 2003 ; 2006, во Tobback, 2008: 74):

- *глаголи кои изразуваат сензорна или когнитивна перцепција: connaître, considérer, croire, découvrir, deviner, écouter, entendre, estimer, imaginer, juger, montrer, penser, présumer, regarder, savoir, sentir, supposer, trouver, voir ;*
- *глаголи за официјална комуникација: affirmer, déclarer, dire, prétendre ;*
- *каузативни глаголи, глаголи со кои се изразува волја, став или желба: aimer, commander, craindre, demander, espérer, exiger, ordonner, préférer, souhaiter, vouloir.*

5.3. Анализа на француските КАО-О со најчестите атрибутивни глаголи и нивните еквиваленти во македонскиот јазик

Од понудениот преглед на класификациите кои го опфаќаат најголемиот број атрибутивни глаголи во КАО-О, може да се резимира дека постојат две основни групи глаголи кои градат два типа КАО-О, во зависност од можноста за нивно парафразирање со декларативна реченица:

а) КАО-О кои дозволуваат парафраза со декларативна реченица, во рамките на кои се среќаваат:

- **глаголи кои искажуваат интелектуални, мисловни или евалуативни процеси:** *croire, juger, trouver, considérer, estimer;*
- **перформативни/декларативни глаголи:** *déclarer, prétendre, certifier;*
- **волитивни глаголи:** *vouloir, désirer, souhaiter, exiger.*

б) КАО-О кои не дозволуваат парафраза со декларативна реченица:

- **каузативни глаголи:** *rendre, laisser, faire.*

Треба да се напомене дека предложената класификација е ограничена само на оние глаголи кои имаат способност да градат КАО-О во кои се среќава придавски атрибут. Во рамките на првиот тип КАО-О, предмет на наш потесен интерес е само првата група глаголи, како најчести атрибутивни глаголи кои се наведуваат во различните истражувања, но и како најзастапени глаголи во нашиот корпус. Другите две групи глаголи синтаксички значително се разликуваат од првата група поради што се класифицираат како нејзини подгрупи.

Што се однесува до застапеноста на перформативните глаголи во корпусот, бројот на ексцерпирани примери на КАО кои вклучуваат нивна употреба е многу мал. Од друга страна, волитивните глаголи не се застапени со ниту еден пример. Како илустрација на употребата на овие две групи глаголи наведуваме неколку конструкции на кои наидовме низ истражувањата. Наша претпоставка е дека како преводни решенија во македонскиот јазик, кај КАО со волитивни глаголи, би се среќавала *да-конструкција* во рамките на која е употребена придавката како именски дел, како во примерот (349а). Што се однесува до КАО-О со перформативни глаголи, како македонски еквивалент во малкуте извлечени примери се среќава предикатска конструкција со предлогот *за*:

- (329) Il *a voulu son film fidèle* à la réalité historique.¹⁰⁷
- (329a) Тој сакаше **неговиот филм** да биде **верен** на историската
реалност. (н.п.)
- (330) Je *te désire heureuse*. (н. пр.)
- (330a) *Посакувам да бидеш среќна*. (пп)
- (331) Le jury *a déclaré Nancy innocente*. (елек. кор.)
- (331a) Поротата **ја** прогласи **Ненси** за **невина**. (н.п.)

5.3.1. Француските КАО-О со глаголи кои опишуваат интелектуални, мисловни, евалуативни процеси и нивните еквиваленти во македонскиот јазик

Во една од своите понови статии, Ригел ги разгледува КАО кои ги градат овие глаголи под насловот *редуцирани атрибутивни реченици*. Според него, тие редуцирани реченици претставуваат реченични дополненија на глаголите и се одликуваат со неколку основни синтаксички карактеристики. Освен неотстранливоста на атрибутивниот елемент, која претставува дистинктивна карактеристика меѓу КАО-О и КАО-П, атрибутивните конструкции во рамките на кои влегуваат глаголите на мислење се одликуваат со:

а) *Можност за парафраза со декларативна реченица, која претставува нивни синтаксички еквивалент:*

- (332) On *les croyait morts et enterrés*. (елек. кор.)
- (332a) **Ги** мислеа за **мртви** и **закопани**. (н.п.)
- (332') On *croyait qu'ils étaient morts et enterrés*. (н.к.)
- (332'a) *Мислеа дека се* **мртви** и **закопани**. (н.п.)
- (333) J'ai trouvé *cela* très **grave**. (елек. кор.)

¹⁰⁷ Примерот е наведен кај Тобак (2004: 84).

(333a) Според мене, **тоа** беше многу **страшно**. (н.п.)

(333') J'ai trouvé que **cela** a été très **grave**. (н.п.)

(333'a) Сметав дека тоа е многу **страшно**. (н.п.)

Доказ за можноста за парафразирање со декларативна реченица, се следниве конструкции во кои како антецеденс на заменката *le* и на (*ce*) *que* и како аргумент на предикатите *être faux/une erreur* се јавува реченичната содржина: *Ils étaient morts et enterrés*:

(334) Je **le** croyais aussi.

(334a) И јас сметав **така**. (н.п.)

(334') С'est **ce que** je croyais aussi.

(334'a) **Тоа** и јас *го* мислев. (н.п.)

(334'') Mais **c'était faux/une erreur**.

(334''a) Но, **тоа беше погрешно/грешка**. (н.п.)

б) Вметнување на копулата *être*:

(335) J'ai quand même trouvé **le jeu** bien **sympa** malgré l'aspect répétitif.
(елек. кор.)

(335a) Мене, сепак, **играта** ми беше **интересна** и покрај повторувањата.
(н.п.)

(335б) Мене, сепак, **играта** ми се виде **интересна** и покрај повторувањата.
(н.п.)

(335в) Според мене, **играта** беше **интересна** и покрај повторувањата. (н.п.)

(335') **Le jeu** que j'ai trouvé être bien **sympa** malgré l'aspect répétitif.
(елек. кор.)

(335'a) **Играјта** која ми беше **интересна** и покрај повторувањата. (н.п.)

в) Замена (клитизација) на атрибутските дополненија:

- (336) *Personne ne croyait alors **cette nouvelle venue capable de dépasser CNN.***
(елек. кор.)
- (336а) *Тогаш никој не веруваше дека **овој нов канал ќе биде способен да го надмине CNN.*** (н.п.)
- (336б) *Тогаш никој не мислеше дека **овој нов канал ќе биде способен да го надмине CNN.*** (н.п.)
- (336') ***Dépasser CNN,** personne n'*en* croyait **capable** cette nouvelle venue.*
- (336'а) *Да го надмине CNN? Никој не го сметаше **новиот канал способен за тоа/такво нешто.*** (н.п.)

5.3.1.1. Глаголите кои опишуваат мисловни процеси како модални глаголи

Во француските јазични истражувања, глаголите од оваа група често се разгледуваат како глаголи кои покажуваат модални карактеристики. Имено, се работи за тоа дека во КАО-О, тие ја губат својата полнозначност и немаат улога на управувачи на предикативната врска меѓу директниот објект и атрибутот во КАО-О. На тој начин, тие се лишени од функцијата на главен предикат, или на предикативно јадро, добивајќи статус на модални глаголи, слично како глаголот *faire*, во конструкции од типот *Il le fait courir*, или на глаголи-оператори кои „градат целина со придавката по нив“ (Blanche-Benveniste, 1988:62, во Tobback, 2008: 74):

- (337) *Marie croyait **heureuse sa mère.***

SN1 - [V – X]- SN2

Во согласност со ова гледиште, глаголите кои опишуваат интелектуални, мисловни процеси, во атрибутивни конструкции, се доближуваат до карактеристиките на глаголите

со слаба реакција, односно на *помошни глаголи* кои не учествуваат во реченичната содржина туку само ја ублажуваат, здобивајќи се, притоа, и со особини на дискурсивни маркери. Доказ за нивната ослабена улога, според Тобак, претставува и фактот што токму во КАО-О што тие ги градат може да дојде до инверзија на директниот објект и атрибутивниот елемент. Имено, заради тоа што глаголот има помошна функција, атрибутивниот предикат ја презема улогата на главен предикат заземајќи централно место во реченица веднаш зад глаголот кој се здобил со помошна функција: „Во тој случај, елементот SN2 не треба повеќе да се толкува како семантички субјект на вториот предикат, туку како објект на еден „сложен“ предикат кој се состои од комбинација на глаголот и атрибутивниот предикат X. Од гледна точка на информативната содржина, референтот на SN2 може во тој случај да биде дел од реченичниот предикативен фокус“.¹⁰⁸

Нашиот корпус располага со поголем број такви примери од кои ги изделуваме следниве два:

- (338) Certains amis *trouvèrent un peu particulier le nom de Véronique* dont il baptisa le premier. (CV, 52)
- (338a) Некои пријатели *сметаа дека е малку необично името Вероника* со кое го крсти своето прво дете. (ПВ, 89)
- (338б) На некои пријатели, *името Вероника* со кое го крсти своето прво дете им **се виде** малку **необично**. (н.в.)
- (339) J'ai toujours *trouvé merveilleuses les voix* de ces artistes. (елек. кор.)
- (339a) Од секогаш сум мислела дека овие изведувачи *имаат прекрасен глас*. (н.п.)
- (339б) Од секогаш сум *го сметала за прекрасен гласот* на овие изведувачи. (н.п.)
- (339в) *Гласот* на овие изведувачи од секогаш *ми бил преубав*. (н.п.)

¹⁰⁸ „Dans ce cas, en effet, le terme SN2 n'est plus à interpréter comme le sujet sémantique du prédicat second, mais bien comme l'objet d'un prédicat "complexe" formé par la combinaison du verbe et du prédicat X. D'un point de vue informationnel, le référent du terme SN2 peut alors faire partie [...] du focus prédictif de la proposition“ (Toback, 2005: 228).

5.4. Анализа на КАО-О со глаголи кои опишуваат мисловни процеси

Предмет на анализа во овој труд се КАО-О со најчестите глаголи кои опишуваат мисловни, интелектуални, евалуативни процеси: *croire, trouver, juger, considérer, estimer*, во кои се вклучени и примери со повратна употреба на некои од овие глаголи.

Основен белег на КАО-О кои ги содржат овие глаголи претставува модалноста, или, поточно, епистемичната модалност, затоа што во сите нив е присутен ставот на говорителот во поглед на реченичната содржина.

Конкретно, од анализата на француски конструкции од корпусот со овој тип глаголи, воочивме дека кај нив приznakот на директниот објект му се прирекува како резултат на: *мислењето, личниот став или расудувањето* на говорителот, во вид на *оценка или проценка* на говорителот за приречената особина или како негов *субјективен впечаток*.

Мислењето и ставот на говорителот се застапени во конструкциите со сите глаголи од оваа група, но најчести се кај глаголот *croire*. Во македонските еквиваленти, овој приznak се предава со глаголите *мисли* и *смета* како дел од декларативна реченица: *мисли дека/смета дека некој/нешто е некаков/некакво, со некаква особина/својство*, или во зависна именско-предикатска конструкција со предлогот *за*: *смета некој/нешто за некаков/некакво, со некаква особина/својство*:

(340) On *le croyait froid, iconoclaste, provocateur*. (елек. кор.)

(340а) *Мислеа дека е ладен, иконокласт, провокатор*. (н.п.)

(340б) *Го сметаа за ладен, иконокласт, провокатор*. (н.п.)

(340в) *Важеше за ладен, иконокласт, провокатор*. (н.п.)

(341) Ils furent arrêtés par Simon Tempestras qui *jugea l'idée trop dangereuse*.
(елек. кор.)

(341а) Тие беа уапсени од Симон Темпестрас кој *сметаше дека идејата е*
премногу *опасна*. (н.п.)

(341б) [...] кој *идејата ја сметаше за* премногу *опасна*. (н.п.)

(341в) [...] кој *идејата ја оцени како* многу *опасна*. (н.п.)

- (342) Et tantôt je *me trouve sage*, et tantôt je m'accuse de lâcheté. (FR, 149)
- (342a) Понекогаш *мислам дека сум паметна*, а понекогаш се обвинувам дека сум плашлива. (н.п.)
- (342б) Напати *се сметам за умна*, а напати се обвинувам за страшливост. (СЖ, 53)
- (342в) Напати *се мислам за мудра*, а напати се обвинувам дека сум плашлива. (н.в.)
- (342г) Понекогаш *си се сметам за паметна*, а понекогаш се обвинувам дека сум плашлива. (н.п.)
- (342д) Понекогаш *се мислам паметна*, а понекогаш се обвинувам дека сум плашлива. (н.п.)
- (343) Nous, famille, amis et collègues, *estimons important d'attirer votre attention* sur son cas. (елек. кор.)
- (343a) Ние, семејството, пријателите и колегите, *сметаме дека е важно да го насочиме вашето внимание* на неговиот случај. (н.п.)
- (343б) Ние, семејството, пријателите и колегите, *оценуваме дека е важно да го насочиме вашето внимание* на неговиот случај. (н.п.)
- (344) La très bonne nouvelle, c'est que Dieu *me considère important*. (елек. кор.)
- (344a) Добрата вест е дека Бог *смета дека сум важен*. (н.п.)
- (344б) Добрата вест е дека Бог *мисли дека сум важен*. (н.п.)
- (344в) Добрата вест е дека Бог *ме смета за важен*. (н.п.)

Признакот *оценка* се среќава само во КАО-О со глаголите *juger* и *estimer*. Во соодветните македонски конструкции среќаваме декларативни реченици со глаголите: *смета, оценува, цени, проценува*, како и конструкции во кои глаголот *оценува* гради зависен именско-предикатски исказ со предлогот *како*: *Некој оценува дека некој/нешто е некаков/некакво, со некаква особина/својство; Некој некој/нешто го оценува како некаков/некакво, со некаква особина/својство*:

- (345) Nous *estimons les conditions* du marché très **favorables**. (елек. кор.)
- (345а) **Пазарните услови ги** оценуваме како многу **поволни**. (н.п.)
- (345б) **Сметаме дека условите** на пазарот *се* многу **поволни**. (н.п.)
- (345в) *Според наша проценка,* пазарните услови *се* многу **поволни**. (н.п.)
- (346) Le procureur *l'estime coupable* d'avoir tiré, mais a requis une dispense de peine. (елек. кор.)
- (346а) Обвинителот *проценува дека е* **виновен** поради тоа што пукал, но побара да биде изземен од казна. (н.п.)
- (346б) Обвинителот *оценува дека е* **виновен** поради тоа што пукал, но побара да биде изземен од казна. (н.п.)
- (346в) Обвинителот *го оценува како* **виновен** поради тоа што пукал, но побара да биде изземен од казна. (н.п.)

Што се однесува до *личниот впечаток на говорителот* како признак од кој се тргнува при опишувањето на изгледот, особината или својството на референтот на директниот објект, него го сретнавме во конструкциите со глаголот *trouver*. Во нив, глаголот не се среќава со конкретното лексичко значење на: *découvrir quelque chose, quelqu'un que l'on cherchait* (наоѓа некој/нешто којшто/коешто *го барал*), туку со значење на: *considérer quelque chose de telle manière* (восприемање на нешто на некаков начин). Во соодветните конструкции, во македонскиот јазик, особината најчесто се предава со глаголите: *се чини, се гледа, изгледа, се стори, се виде, е*: *Некој/нешто некокому му се чини/му се гледа/му изгледа/му е некаков/некакво*:

- (347) Le fait est qu'il *a trouvé le livre exécrationnel*, [...]. (CV, 12)
- (347а) Несомнено е дека **романот** му *се стори одвратен*. (ПВ, 23)
- (347б) Факт е дека **романот** му *се виде одвратен*. (н.в.)
- (347в) **Романот**, без сомнение, му *се чинеше одвратен*. (н.в.)
- (347г) Несомнено е дека **романот** му *беше одвратен*. (н.в.)

- (348) On peut *trouver la démarche* un peu **narcissique**, mais Jane Birkin y met une sincérité inquiète, fantasque et touchante. (елек. кор.)
- (348а) **Постапката** може да се чини малку **нарцистична**, но Џејн Биркин ја облагородува со длабока, нестварна и трогателна искреност. (н.п.)
- (348б) **Постапката** може да ни изгледа малку **нарцистична**, [...]. (н.п.)
- (348в) Може да ни се чини дека **постапката е нарцистична**, [...]. (н.п.)

Од анализата на извлечените примери се забележува, исто така, дека во КАО-О со овој тип глаголи се среќава исклучиво субјект обележан како [+живо суштество], додека директниот објект може да се јави во неколку форми. Имено, освен именска синтагма во определена форма или лична именка (349), најчесто во функција на директен објект се среќава замена за директен објект (350) или релативната замена *que* (351). Не е ретка ниту употребата на *инфинитивна* (352) и *релативна дел-реченица* (353) во улога на директен објект:

- (349) *Mystique jugea Forge responsable* de la mort de son amie. (елек. кор.)
- (349а) Мистик *оцени дека Форж е одговорен* за смртта на неговиот пријател. (н.п.)
- (349б) Мистик *сметаше дека Форж е одговорен* за смртта на неговиот пријател. (н.п.)
- (350) Elle fut fort mal traitée par la cour de Versailles, où on **la jugea laide et dépourvue du "bel esprit"**. (елек. кор.)
- (350а) Таа беше многу лошо третирана од Версајскиот двор, каде **ја сметаа за грда и непросветлена**. (н.п.)
- (350б) Таа многу лошо беше третирана од Версајскиот двор, каде **ја оценуваа како грда и непросветлена**. (н.п.)
- (350в) Таа навистина беше лошо третирана од Версајскиот двор, каде **беше сметана за грда и непросветлена**. (н.п.)
- (350г) Со неа навистина лошо се постапуваше во Версајскиот двор, каде **сметаа дека е грда и непросветлена**. (н.п.)

- (351) Il souligne également que les systèmes immunitaires, **que** l'on croyait **simples**, peuvent se comporter de manière complexe (елек. кор.)
- (351a) Тој, исто така, нагласува дека имунолошките системи, **кои се сметаа за едноставни**, можат да покажат комплексно однесување. (н.п.)
- (351б) Тој, исто така, подвлекува дека имунолошките системи, **за кои се сметаше дека се едноставни**, може да се однесуваат на комплексен начин. (н.п.)
- (352) Je voudrais bien que l'Église *trouvât* également **naturel de faire pour vous ce que vous faites pour ces rats**, après vous avoir aveuglé tout de même. (CV, 62)
- (352a) Многу би сакал и Црквата да **смета дека е природно да го стори за Вас она што Вие го правите за овие стаорци**, откако сепак ве ослепија. (ПВ, 105)
- (352б) Многу би сакал и Црквата да **мисли дека е природно да го стори за Вас она што Вие го правите за овие стаорци**, откако сепак ве ослепија. (н.в.)
- (353) Nous *estimons* **indispensable que chacun puisse savoir qui bénéficie de ces aides et pour faire quoi**. (елек. кор.)
- (353a) **Сметаме дека е неопходно секој да може да знае кој ја користи оваа помош и за која цел**. (н.п.)
- (353б) **Мислиме дека е неопходно секој да може да знае кој ја користи оваа помош и за која цел**. (н.п.)
- (353в) **Оценуваме дека е неопходно секој да може да знае кој ја користи оваа помош и за која цел**. (н.п.)

Во примерите во кои директниот објект е претставен преку заменска форма, во вид на лична заменка *le, la, les* или релативна заменка *que*, атрибутот и директниот објект се раздвоени. Таа раздвоеност се толкува како тенденција за формално означување на разликата меѓу именскиот објект и реченичниот објект. Во тој контекст, Нилсон-Ел

напоменува дека, од стилски аспект, во францускиот јазик секогаш, кога постои можност за тоа, подобро е да се употреби конструкција како во примерите (354), (356) одошто конструкциите (355), (357):¹⁰⁹

(354) *Je ne **le** savais pas si **malade**.*

(355) *Je ne savais pas **Pierre** si **malade**.*

(356) ***Luc, que** je pensais plus **tolérant**.*

(357) *Je pensais **Luc** plus **tolérant**.*

Причината поради која наведените примери се поприродни за францускиот јазик се поврзува со редоследот на зборовите кој кај нив многу поверно го одразува, од една страна, когнитивното раздвојување на предметот на мислењето и неговиот опис, а од друга страна *епистемиолошката антериорност* на објектот во однос на описот кој се дава за него (Nillson-Ehle, 1963, 127-129, во Riegel, 1991: 113).

Што се однесува до македонските конструкции кои се еквиваленти на француските КАО-О, во најголем број од примерите, со сите анализирани глаголи, како еквивалент ја среќаваме декларативната реченица, која во француските реченици претставува длабинска форма од која се изведени атрибутивните конструкции по пат на редукција на копулата.

Разликата меѓу КАО и соодветните декларативни реченици ја опишува Реми-Жиро. Имено, во атрибутивниот исказ со глаголи на мислење постои раздвоеност меѓу предметот на мислата и прирекувањето карактеристика на тој предмет. Тој аспект е отсутен во зависната декларативна реченица, која изразува воопштена, генерална, реченична содржина. Според Реми-Жиро, таа разлика може да се објасни преку фактот дека анафорскиот однос во атрибутивната конструкција е неграматикализиран, што придонесува за слабеење на врската меѓу двата реченични конституенти, односно меѓу директниот објект и атрибутот, зајакнувајќи го истовремено ефектот на раздвојување

---

¹⁰⁹ Примерите се преземени од Нилсон-Ел, во Ригел 1991: 113.

(Remi-Giraud, 1991: 200).

Генезата на овој тип КАО соодветно е опишана и кај Ригел: „Глаголот во атрибутивната реченица оперира во два различни домени кои во голема мерка се солидарни и каде што *NI* има двојна, синтаксичка и интерпретативна улога. Одговорот на прашањето за тоа како е можно да се создаде ваква конструкција треба да се бара на ниво на когнитивните структури поврзани со глаголот во атрибутивната конструкција. Глаголот, во својата употреба во КАО, означува сложен когнитивен процес во рамките на кој *SNo* (субјектот) си создава некаква претстава за *NI* (објектот) и во рамките на таа претстава му припишува некаква, емпириски проверлива, особина или субјективна проценка. На тој начин, формата на реченицата ги претставува двата последователни моменти на припишување на особина на објектот: најнапред, екстрахирањето на самиот објект во вид на глобална претстава, потоа изделување на една компонента која е карактеристична за него“.¹¹⁰

Тргувајќи од ова објаснување на Ригел, кога во македонскиот јазик постои можност паралелно да бидат употребени именско-предикатски конструкции со дативни форми и со декларативна реченица, иако тие се синтаксички блискозначни варијанти, многу поприродна би била првата опција. Такви примери наоѓаме во конструкциите со *trouver*:

- (358) Je *te trouve jolie* ce soir. (н. пр.)
(358a) **Убава** си ми вечерва. (н.п.)
(358б) Мислам дека си **убава** вечерва. (н.п.)
- (359) Il *la trouve* à présent moins **jolie**. (CV, 114)
(359a) Сега не му се чини толку **убава**. (ПВ, 190)
(359б) Сега не му се гледа толку **убава**. (н.в.)

---

¹¹⁰ „Le verbe de la première phrase opère sur deux domaines distincts, mais largement solidaires, ou *NI* joue un double jeu syntaxique et interprétatif. Comment un tel type de construction est-il possible? La réponse se situe au niveau de des structures cognitives associées au verbe de la CAO. Croire tel qu’il est employé dans (48) (атрибутивна конструкција), dénote un processus cognitif complexe par lequel *No* se donne une représentation de *NI* et, dans le cadre de cette interprétation, lui attribue une propriété empiriquement vérifiable ou une évaluation subjective. La forme de la phrase traduirait alors [...] les deux moments successifs de l’assignation d’une propriété à un objet: d’abord la saisie de l’objet lui-même sous la forme d’une représentation globale, puis l’extraction d’une composante caractéristique“ (Riegel, 1991: 111-112).

- (359в) Сега не му изгледа дека е толку *убава*. (н.в.)
- (360) Personnellement, j'ai trouvé *ce film insipide*, vide de sens malgré la direction moralisante qu'ils ont bien voulu essayer de lui donner.
(елек. кор.)
- (360а) Мене лично, *филмот* ми беше **безличен**, без содржина, и покрај тоа што се обиделе да му дадат поучна насока. (н.п.)
- (360б) Мене лично, *филмот* ми се **виде безличен**, [...]. (н.п.)
- (360в) Лично, *мислам дека филмот беше безличен*, [...]. (н.п.)
- (360г) Лично, *сметам дека филмот беше безличен*. (н.п.)

Имено, во исказите (358а), (359а), (359б), (360а), (360б), значењето на *trouver* е посубјективно за разлика од декларативните искази во кои *trouver* означува објективен став, мислење на говорителот (358б), (359в), (360в). Иако во примерите од овој тип, во македонскиот јазик како почест еквивалент се среќаваат декларативни искази, субјективноста на која упатуваат француските примери, според нас, подобро се пренесува со именско-предикатска конструкција и со слободен датив. Слободниот датив претставува форма, со која, според Минова-Ѓуркова, *се означува лицето или предметот на кое му се припишува особината означена со прирокот* (Минова-Ѓуркова, 2000:206). Ние сметаме дека во именско-предикатските конструкции со овој датив се укажува и на односот на говорното лице кон соговорникот или кон содржината којашто се соопштува, што одговара на дефиницијата за *етички датив*. Поради близината на конституентите во линерната структура, со ваквиот тип искази многу поверно се предава, пред сè, синтаксичката структура на француската конструкција, што се пренесува и на план на содржината.

Според Ригел, иако атрибутивната реченица и декларативниот исказ пренесуваат иста информација, тоа го прават на различен начин, односно не се еквиваленти од комуникативен аспект. Имено, именско-предикатските конструкции со дативна форма, се поприродни и поприфатливи затоа што во нив, за разлика од декларативниот исказ, се упатува на директен, перцептивен или искусствен однос меѓу референтите на субјектот и на директниот објект.

Во согласност со тоа, и во следниве примери, кои ги наведува Ригел, конструкциите

(361) и (363) се поприфатливи од (362) и (364) затоа што преку нив поверно се пренесува непосредното густативно или психосензорно искуство на нашата внатрешна состојба (Riegel, 2006: 43).¹¹¹

- (361) Je trouve **votre sauce** trop **épicée**.
(361a) Вашиов сос *ми е* многу **зачинет**.
- (362) Je trouve **que votre sauce** est trop **épicée**.
(362a) Мислам дека **вашиов сос е** многу **зачинет**.
- (363) Je *me sens* un peu **triste** ce matin.
(363a) Се *чувствувам* малку **тажна** утрово.
- (364) Je *sens que* je suis un peu **triste** ce matin.
(364a) *Чувствувам дека сум* малку **тажна** утрово.

Декларативната реченица се среќава како чест еквивалент и на КАО во кои глаголите се употребени како рефлексивни (365), (366):

- (365) Elles *se sont jugées* **incapables** de tout faire. (елек. кор.)
(365a) Тие *сметаа дека не се* **способни** сè да направат. (н.п.)
(365б) Тие *мислеа дека не се* **способни** сè да сторат. (н.п.)

---

¹¹¹ Наспроти ваквите примери, Ригел наведува други глаголи, како: *constater; observer; vérifier; démontrer; prouver*, кои не подразбираат директен искусвен однос меѓу субјектот и објектот. Заради тоа, кај нив како дополнение не се јавува редуцирана атрибутивна реченица туку декларативна реченица, во која постои граматичка раздвоеност меѓу субјектот на главниот глагол и вметнатиот субјект во декларативната реченица (Riegel, 2006: 41):

- *Paul a demontre la terre ronde.*
*Павле ја докажа земјата тркалезна
Paul a demontre que la terre est ronde.
Павле докажа дека земјата е тркалезна.
- *J'ai constate la chambre vide.*
*Ја констатирав собата празна.
J'ai constate que la chambre était vide
Констатирав дека собата е празна.

- (365в) Тие *се сметаа* за **неспособни** сè да направат. (н.п.)
- (366) *Argan se croit malade* et ne peut vivre sans être entouré de médecins.
(елек. кор.)
- (366а) Арган *мисли дека е болен* и не може да живее без да биде опкружен од лекари. (н.п.)
- (366б) Арган *си замислува дека е болен* [...]. (н.п.)

Во македонските еквиваленти на КАО-О со повратни глаголи, во коишто е употребена декларативна конструкција *мисли/смета дека, си замислува дека*, мислењето на субјектот се предава без да се изнесува став, оценка за него. Наспроти тоа, во француската атрибутивна конструкција се добива впечаток дека за зборуваачот ова мислење не е многу засновано. Во овој контекст, Ригел дополнува дека разликата меѓу двата вида конструкции е поврзана со кореферентноста на субјектот и директниот објект. Според авторот, во конструкциите со повратен глагол, таа кореферентност доведува до тоа субјектот експлицитно да ја создава претставата за себе, која, на тој начин, во голема мера добива карактеристики на субјективност, и со неа на некој начин го „контаминира“ описот кој го дава истиот тој субјект за сопствената претстава. Овој значенски ефект не е присутен во конструкциите со декларативна реченица, во кои, иако се кореферентни, субјектот кој го дава описот и субјектот кој се опишува не фигурираат во иста пропозиција. Во овие конструкции, се добива впечаток дека субјектот кој го дава описот не ја создава претставата за самиот себе туку изнесува општ глобален суд (Riegel, 1991: 114).

Освен декларативната реченица, како еквиваленти на КАО-О, со глаголите од разгледуваната група, може да се јават и зависни, предлошки именско-предикатски искази. Имено, кај КАО-О со сите глаголи кои се претставници на разгледуваната група, се среќава именско-предикатска конструкција со глаголот *смета* и сврзникот *за*:

- (367) *Nous nous estimons libres d'émettre des opinions.* (елек. кор.)
- (367а) *Се сметаме за слободни* да даваме мислење. (н.п.)
- (367б) *Сметаме дека сме слободни* да даваме мислење. (н.п.)

- (368) Bien que méfiante et suspicieuse à l'égard des humains, **qu'elle considère primitifs et irrationnels**, elle a développé un profond respect pour le capitaine Archer. (елек. кор.)
- (368a) Иако беше недоверлива и се сомневаше во човечкиот род, **кој го сметаше за примитивен и нерационален**, таа разви длабока почит за капетанот Арчер. (н.п.)
- (368б) Иако беше недоверлива и се сомневаше во човечкиот род, **за кој сметаше дека е примитивен и нерационален**, [...]. (н.п.)

Кај конструкциите со глаголите *juger* и *estimer*, како еквивалент во македонскиот јазик, се среќава зависен именско-предикатски исказ со предлогот *како*:

- (369) Nous *estimons nos évaluations correctes*. (елек. кор.)
- (369a) **Нашите проценки ги оценуваме како точни**. (елек. кор.)
- (369б) **Сметаме дека нашите проценки се точни**. (елек. кор.)
- (370) *L'Union européenne est jugée "moderne" et "démocratique"* par plus de 60 % des Français. (елек. кор.)
- (370a) **Европската Унија се оценува како модерна и демократска** од страна на 60% од француската популација. (н.п.)
- (370б) Шеесет проценти од француската популација **ја оценуваат Европската Унија како модерна и демократска**. (н.п.)

Како што видовме, за македонскиот стандарден јазик, вообичаено е за глаголите *мисли* и *смета* да конотираат зависна предлошка фраза во функција на именски дел (*мисли за*, *смета за*). Сепак, кога се работи за конструкциите со глаголот *croire*, многу често, освен зависните именско-предикатски конструкции, во македонскиот јазик се користат и нестандартни, колоквијални изрази, кои вклучуваат употреба на независни, беспредлошки конструкции (371б), (371д), (372г). Во таков случај, според Цветковски: „*Се работи за необична рекција во нашиот јазик, во која се препознава влијание на српскиот или хрватскиот јазик, каде беспредлошкото дополнување на глаголот со именски дел сосема*

вообичаено и му конкурира на предлошкиот начин на дополнување“ (Цветковски, 1988:37):

- (371) Franchement, je *les croyais* plus **malins** que ça. (елек. кор.)
(371а) Искрено, *ги* мислев за **поитри**. (н.п.)
(371б) Искрено, *ги* сметав **поитри**. (н.п.)
(371в) Искрено, *ги* сметав за **поитри**. (н.п.)
(371г) Искрено, *мислев дека се* **поитри**. (н.п.)
(371д) Искрено, *ги* мислев **поитри**. (колокв. фор.) (н.п.)
- (372) On *les croyait* **fragiles** mais, comme toute l'équipe s'est mise à défendre, le PSG est devenu très difficile à surprendre. (елек. кор.)
(372а) *Ги* мислеа за **слаби**, но кога целиот тим се стави во одбрана, стана тешко да се изненди PSG. (н.п.)
(372б) *Ги* сметаа за **слаби**, но [...]. (н.п.)
(372в) *Мислеа дека се* **слаби**, ама [...]. (н.п.)
(372г) *Ги* мислеа **слаби**, ама [...]. (колокв. фор.) (н.п.)

Според нас, употребата на независните именско-предикатски конструкции со овие глаголи најчесто упатува на некаква семантичка опозиција, односно одрекување на очекувањето (*Те мислев попаметен ама излезе глуп ко авионска сајла*. (фор.), *Јас ја мислев помала, таа петто била*. (фор.))

5.5. **КАО-О со каузативни глаголи во францускиот јазик и нивните еквиваленти во македонскиот јазик**

Глаголите кои припаѓаат кон оваа група се нарекуваат каузативни бидејќи воспоставуваат каузативно-резултативен однос меѓу дејството и описот кој се нуди за референтот на директниот објект. Кога станува збор за КАО, овие глаголи претставуваат семантички хомогена група затоа што сите го содржат каузативниот признак *faire être* (*прави некогo/нешто да биде некаков/некакво*) или *faire devenir* (*прави некогo/нешто да*

стане некаков/некакво). Типични претставници на КАО со придавски атрибут се конструкциите со глаголите *rendre* и *laisser*. Освен нив, кон оваа група, низ литературата, се додаваат и *faire, maintenir, garder* и уште мал број други глаголи кои многу поретко се среќаваат во КАО.¹¹² Значењето на *faire* во овие КАО сосема соодветствува со наведениот признак *прави некого да биде некаков*, додека кај останатите два глагола семантиката упатува на парафраза *држи, одржува некого/нешто во некаква состојба*.¹¹³

Во овој труд подетално ги разгледуваме КАО со глаголите *rendre* и *laisser*, како типични претставници на оваа група, кои се и најмногу застапени во нашиот корпус:

- (373) Notre mariage *l'a rendu* aussi **heureux** que moi. (FR, 159)
 (373a) Бракот *го усреќи* исто колку и мене. (СЖ, 71)
 (373б) Бракот *го направи среќен* исто толку и мене. (н.в.)
- (374) Ce départ brusque *laisse nos convives attristés* et **perplexes**. (CV, 16)
 (374a) Ненадејното заминување *ги остава нашите гости тажни и збунети*. (ПВ, 26)

Основната синтаксичка разлика меѓу КАО со глаголите како *croire* и оние со *rendre* и *laisser* се состои во тоа што вториот тип конструкции не дозволуваат парафраза со декларативна реченица (375') и не дозволуваат вметнување на копулата *être* при релативизација на директниот објект (375'')

¹¹² Такви се глаголите: *conserver, faire, mettre, remettre, tenir*.

¹¹³ За да ја илустрираме употребата на овие глаголи во КАО наведуваме неколку примери извлечени од речникот *Le Trésor de la Langue Française Informatisé* :

Je les avais faites belles pour la messe de huit heures.

Ги дотерав за мисата од осум часот. (н.п.)

Le comte Artoff renversa sir Williams sous ses pieds, lui appuya un genou sur la poitrine et le maintint immobile sous lui.

Грофот Артоф го собори наземи сер Вилијамс, го притисна со коленото врз градите и го држеше неподвижен

под себе. (н.п.)

Le vieux comte garda quelques instants les yeux clos.

Стариот гроф ги подржа очите затворени некое време. (н.п.)

J'écoute peu les déclamations contre la jeunesse d'à présent, et tiens fort suspectes les plaintes qu'en font certaines gens.

Не се обврнувам многу на поплаките против денешната младина и ги сметам за премногу сомнителни жалбите од одредени луѓе. (н.п.)

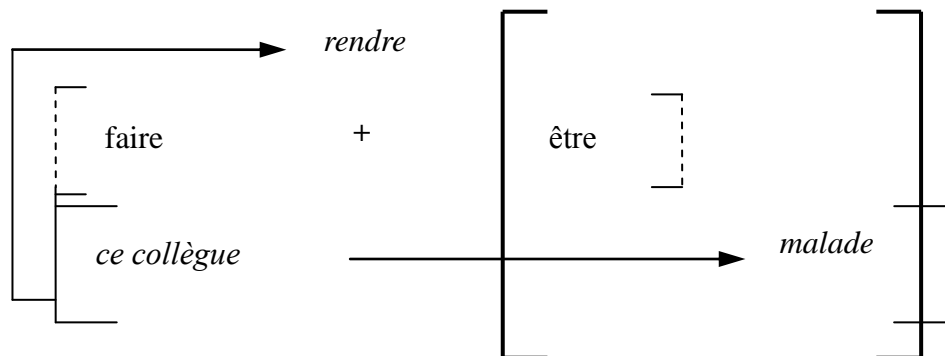
- (375) Il *rend la femme triste*. (н. пр.)
 (*375') Il *rend qu'elle est triste*.
 (*375'') *La femme qu'il rend être triste*.

Причината за тоа, според Ригел, е поврзана со семантичката содржина на каузативните глаголи, кои, како што споменавме, во себе го содржат значењето на конструкцијата *faire....être*, односно, *faire....devenir*, што укажува на тоа дека атрибутивниот однос кој постои во вметнатата декларативна реченица е вграден во самото значење на каузативните глаголи (Riegel 2001, во Tobback, 2004: 101). Според тоа, конструкцијата во примерот (375') е граматички неправилна затоа што: „Со копулата од атрибутивната декларативна реченица се дуплира имплицитниот предикативно-атрибутивен однос во каузативниот глагол".¹¹⁴

Преку семантичкото значење на *être*, кое во себе го содржат овие глаголи, се врши аспектуализација на придавката во овие КАО. Според анализата на Реми-Жиро, аспектуализирана придавка и делот од глаголот кој во себе го содржи значењето на копулата формираат предикатски израз кој, според авторката, се вградува во целиот глагол и претставува задолжителен конституент на глаголската синтагма. Предикатот, понатаму, стапува во релација со именската синтагма во функција на директен објект градејќи притоа конструкција во која именската синтагма се јавува како „субјект“, а придавката има улога на предикат. Директниот објект и атрибутот не градат именска синтагма, каков што е случајот со директниот објект и епитетот, но и двата се дел од директната конструкција на глаголот (Remi-Giraud, 1991: 179). Овие атрибутивни конструкции шематски се прикажани кај Жиро, преку пример со глаголот *rendre*:¹¹⁵

¹¹⁴ "La copule d'une complétive attributive redupliquerait le rapport prédicatif-attributif implicite dans la forme verbale causative" (Riegel 2001, во Tobback, 2005: 101).

¹¹⁵ Според легендата дадена кај Жиро: испрекинатите загради го определуваат означеното со глаголот *rendre*; со задебелените загради се означува аспектуализираната придавка во функција на предикат; со полните загради се означува односот (означен со хоризонтална стрелка) меѓу именската синтагма и предикатот кои формираат граматички немаркирана пропозиција; вертикалната стрелка ја означува зависноста на таа пропозиција во поглед на глаголот *rendre*. (Remi-Giraud, 1991: 180).

Во рамките на прикажаната структура се илустрира дека глаголот *rendre* управува со *пропозиција* во функција на предикат составен од именска синтагма во улога на субјект и придавка која е аспектиализирана од него.

Како што веќе споменавме, во конструкции со атрибут на објект, глаголите *rendre* и *laisser*, од семантички аспект, се опишуваат како каузативни глаголи. Поимот каузатив, според една општа дефиниција, се толкува како *причинување или предизвикување да се случи некој настан, да се појави некаква особина*.

Каузативниот признак на *rendre* во КАО се согледува од неговото директно семантичко значење кое може да се парафразира како: *provoquer l'entrée dans un certain état*, односно *предизвикува/прави/доведува до тоа некој да биде/да стане некаков*:

(376) N'ayant pas été choisi, son désappointement **le rendit fou**. (елек. кор.)

(376a) Бидејќи не беше избран, неговото разочарување **го полуде**. (н.п.)

(376б) Бидејќи не беше избран, неговото разочарување **го доведе до лудило**.
(н.п.)

(377) Si seulement tu avais su **la rendre heureuse**, j'aurais pu te pardonner de m'avoir volé son coeur. (елек. кор.)

(377a) Само знаеше да **ја направиш среќна**, би можел да ти простам што ѝ го украде срцето од мене. (н.п.)

- (377б) Само да знаеше да **ја усреќиш**, ќе ти простев што ѝ го украде срцето од мене. (н.п.)
- (377в) Само да знаеше да *направиш* таа да биде **среќна**, би можел да ти простам што ѝ го украде срцето од мене. (н.п.)

Значењето на *laisser* во КАО, упатува на парафразата: *остава некој/нешто во непроменета состојба*. Притоа, како причина за зачувување и одржување на ситуацијата онаква каква што била може да се јави недејствувањето,¹¹⁶ односно пасивноста на субјектот, или таа да биде резултат на активното дејство на субјектот, при што субјектот се јавува и како предизвикувач на истата состојба која потоа ја остава непроменета или *прави таа да остане непроменета*:

- (378) *Il a laissé la porte ouverte.* (н. пр.)
- (378а) **Ја остави вратата отворена.** (н.п.)
- (378а') (Ја остави таква каква што ја најде.)
- (378а'') (Тој ја отвори вратата и ја остави отворена.)

Имено, во првиот случај може да се замисли контекст во кој субјектот не ја отворил вратата туку ја нашол отворена и не направил ништо за да ја промени ситуацијата, односно да ја затвори оставајќи ја таква каква што била, отворена (378а'). Од друга страна, можна е ситуација во која субјектот ја отворил вратата, со што директно ја предизвикал ситуацијата и ја оставил во непроменета состојба (378а'').

Што се однесува до субјектот кој се среќава во овој тип КАО, за разлика од *croire*, глаголите *laisser* и *rendre* не наметнуваат никаква рестрикција во однос на селекцијата на субјектот и директниот објект. Оваа карактеристика на каузативните глаголи, според некои лингвисти, оди во прилог на тоа дека се работи за *помошни глаголи* или *глаголи-оператори* кои немаат сопствена валенција.¹¹⁷ Имено, во атрибутивните конструкции кои тие ги

¹¹⁶ Тргнуваме од објаснувањето на Кулиоли, кој дефинирајќи го значењето на *laisser*, вели дека недејствувањето всушност означува дејство: не дејствуваме и правјеќи го тоа, не правиме ништо што би ја променило состојбата (според Бабамова, 2010: 13).

¹¹⁷ Во врска со ова прашање, Тобак напоменува дека авторите кои ја застапуваат анализата на каузативните глаголи во КАО како глаголи без сопствена валениција, на синтаксичко ниво продолжуваат да ги анализираат

градат, во функција на субјект може да се сретне поим од жива (379), нежива (380) или апстрактна природа (381), а субјектот може да има и форма на дел-реченица (382):

- (379) *Après des combats acharnés, Leclerc propose de *laisser l'île libre*, sous la direction de Toussaint mais sous contrôle français.* (елек. кор.)
- (379а) По жестоките битки, Леклер предлага **островот** да се остави **слободен**, под управа на Тусен, но под француска контрола. (н.п.)
- (380) *Sa robe noire, dont les draperies s'élargissaient en éventail, l'amincissait, **la rendait plus grande.*** (МВ, 527)
- (380а) Нејзиниот црн фустан чии набори се ширеа како некое ветрило, **ја правеше потанка и повисока.** (ГБ, 296)
- (380б) Нејзиниот црн фустан чии набори се ширеа како некое ладало, **ја истенчуваше и ја издолжуваше.** (н.в.)
- (380в) Нејзиниот црн фустан чии набори се ширеа како некое ладало, **правеше да изгледа потанка и повисока.** (н.в.)
- (381) *C'est un choix de plus en plus difficile car la qualité de notre restauration *ne laisse **personne indifférent.*** (елек. кор.)*
- (381а) Тоа е сè потежок избор бидејќи квалитетот на нашето угостителство **не остава никого рамнодушен.** (н.п.)
- (382) *Manger, en sa compagnie, *rend plus sage, plus spirituel et plus fraternel.* (елек. кор.)*
- (382а) Јадењето во негово друштво **те прави помудар, подуховен и посолитарен.** (н.п.)

Прашањата поврзани со каузативноста досега не биле предмет на подлабока анализа во македонските јазични истражувања. Овој поим се споменува кај Благоја Корубин во

директниот објект и атрибутот како дополненија кои зависат од глаголот. Според Тобак, доколку глаголите навистина имаат статус на помошни, без оглед на тоа што атрибутот има задолжителна функција, тој би требало да се анализира како главен предикат во реченицата (Toback, 2005: 102).

контекст на неговото разликување од фактитивноста. Имено, за каузативни, Корубин ги смета оние преодни глаголи каде дејството означено од глаголот го врши директно самиот субјект врз предметот кој е пасивен и се јавува во улога на трпител: *Тој го оди патот* = (*Тој оди (по патот)*), *Го шета светот* = (*Шета (по светот)*). (Бабамова, 2010:11). Меѓутоа, каузативноста во рамки на именско-предикатските конструкции, според нашите сознанија, досега не се споменува како посебно прашање.

Од анализата на еквивалентните конструкции во нашиот корпус се забележува дека каузативната семантика на овој тип КАО, во македонскиот јазик, во основа се предава преку конструкции со префиксирани глаголи и конструкции со глаголите *прави*, *стане*, кога се работи за КАО со *rendre* и со конструкции со глаголот *остава*, кога се работи за КАО со *laisser*.

Кога станува збор за еквивалентите на КАО со *rendre*, како преводни решенија најчесто се среќаваат облиците:

➤ *прави* + *придавка* (*некој/нешто прави некого/нешто некаков/некакво*):

(383) C'est tout juste si l'on ose parler d'apporter des changements pour *rendre le système plus efficace*. (елек. кор.)

(383а) Праведно е да се осмелиме да зборуваме за тоа да се направат промени со цел да *го направиме системот поефикасен*. (н.п.)

➤ *прави да биде*+ *придавка* (*некој/нешто прави некого/нешто да биде некаков/некакво*):

(384) Се “savoir“ *les rendit plus forts* (елек. кор.)

(384а) Ова сознание *ги направи посилни*. (н.п.)

- *прави да изгледа*+ *придавка* (*некој/нешто прави некого/нешто да изгледа некаков/некакво*):

(385) Quoique la longueur des beaux jours *rendit* peut-être **la campagne plus ennuyeuse** encore durant l'été. (MB, 48)

(385a) Иако должината на убавите денови *правеше селото да изгледа* можеби уште **поздодевно** лете. (н.в.)

Напоменуваме дека ваквите *да-конструкции* со глаголот *прави* и придавска форма, како во примерите (384a) и (385a), не се многу природни за македонскиот стандарден јазичен израз, иако често се употребуваат. Овие форми може да се сметаат за влијание, пред сè, од англискиот јазик (*Make someone happy* - *Да направиш некого среќен*). Преводот на примерот (384) би бил многу посоодветен и поприроден ако се употреби констуркцијата *прави + придавка*, додека во примерот (385) каузативната семантика може поверно да се пренесе со причинска реченица:¹¹⁸

(384b) Ова сознание *направи да бидат* **посилни**. (н.п.)

(385b) Иако *заради* должината на убавите денови *селото изгледаше* можеби уште **поздодевно** лете. (н.в.)

- *стане/прави да стане + придавка* (*некој/нешто станува некакво заради нешто*):

(386) Sa chevelure blanche *rendait* **plus vif** encore *l'éclat rude* de ses petits yeux noirs. (MB, 212)

(386a) Неговите побелени коси *правеа* **остриот одблесок** на неговите мали црни очи *да стане* уште **пожив**. (н.в.)

Во македонските конструкции, освен овие форми, припишувањето на особина на директниот објект се пренесува и преку перифрастични изрази со именка:

---

¹¹⁸ Благодарност до проф. д-р Ирина Бабамова за ова укажување.

- (387) Il n'avait plus, comme autrefois, de ces mots si doux qui la faisaient pleurer, ni de ces véhémentes caresses qui **la rendaient folle**. (МВ, 350)
- (387а) Тој веќе немаше за неа, како порано, така слатки зборови што ја тераа да се расплаче, ни така страсни милувки што **ја доведуваа до лудило**. (ГБ, 199)
- (388) Comme il eut peur, cependant, que cette vue **ne le rendit plus triste** encore, il s'en revint tout droit chez lui. (МВ, 65)
- (388а) Меѓутоа, се исплаши тие места да не му **ја зголемат тагата** и се врати право дома (ГБ, 39)

Паралелно со наведените аналитички конструкции, во рамките на преводните решенија се среќаваат и синтетички форми и тоа најчесто станува збор за префиксирани глаголи. Некои од префиксите кои тука ги среќаваме како преносители на каузативна семантика, ги сретнавме и како носители на инхоативно значење (*стана некаков, почна да добива некакво својство*). Ние сметаме дека овие синтетски форми претставуваат многу посоодветни еквиваленти од горенаведените аналитички форми.

Најчестите префикси кои се среќаваат во преводните решенија се: *у-* (*усреќува*), *о-* (*отежнува, овозможува, оневозможува*), *раз-* (*развеселува, растажува*), *по-* (*полудува*), *про-* (*прослави*), *из-* (*издолжува, истенчува*) *з-* (*збогатува*):

- (389) La conviction où il était de **la rendre heureuse** lui semblait une insulte imbécile [...]. (МВ, 223)
- (389а) Неговата убеденост во тоа дека **ја усреќува** ѝ изгледаше како глупава навреда [...] (н.в.)
- (390) Puis, dans un transport d'héroïsme qui **la rendait presque joyeuse**, elle descendit la côte en courant (МВ, 640)
- (390а) Потоа, во еден херојски занес кој речиси **ја развеселуваше**, таа слезе трчајќи по ридот. (н.в.)

(391) Généralement, son caractère autoritaire *rendit ses relations* souvent **difficiles** avec ses collègues. (елек. кор.)

(391a) Генерално, неговиот строг карактер *го отежнуваше неговиот однос* со колегите. (н.п.)

Што се однесува до можните облици со кои се пренесува значењето на КАО кои го содржат глаголот *laisser*, во најголемиот број се јавуваат аналитички форми со глаголот *остава*:

➤ *остава + придавка (некој/нешто остава некого/нешто во некаква состојба)*:

(392) Les beaux scores de vente du Nissan *n'ont pas laissé* Peugeot **indifférent**. (елек. кор.)

(392a) Добрите резултати во продажбата на Нисан *не го оставија Пежо рамнодушен*. (н.п.)

И кај овие КАО, како преводен еквивалент може да се сретне *да-конструкција* (393a), но и тука напоменуваме дека таа не е најсоодветно решение и би требало да се претпочита конструкцијата со *остава + придавка* (393б):

➤ *остава да биде + придавка (некој/нешто остава некого/нешто да биде некаков/во некаква состојба)*:

(393) On *le laissa libre* quelques heures. (МВ, 368)

(393a) *Го оставија да биде сам* неколку часа. (н.п.)

(393б) *Го оставија сам* неколку часа. (н.п.)

- *остава во* + *именска синтагма со придавски детерминант* (некој *остава некого/нешто во некаква состојба*):

- (394) Le succès de la Suzuki Bandit 600 ne pouvait *laisser la concurrence indifférente* trop longtemps. (елек. кор.)
- (394a) Успехот на Сузуки Бандит 600 не можеше премногу долго да *ја остави конкуренцијата рамнодушна*. (н.п.)

Освен овие конструкции, во неколку ретки примери како еквиваленти може да се употребат и конструкции со префиксиран глагол, иако сметаме дека тие се наоѓаат на граница на прифатливост. Според нас, аналитичката конструкција претставува многу посоодветно решение:

- (395) Si la technique est rodée chez les pompiers, elle *laisse perplexe l'observateur*. (елек. кор.)
- (395a) Иако оваа пожарникарска техника е застарена, таа *го занемува набљудувачот*. (н.п.)
- (395б) [...] *го вчудовидува набљудувачот*. (н.п.)
- (395в) [...] *го остава набљудувачот без зборови*. (н.п.)

6. Конструкции со помошен атрибут на објект (КАО-П) во францускиот јазик и нивните еквиваленти во македонскиот јазик

Како што веќе споменавме погоре во трудот, во најголемиот број истражувања на кои наидовме, овој тип конструкции се илустрираат со глаголите *boire* (396) и *manger* (397):

(396) Je bois **le café chaud**. (н. пр.)¹¹⁹

(396а) **Кафето го пијам врело**. (н.п.)

(396б) **Кафето врело го пијам**. (н.п.)

(396в) (Јас) **пијам врело кафе**. (н.п.)

(397) Je mange **la soupe froide**. (н. пр.)

(397а) **Супата ја јадам ладна**. (н.п.)

(397б) **Супата ладна ја јадам**. (н.п.)

(397в) (Јас) **јадам ладна супа**. (н.п.)

Освен нив, најчестите глаголи кои се споменуваат кога се опишуваат овие конструкции се: *acheter, apporter, choisir, donner, envoyer, prendre, recevoir, rendre, servir; trouver*. Како што може да се забележи, во оваа група се среќаваат и некои од глаголите кои влегуваа во рамките на КАО-О, со таа разлика што во КАО-П тие се јавуваат со нивното конкретно значење. Имено, во примерот (398), *trouver* е употребен со значење на *наоѓа некого во некаква состојба*, додека *rendre*, во (399) означува *враќа нешто некаде, некаква состојба*:

(398) Il **le trouva seul**, assis dans le fauteuil [...]. (МВ, 667)

(398а) Тој **го најде сам**, седнат во фотелјата. (н.п.)

(399) **Rendez votre linge propre**. (н. пр.)

(399а) **Враќајте ја облеката чиста**. (н.п.)

---

¹¹⁹ При преводот на примерите тука ја земаме предвид само атрибутивната функција на придавката.

Синтаксичката формула преку која може да бидат претставени овие примери е идентична со формулата за КАО-О:

SN1 - V- SN2 - X

Основната разлика меѓу КАО-О и КАО-П се состои во тоа што атрибутивниот елемент во КАО-П, од синтаксички аспект, нема задолжителен карактер. Во негово отсуство, глаголот го задржува истото лексичко знаење како и при негова самостојна употреба:

(396') *Je bois le café.*

(396'a) *Го пијам кафето.*

(397') *Je mange la soupe.*

(397'a) *Ја јадам супата.*

(398') *Il le trouva.*

(398'a) *Тој го најде/пронајде.*

(399') *Rendez le linge!*

(399'a) *Вратете ја облеката!*

За разлика од КАО-О, глаголите кои градат КАО-П не претставуваат хомогена група. Реми-Жиро смета дека тоа се должи на фактот што атрибутивната структура која содржи помошен атрибут на објект, не е поврзана со лексичкото значење на глаголот (Remi-Giraud, 1991: 191). Бланш-Бенвенист, исто така, наведува дека е многу тешко да се состави список на глаголи кои би можеле да се сретнат во КАО-П затоа што, според неа, трите елементи, глаголот, објектот и атрибутот треба да се меѓусебно компатибилни, односно не можат да се разгледуваат засебно, како независни еден од друг, и однапред да се определи кој елемент може или не може да биде дел од КАО-П.

Речиси сите лингвисти се согласуваат со Милер во тврдењето дека клучната карактеристика на КАО-П се состои во истовременото случување на глаголското дејство и

прирекувањето особина или состојба преку атрибутивниот елемент, при што тие два процеси треба да се меѓусебно компатибилни.

Околу статусот на SN2 во овие примери (le café, la soupe), односно неговата функција на директен објект, во лингвистичките проучувања не постојат речиси никакви дилеми. Дискусиите, пред сè, се насочени кон статусот на елементот X, (*chaud* и *froide*), во насока на тоа дали тој треба да се анализира како актант, односно како „нуклеарно“ дополнение кое влегува во валентната шема на глаголот или како елемент со прилошки карактер (Tobback, 2004: 5).

Во таа насока, Ле Гофик смета дека овде може да се зборува за *помошен атрибут* (Le Goffic 1993: 360), додека Ариве, Гаде и Галмиш сметаат дека придавката во овој тип конструкции има функција на прилошко дополнение за начин (Arrivé, Gadet, Galmiche, 1986). Вилме и авторите на *Grammaire méthodique du français*, оваа функција на придавката ја опишуваат како *факултативна експанзија* (Wilmet, 1997) и како *атрибутивно проширување* (Riegel et al., 1994). Од друга страна, Ван Ден Биш не се согласува дека придавката тука има атрибутивна функција туку смета дека се работи за интегрирана апозиција (Van den Bussche, 1988, во Милер, 2000: 3).

Ниту Милер (2000: 1) не се согласува дека придавката во овој тип КАО е дел од валентната шема на глаголот. Според него, тука глаголскиот елемент не воспоставува никаква врска со придавскиот предикат и ниту аргументската структура на главниот глагол, ниту неговата семантичка структура не предвидуваат проширување од придавски тип. Милер објаснува дека придавскиот елемент се вклучува во овие конструкции само преку релацијата на истовременост на дејството кое е опишано преку глаголскиот предикат и на состојбата чиј носител е придавскиот предикат. На тој начин, овие конструкции се доближуваат до описот кој го дадовме за конструкциите со помошен атрибут на субјект. И во двата типа атрибутивни конструкции, кохезијата се обезбедува преку *врската на истовременост*,¹²⁰ за чие остварување, според Милер, доволно е придавката да има способност да стапи во предикативен однос со именскиот конституент. Според тоа, примерите (396) и (397) би можеле да се парафразираат како временски реченици :

---

¹²⁰ *Le lien du temps partagé* (Muller, 2000: 2).

- (400) Le café est chaud **quand je le bois.**
 (400a) Кафето е жешко **кога (додека) го пијам.**
 (400') Je bois le café **quand il est chaud.**
 (400'a) Го пијам кафето **кога (додека) е жешко.**
- (401) La soupe est froide **quand je la mange.**
 (401a) Супата е ладна **кога (додека) ја јадам.**
 (401') Je mange la soupe **quand elle est froide.**
 (401'a) Ја јадам супата **кога (додека) е ладна.**

Иако по своето значење се доближуваат до временските реченици, Милер и тука, како и кај КАС-П, укажува на променливата предикатска хиерархија кај КАО-П како разликувачки елемент во однос на временските реченици. На тоа упатува и парафразата на примерите (402) и (403) во кои како надреден предикат еднаш се среќава придавскиот (402'), а друг пат глаголскиот предикат (403'):

- (402) *Rendez **la voiture propre!*** (н. пр.)
 (402') **Que la voiture soit propre** *quand vous la rendez!*
 (*402'') **Rendez la voiture** *quand elle est propre!*
- (403) *Mangez **les bananes vertes!***
 (403') **Mangez les bananes** *quand elles sont vertes!*
 (*403'') **Que les bananes soient vertes** *quand vous les mangez!*

На семантичко ниво, освен како временски реченици, конструкциите со КАО-П можат да се толкуваат како редуцирана верзија на конструкции кои во длабинската структура претставуваат различен тип реченици: *условни* (404), (405), *допусни* (406) или *спротивни* (407). Различните прилошките значења на КАО-П ги илустрираме преку неколку примери со *boire* и *manger*, извлечени од корпусот, и со неколку примери преземени од статијата на Гос (2008: 28):

- (404) Il *bois son thé tiède*. (елек. кор.)
- (404a) Тој **млак го пие чајот**. (н.п.)
- (404б) Тој **чајот го пие млак**. (н.п.)
- (404в) Тој *пие млак чај*. (н.п.)
- (404') (*Il boit le thé s'il est tiède*)
- (404'a) (*Toj čajom go pие ако е млак.*) (н.п.)
-
- (405) Il *aime les femmes sveltes*.
- (405a) Тој **сака слаби жени**. (н.п.)
- (405') (*Il aime les femmes si elles sont sveltes*)
- (405'a) (*Toj ги сака жените ако се слаби.*) (н.п.)
-
- (406) Il *a accepté ce colis ouvert*.
- (406a) Тој **го прифати пакетот отворен**. (н.п.)
- (406б) Тој **отворен го прифати пакетот**. (н.п.)
- (406') (*Il a accepté ce colis bien qu'il ait été ouvert*)
- (406'a) (*Toj го прифати пакетот иако беше отворен.*) (н.п.)
-
- (407) Il *a creusé le trou trop profond*.
- (407a) Тој **ја ископа дупката многу длабоко**. (н.п.)
- (407б) Тој многу длабоко **ја ископа дупката**. (н.п.)
- (407в) Тој **дупката ја ископа многу длабоко**. (н.п.)
- (407') (*Il a creusé le trou mais il était trop profond*)
- (407'a) (*Ja ископа дупката, но беше многу длабока.*) (н.п.)

Што се однесува до македонските преводни еквиваленти на француските КАО-П, постојат неколку можности кои, пред сè, се однесуваат на редоследот на конституентите. Имено, како и кај конструкциите со помошен атрибут на субјект, збороредот во македонските еквивалентни конструкции е многу флексибилен, како што може да се види од примерите. Според нас, иако сите варијанти се прифатливи, конструкциите во кои придавката, односно прилогот во некои случаи, е поставена пред директниот објект, како

во примерите (404а), (406б), (407б) би биле попрепорачливи бидејќи на тој начин се нагласува признакот на објектот кој во француските примери има суштинска, рематска улога.

Примерите (404в), (405а), ја илустрираат можноста во македонскиот јазик да се употреби преводен еквивалент кој содржи нечленувана придавка, но само кога француските глаголи во КАО-П се употребени во сегашно време. Таа придавка, на синтаксичко ниво, има функција на обичен придавски атрибут, но од семантички аспект има предикативен карактер и може да покрива повеќе значенски нијанси на конструкцијата.

Според нас, со овој еквивалент најдобро се предава значењето на генерална навика или вкус на кој упатуваат француските конструкции:¹²¹

(408) Јас пијам **жеешко кафе**. (*Секогаш кога пијам кафе сакам тоа да е жеешко.*)

(409) Тој јаде **ладна супа**. (*Секогаш кога тој јаде супа сака таа да биде ладна.*)

Доколку се толкуваат како искази со обичен атрибут, на француски јазик се добиваат еквиваленти кои вклучуваат употреба на неопределен член пред директниот објект:

(410) Je bois **un café chaud**.

(411) Je mange **une soupe froide**.

Доколку се сака да се пренесе прилошката семантика на конструкциите, односно придавката да се толкува како предикативен атрибут, освен со француските конструкции со определен член пред објектот (*Je bois le café chaud, Je mange la soupe froide*), тоа може да се направи со следните, поексплицитни, француски конструкции:

---

¹²¹ Придавките во овие примери можат да бидат сфатени и како обичен атрибут, со што примерот би се толкувал како: *Сега, во моментов, пијам жеешко кафе.*

(412) *Le café, je le bois chaud.*

(413) *Le café, je ne le bois que chaud.*

(414) *La soupe, je la mange froide.*

Што се однесува до еквивалентите на француските КАО-О со прилошка вредност, се забележува дека, и во македонскиот јазик, како најсоодветни решенија се среќаваат редуцирани конструкции со можна, имплицитна, прилошка семантика. Примерите во кои како еквиваленти се употребени експлицитни прилошки реченици може да се земат предвид само како парафрази на појдовните француски атрибутивни искази или како парафрази на самите редуцирани македонски искази (404'a), (405'a), (406'a), (407'a). Според нас, тие би можеле да бидат употребени како преводни решенија само ако според контекстот е јасно дека станува збор за искази со прилошка вредност во францускиот јазик.

Иако различните семантички толкувања на КАО-П упатуваат на тоа дека кај нив придавскиот елемент има функција на прилошка определба, го делиме ставот на Гос, според кој функцијата на придавката во овие конструкции се наоѓа на границата меѓу втор предикат и дополнение на глаголот: „Бидејќи не се предвидени ниту со валентната структура на глаголот ниту со неговото значење, туку се диктирани од комуникативната динамика, КАО-П покажуваат сличност со прилошките дополненија [...]. Оттаму, не чуди фактот што одреден број автори ги доближуваат КАО-П до прилошките дополненија. Сепак, сметаме дека тоа доведува до мешање на поимите значенска заситеност и досег на придавката: зависноста на придавката од директниот објект упатува дека се работи за атрибутивна конструкција во улога на втор предикат, но, нејзиниот досег може го опфати и глаголот и да придонесе за прагматско, прилошко толкување на конструкцијата.“¹²²

---

¹²² „Non prévues par la structure valentielle du verbe, ni par son sens, mais guidées par la dynamique communicative, les EA-objet présentent une analogie avec les compléments adverbiaux, [...]. Il n'est donc pas étonnant qu'un certain nombre d'auteurs aient rapproché l'EA-objet du complément adverbial. Nous estimons cependant qu'il y a là une confusion entre l'incidence et la portée de l'adjectif: l'incidence de l'adjectif à l'objet direct indique qu'il s'agit d'une construction attributive du type PRED2, sa portée peut cependant s'étendre sur le

Глава V

1. Некои аспекти на КАО со глаголот *avoir* во францускиот јазик и нивните еквиваленти во македонскиот јазик

Во францускиот јазик, доста често се среќаваат конструкции со придавски атрибут на објект кој е воведен од глаголот *avoir*, како во следните примери:

(415) Il a **les mains sales**. (н. пр.)

(415a) Тој има **валкани раце**. (н.п.)

(415б) **Неговите** раце се **валкани**. (н.п.)

(415в) Рацете **му се валкани**. (н.п.)

(416) Elle disait qu'elle avait **les jambes trop longues** pour les petits bureaux du CP. (елек. кор.)

(416a) Таа велеше дека има **предолги нозе** за малите работни маси во ЦП.
(н.п.)

(416б) Таа велеше дека нозете **ѝ се предолги** за малите работни маси во ЦП.
(н.п.)

(417) Cet avion a **le nez pointu**.¹²³

(417a) Овој авион има **зашилен преден дел**. (н.п.)

(417б) Предниот дел на овој авион **му е зашилен**. (н.п.)

---

verbe et donner lieu à un effet de sens d'ordre pragmatique, une interprétation « adverbiale »“ (Goes, 2008: 29).

¹²³ Примерот е преземен од Riegel, 1974: 234.

Иако, на прв поглед, овие конструкции наведуваат на тоа дека се работи за придавки употребени како епитет, со примена на тестот на проминализација, кој го наведовме погоре, може да се докаже дека станува збор за атрибут:

(418) Pierre *a les yeux bleus*.

(418') Il *les a bleus*.

(*418') Il *les a*.

Во француската лингвистика, глаголите *avoir* и *être* и нивните заемни односи детално се проучени и опишани од страна на познатиот француски лингвист и филозоф, Емил Бенвенист, во неговото значајно дело *Problèmes de linguistique générale* (Benveniste, 1976: 187-207). Без намера да навлегуваме во подлабока анализа на ова доста интересно и комплексно прашање,¹²⁴ кое би можело да биде предмет на анализа во некое наредно истражување, овде укажуваме единствено на можноста за реципрочна употреба на овие два глагола во француските конструкции кои содржат придавски атрибут на објект. На ова конкретно прашање се задржуваат Ригел (1974: 241-247) и Моање (1975: 257-260), во своите студии посветени на атрибутот на објект.

Имено, горните примери можат да бидат парафразирани со истозначни конструкции во кои глаголот *avoir* се заменува со *être*:

(419) Ses mains *sont sales*. (н. пр.)

(419а) *Рацете му се валкани*. (н.п.)

(419б) *Неговите раце се валкани*. (н.п.)

(419в) Тој *е со валкани раце*. (н.п.)

(420) Elle disait que *ses jambes étaient trop longues* pour les petits bureaux du CP. (елек. кор.)

(420а) Таа велеше дека *нозете* ѝ се **предолги** за малите работни маси во ЦП.
(н.п.)

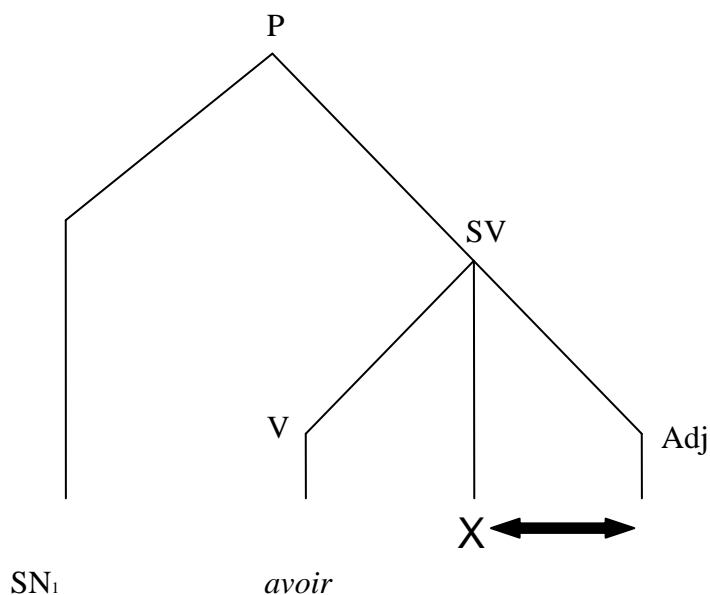

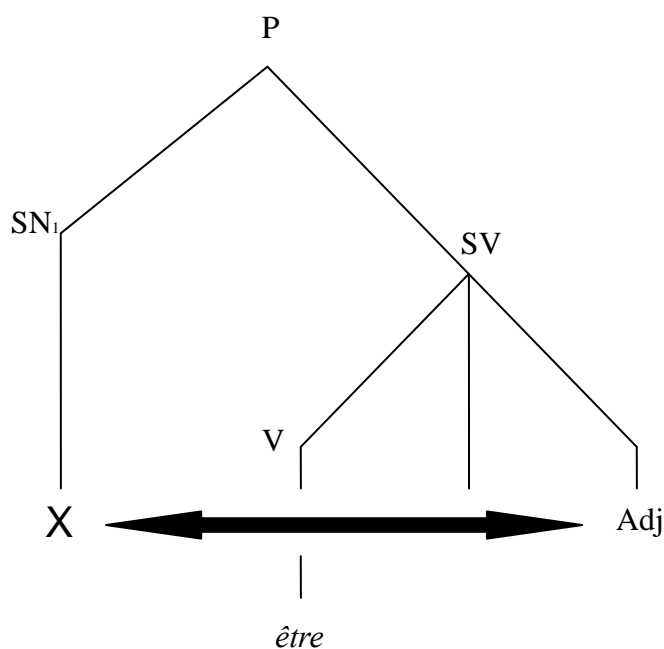
¹²⁴ Прашањата поврзани со глаголите *сум* и *имам*, во македонскиот јазик, се проучувани од страна на К.Фелешко (1973), В.Пјанка (1983) и Ж.Цветковски. (1988). За библиографски податоци упатуваме на Цветковски (1988).

- (421) *Le nez de cet avion est pointu.*
 (421a) *Предниот дел на овој авион е зашилен.*
 (421б) *Предниот дел на авионов му е зашилен.*
 (421в) Овој авион е со зашилена предница.

Во наведените француски примери со *avoir* и со *être*, исказите укажуваат на атрибутивна предикација, редоследно, меѓу *les mains* и *sales*, *les jambes* и *longues*, *le nez* и *pointu*. Единствената разлика меѓу нив се состои во употребата на глаголот со кој се изразува предикативната врска и во редоследот на конститuentите. Во поглед на македонските еквиваленти, напоменуваме дека исказите во кои е употребен глаголот *имам*, иако го пренесуваат основното значење на француските искази, не се најсоодветни еквиваленти. Смеслата на француските конструкции, на македонски јазик најверно се предава со еквивалентите во кои е директниот предмет, кој во македонските конструкции има функција на субјект, е претходен од присвојна заменка или пак со употреба на посесивен датив.

Реципрочноста на *avoir* и *être*, според примерот на Ригел, ја претставуваме преку два шематски прикази во кои атрибутивната предикација е претставена со *двојна стрелка* додека двата термина кои се поврзани со тој предикативен однос се претставени како *X* и *Adj*:

Во нивната заемна употреба двата глагола го изразуваат истиот однос, но меѓу различни конституенти. Имено, со *être*, предикативната врска се остварува меѓу придавката *Adj* и *SN1*, кој има функција на субјект, додека со *avoir* тој однос се воведува меѓу придавката и *SN2*, која е непосреден конституент на глаголската ситагма *SV* и има функција на директен објект (Riegel, 1974: 243).

Сепак, постои едно битно ограничување во можноста за наизменична употреба на овие два француски глаголи. Имено, во францускиот јазик, атрибутивните конструкции со *avoir* се можни само доколку *SN2* претставува дел од целина којашто, макар и метафорично, е претставена преку *SN2*. Во согласност со оваа рестрикција, во францускиот јазик не се можни конструкции од типот (422) и (423), сфатени како парафрази на (424) и (425):

(*422) Pierre *a l'ami malade*. (н. пр.)

(*423) Nous *avons les enfants sages*. (н. пр.)

(424) *L'ami de Pierre est malade*.

(425) *Nos enfants sont sages.*

Ваквата рестрикција го објаснува задолжителното присуство на определениот член пред директниот објект SN2: „Секој директен објект којшто се појавува во ваков тип конструкција автоматски се сфаќа како дел од целината која ја претставува субјектот SN1. Оттаму, кој било друг, дополнителен исказ, кој упатува на припадност би бил редундантен“.¹²⁵

Можноста за реципрочна употреба на *être* и *avoir* ја толкува и Моање, образложувајќи дека глаголот *avoir*, во суштина претставува активна форма од глаголот *être*. Имено, според авторот, двата глагола, на два различни начини изразуваат иста семантичка содржина поврзана со поимот *постоење* (на фр. *existence*). Така, може да се каже дека *être* го опишува постоењето тргнувајќи од она што постои, додека, *avoir* го опишува постоењето како резултат, тргнувајќи од концептот за нешто во однос на кое постои нешто друго:

(426) Pierre *a* un livre.

(426a) Петре *има* книга.

(427) Le livre *est* à Pierre.

(427a) Книгата *е* на Петре

Исказот *Петре има книга*, значи дека книгата постои во однос на Петре. Ако се сака да се тргне од она што се смета за постоечко, односно книгата, тоа може да се направи со глаголот *être*, означувајќи ја врската со Петре преку предлогот *à*.¹²⁶

---

¹²⁵ „Tout c.o.d. figurant dans cette construction est automatiquement déterminé comme appartenant au tout que constitue le sujet (SN1) et cette même présupposition rendrait redondante toute expression supplémentaire de l'appartenance [...]“ (Riegel, 1974: 243).

¹²⁶ „Être pose l'existence à partir de ce qui est pensé existant. Avoir pose l'existence résultativement, en prenant départ à l'idée d'un être par rapport auquel l'existence de quelque chose est postulée. Dire: Pierre a un livre, c'est dire l'existence d'un livre par rapport à Pierre. Si l'on veut prendre départ à l'idée de ce qui est pensé existant, le livre, on dira la même chose avec être, en signifiant la relation avec Pierre par la préposition à.“ (Moignet, 1975: 258).

Според Ригел, *avoir* претставува прототипен глагол во рамките на КАО. Имено, тој наведува дека улогата на *avoir* може да биде сведена на воведување на чист предикативен, односно атрибутивен однос, којшто, според авторот е заеднички за сите глаголи кои градат конструкции каде што во улога на атрибут на објект се јавува придавски елемент. Поинаку кажано, сите останати атрибутивни глаголи Ригел ги смета за *семантички обележани* во однос на *avoir*, кои заради семантичките особености кои ги содржат налагаат определени ограничувања во поглед на конструкциите кои ги градат.

За разлика од францускиот јазик, кога глаголот *имам* воведува директен предмет, во македонските јазични проучувања тој, од синтаксички аспект, се третира како *посебен вид релатор*, но не и како копулативен глагол.¹²⁷ Според Цветковски, во ваквите случаи се работи за директна зависност, а тоа, според него, е позиција преку која најтешко му се припишува на субјектот некаков признак, својство, особина или состојба (Цветковски, 1988: 22). Според нас, ова тврдење не важи во исказите кои се однесуваат на делови од целина, посебно на делови од човековото тело, бидејќи тогаш директниот објект врзува атрибут кој во прв ред се однесува на објектот, но, целата именска синтаagma-објект индиректно му прирекува особина на субјектот. Тоа најдобро се огледува во можните парафрази со глаголот *сум* во комбинација со предлогот *со* или со изведена придавка:

(428) Таа *има долги нозе* → Таа *е со долги нозе* → Таа *е долгонога*.

(429) Тој *има сини очи* → Тој *е со сини очи* → Тој *е синоок*.

---

¹²⁷ На семантичко рамниште, во примери од типот *имам дарба* (=сум надарен), *имам* се третира како глаголски дел на именско-предикатската конструкција (Цветковски, 1988: 21).

Заклучни согледувања

На крајот од овој докторски труд, ќе ги резимираме најважните согледувања до кои дојдовме по извршеното истражување. Пред тоа, потсетуваме дека оваа дисертација се впишува во рамките на контрастивната анализа која има цел да спореди определени сегменти во различни јазични системи со цел да ги согледа сличностите и разликите кои постојат меѓу нив.

Потесен предмет на анализа во нашето истражување беа француските атрибутивни конструкции кои ги разгледувавме, главно, од синхрониски аспект, иако на почетокот даваме и краток историски осврт на развојот на атрибутот. Целта која си ја поставивме беше да дадеме детален опис на сите видови атрибутивни конструкции со придавка во францускиот јазик и да направиме преглед и анализа на нивните еквиваленти во македонскиот јазик, имајќи предвид дека досега не е направена ваква споредбена, француско-македонска анализа на оваа тема. Притоа, појдовен јазик беше францускиот, односно споредбената анализата беше извршена во насока од францускиот кон македонскиот јазик.

Основна мотивација за избор на оваа тема беа, пред сè, разликите во метајазикот кој се користи за атрибутот и за атрибутивите конструкции во двата граматички системи. Станува збор за значителни термилошки разлики, за кои, во текот на нашето повеќегодишно наставно искуство, утврдивме дека создаваат вистинска забуна кај студентите. Имено, во француската граматика, задржана е традиционалната терминологија во врска со атрибутот, која води потекло уште од Граматиката на Пор-Ројал, кога терминот атрибут се употребувал како синоним за предикат. Со тоа, таа е единствена меѓу европските граматика кои се разликува по метајазикот кој го користи, со напомена дека македонската граматика е поблиска до другите европски граматика кои за оваа функција претежно го користат терминот *предикат*, односно *прирок* на македонски.

Освен тоа, наша цел беше и да ги откриеме механизмите според кои функционираат овие сложени структури во францускиот јазик и да понудиме исцрпна анализа на нивните еквиваленти во македонскиот јазик. Потсетуваме дека основната

поделба на атрибутивните конструкции во трудот ја направивме врз основа на функционалниот пристап според кој се разликуваат примарни и секундарни функции во реченицата. Во согласност со тоа, францускиот атрибут претставува примарна функција, но може да има и основна и помошна примарна функција. Оттаму, поделбата ја направивме на *конструкции со основен атрибут* (на субјект или директен објект) и *конструкции со помошен атрибут* (на субјект или директен објект), во рамките на кои се направени дополнителни поделби.

На почетокот на истражувањето, тргнавме од претпоставката дека основен еквивалент на францускиот атрибут, во македонскиот јазик е *глаголско-именскиот прирок*, односно *именскиот дел на глаголско-именскиот прирок*. Оваа наша претпоставка се потврди како делумно точна бидејќи именскиот дел на прирокот претставува формален и функционален соодветник само на францускиот *основен атрибут на субјект* и на *основниот атрибут на директен објект* (*Elle est (semble, devient, se montre) très intelligente* → Таа е (изгледа, станува, се покажува како) многу **интелигентна** (**интелигентна**- именски дел на глаголско именски прирок)).

Именскиот дел на глаголско-именскиот прирок се среќава како термиолошки соодветник на атрибутот на директен објект, но во македонскиот јазик тој најчесто се јавува во рамките на декларативна реченица или е воведен од глаголски предлошки израз поради што се именува како *зависен именски дел на прирокот* (*Il croit cette femme heureuse* → Тој мисли дека женава е **среќна** (декларативна реченица со глаголско-именски прирок) → Тој ја смета женава за **среќна** (**среќна**- зависен (предлошки) именски дел на прирокот).

Што се однесува до *помошниот атрибут на субјект* и до *помошниот атрибут на директен објект*, во македонската граматика тој се разгледува како *интегриран предикативен атрибут* кој се однесува на субјектот или на директниот објект (*Il est rentré ivre* → Тој се врати **пијан** (**пијан** - интегриран предикативен атрибут кој се однесува на субјектот, *Elle boit son café froid* → Таа кафето го *пие* **ладно** (**ладно**- интегриран предикативен атрибут кој се однесува на директниот објект).

Во поглед на конструкциите со копулативниот глагол *être*, анализата покажа дека во двата јазика глаголите *être*, односно *сум*, се среќаваат како најчести и најтипични спонски, поврзувачки глаголи во конструкциите со придавски атрибут. Освен *сум*, *биде*, се јавуваат и автосемантични глаголи, конструкции со глаголот *има*, но и глаголите *станува*, *се чувствува*. Неретко се случува како еквиваленти да се сретнат и конструкции со елидирана копула. Споредувајќи ги француските копулативни конструкции со именско-предикатските конструкции во македонскиот јазик, се воочува и значителна разлика во однос на редоследот на нивните конституенти. Имено, француските конструкции најчесто го следат канонскиот редослед *субјект+копула+атрибут*, додека во македонскиот јазик тој редослед е многу флексибилен и во голема мерка зависи од комуникативната перспектива.

И во француските и во македонските лингвистички истражувања, копулативниот глагол се смета, пред сè, за семантички празен глагол, но во трудот наведовме и други, спротивставени гледишта по однос на ова прашање, според кои копулата не претставува елемент кој е целосно десемантизиран.

Што се однесува до придавскиот елемент во копулативните конструкции, освен главната синтаксичка особина на задолжителен синтаксички елемент, тој се одликува и со *референцијална несамостојност*, *статичност* и *аспектуализација*. Придавскиот конституент не ја врши самостојно функцијата атрибут на субјект во копулативните конструкции. Неговата врска со субјектот се остварува преку копулата, со која стапува во синтаксички и семантички однос. Заедно, тие формираат атрибутивна целина или синтагма во која двата елемента заедно носат информација за особината или состојбата на субјектот.

Врз основа на семантичките особини на најчестите атрибутивни глаголи (*sembler, paraître, se montrer, s'avérer, devenir, tomber, rester, demeurer*), атрибутивните конструкции ги класифициравме во две поголеми групи: *модални* и *аспектни*, во рамките на кои издвоивме четири помали подгрупи. Преку нивната анализа и споредба со македонските конструкции, заклучивме дека оваа класификација е валидна за конструкциите во двата јазика.

Имено, со глаголите *sembler, paraître*, зборуваачот го изразува својот став кон содржината на исказот, односно изразува дистанца и несигурност во поглед на

вистинитоста на особината која му се прирекува на субјектот. Оттаму, атрибутивните конструкции кои тие ги градат ги класифицираме како *епистемично-модални конструкции* кои дозволуваат парафраза со: *некој/нешто изгледа, се чини (дека е), како да е некаков/некакво/во некаква состојба* (*Alger semblait bien triste samedi matin, après son départ.* (елек. кор.), *Алже изгледаше како да е многу тажен* во саботата наутро, откако си замина. (н.п.), *Алже како да беше многу тажен* во саботата наутро, откако си замина.(н.п.)). Иако не станува збор за големи значенски разлики, сепак забележавме дека во француските конструкции со глаголот *sembler* особината повеќе се предава во форма на *претпоставка*, додека во конструкциите со *paraître* таа добива карактер на *впечаток*. Во македонските еквивалентни конструкции, овие две модални карактеристики подеднакво се предаваат со глаголите *изгледа* и *се чини*. Паралелно со нив, како показатели на епистемичната модалност во македонските еквивалентни конструкции ние ги предлагаме и конструкциите со *како да, ќе да, изгледа како да* во комбинација со глаголот *сум*. Сметаме дека преку овие три форми, во рамките на кои *ќе да* претставува колоквијална форма, може попрецизно да се упати на претпоставка за нечија особина во споредба со *изгледа, се чини*. Освен нив, во нешто помал број, како еквиваленти ги сретнавме и глаголите *се причинува, се гледа, се стори*. Исто така, анализата на овој тип конструкции нè наведе на ставот дека, и француските и македонските конструкции, паралелно со епистемичната модалност, упатуваат и на прекажана евиденцијалност, односно упатуваат на изворот или видот на доказот преку кој се прирекува особината. Како најчести извори кај нив ги забележавме *сопственото искуство на зборувачот*, кое најчесто е визуелно, и *расудувањето* или *менталната перцепција на зборувачот*. Во македонските конструкции, овој семантички белег се пренесува преку безличните конструкции *се чини дека* и *изгледа дека*.

Во конструкциите со глаголите *se montrer* и *s'avérer* на субјектот му се припишува некаква особина врз основа на определени докази и притоа се упатува на изворот од каде се добиени тие докази, со што ваквите искази се доближуваат до дефиницијата за *евиденцијалност*. Во речиси сите примери, станува збор за индиректна, инференциска евиденцијалност, при што до особината на субјектот се доаѓа по пат на инференција или заклучување. Нашата анализа на овој тип конструкции покажа дека како извор на информацијата за состојбата на субјектот најчесто се среќаваат четири вида извори. Имено,

кај конструкциите со глаголот *se montrer*, како извор ги сретнавме *исказом* и *однесувањето на субјектот*, додека кај конструкциите со *s'avérer* доминираат изворите поврзани со *расудувањето* и со содржината на различни *извештаи*, *анкети* или *студии*. Поради природата на самите извори, во исказите со *se montrer*, во кои уделот на зборувачот во описот на субјектот е поизразен, особината е обележана со поголема субјективност. За разлика од нив, во конструкциите со *s'avérer*, доминираат извори за кои се претпоставува дека се пообјективни поради што и особината која му се прирекува на субјектот содржи поголем степен на објективност. Како еквиваленти на француските евиденцијални конструкции, во македонскиот јазик ги сретнавме конструкциите со глаголот *се покажува*, односно со глаголскиот израз, *се покажува како*, но и *излегува*, *испаѓа некаков*, *со некакво својство* или *изгледа/се чини некаков/некакво*. Овие глаголи и во македонската граматика се вбројуваат во копулативните, но тие укажуваат на резултативност, односно на резултатот од некое дејство.

Атрибутивните конструкции со глаголите *devenir* и *tomber* носат информација за почеток на некако својство или состојба на субјектот поради што ги анализираме како *инхоативни конструкции*. Во основата на овие инхоативни предикати лежат состојбени предикати кои се надградени со инхоативна компонента (*таа е тажна* → *таа стана тажна*, *таа е бремена* → *таа забремени*). Нивното значење може да се претстави со парафразата: *некој/нешто почнува да е/да станува некаков (нешто), да се наоѓа во некаква состојба, да има некакво чувство* (*Elle devient triste* quand on lui offre un jouet. (елек. кор.) → *Taa се растажува* кога ѝ даваат играчка. (н.п.), *La comédienne reprend le rôle d'Isabelle Carré qui vient de tomber enceinte.* (елек. кор.) → *Глумицата која ја презема улогата на Изабел Каре пред скоро време остана бремена.* (н.п.)). Како еквиваленти на конструкциите со *devenir*, во македонскиот јазик се среќаваат и синтаксички и морфолошки конструкции (*Ces dernières années le comte était devenu taciturne, [...]* (CV, 22), Овие последни години *грофот* стана *молчалив*. (ПВ, 41), *Son épouse l'a soutenu dès qu'il est tombé malade, il y a plusieurs années déjà.* (елек. кор.), *Неговата сопруга почна да го поддржува од пред неколку години, откако се разболе.* (н.п.)).

Морфолошките конструкции, во македонските граматички истражувања, освен како *инхоативни*, се разгледуваат и како *резултативни*. Најчестите префикси кај нив се: *по-*, *за-*,

в-, во-, с-. Префиксот *по-* се среќава со глаголи изведени од придавката, кои значат придавање некаква особина (*посине, поцрвене, поцрне, полуде*), додека префиксите *за-, в-, во-* и *с-*, означуваат полно преминување на субјектот во нова состојба, односно *ефектив* (*заоштри, зарумене, зацрни, вљуби, вцрви, стишува, стеснува*).

Нашиот став во однос на еквивалентите е дека синтаксичките инхоативни конструкции со глаголите *станува* и *паѓа/останува* + именски дел на прирокот, се поексплицитни и поседуваат поголема изразна моќ од соодветните морфолошки инхоативни конструкции. Што се однесува до морфолошките конструкции, тие, според нас обезбедуваат поголема стегнатост и цврстина, и придонесуваат за подинамичен јазичен израз.

Кога станува збор за конструкции со атрибут, глаголите *rester* и *demeurer* упатуваат на отсуство на промена или пролонгирање на состојбата во која се наоѓа субјектот. Оттаму, во рамките на овој труд, нив ги разгледуваме како *дуративни атрибутивни конструкции* кои можат се парафразираат како: *некој/нешто останува/продолжува да биде некаков, да се наоѓа во некаква состојба* (*Mme Semène, heureusement, ne resta pas insensible à sa détresse [...](CV, 53) → Госпоѓа Семен, за среќа, не остана нечувствителна на нејзината мака. (ПВ, 91)*). Од анализата на примерите, заклучивме дека како најчест македонски еквивалент преку кој се предава дуративната семантика, се среќава глаголската форма *остане/останува* која гради именско-предикатски конструкции кои во македонската граматика се опишуваат како *концесивно-резултативни*.

За помошниот атрибут на субјект, во француските истражувања се користат голем број термини, како: *атрибутивно проширување во однос на субјектот, апозитивна интегрирана конструкција, прилошка определба за начин, факултативна експанзија, индиректен, слободен или изделен атрибут* и многу други. Во македонските јазични истражувања, функцијата на придавката во конструкциите кои се еквиваленти на КАС-П, најчесто се опишува како *интегриран предикативен атрибут*, кој се дефинира како член од површинската реченична структура (*Il est revenu. Il était malade*), кој во неа се сместува преку предикатот од втората по редослед, копулативна реченица од длабинската структура (*Il était malade*) и кој го менува значењето на еден од именските аргументи во рамките и во текот на реализацијата на глаголската предикација. Овде ги резимираме најважните

особини на интегрираниот предикативен атрибут:

- тој претставува формализација на кондензирана зависна реченица во која вршел функција на лексичко јадро на именскиот прирок;
- покажува двојна синтаксичка и семантичка зависност, кон субјектот и кон глаголскиот предикат;
- особината која ја припишува е актуелна само за време на реализацијата на глаголското дејство.

КАС-П се одликуваат со неколку основни синтаксички особини: *отстранливост на атрибутот, незаменливост на атрибутот со заменската форма **le**, засегнатост на атрибутот од модалните трансформации на исказот, логичко надоврзување според атрибутивниот елемент, емфатично изделување на атрибутот, апозитивно изделување на атрибутот, фиксиран збороред.*

Најголеми разлики помеѓу француските и македонските конструкции има во поглед на збороредот во КАС-П. Имено, француските конструкции се одликуваат со фиксираниот редослед на зборовите (*субјект-глагол-објект*) од кој многу ретко постои можност за отстапка (*Il est revenu **malade** hier*). За разлика од нив, придавскиот елемент во македонските конструкции располага со поголема слобода и може да се најде на кое било место во реченицата (*Тој се врати дома **болен**. (н. пр.), **Болен** се врати тој дома, Тој **болен** се врати дома, **Болен** тој дома се врати*).

За глаголите во рамките на француските КАС-П, се користи терминологијата *повремено атрибутивни глаголи*. Во оваа група глаголи најчесто се споменуваат непреодни глаголите кои опишуваат движење, како: *(r)entrer, monter, se lever partir, sortir, venir, arriver* и егзистенцијалните глаголи: *naître, vivre, mourir*.

Во македонските конструкции со интегриран предикативен атрибут, се среќаваат речиси истите глаголи: *се враќа, излегува, пристигнува, оди, си оди, си заминува, стои, седи, лежи, се раѓа, живее, умира*, но за ваквата нивна употреба не постои посебна

терминологија. Анализирајќи ги овој тип конструкции заклучивме дека не може однапред да се утврди дали некој елемент, без разлика дали се работи за глагол и придавка, може да гради конструкција со помошен атрибут. Имено, сите составни елементи во конструкцијата треба да се меѓусебно компатибилни и да соодветствуваат со прагматските и контекстуалните јазични услови во кои се создава конструкцијата.

Конструкциите со основен атрибут на директен објект, во француската граматика се дефинираат како конструкции коишто содржат атрибутивен елемент кој, од семантички аспект, опишува особина или својство на директниот објект преку глаголот во реченицата (*Jean croyait sa mère malade.* (елек. кор.) → Јован мислеше дека **мајка му е болна.** (н.п.), Јован **ја** мислеше **мајка си** за **болна.** (н.п.)). Од синтаксички аспект, во овие конструкции, атрибутивниот елемент има задолжителна функција и со негово отстранување се нарушува синтаксичката стабилност на реченицата или битно се менува нејзиното значење. Постојат многу голем број различни класификации и ставови во врска со глаголите кои влегуваат во рамките на КАС-О, но најчести се глаголите кои искажуваат мисловни и евалуативни процеси (*croire, juger, trouver, considérer, estimer*) и каузативните глаголи, кои опишуваат причинско-последничен процес (*rendre, laisser*).

Нашата анализа покажа дека главна карактеристика на КАО-О со првиот тип глаголи претставува епистемичната модалност, затоа што во сите нив е присутен *личниот впечаток на говорителот*, во форма на *мислење* или *расудување*, *лична оценка* или *проценка* на говорителот за приречената особина. Во македонските еквиваленти конструкции, во најголем број од случаите, овој признак се предава со глаголите *мисли* и *смета* како дел од декларативна реченица: *мисли дека/смета дека некој/нешто е некаков/некакво, со некаква особина/својство* (*Je voudrais bien que l'Église trouvât également naturel de faire pour vous ce que vous faites pour ces rats, après vous avoir aveuglé tout de même.* (CV, 62) → Многу би сакал и Црквата да **смета дека е природно да го стори за Вас она што Вие го правите за овие стаорци**, откако сепак ве ослепија. (ПВ, 105), Многу би сакал и Црквата да **мисли дека е природно да го стори за Вас она што Вие го правите за овие стаорци**, откако сепак ве ослепија. (н.в.)).

Разликата меѓу атрибутивниот исказ со глаголи на мислење и еквивалентната декларативна реченица се состои во тоа што во атрибутивниот исказ постои раздвоеност

меѓу предметот на мислата и прирекувањето карактеристика на тој предмет. За разлика од него, тој аспект е отсутен во зависната декларативна реченица, која изразува воопштена, генерална, реченична содржина.

Во овој дел, упативме и на тоа дека кога во македонските еквивалентни конструкции, посебно кога се работи за конструкциите со глаголот *trouver*, има можност за паралелна употреба на именско-предикатски конструкции со дативни форми и со декларативна реченица, треба да се претпочита првата варијанта. Имено, исказите со дативна форма многу поверно го предаваат директниот, перцептивен или искусствен однос меѓу референтите на субјектот и на директниот објект отколку декларативната реченица (Je *te trouve jolie* се soir. (н. пр.) → **Убава си ми** вечерва. (н.п.) наспроти *Мислам дека си убава* вечерва. (н.п.)).

Покрај декларативната реченица, како еквиваленти на КАО-О од овој тип се среќаваат и зависни, предлошки, именско-предикатски искази со глаголските изрази *смета за* и *мисли за* (Nous nous *estimons libres* d'émettre des opinions. (елек. кор.) → *Се сметаме за слободни* да даваме мислење. (н.п.)). Кај конструкциите со глаголите *juger* и *estimer*, како еквивалент во македонскиот јазик, се среќава зависен именско-предикатски исказ со предлогот *како* (Nous *estimons nos évaluations correctes*. (елек. кор.) → *Нашите проценки ги оценуваме како точни*. (елек. кор.)).

Во чести случаи, посебно кога се упатува на некаква семантичка опозиција, односно одрекување на очекувањето во овие француски конструкции, како македонски еквиваленти се користат и нестандартни, колоквијални изрази, со независни, беспредлошки конструкции. За нив се смета дека претставуваат влијание од српскиот и хрватскиот јазик (Franchement, je *les croyais plus malins* que ça. (елек. кор.) → Искрено, *ги сметав поитри*. (н.п.); Искрено, *ги мислев за поитри*; Искрено, *ги мислев поитри*. (колокв. фор.)(н.п.), Оп *les croyait fragiles* mais, comme toute l'équipe s'est mise à défendre, le PSG est devenu très difficile à surprendre. (елек. кор.) → *Ги мислеа слаби*, ама [...]. (колокв. фор.) (н.п.)).

Во рамките на КАО со каузативни глаголи ги вклучивме конструкциите со глаголите *rendre* и *faire* со кои се воведува каузативно-резултативен однос меѓу дејството и описот кој се нуди за референтот на директниот објект (Notre mariage *l'a rendu aussi heureux* que moi. (FR, 159) → Бракот *го усреќи* исто колку и мене. (СЖ, 71), Бракот *го направи среќен* исто

колку и мене. (н.в.), *Ce départ brusque laisse nos convives attristés et perplexes.* (CV, 16) → Ненадејното заминување *ги остава нашите гости тажни и збунети.* (ПВ, 26)). Каузативниот признак на *rendre* во КАО може да се парафразира како: *provoquer l'entrée dans un certain état*, односно *предизвикува/прави/доведува до тоа некој да биде/да стане некаков*. Значењето, пак, на *laisser* во КАО, упатува на парафразата: *остава некој/нешто во непроменета состојба*.

Преку споредбата на овој тип КАО со македонските еквивалентни конструкции заклучивме дека, во македонскиот јазик, каузативниот белег најдобро се предава преку синтетски форми, односно префиксирани глаголи. Дел од нив во исто време се носители и на инхоативна семантика (*стана некаков, почна да добива некакво својство*). Најчестите префикси кои се среќаваат во преводните решенија се: *y-* (*усреќува*), *o-* (*отежнува, овозможува, оневозможува*), *раз-* (*развеселува, растажува*), *по-* (*полудува*), *про-* (*прослави*), *из-* (*издолжува, истенчува*) и *з-* (*збогатува*).

Исто така, како носители на каузативната семантика, во македонските конструкции се среќаваат и аналитички структури во кои се вклучени глаголите *прави, стане*, како еквивалент на *rendre* и глаголот *остава*, како еквивалент на *laisser* (*прави + придавка, прави да биде + придавка, прави да изгледа + придавка, стане/прави да стане + придавка*). Овие структури се понеприродни за стандардната јазична форма во споредна со синтетските и може да се сметаат за влијание од англискиот јазик, односно од конструкторите со глаголот *make* (*make someone happy - да го направим некој (да биде) среќен наспроти да усреќим некој*)

Кога станува збор за можностите за пренос на значењето на КАО кои го содржат глаголот *laisser*, тука најчесто се среќаваат конструкции со глаголот *остава* (*остава + придавка, остава да биде + придавка, остава во + именска синтагма со придавски детерминант*).

Конструкциите со помошен атрибут на субјект ги анализиравме преку двата најчести глаголи кои се среќаваат во нив, *boire* и *manger* (*Je bois le café frais → Кафето го пијам ладно, Je mange la soupe chaude → Супата ја јадам врела*.) Основната разлика меѓу КАО-О и КАО-П се состои во тоа што атрибутивниот елемент во КАО-П, од синтаксички аспект, нема задолжителен карактер.

Главна одлика на КАО-П е тоа што кај нив глаголското дејство и прирекувањето особина или состојба преку атрибутивниот елемент се случуваат истовремено. Притоа, тие два процеси треба да се меѓусебно компатибилни. Од семантички аспект, француските КАС-П можат да бидат парафразирани како прилошки реченици (*временски, условни, допусни* или *спротивни*), и во согласност со тоа, дозволуваат прилошки еквиваленти во македонскиот јазик.

Исто така, од анализата забележавме дека постои можност во македонскиот јазик да се употреби преводен еквивалент кој содржи нечленувана придавка, која од синтаксички аспект, има функција на обичен придавски атрибут, но од семантички аспект, има предикативен карактер. Ваквата конструкција најдобро го предава значењето на генерална навика или вкус кој е застапен во француските конструкции (*Je bois le café frais* → Јас пијам **ладно кафе**. (*Секогаш кога пијам кафе сакам тоа да е ладно.*), Тој јаде **врела супа**. (*Секогаш кога тој јаде супа сака таа да биде врела*)).

Интересен аспект кој ги засега подеднакво КАО-О и КАО-П е тоа што придавскиот елемент кај нив може во исто време да се анализира како атрибут на директен објект и како епитет на истиот тој објект (*Ils ont trouvé la femme malade*. (н. пр.) → Ним им *се виде дека жената е болна*. (н.п.), Тие *ја најдоа болната жена*. (н.п.)). Ваквите примери се двосмислени во случај кога не можеме да се потпремене на прозодиски и интонациски елементи или на контекстот, но и кога директниот објект се јавува во определена форма (со член или еквивалентен елемент). Најчеста карактеристика која упатува на тоа дека се работи за атрибутивна функција е определената форма на директниот објект. Наспроти тоа, употребата на неопределен или партитивен член пред директниот објект одат во прилог на епитет затоа што тие не дозволуваат проминализација со заменката *le*, што претставува основен критериум за определување на атрибуцката функција (*J'ai bu (un + du) café froid*. (н. пр.) → *Испив едно ладно кафе*. (н.п.), *Bois (un + du) café chaud!* (н. пр.) → *Напиј се едно топло кафе!* (н.п.)).

Како дополнителни особини кои упатуваат на атрибутивна функција може да се сметаат антепозицијата на придавката (пред детерминантот на именската група), или нејзината постпозиција, доколку таа вообичено се поставува меѓу детерминантот и именката (*Paul a trouvé bon ce vin* (= *Paul a apprécié ce vin*) → На Павле му *се допадна ова*

вино, Paul a trouvé *ce vin bon* → *Виново*, според Павле, беше добро). Наспроти тоа, придавката ќе има функција на епитет доколку се најде меѓу детерминантот и именката (Paul a trouvé *ce bon vin* (= Il a déniché cette bonne bouteille → Павле го најде ова добро вино). Како дополнување на наведените критериуми за разликување на двете функции на придавката во ист исказ, може да се додаде дека како дополнителен, помошен елемент, би можел да послужи и контекстот, кој често игра пресудна улога за одгатнување на значењето на двосмислените конструкции.

Во последниот дел од трудот, го начнавме прашањето поврзано со КАО во кои како атрибутивен глагол се среќава глаголот *avoir*, поточно со можноста за наизменична употреба на глаголите *avoir* и *être* во овие конструкции. Во францускиот јазик, вакви конструкции се можни само доколку директниот објект претставува дел од целина којашто е претставена преку субјектот (Il a les mains sales → *Ses mains sont sales*). Во поглед на македонските еквиваленти, исказите во кои е употребен глаголот *имам*, иако го пренесуваат основното значење на француските искази, не се најсоодветни еквиваленти. (Il a les mains sales → Тој има **валкани** раце). Значењето на француските примери, на македонски јазик, најсоодветно се пренесува со конструкции во кои директниот предмет, кој во македонските конструкции има функција на субјект, е претходен од присвојна заменка (*Неговите* раце **се валкани**) или пак со употреба на посесивен датив (Рацете **му се валкани**).

На крајот од оваа докторска дисертација, би сакале да изразиме надеж дека нашето истражување ќе им биде корисно на оние кои имаат интерес позадабочено да ги проучуваат прашањата поврзани со конструкциите со атрибут во францускиот јазик и нивните соодветни, именско-предикатски конструкции во македонскиот јазик. Ќе ни претставува големо задоволство доколку трудот понуди одговори на прашањата за кои интерес би можеле да имаат и студентите на катедрите за француски јазик или франкофонските студенти кои го изучуваат македонскиот јазик и кои се занимаваат со споредбени истражувања на двата јазика.

БИБЛИОГРАФИЈА

ЕДИНИЦИ НА ЛАТИНИЦА

AIKHENVALD, A., *Evidentiality*, Oxford University Press, Oxford, 2004.

ARNAULD, A., LANCELOT, C., *Grammaire générale et raisonnée de Port-Royal*, Paris, (1660), 1803.

ARNAULD, A., NICOLE, P., *La logique ou l'art de penser*, Desprez, Paris, 1724.

ARRIVÉ, M., „Attribut et complément d'objet en français moderne“ in *Le français moderne*, n. 4, 1964, pp. 241-258.

ARRIVÉ, M., GADET, F., GALMICHE, M., *La grammaire d'aujourd'hui. Guide alphabétique de linguistique française*, Flammarion, Paris, 1986.

BALIBAR-MRABTI, A., „Les adjectifs chaud et froid comme attributs de l'objet“ in *Langages*, 33e année, n. 133, 1999, pp. 81-97.

BECHADE, H., *Syntaxe du français moderne et contemporain*, PUF, Paris, 1986.

BECHADE, H., *Grammaire française*, PUF, Paris, 1994.

BENVENISTE, E., *Problèmes de linguistique générale I*, Gallimard, Paris, 1966.

BLANCHE-BENVENISTE, C., „Laissez-le tel que vous l'avez trouvé : Propositions pour l'analyse du fameux attribut du complément d'objet“ in *Travaux de linguistique*, n. 17, 1988, pp. 51-68.

- BLANCHE-BENVENISTE, C., „Deux relations de solidarité utiles pour l’analyse de l’attribut“, *A la recherche de l’attribut*, Presses universitaires de Lyon, Lyon, 1999, pp. 83-97.
- BONNARD, H., „L’attribut se rapporte-t-il au nom?“ in *Le français moderne*, n. 23, 1960, pp. 241-248.
- BUCHARD, A., „Pour une analyse unitaire de l’attribut du sujet et de l’attribut de l’objet“ in *Travaux de linguistique*, 2006/2, n. 53, pp. 67-89.
- COMBETTES, B., *Les constructions détachées en français*, Ophrys, Paris, 1996.
- DAMOURETTE, J., & PICHON, E., *Des mots à la pensée, Essai de grammaire de la langue française*, D’Artrey, Paris, 1911-1940.
- DE GAULMYN, M-M., REMI-GIRAUD, S., *A la recherche de l’attribut*, Presses universitaires de Lyon, Lyon, 1991.
- DE GRAEVE, R., *Les verbes semi-copules évidentiels en français: le cas de se montrer*, Universiteit Gend, 2009-2010.
- DENDALE, P., TASMOWSKI, L., „Présentation. L’évidentialité ou le marquage des sources du savoir“ in *Langue française*, n. 102, 1994, pp. 3-7.
- CRYSTAL, D., *A dictionary of linguistics and phonetics*, Blackwell Publishing, Australia, 2008.
- DE TRACY, D., *Élément d’idéologie*, Volume 2, A.Wahlen, Paris, 1826.

- DIARISSO, M., *Description syntaxique et sémantique de la structure à attribut du sujet et à attribut du complément d'objet*, Thèse de doctorat, Université Cheikh Anta Diop de Dakar, Dakar, 2003.
- DUBOIS J., LAGANE R., *La nouvelle grammaire du français*, Librairie Larousse, Paris, 1973.
- FEUILLET, J., „Actants et circonstants: quelques problèmes de définition“, *Lucien Tesnière aujourd'hui, Actes du colloque international*, Université de Rouen, Peeters, Louvain, Paris, 1992.
- FEUILLET, J., Introduction, Actance et valence dans les langues de l'Europe, Mouton de Gruyter, Berlin, 1998.
- FORSGREN, M., „Apposition, attribut, épithète : même combat prédicatif?“ in *Langue française*, n. 125, 2000, pp. 30-45.
- FRANIČ, I., „Relacijska priroda sintaktičke funkcije: primjer glagola, praznih riječi i funkcionalnih monema“, *Časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, vol.29, n. 1, 2003, str.49-64..
- GALICHET, G., *Essais de grammaire psychologique du français moderne*, PUF, Paris, 1950.
- GARDES-TAMINE, J., „Introduction à la syntaxe (suite) : Les fonctions nominales : sujet et attribut“ In *L'Information Grammaticale*, n. 19, 1983, pp. 43-47.
- GOES, J., „L'attribut: objet de être“ in *Travaux de linguistique*, n. 34, 1997, pp. 49-63.

- GOES, J., „Les prédications secondes à prédicat adjectival“, *Travaux de linguistique*, n. 57, 1998, pp. 23-41.
- GOES, J. *L'Adjectif. Entre nom et verbe* Duculot, Paris/Bruxelles, 1999.
- GOES, J., „Les prédications secondes à prédicat adjectival“ in *Travaux de linguistique*, n. 57, 2008/2, pp. 23-41.
- GOES, J., „Attribution et manière“, in *Langages* 3/2009, n. 17, pp. 85-102.
- GREVISSE M. *Le Bon Usage*, 13^{éd}, Duculot, Paris/Louvain-la-Neuve, 1993.
- GUEHRIA, W., „La structure attributive avec devenir comme construction marquée dans l'ensemble sous-déterminé des phrases de forme *N V_{état} Adj*“ in *Langue française*, n. 171, 3/2011, pp. 135-146.
- GUENTCHEVA, Z., „Manifestations de la catégorie du médiatif dans les temps du français“ in: *Langue française*, n. 102, 1994, pp. 8-23.
- GUILLAUME, G., *Leçons de linguistique 1947-1948, Grammaire particulier du français et grammaire générale*, Vol.8., R.Valin, A.Joly et W.H. Hirtle, Editions Quebec, PULaval&PU Lille, Laval/Lille, 1988.
- GUIMIER, C., „Sur la fonction “attribut du sujet“, Approche psychomécanique“, *A la recherche de l'attribut*, Presses universitaires de Lyon, Lyon, 1991, pp. 209-235.
- HANNE, K., „Attributs directs et indirects en français, en danois et en anglais: différences typologiques et problèmes de traduction“ in *Langue française*, n. 145, 2005, pp. 55-71.

- HAPP, H., Syntaxe latine et théorie de la valence : essai d'adaptation au latin des théories de Lucien Tesnière in *Langages*, 12e année, n. 50, 1978.
- HAPP, H., „Théorie de la valence et enseignement du français“, *Le français moderne*, n. 42, 1978, pp. 97-134.
- HELAND, H. P., *L'impersonnel et la linguistique contrastive*, Reports of the project Languages in Contrast, n. 34, Oslo, 2005.
- HENNING, N., „La dilution linguistique des responsabilités. Essai de description polyphonique des marqueurs évidentiels *il semble que* et *il paraît que*“ in *Langue française*, n. 102, 1994, pp. 84-94.
- HERSLUND, M., „Le participe présent comme co-verbe“ in P. Cadiot & N. Furukawa (éds), *La prédication seconde, Langue française* 1, n. 27, 2000, pp. 86-94.
- HERSLUND, M., „Valence, prédicat, préposition et la notion d'adjet“ in *Modèles linguistiques*, n. 54, 2006, pp. 15-24.
- IVIČ, M., *Pravci u lingvistici*, Ljubljana, 1969.
- IVIČ, M., *Lingvisticki ogleđ*, Prosveta - Biblioteka XX vek, Beograd, 1983.
- JOULIN, J., „Une approche sémantique du verbe devenir à partir de la séquence : [SNI + devenir + adjectif]“ in *L'Information Grammaticale*, n. 17, 1983, pp. 13-16.
- KARABALIČ, V., „Hrvatski imenski predikatni proširak i njemački ekvivalenti“, *Suvremena lingvistika*, Vol.55-56, n. 1-2, 2003.

- KUPFERMAN, L., „Structure événementielle de l'alternance un / Ø devant les noms humains attributs“ in *Langages*, 25e année, n. 102, 1991. pp. 52-75.
- LAMIROY, B., MELIS, L., „Les copules ressemblent-elles aux auxiliaires?“ in Bat Zeev Shyldkrot, H. & Le Querler N. (éds.), *Les périphrases verbales*, Benjamins, Amsterdam, 2005, pp. 145-170.
- LAUWERS, P., „Les emplois attributifs de faire“ in *Studia Neophilologica*, n. 80, 2008, pp. 43-64.
- LEEMAN, D., „Attributs du sujet et verbes attributifs“ in *Linx*, n. 34-35, 1996, pp. 187-195.
- LE GOFFIC, P., *Grammaire de la phrase française*, Hachette Éducation, Paris, 1993.
- LE QUERLER, N., *Précis de syntaxe française*, Presses Universitaires de Caen, Caen, 1994.
- MAILLARD, M., ALMEIDA, E., „Faut-il continuer à parler d'attribut et d'épithète dans l'Europe d'aujourd'hui?“ in *Revue Tranel (Travaux neuchâtelois de linguistique)*, n. 31, 1999, pp. 109-127.
- MARCHELLO-NIZIA, C., „La place de l'attribut du sujet et son évolution aux XIIe et XIIIe siècles en français“ in *Langue française*, n.111, 1996, pp. 97-108.
- MARTIN, F., „Deux types de stage level predicates“, *Langages*, n. 169, 1/2008 pp. 111-128.
- MARTINET, A., *Éléments de linguistique générale*, A. Colin, Paris, 1960.

- MARTINET, A., *Grammaire fonctionnelle du français*, Crédif/Didier, Paris, 1979.
- MARTINET, A., *Syntaxe générale*, Armand Colin, Paris, 1985.
- MOIGNET, G., „L’adjectif attribut du complément d’objet direct: définition formelle et analyse sémantique“ in *Travaux de linguistique et de littérature*, 1974, pp. 229-249.
- MULLER, C., „La portée variable des constructions attributives“ dans M. Bilger, K. van den Eynde, F. Gadet (éds) : *Analyse linguistique et approches de l’oral. Recueil d’études offert en hommage à Claire Blanche-Benveniste*, Peeters, Louvain, 1998, pp. 239-247.
- MULLER, C., „Les constructions à adjectif attribut de l’objet, entre prédication seconde et complémentation verbale“ in *Langue française*, n. 127, 2000, pp. 21-35.
- MULLER, C., „Classes de verbes français transitifs à extension attributive : les opérateurs supplétifs“ in *Langage et référence*, Mélanges offerts à Kerstin Jonasson, 2001, Uppsala, pp. 419-429.
- NIGOEVIČ, M., F „Neka načela određivanja diskursnih oznaka“, *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, Filozofski fakultet Odsjek za talijanski jezik i književnost, n. 37/1, 2011.
- NILLSON-EHLE, H., „L’attribut de l’objet en français. Esquisse d’une étude“ in *Studia Neophilologica*, XXV, Uppsala, 1953, pp. 105-140.
- PIERRARD, M., HAVU, E., „Réduction et intégration de prédications: paramètres pour l'analyse des coprédictions adjectivantes“ in *Discours*, n. 2, 2008.

- PIERRARD, M., HAVU, E., „L' Attribut de l' objet, une complémentation nucléaire?“ in *Travaux de linguistique*, n. 68, 2014/1, pp. 27-48.
- REMI-GIRAUD, S., „Adjectif attribut et prédicat, approche notionnelle et morpho-syntaxique“, *A la recherche de l'attribut*, PUL, Lyon, 1991, pp. 151-207.
- RESTAUT, P., *Principes généraux et raisonnés de la grammaire française*, J.Dessain, Paris, 1730.
- RIEGEL, M., „Incidence et attribut du complément d'objet“ in *Travaux de linguistique et de littérature*, Strasbourg, 1975, pp. 253-271
- RIEGEL, M., *L'adjectif attribut*, PUF, Paris, 1985.
- RIEGEL, M., „Verbes essentiellement ou occasionnellement attributifs“ in *L'information grammaticale*, n. 10, 1981, pp. 23-27.
- RIEGEL, M., „Pour ou contre la notion grammaticale d'attribut de l'objet: critères et arguments“, *A la recherche de l'attribut*, Presses Universitaires de Lyon, Lyon, 1991, pp. 99-118.
- RIEGEL, M., „Grammaire des constructions attributives: avec ou sans copule“ in *Construction, acquisition et communication, Études linguistiques de discours contemporains éditées par Gunnel Engwall*, Stockholm, 2006, pp. 27-50.
- RIEGEL M., PELLAT J.-C., RIOUL R., *Grammaire méthodique du français*, PUF, Paris, 1994.
- ROORYCK, J.,& VAN DEN BUSSCHE, H., „Les attributs en français et leur intégration phrastique“ in *Travaux de linguistique*, n. 16, 1988, pp. 68-85.

- SUBOTIČ, LJ., PETROVIČ, V., „Apozitivni i/ili predikativni atribut (dijahrono-sinhroni aspekt; terminološko-pojmovna razmatranja)“, *Južnoslovenski filolog*, LVI /3-4, 2000, str. 1141-1160.
- TESNIERE, L., *Éléments de syntaxe structurale*, Editions Klincksieck, Paris, 1976.
- THUE-VOLD, E., *Modalité épistémique et discours scientifique*, Université de Bergen, Bergen, 2008.
- THUILLIER, F., „Le verbe paraître : surgissement, manifestation, impression, ouï-dire“ in *Linx*, n. 50, 2004.
- TOBBACK, E., *Les constructions à attribut de l'objet et le marquage de la relation prédicative seconde*, Universiteit Gent, Ghent, 2004-2005.
- TOBBACK, E., „La structure à attribut de l'objet des verbes d'attitude propositionnelle : réflexions sur le rôle du verbe“ in *Travaux de linguistique*, n. 57, 2008/2, pp. 73-88.
- TOBBACK, P. & LAUWERS, E. „Une analyse en miroir de deux semi-copules évidentielles : s'avérer et se révéler“ in *Revue Romane*, Vol.47/1, 2012, pp. 49-75.
- WAGNER, R-L., *Grammaire du français classique et moderne*, Hachette, Paris 2004.
- WAGNER R., PINCHON J., *Grammaire du français classique et moderne* Hachette, Paris 1991.

WARTBURG, W. von, ZUMTHOR, P., *Précis de syntaxe du français contemporain*, Ed. Francke, Berne, 1947.

WILLEMS, D., DEFRANCQ, B., “L’attribut de l’objet et les verbes de perception” in *Langue française*, n. 127, 2000, pp. 6-20.

WILMET, M., *Grammaire critique du français*, Duculot, Paris-Bruxelles, 1997.

ЕДИНИЦИ НА КИРИЛИЦА

БАБАМОВА, И., *Фактитивноста во францускиот и во македонскиот јазик*, Универзитет „Св.Кирил и Методиј“ - Скопје, Филолошки факултет „Блаже Конески“ - Скопје, 2010.

БОЈКОВСКА, Е., „Постпозитивните атрибути на именката во македонскиот и во германскиот јазик“, во *Годишен зборник на Филолошки факултет „Блаже Конески“*, Скопје, 2002- 2003, стр. 99-114.

БОЈКОВСКА, Е., „Придавскиот атрибут во пишуваните македонски текстови и нивните германски преводи“, на *XXXIII Научна конференција на XXXIX меѓународен семинар за македонски јазик, литература и култура во Охрид (28-29.08.2006)*, Универзитет „Св.Кирил и Методиј“, Скопје, 2007, стр.25-35.

БОЈКОВСКА, С., МИНОВА-ЃУРКОВА, ЛЬ., ПАНДЕВ, Д., ЦВЕТКОВСКИ Ж., *Општа граматика на македонскиот јазик*, Просветно дело, Скопје 2008.

- ВЕЛЕВСКА, М, „Атрибут. Сличности и разлики меѓу францускиот и македонскиот јазик (низ примери од безлични глаголки форми)“, во *Годишен зборник на Филолошки факултет „Блаже Конески“*, Скопје, 32/1, 2006, стр. 63-70.
- ВЕЛЕВСКА, М., *Инфинитивните конструкции во францускиот јазик и нивните еквиваленти во македонскиот јазик*, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ - Скопје, Филолошки факултет „Блаже Конески“ - Скопје, 2009.
- ВЕЛКОВСКА, С., „Предикацијата во дневниот и во ревијалниот печат во Република Македонија“, во *Научен собир Педесет години на македонската наука за јазикот*, МАНУ, Скопје, 1997, стр. 337-344.
- ВЕЛКОВСКА, С., *Изразување на резултативноста во македонскиот стандарден јазик*, Институт за македонски јазик „Крсте Петков-Мисирков“, Скопје, 1998.
- ВЕЛКОВСКА, С., ВЕНОВСКА-АНТЕВСКА, С., ДОДЕВСКА-МИХАЈЛОВСКА, О., ТАНТУРОВСКА, Л., ТОПЛИСКА К., *Македонскиот глагол, синхронија и дијахронија*, Зборник на трудови, Институт за македонски јазик „Крсте Петков-Мисирков“, Скопје, 2001.
- ВЕНОВСКА-АНТЕВСКА, С., „Збороредот во македонскиот стандарден јазик“, во *Литературен збор*, Скопје, 1995, 5-6, стр. 63-67.
- ГЕОРГИЕВСКИ, Г., „Атрибутивна да-реченица“, во *Македонски јазик*, 54-55, 2004, стр. 63-71.

- ЈОРДАНОСКИ, Ј., „Интонацијата во македонскиот стандарден јазик, во *Литературен збор*, 1-2, 1996, стр. 85-88.
- КОВАЧЕВИЌ, М., „Предикатски апозитив без непосредне везе с предикатом“, *Зборник матице српске за славистику*, 83, Нови Сад, 2013, стр. 243-257.
- КОНЕСКИ, Б., *Грамматика на македонскиот јазик*, Детска радост, Скопје, 1999.
- КОРУБИН, Б., „Глаголот сум како помошен и како врска“, *Јазикот наш денешен*, кн. II, Скопје, 1976, стр. 82-93.
- КОРУБИН, Б., „Некои случаи на апозицијата и нивното изразување во македонскиот јазик“, *Јазикот наш денешен*, кн. III, Скопје, 1980, стр. 265-269.
- КОРУБИН, Б., „Формата од глаголот сум (е) и глаголска придавка“, *Јазикот наш денешен*, кн. IV, Скопје, 1986, стр. 110-127.
- МИЛОШЕВИЌ, К., „О каузалној функцији предикативних атрибута у српскохрватском језику“, во *Studija linguistica Polono-Jugoslavica V*, Скопје, 1987, стр. 176–190.
- МИНОВА-ЃУРКОВА, Л., *Синтакса на македонскиот стандарден јазик*, Магор, Скопје, 2000.
- МИРКУЛОВСКА, М., „Предикати кои означуваат физиолошки состојби со надградена инхоативна компонента во македонскиот и во полскиот јазик, во *Годишен зборник на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“*, Скопје, 1994, стр. 221-226.

- МИРКУЛОВСКА, М., „За секундарните инхоативни глаголи во македонскиот и полскиот јазик“, во *Јубилеен годишен зборник (50 години Филолошки факултет)*, кн.22, Скопје, 1996, стр. 163-168.
- МИРКУЛОВСКА, М., „Инхоативноста како семантичка и граматичка категорија“, в *Прилози*, XXV 1, Број посветен на академик Петар Хр. Илиевски по повод 80-годишнината од животот, МАНУ, Скопје, 2000, стр.180-193.
- ПЕТРЕВСКИ, Б., „Развиениот придавски атрибут во македонскиот јазик“, Реферат на *Седми научен собир на млади македонисти*, (14-16.10.2010), Скопје, 2010.
- ПЕТРЕВСКИ, Б., Споделеното знаење и неинтегрираните конструкции во почетна позиција, *Литературен збор*, 4-6, Скопје, 2015, стр.25-33.
- ПЕТРОСКА, Е., ТОФОСКА, Ст., „Лексички показатели за прекажана евиденцијалност во македонскиот и во полскиот јазик.“ *VIII Македонско-полска конференција*, Скопје, Филолошки факултет „Блаже Конески“, 2011.
- ПЈАНКА, В., „Функциите и значењата на глаголите Е и ИМА во синтаксичките и глаголските перифрастички конструкции во македонскиот јазик (врз анализа на текстот од М.Цепенков „Преданија“)“, *II Научна дискусија, Семинар за македонски јазик, литература и култура*, Охрид (19-21.08.1975), Универзитет „Св.Кирил и Методиј“, Скопје, 1983, стр. 60-94.

- СТЕФАНОВСКА-ТРАЈАНОВСКА, С., *Епистемичната модалност во англискиот и во македонскиот јазик* (Магистерски труд), Универзитет „Св.Кирил и Методиј“, Скопје, Филолошки факултет „Блаже Конески“, Скопје, 2000.
- ТОПОЛИЊСКА, З., „За синтагматските функции на номиналните фрази во македонскиот литературен текст“, во *Македонски јазик*, год. XX (1969), стр. 35-55.
- ТОПОЛИЊСКА, З., *Грамматика на именската фраза во македонскиот литературен јазик, род, број, посоченост*, МАНУ, Скопје 1974.
- ТОПОЛИЊСКА, З., „Од синтаксата на јужномакедонските говори (Искази конституирани од т.н. именски прирок)“, во *Прилози*, XVI 2, МАНУ, Скопје, 1991, стр. 115-131.
- ТОФОСКА, Ст., „Глаголски предикати носители на информацијата за евиденцијалност во македонскиот и во полскиот јазик“, во *Реферати на македонските слависти за XIV меѓународен славистички конгрес во Охрид*, МАНУ, Скопје, 2008, стр.303-310.
- ТОФОСКА, Ст., „Verba dicendi како лексички показатели на евиденцијалноста и нивниот сооднос со граматичките показатели за евиденцијалност во македонскиот јазик“, во *Перифрастични конструкции со "esse" и "habere" во словенските и во балканските јазици*, МАНУ, Скопје, 2011, стр.41-53.
- ЦВЕТКОВСКИ, Ж., *Именскиот прирок во македонскиот јазик* (докторска дисертација), Филолошки факултет, Скопје, 1988.

- ЦВЕТКОВСКИ, Ж., „За номиналниот прирок со предлози“, Реферат од 17 Научна дискусија на Семинарот за македонски јазик, литература и култура, Охрид, во *Литературен збор*, Скопје, 1991, стр. 45-51.
- ЦВЕТКОВСКИ, Ж., „За копулативните глаголи во македонскиот јазик“, Предавање на XXV меѓународен семинар за македонски јазик, литература и култура, Охрид, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, Скопје, 1992, стр. 69-74.
- ЦВЕТКОВСКИ, Ж., „Категоријата преодност и глаголските групи (раздели)“, во *Македонскиот глагол, синхронија и дијакронија*, Зборник на трудови, Институт за македонски јазик „Крсте Петков-Мисирков“, Скопје, 2001, стр. 25-30.

РЕЧНИЦИ

Атанасов, П., Попоски, А., *Македонско-француски речник*, Југореклам, Скопје, 2007.

Попоски, А., Атанасов, П., *Француско-македонски речник*, Просветно дело, Скопје, 1999.

Интенцијално-синтаксички речник на македонските глаголи, Институт за македонски јазик „Крсте Петков-Мисирков“, Скопје, 2000 (Том II (З-К), Том III (Л-О), Том IV (П), Том V (Р-С), Том VI (Т-Ш)).

Petit Robert: Dictionnaire de la langue française, Le Robert, Paris, 1988.

Le Grand Robert de la langue française, Le Robert, Paris, 2001.

Dictionnaire du français, Josette Rey-Debove, CLE International, Paris, 1999.

ЛИСТА НА СКРАТЕНИЦИ ОД КОРИСТЕНИ ДЕЛА ОД ЛИТЕРАТУРАТА

- (EN) - E. E. Schmitt, *L'Enfant de Noe* (електронска верзија).
- (ДН) - Е-Е. Шмит, *Детето на Ное*, Култура, Скопје, 2006.
(Превод: Јоана Хаџи-Лега)
- (FR) - S. De Beauvoir, *La femme rompue*, Gallimard, 1978.
- (СЖ) - С. Де Бовоар, *Скришена жена*, Детска радост, Скопје, 1995.
(Превод: Слободанка Колемишевска)
- (CV) - A. Gide, *Les Caves du Vatican* (електронска верзија)
- (ПВ) - А. Жид, *Подрумите на Ватикан*, Магор, Скопје, 2010.
(Превод: Елисавета Поповска)
- (SP) - A. Gide, *La Symphonie pastorale* (електронска верзија)
- (МВ) - G. Flaubert, *Madame Bovary*
- (ГБ) - Г. Флобер, *Госпоѓа Бовари*, Македонска книга, Скопје, 1969.
(Превод: Божидар Настев)
- (ПД) - Т. Арсовски, *Парадоксот на Диоген*, НИД „Микена“, Битола, 2008.
- (ПС) - В. Андоновски, *Папокот на светот*, ТРИ, Скопје, 2000.
- (РС) - Г. Смилевски, *Разговор со Спиноза*, Дневник/Утрински весник, Скопје, 2005.
- (Ве) - В. Андоновски, *Вештица*, Култура, Скопје, 2008.
- (Т) - О. Николовска, *Тромбот*, Дневник/Утрински весник, 2005

ЛИСТА НА СКРАТЕНИЦИ ОД ДНЕВЕН ПЕЧАТ

- (Д) - „Дејли мкд“
- (Вес.) - „Вести мкд“
- (А) - „Агапи“
- (М) - „Мкд.мк“
- (фор.) - форум

САЈТОГРАФИЈА

Електронски корпус: http://wortschatz.uni-leipzig.de/ws_fra/

Електронски корпус: http://fraise.it/n_index.jsp?l=1

Галика: <http://gallica.bnf.fr/>

Le Trésor de la Langue française informatisé: <http://atilf.atilf.fr/>

L'Enfant de Noe:

<https://www.fichier-pdf.fr/2014/01/03/l-enfant-de-noe-pdf/l-enfant-de-noe-pdf.pdf>

Les Caves du Vatican: http://www.ebooksgratuits.com/blackmask/gide_caves_du_vatican.pdf

Madame Bovary: <https://beq.ebooksgratuits.com/vents/Flaubert-Bovary.pdf>

La Symphonie pastorale: http://www.ebooksgratuits.com/html/gide_symphonie_pastorale.html

Македонски интернет-портали

Агапи: <http://agapi.mk/>

Вести.мк: <http://vesti.mk/>

Дејли.мк: <http://daily.mk/>

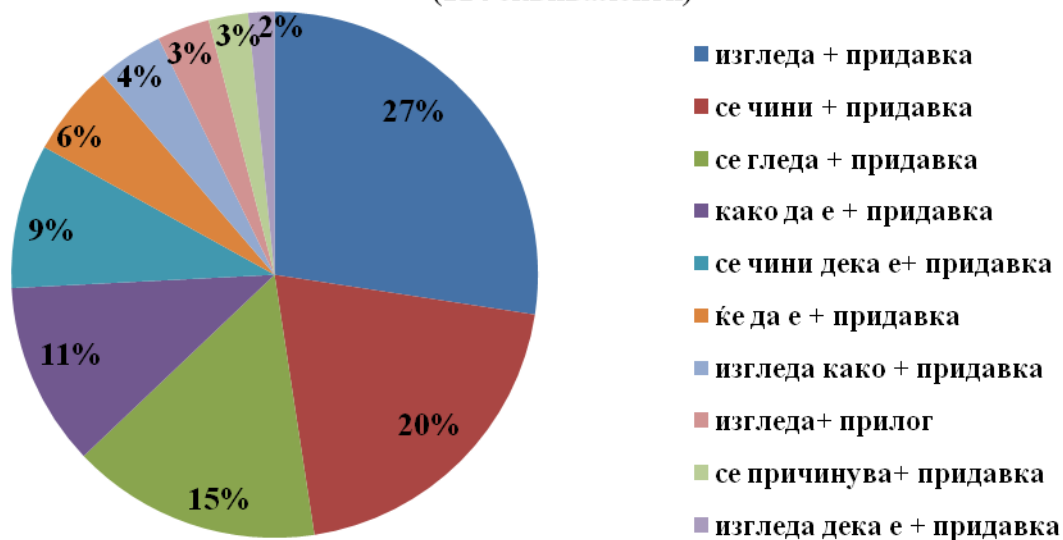
Утрински весник: <http://www.utrinski.mk/>

Мкд.мк: <http://www.mkd.mk/>

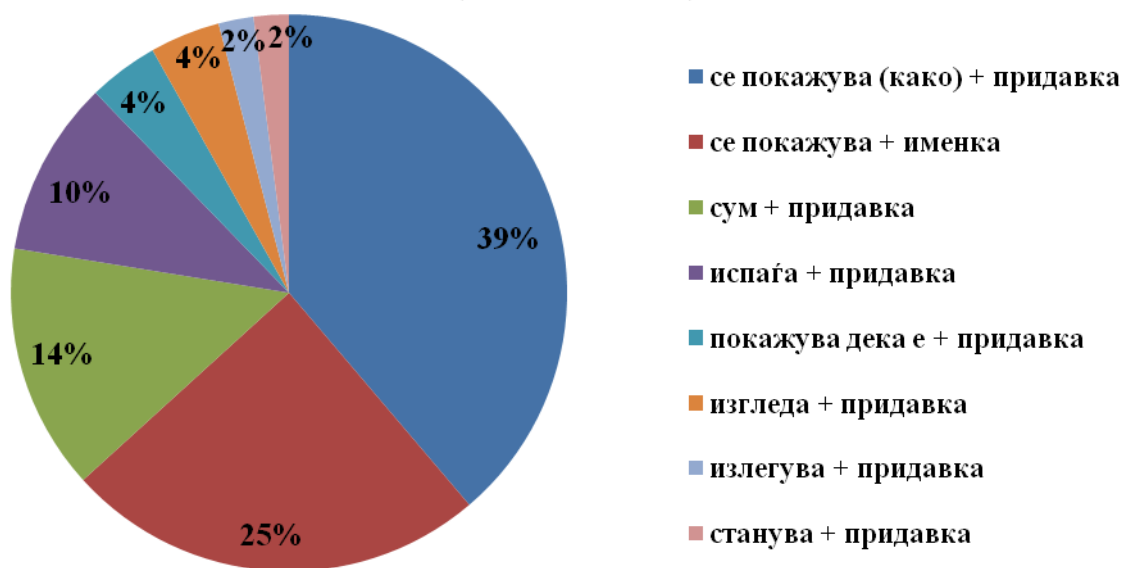
Додаток 1

Графички приказ на еквивалентите на француските атрибутивните конструкции

Приказ на еквивалентите на атрибутивните конструкции со *sembler* и *paraître*
(124 еквиваленти)

Приказ на еквивалентите на атрибутивните конструкции со *se montrer* и *s'avérer*
(49 еквиваленти)

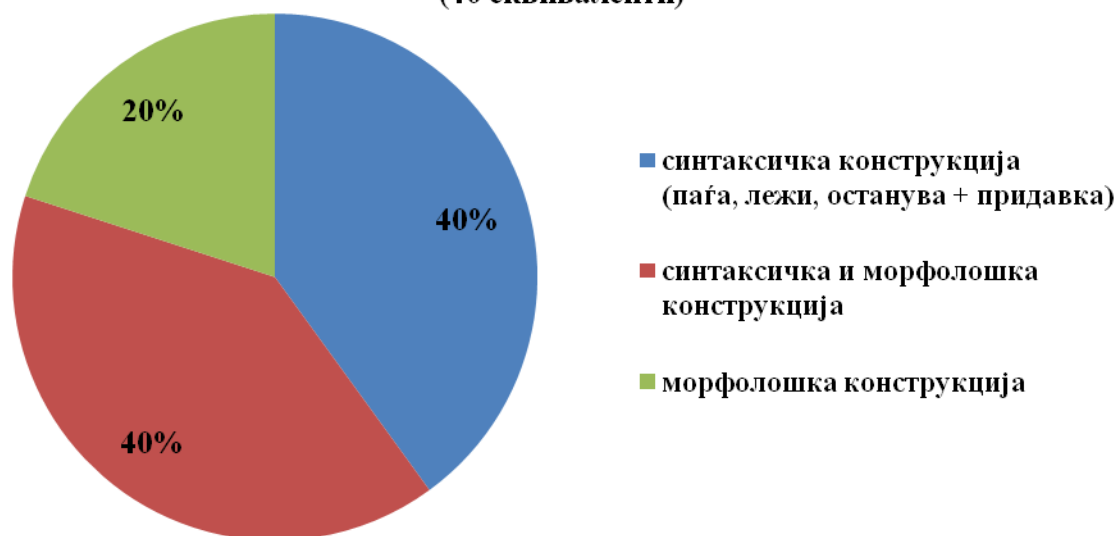
Приказ на еквивалентите на атрибутивните конструкции со *rester* и *demeurer*

(58 еквиваленти)

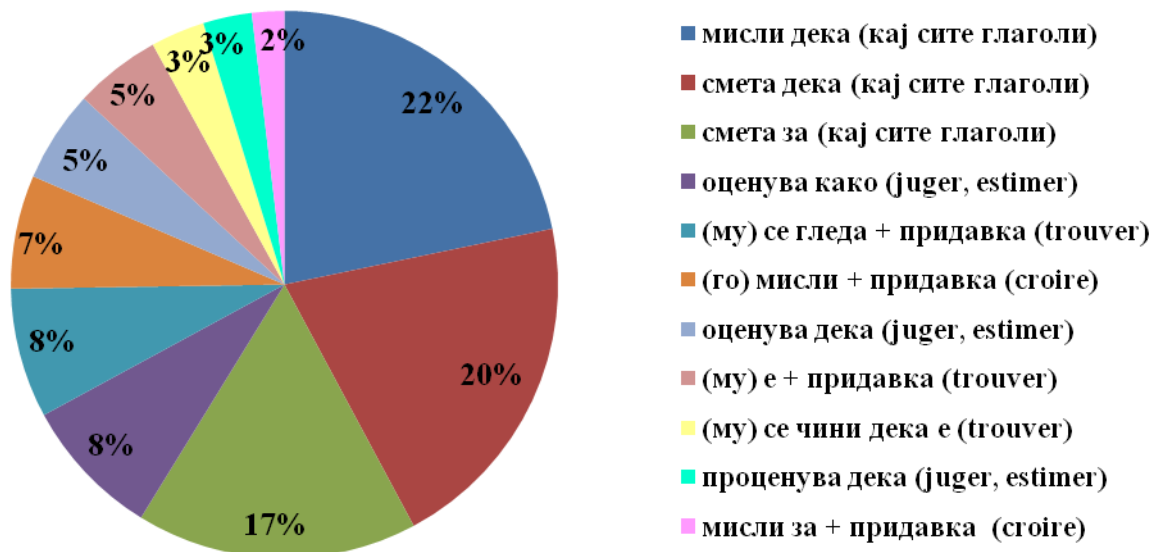
Приказ на еквивалентите на атрибутивните конструкции со *devenir* и *tomber*

(40 еквиваленти)

Еквиваленти на конструкциите со глаголите *croire, juger, trouver, considérer* и *estimer*

(313 еквиваленти)

Еквиваленти на конструкциите со глаголите *rendre* и *laisser*

(115 еквиваленти)

Додаток 2¹²⁸

Листа на глаголи што најчесто можат да воведат атрибут на субјект во францускиот јазик

А) Глаголи кои воведуваат основен атрибут на субјект

Б) Глаголи кои воведуваат помошен атрибут на субјект

А) Affirmer (se)	Б) Arriver
annoncer (se)	Entrer
avérer (se)	Finir
avoir l'air	Lever (se)
Demeurer	Monter
devenir	mourir
dire (se)	Naître
Être	Partir
Faire	Revenir
Montrer (se)	Sortir
Passer	Venir
passer pour	vivre и др.
paraître	
prendre pour (se)	
Redevenir	
rester	
Sembler	
Tomber	
trouver (se) и др.	

---

¹²⁸ Ние овде даваме список на најчестите атрибутивни глаголи. За поширок преглед упатуваме на Лоерс и Тобак (Lawers & Tobback, 2010) и Тобак (Tobback, 2005).

Додаток 3

Листа на најчести глаголи кои можат да воведат атрибут на директен објект во францускиот јазик

А) Глаголи кои воведуваат основен атрибут на директен објект

Б) Глаголи кои воведуваат помошен атрибут на директен објект

А) Adorer	espérer	Reconnaître	Б) Accepter	retrouver
affirmer	estimer	regarder	acheter	Servir
aimer	exiger	remettre	admettre	supporter
appeler	Faire	rendre	adorer	Trouver
assurer	faire (se)	Sacrer	apporter	Vendre
Baptiser	falloir	savoir	Boire	voir
Certifier	figurer (se)	sentir	brûler	и др.
choisir comme	Garder	souhaiter	Choisir	
commander	Imaginer	supporter	commander	
concevoir	intituler	supposer	conserver	
connaître	Juger	surnommer	consommer	
considérer (comme)	Laisser	Tenir	construire	
couronner	Maintenir	tolérer	couper	
craindre	mettre	traiter de	créer	
croire	Nommer	traiter en	cueillir	
Déclarer	Ordonner	trouver	Découvrir	
découvrir	Penser	Voir	donner	
demander	porter	vouloir и др.	Écrire	
designer	prédire		envoyer	
designer pour	préférer		Faire	
désirer	prendre		Manger	
détester	prendre pour		montrer	
deviner	présumer		Préférer	
dire	prétendre		prendre	
Écouter	proclamer		présenter	
élire	promouvoir		Recevoir	
entendre	Qualifier de		rencontrer	